

Digitalizálta

**a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár
és Információs Központ**

The logo is enclosed in a double-lined rectangular border. It features the letters 'M' and 'A' in a large, bold, serif font, positioned on either side of a vertical line. Below the 'M' is the year '1826' in a smaller, bold, serif font. Below the 'A' is a large, bold, serif letter 'K'.

MTA
1826 K

2.214

JÖVENDŐ

Főszerkesztő: Bródy Sándor. Felelős szerkesztő Lóránt Dezső

Báró Bánffy Dezső

Strelky felvétele

MAGYAR AKADEμία
KÖNYVTÁRA

Kiadóhivatal :
Akácfa-utca 63.

Ára **20** fillér.

Egy hónapra
Egy korona

Tisztelettel értesítjük előfizetőinket, hogy szerkesztőségünket és kiadóhivatalunkat folyó évi augusztus hó 1-én, VII. ker., Akácfa-utca 63. szám alá helyeztük át.

302214 Jövendő.

Augusztus elsejével új előfizetést nyitottunk a Jövendőre.

Egy óra	---	1 korona
Negyedévre	---	3 korona
Félévre	---	6 koronával.

Minden új előfizetőnek Bródy Sándor «Színésznők» című könyve ingyenesen jár és bérmentve küldetik meg.

Előfizetőinket azonban értesitenünk kell, hogy készletünk, a mely a »Színésznők«-ból rendelkezésünkre állott, teljesen elfogyott, s így a szétküldésben rövid ideig tartó akadály merült fel, a míg a nyomda az ujranyomással elkészül.

Kérjük a hátralékos előfizetőket, szíveskedjenek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarább megküldeni.

A „Jövendő“ kiadóhivatala.

Budapest, VII., Akácfa-utca 63.

KRISTÁLY

Orvosi rendelet szerint igyék minden reggel éhgyomorra egy pohár melegített Kristályforras ásványvizet! Viékre és külföldre **fuvardíjmentes** szállítás.
— Kérjen árjegyzést a Szt.
— Lukácsfürdő Kútvállalatól, —
Budán.

KRISTÁLY

Ha őszül a haja használja a hírneves STELLA-VIZET

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszerárában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétatér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

Báró Bánffy Dezső.

Írta: Hock János

Ha valaki nekem hat évvel ezelőtt azt mondta volna, hogy én valaha Bánffy Dezső bárót hírlapilag méltatom, — a szemébe nevettem volna. Élesebb ellentétek politikusokat még aligha választottak el. Egy egész világ volt közöttünk!

Mikor miniszterelnöki székét elfoglalta és a Házban kormány-programmot adott, én támadtam meg őt első sorban a lekicsinylő gúnynak metsző fegyverével. Akkor őt még nagyon sokan védelmezték, akik azóta tüntetőleg elfordultak tőle! De ha a jó barátokból lehetnek ellenségek, miért ne lehetne az ellenségből is jó barát?! A különbség csak az közöttünk, hogy én akkor támadtam, mikor még kegyeket osztogathatott és védem ma, mikor már szolgálátokat nem jutalmazhat, de ő maga is szolgálja akar lenni a nemzeti ügynek.

Igy változnak a helyzetek alakulásai szerint a politikában a felfogások. A nagy tömeg ma is az atheni piac politikusait követi. Lázong és fenyeget, míg Miltiadest ve-

szélyben sejti, de versenyt rohannak hódolni a kapukhoz, mihelyt a vezér győzedelmesen tér vissza. Emberi gyengeség ez; mert ezrek térde hajol meg a Gessler kalap előtt, míg akad egy-egy Tell Vilmos, aki rá löni mer.

Ezért a nagy tömeg olyan, mint az átlátszó bőrű kaméleon. Mindig olyan színt mutat, amilyen levélre esetleg kuporodik. Már a klasszikus világ ismerte természetünknek ezt a változékonyságát, mely a nádszál érzékenységevel simul mindig az áromlatokhoz. Azért figyelmeztet óvatosan: *Donec eris felix . . .* amely *distichont* egyik ötletes írónk így fordított magyarra:

— Meddig hordód teli . . .
Addig vagy csak deli.
Mikor hordód üres
Megvet minden rühes.

Ime! A hullám alkalmazkodása az élet törvénye. Az eltérő esetek pedig a kivételek. Így van ez az élet minden viszonyaiban, hát még a politikában, amely tulajdonképen az alkalmazkodás tudománya. Jól mondja tehát a francia közmondás:

— *Dans la politique et la'mour, il n'y a ni jamais, ni toujours.* — A szerelem csak úgy, mint a politika nem ismer két szót: „mindig és soha”!

Ritka államférfi zuhant le olyan váratlanul a magasból — mint amikor B á n f f y Dezsőt az ellenzék egyesült obstrukciója megbuktatta. Egy lidércnyomás alól szabadult föl az ország. A hatalmi erőszakoskodásoknak kormányzati rendszere alól, amely elkeseredéssel töltötte el az országnak minden szabadságszerető, önálló jellemű politikusát.

Az ellenzék örömmámorban uszott és hirlapjaiban Bá n f f y-nak még a nevét se vette tollára. Ha szólni kellett róla, csak úgy említették: „a b u k o t t.” Az indulat annyira erőt vett rajtunk, mint egykor A k i l l e s e n, aki nem elégedett meg, hogy hősi harcban legyőzte H e k t o r t, hanem holttestét még a diadalkocsihoz is kötözte és így hurcolta Trója körül.

Párthivei rögtön elfordultak tőle. Nem volt egyetlen M i k e s Kelemenje, aki csak Bimbó-utcai magányába elki-sérte volna. A régi jóbarátok kormány- és minisztertársak el-párologtak és kerülték még lakását is, mint a ragályfészket. Az a ház akkor proskribálva volt és titkos felügyelet alatt állott.

Mintahogy a napimádók hátat fordítanak nyugatnak, mikor az a tűzgolyó már az ég pereméről lebukott és remegve néznek keletre, hogy az első napsugár ismét arcukat érje; úgy várta a Széll kormányt a magyar politikai közvélemény is.

Mindent remélt, mindent várt tőle, — nem csoda tehát hogy később nagy volt a kiábrándulás is! De már akkor, midőn az ország még az új rendszer mézesheteiben gyönyörködött, egy kellemetlen hang zavarta meg az új frigyre lépett pártok boldogságát.

— Eljön még az én időm, amikor majd tettekkel leszek tényező!

Micsoda gúny, micsoda szánalmas mosolygás kísérte e szavakat?!

— Hát már a halottak is fészkelődnek! Nem jöhet az többé vissza, akit eltemettek!

De nekem ez a szó imponált. Egy férfit láttam meg benne, aki helyén megáll és mikor az egész világ az új aranyborju mellett járja az eszeveszett táncot, akkor ő sze-

meit a távol jövőbe szegezi és politikai előrelátásával nyugodtan mondja:

— Eljön még az én időm! Várom...

És láttam még valamit, amely ami szolgálalkü, meghunyászkodó politikai viszonyainkban szokatlan jelensége volt. Láttam, hogy egy bukott miniszterelnök utódjával nem egyezkedik ki, hogy valamelyik bankba vagy magasabb hivatalba beleüljön kérődzni, hanem ott hagyja a házat és ellenzéki zászlót bont. Nem ül az új kormány háta mögé házi papagálynak, hanem kezébe veszi a tollat, hogy eszméit kifejtse és az új irány porhintésével szembeszálljon.

Ha pártja őt akkor cserben nem hagyja és megy vele az ellenzékbe, már évekkel ezelőtt tisztázódhatott volna a politikai helyzet, mely az elvek és pártok váltógazdaságából áll. De éppen gróf Tisza István — aki tanácsaival és támogatásával belevitte a Bánffy-kormányt az erőszakoskodásba — akadályozta meg, hogy a párt egy része — vezetésével — ki ne váljon, hanem tömegesen csatlakozzék a Széll-kabinethez és várja nyugodtan a legalkalmasabb percet — a palota-forradalomra.

Ez a várva-várt pillanat végre érkezett és egy politikai gáncsvetéssel sikerült Széll Kálmánt elbuktatni. A selyemzsinórt Tisza István sodorta és Fejérváry báró hozta le Bécsből. Az ő két hűséges Lázárja!

Mindnyájan emlékezhetünk, minő závaros politikai helyzet szakadt ekkor a nyakunkba. Széll Kálmán pártját a farképnél hagyta és hazament Rátótra s i e m e n t h a l i a k a t nevelni. Csak egy szavába került volna, hogy az udvari intrikákkal szemben pártjának értékesebb elemét szervezze

és a nemzeti politika zászlóját ő ragadja a kezébe. De ezt a szavát ő Bécsben hagyta. B á n f f y t pártja hagyta cserben, — S z é l l pedig a pártjától szökött meg.

E kaotikus forrongásban szülte meg az aulikus politika az új miniszter-jelöltet: gróf K h u e n - H é d e r v á r y t. Egy embert, akinek egész múltja a közszabadság intézményeinek lábbal tiprása és a liberalizmusnak, a nemzeti politikának elárulása volt.

A nyugtalan közvélemény egy ideig hullámozott, azután csendesen elsimult. A pártok az új jelölttel paktumot kötöttek. A régi nemzeti párt odaállt az új zászló alá és nem volt egyetlen hang az országban, amely tiltakoznék a becsmérszett trójai faló ellen, amelyben a kamarilla és a reakció politikája volt elrejtve.

Ekkor emeltük föl — egy időben — szavunkat B á n f f y D e z s ő báróval. Én a házban, ő a sajtóban. Véletlen találkozása volt ez eszméink és érzéseink közösségének. Mikor pedig olvastam sorait erőteljes nemzeti politikája mellett — hogy m o s t l á t j a c s a k b e m ú l t j á n a k h i b á i t, m e r t ő f a j m a g y a r - p o l i t i k á t a n e m z e t n é l k ü l a k a r t a d i n a s z t i á v a l c s i n á l n i — akkor már tudtam, hogy a mi utaink találkoztak. A hibának beismerése az én szememben a teljes lelki újjászületés, mert csak jószándékú, becsületes lélek cselekszik így.

Nem haboztam őt felkeresni. Bimbó-utcai lakásában lepte meg az én váratlan látogatásom. Párbeszédünk nagyon rövid volt, mert csak e kérdésből állott:

— olvastam cikkeidet. Amint látom, ez a sutbatett nemzeti politikának új zászlóbontása. Én nem a személyt nézem, hanem az elvet követem. Csak azt kérdelem tőled,

mond meg nekem őszintén: Hiszed-e azt, amit mondasz?!

Bánffy Dezső mosolyogva szorította meg a kezemet mondván:

— Barátom! Amit gondviselés rangban, méltóságban, kitüntetésben egy embernek az életben csak adhat; azt én már mind elnyertem. Többet nem nyerhetek, de mindezt kockára teszem és szívesen ott hagyom, hogy nehéz viszonyok között a hatalomban szerszett tapasztalataimmal szolgálhassam hazámat. — Nekem sem pártom, sem szervezetem nincs, — ha azonban te hozzám csatlakozol, nemzeti programmunk alapján megindíthatjuk a pártszervezést. Sok küzdelem, kevés reménység lesz a jövő kilátásunk, „de hazájának csak az tehet igazi szolgálatot, aki személyi érvényesülését a közcélért szívesen fel tudja áldozni!“

Az új-párt válságos időkben született és megállapodott pártkeretek állták fejlődésének útját. Ezért nem tudott terjeszkedni. De politikai súlyát ma már ellenfelei is elismerik. Ezt az új párt egyedül Bánffy Dezső báró kvalitásainak köszönheti.

Ez a vasfejű, magyar koponyájú ember, a legmakacsabb erélylyel és következetességgel tör utat eszméinek mindenütt. Első rangú taktikus, akiben nincs hiuság, vagy önhittség, amelylyel kitűzött céljától eltántorítani lehetne. Ő a tettek embere, aki éles szemmel látja meg a napi élet szükségleteiben a legfontosabbat s arra lecsap, mint a vércse a zsákmányára.

Azt hiszem Siey és abbé képzeletében is egy ilyen

alak lebeghetett, mikor a forradalmi válság nehéz pillanatában felkiáltott:

— Nem fecsegőkre van többé szüksége a nemzetnek, hanem egy erős főre és egy erős karra, a mely cselekszik!

Bánffy akció ember, aki akarni tud is, mer is. Nem a politikai elméletek katedrájából nézi a világot, hanem a gyakorlati élet közvetlen szükségleteinek szempontjából. Nem látja a szeme előtt az egész lépcsősort, — de mindig azt a legközelebbit, amelyre fel kell hágnia. Így teszi meg lépései fokról-fokra, míg eljut oda, a hova indúlt.

Fajszeretete erős liberalismussal van párosulva. Nemzeti önállóság, szabadelvű haladás: ez a jövő magyar politikájának kettős ösvénye. Ezen az úton pedig ott áll egyik utmutatóként Bánffy Dezső báró s mint az öntött ércszobor, kinyújtott mozdulatlan karjával mutatja a helyes irányt. Ezt az utjelző szobrot por belepheti, sár befecsken-dezheti, de a legelső harmat ismét csak tisztára mossa, hogy érckarjával továbbra is irányítsa a tévelygő utasokat.

Politikai interjuh.

Őszintén be kell vallanom, hogy ez interjuht a magam szakállára csináltam. A szerkesztőm szakállára azért nem csinálhattam, mert először is neki nincs, másodszor pedig — politikai reportokban elég helytelenül — konzekvensen mellőzni szokta széles körben elismert megbízhatóságomat.

De mivel mint adózó illetve jelenleg — ezt büszkén mondhatom — egy árva fityinggel sem adózó polgár aggódok hazám sorsán, tehát meginterjuholtam egy ellenzéki vezérférfiunkat, akinek nevét többől nem árulhatom el. Ez okokat mellőzve, csak annyit jelentek ki férfias nyomatékka, hogy aki írásomban kételkedni merészel, azt és nem tekintem gentlemannek!

Ezek után álljon itt a beszélgetés szószerinti szövegében.

Én: Mi a nagyságod véleménye az önálló vámterületről?

Ő: Óh, életem utolsó lehelletéig meg nem szűnök küzdeni a magyar vezényszóért!

Én: És mi a nagyságod véleménye az általános választói jogról?

Ő: Küzdeni fogok, amíg csak nem fog zengeni a szépen csengő magyar szó a hadseregben!

Én: Mi a nagyságod véleménye a nemzeti jegy-bankról?

Ő: Mert ha vitéz fiainkat a «Rajta!» és az «Előre!»

lelkesíti, másképp rohannak az ellenség golyózáporába, mintha idegen nyelven harsogják fülébe: «Rückwärtskonzertirung!»

Én: És mi a nagyságod véleménye a népoktatás reformjáról?

Ő: Minél kevésbé adják meg, annál hűségesebben ki fogok tartani a magyar vezényszó mellett!

Én: És mi a nagyságod véleménye a közigazgatás államosításáról?

Ő: Azt akarom, hogy édes anyanyelvén szóljanak a magyar katonához és ne azon a nyelven, amelyet gyűlölnie kell!

Én: És végül mi a nagyságod véleménye a magyar vezényszóról?

Ő: (Fuldokló köhögési rohamba esik.) Bocsánat, de a sok felelet annyira kifárasztott, hogy nem beszélhetek tovább. . . . Ajánlom magamat!

(N e.)

Az ember — otthon.

Írta : Nemo.

Ha az ember hazamegy lakásába, — várába, amelyben vékony falak és a magánlakás szentsége választják el az egész emberi társadalomtól, legelső gondja, hogy ledobja magáról mind azt a sok feszességet, amit a társadalmi konvenció rakott rá. A kabátját leveti, nyakkendőjét kioldozza, a kemény inggallért legombolja, a kényelmetlen cipőt lehuzza. Ah, milyen kél, hogy nem kell derékszögben ülni a széken, hanem végigheveredhetni a kanapén! Ah, milyen kél, amint egyszerre kiolvad az emberből minden kényszerű merevség és lehet gerinces állat, mint a többi!

A legtöbb ember nincs otthon a mai társadalmi berendezésben. Cipeli ugyan annak szokásait, törvényeit, de mindig érzi a terhét. Az ősember különváltan él benne a kötelességek, kényszerűségek ama szövevényétől, amit kultúr-lénynek nevezünk. Ez utóbbi a parancsoló zsarnok, az előbbi pedig az elnyomott rabszolga, aki csak titokban, a nagy őszinteség ritka pillanataiban sóvárog szabadságért.

Ime, megesett, hogy néhány embert h a z a küldött ez a modern társadalom. Haza, az ősi otthonba, a vad tropikus vidékekre, amelyeknek őserdeibe még csak most írt utakat az emberi civilizáció.

A hatalmas, gyarmat-tartó európai államok hivatalnokokat küldtek gyarmataikba és valószínű, hogy e szinte korlátlan hatalmu, dús javadalmazásu állásokba olyan embereket választottak ki, akik idehaza szorgalmukkal, kötelességtudásukkal szereztek érdemet rá. Azért küldték őket, hogy a

szerencsétlen vadakat, akiket a modern puska meghódított már egyszer még egyszer meghódítsák a civilizáció fegyvereivel. No mert a civilizáció első bemutatkozása a vad vidékeken nem valami rokonszenves. Kevés füstöt okádik és láthatatlan halált oszt süvöltő golyóival. A civilizáció első impressziója a rettenetes halál, amely megfoghatatlanul furakodik a szegény vad emberbe és amely ellen hiába védekezik az ő gyatra nyilaival, mérgezett lándzsáival.

Ezt a kellemetlen és jogosan kellemetlen impressziót később kell megnyíhíteni áldásos, szelid munkával. A haláltosztó civilizáció után meg kell ismertetni a vadakkal azt a civilizációt, amelyik éltet. A füstokádó civilizáció után be kell mutatni azt, amelyik a békepipából eregeti a szelid füstkarikákat.

Ez a missziójuk azoknak a hivataloknak, akik teljes hatalommal utaznak le a gyarmatokra államuk pénzével, katonai erejével fölfegyverkezve.

És nem mulik el hónap, hogy az európai sajtó ne hozna valami újabb, hallatlan, az előbbit mindig felülmuló kannibálizmus hírért a gyarmatok tájékairól. Csak nemrég zudult föl az egész francia közvélemény ama kegyetlenségek hallatára, amit az afrikai gyarmatokban követtek el a francia állam alkalmazottjai a szegény benszülöttekkel és most már újabb, még ennél is szörnyűbb kegyetlenségek híre érkezik az indo-kinai gyarmatokból.

Mindenki azt hinné, hogy az emberkinzás technikája eljutott az inkvizícióban a tökély fölülmulhatatlan fokára és hogy e téren a fantázia, az ötletesség semmi újat sem találhat ki már.

Nos, e gyarmati hivatalnokok megmutatták, hogy az inkvizíció emberei ötletszegény fráterek voltak hozzájuk mérve : apró

sakálok a vérszívó királytigris mellett. Vajjon jutott-e az inkvizitoroknak valaha is eszükbe az áttűzesített keztyűtágító, amely az emberi test résein bedűgva végzi a kin-fejlesztés munkáját? Hallották-e ők hírét annak a levesnek, amit a benszülött apa húrásból főznek és megetetik a saját gyermekével? Hallották-e hírét a szuronynak, amelynek hegye fölé lábánál fogva akasztják föl a benszülöttet és a fakalapáccsal ütögetik fejét, hogy a szurony mind mélyebbre és mind lassabban zúzódjék a nyakba?

Az ember meghökken, amikor a fantáziának ezt a bámulatosan gazdag produktivitását látja. Hajlandó volna azt hinni, hogy ennek a kitalálója a maga perverzítésében is megannyi lángész, — ha nem tudná, hogy egyszerű állami hivatalnokokról van szó, akik odahaza, a mérsékelt égöv alatt épen középszerűségük révén jutottak előre ranglétrájukon.

Ezeket a bürokrata-agyvelőket az ősi otthon levegője termékenyítette meg. A civilizáció e kényszer-gyermekei végre megszabadultak a civilizációtól, amelylyel lélekben sohasem forrtak össze, amely mindig teher volt a számukra és amelyet mindig titkolt elégtelenséggel hordoztak. Hazakerültek oda, lelki illetőségi helyükre és vadak lettek. Sőt vadabbak a vadaknál is, mert ősi ösztöneiket meghatványozta a sokáig visszafojtott dűh mohósága. Ezek az emberek odalent, a trópuson szuronyhegygyel, tűzes keztyűtágítókkal boszúlnak meg minden hajbókolást, minden udvarias mosolyt, minden társaságos konvenciót, amivel Európában a kulturának adóztak. Ledobják magukról a morált, a nevelést, a hitet, ami sohasem volt egyéb rajtuk, mint feszélyező ruha és egy pillanat alatt megszabadulnak mindattól, amit az emberi civilizáció sok ezer évig rakott rájuk, iparkodott beléjük oltani.

Randevú a katakombákban.

(Párisi történet.)

Írta: Nagy Endre.

A szerző ősszel megjelenő művéből.

Abban a kis vendéglőben, ahol ebédelni szoktam, egy német kisasszonynyal ismerkedtem meg. Ott ült édes anyjával a szomszéd asztalnál, szemben vélem. Még ha nem is beszélt volna németül, könnyen megismertem volna a nemzetiségét: igazi germán leány volt. Külömben is, külföldön mindig élesebben válnak ki a faji vonások, mint odahaza, mert otthon folyton a külömbiségeket nézzük, külföldön ellenben a közös vonásokat keressük.

Az én kis leányom azonban nemcsak német, hanem egyuttal szép leány is volt fölfelé fésült világos-szőke hajával, kék szemével és derűs, tiszta homlokával. Miután tul voltam az ebéden, gyönyörködve néztem rá és örömmel vettem észre, hogy később viszonzozza pillantásomat. Sőt bárha nem igen vagyok elbizakodott, határozottan állíthatom, hogy nézésében több volt a puszta kíváncsiságnál. Az ember bajosan beszélhet ilyesmiről kérkedés nélkül, tehát csak annyit mondok, hogy látszólag érdekelttem őt.

De valami nagy jelentőséget nem tulajdonítottam ennek a nézdegelésnek. Ebéd után ők mennek jobbra, én balra — aztán sohse találkozunk többet. Vagy ha találkoznak is valamikor a boulevardokon, talán rá sem fogunk emlékezni, hogy láttuk egymást valaha. Hisz itt, a kedves, bizalmas kis vendéglőben másnak látjuk azt a kis leányt is, mint künn a zajló tömegben, ahol uj és uj szenzációk, óriási arányok halaványítják el intim vonásait. Itt, a kényelmes vendéglői asztal mellett apróra megnézem bájait, külön él a haja, a szeme, az álla, az ajka, a keze. De ha az utcán találkozom vele, akkor elsuhanó összbenyomássá olvad egybe mindez; egy szerény, idegen kis leány szilhuettje világszépségek tarka sorában!

De minél többször találkozott pillantásunk, annál nyugtalanabbá váltam. Szeméből annyi őszinte érdeklődés, annyi szere... igen! szerelem sugárzott ki, hogy alig tudtam

nyugton maradni helyemen. Csak a mamája ne lett volna véle!

Éppen azon tündöttem, hogy miképpen folytathatnám ezt a gyöngéd ismeretséget, amikor a lány folyton rám tapadva nézésével, így szólott anyjához jó hangosan, hogy én is meghallhassam:

— Tehát most egyenest a Panteonba megyünk, ugy-e, mama?

Hálásan néztem reá és szememből odaosont hozzá a titkos üzenet:

— Ott leszek, édes!

Hogy gyanut ne keltsek, (most már jogom volt titkolózni, hisz komoly szerelmi kalandról volt szó), e pillanattól kezdve ügyet se vettem rá, hanem roppant közönnyel mélyedtem el ujságomba és akkor se néztem föl, amikor távozóban elhaladtak melletttem. Hanem aztán gyorsan fizettem és kanyargós mellékutakon elindultam én is Panteon felé.

Halhatatlan nagyok, dicső francia honfiak, akik ott pihentek a pompás csarnokban, — vajjon megbocsájtok-e nekem, hogy ügyet sem vetve rátok, léptem márványsirjaitok birodalmába? Egy ácsorgó ciceróne ajánlkozott, hogy megmutogatja Puvis de Chavannes, Lévy, Jean Paul Laurens freskóit. Hideg freskókat nekem, akire egy szép szőke leány várt már egy oszlop tövében, nyugtalanul nézegetve körül.

Mikor meglátott, földerült az arca és barátságosan mosolygott reám. Anyja elmerülve nézegette a freskókat ez alatt, de hát mégsem volt ajánlatos odamennem. A távolból folytattuk hát tovább ezt a szem-diskurzust, amely a szerelmi csaták legboldogabb hadművelete, mert mindkét fél annyit ért belőle, amennyit akar.

Lassankint tömegestül gyült össze a kíváncsi idegen a kupolás csarnokban és az őr kihirdette, hogy aki akar, leszállhat véle a katakombákba, ahol a halhatatlanok sirjai vannak. Nehéz vasajtót nyitott föl és mindannyian belépegettünk utána a kanyargós, disztelen kőlépcsőn a mélybe. Beláthatatlan, sötét pince volt ez, egész ős-rengeteg csupa kőoszlopokból.

Az őr meggyújtotta a fáklyát és ennek piros fénye mellett vezetett végig bennünket folyosók, oszlop-sorok, fülkék, csarnokok utvesztőiben. Ma nem tudom megérteni, hogy hogyan tudott eligazodni itten, de akkor nem tündöttem rajta, hanem vakon követtem azt a kis bájos szőkeséget, amely vöröses fényben csillogott előttem a fáklya világában.

Az őr meg-megállott a fülkék ajtajában és harsányan kiáltotta el ama vitéz generális nevét, életrajzát, aki odabenn pihen megfeketedett babérkoszoruk alatt, nehéz, komor szárkofágban, nyilván dicsőséges haditettek után. Most egész bátran odaszegődhettem az én németem mellé; a mamája honfitársakra talált és egészen elmerült a társaságukba. Remegő hangon mondtam neki:

— Kisasszony, megengedi, hogy bemutassam magam? Járkai Oszkár festő vagyok.

A leány némi csalódással válaszolta:

— Hogyan? Ön tehát nem francia? Megesküdtem volna, hogy született párisi!

— Nem, magyar vagyok, de Párist kitűnően ismerem és ha szolgálatjára lehetnék...

Most már a leány zavartalanul kezdett csevegni és azzal a bőbeszédűséggel és mégis tömörséggel, azzal a sajátos rendszertelenséggel és mégis logikus sorrenddel, amelylyel fiatal leányok szoktak könnyíteni a szívkön, elmondta egy szuszra, hogy egy hét óta vannak Párisban, még három hétig szándékoznak maradni, hogy Páris elbűvölte, hogy odahaza a szülei nagyon szigorúan nevelték, hogy a Place de la Concorde nagyon gyönyörű, hogy a papája roppant mord ember, hogy ő nagyon szeretné egyszer az igazi Párist látni, de a mamája mindig fáradt és hogy mit szólok én a nagy boulevardok kocsiforgalmához.

En erre azt válaszoltam, hogy az ő egy szőke hajszála többet ér, mint a nagy boulevardok egész kocsiforgalma és ha az igazi Párist meg akarja látni, ezt valóban nem teheti meg, csak az én oldalamon, mert az igazi Páris a szerelem tündérvilága, amelyben csak egy Bedekker van: a szív, amely megért bennünket.

Észre sem vettük, hogy ez a párbeszéd ott folyt le egy földalatti kő-sirban, amelyet egy szál fáklya világít meg és amelyben egy borraivalóra leső őr darálja el szárazan egy porladó holttetem vitézi tetteit. Mi csak a fáklya pirosas fényét láttuk és ezt is a rózsaujju hajnállá varázsolta ifjúságunk!

Az őr befejezte mondókáját és egy másik fülkébe vezette a társaságot. A leány nyugtalanul mondta:

— Menjünk utánuk, még elveszítjük őket.

— Nem, nem! Maradjunk még, édes kisasszony!... Vagy kíváncsi talán az életrajzokra?

— Óh, nem, az iskolában épp eleget tanultam belőlük! Most már éjsötétség volt a fülkében, csak az oszlopok

között derengett révetegül a fáklyafény egy-egy eltévedt sugara és az ő hangja tompán hangzott ide, meg-megtöredezzve, el-elkalandozva az oszlop-labirintusban. De hát mi már nem figyeltünk arra; belemerültünk abba a gyönyörű dialógusba, amit hiába beszél el utólag az ember, mert szavai banálisak, semmitmondók, de megtelnek édes tartalommal egy-egy kézmozdulatra, egy-egy könnyed ölelésre, sőt egy-egy vakmerő csók-kísérletre.

— Szeret járni színházba? (Megfogom gyöngéden a kezét.)

— Óh, igen, különösen víg darabokba! (Remegve, forrón vizszonozza kézszorításomat.)

— Én ellenkezőleg, inkább a szomorukat szeretem! (Kezem odatéved karcsu derekára.)

— Óh, én azokban rögtön sirni kezdek! (Fürtös feje odahajlik a fejemhez.)

No és aztán, amikor szótlánul folyik tovább a dialógus! Amikor a sötétben ajkam rátalál az ajkára és . . . egyszerre egy nehéz vasajtó erős csattanása, aztán a zár csikorgása hallatszott. A leány ijedten rázkódott meg.

— Becsuktak bennünket!

— Terringette, én azt hiszem! . . . No, de se baj, majd kopogunk az ajtón és kibocsátanak bennünket.

Megindultam a vaksötétben abban az irányban, ahonnan az ajtó csattanását hallottam, de néhány lépés múlva kőfalba ütköztem. A leány idegesen mondta:

— Eh! Hisz a hang ellenkező irányból jött!

Visszafordultunk, de megint csak kőfalba ütköztünk. A leány most már ingerülten kiáltotta:

— Hamar, hamar! Gyujtson gyufát!

— Az ám! De nincs.

— Hát nem dohányos? Istenem, milyen férfi!

— De dohányos vagyok; ép azért nincs gyufám! Hanem majd tapogatódzva is kitalálunk.

Körültapogattam a falat, amíg megtaláltam a fülke ajtónyílását és megindultunk kifelé lassan. Én elől, a leány pedig utánam, belém fogózva. De néhány lépés múlva orral nekimentem egy oszlopnak és ez elég volt egy időre. A leány kétségbeesve jajveszékelt:

— Istenem, Istenem! Mi lesz belőlem! Elpusztulok itten!

— Ugyan ne bolondozzék! Kedves mamája odafönn észre fogja venni, hogy elmaradt tőle és visszajön a vezetővel. Néhány perc múlva itt is lesznek.

— De hátha nem jön? Hátha arra gondol, hogy le se jöttem vele a katakombákba, hanem egyenest hazamentem a hotelbe! Máskor is megtettem!

Komolyan megszeppentem. Ez ugyan nem volt valószínű feltevés, de hát az ilyen helyzetben az ember épen a pesszimista valószínűségekben szokott hinni a legkönnyebben. Megkeményítettem a szívemet és hősies szilárdsággal mondtam:

— Édes kisasszony, bele kell nyugodnunk a változhatatlanba és biznunk kell a jövőndőben. Külömben, ha kétségbeesett volna is a helyzetünk, majd földeríti azt a szerelem!

A leány ideges sírással válaszolta:

— Hagyjon békén a szerelemmel! Már is milyen bajba sodort! Külömben is... (Itt egy kis szünetet tartott, aztán halkabban folytatta.) A sötétben azt se tudom, hogy szőke-e vagy barna. Egészen elfelejtettem.

E vallomás megdöbbsentett. Valóban, én is, amint vissza próbáltam emlékezni az arcára, egyszerre tíz leány arca is fölbukkant emlékezetemben és hiába töprengtem, hogy melyik lehet ezek közül az, aki most itt ül mellettem, hasonló gondokba merültem. No, mert a kis édes tökéletesen elárulta magát; biztos, hogy neki is van valakije, akinek az emlékét sehogysem tudja elválasztani az enyémtől. Szégyenlősen mondta:

— Mondja kérem, ön szőke?

— Nem, barna!

— Hála Istennek!

Most újból hallatszott a zár csikorgása, lassankint sápadt fény kezdett derengeni az oszlopok között és léptek kopogása közeledett. A mama kétségbeesett kiáltozása fölverte a kriptá nyugalmas csöndjét:

— Kätchen! Kätchen!

Mindketten boldogan ugrottunk fel. A leány örvendezve mondta:

— Meg vagyunk mentve!

— Meg vagyunk mentve! — ismételtem én nem csekélyebb örömmel. — Menjük elébük, most már könnyen rájuk találunk!

A leány rémülten, megbotránkozva nézett reám. Hebegve kérdezte:

— Hogyan? Hát csak nem akar ön is velem jönni?

— Tessék? Hát mit csináljak?

— Oh! ... Ez nem volna lovagias dolog öntől! Mit

szólna az anyám, ha meglátná, hogy együtt voltunk bezárva! Nem, nem! Ha ön csak egy kissé szeret engem, akkor itt fog maradni és nem fogja kompromittálni a hírnevemet.

Elhült bennem a vér. Annál is inkább, mert beláttam, hogy neki tökéletes igaza van. Lesujtva kérdeztem:

— És meddig maradjak itten?

— Csak holnapig. Holnap majd biztosan jönnek új látogatók és azokkal kimehet. Egy nap! Mi az az egy nap?

— Hm! Neki most már nem volt sok. Mélabus lemondással rebegtem:

— Legalább... legalább nincs véletlenül valami — harapnivalója?

Szégyenlősen válaszolta:

— De igen. Van egy skatulya szalmiaccukrom.

— Haj!... Adja ide... az is jobb lesz a semminél!

Már egész közel hallatszott a keresők zaja. A leány türelmetlenül hátratuszkolt.

— Most bujjon itt el... Isten önnel! Jó éjszakát!

Gyorsan otthagyt és nekem gyilkos keserőség öntötte el a szívemet. Még csak meg se csókolt utolsó vigaszképpen, hanem itt hagyott reménytelenül a sötét éjszakában. Ah, a nők abban a pillanatban, amint nemeslelkűek, áldozatkészek vagyunk irányukban, megvetnek bennünket!

A kő-szarkofág mögé bujva hallgattam bánatosan, hogy mint csókolozik össze ujongó örömmel anya és leánya, mint indultak vissza, mint csapódott be újra a vasajtó és — fogoly voltam, egy sötét kriptának a foglya!

De félre bánat! Vigasztalásul megmaradt az a büszke tudat, hogy nemesül, lovaghoz illő módon viselkedtem. No meg aztán szigorúan véve nem is olyan nagy dolog az egész. Ugysem aludtam már rendszeren egy hét óta; most legalább kialszom magamat holnap reggelig.

Vigigheveredtem a márványpadlón és elhatároztam, hogy aludni fogok. Hanem alig hűnytam be szememet, hirtelen rémületes gondolat döfött a szívembe és fölugrottam. Tudniillik eszembe jutott, hogy hetenkint egyszer, pénteken zárva szokott maradni a Phanteon és így, ha ma csütörtök van, akkor szombatig bezárva maradok itten. De aztán megnyugtattam magam:

— Eh, szívem szerda van!

Csakhowy nyomban gyilkos kétség támadt bennem:

— Hátha mégis csütörtök van?

És mennél többet töprengtem rajta, annál kevésbé tudtam megállapodni benne.

— Lássuk csak . . . Kedden a Comédie Francaise-ban voltam, ez bizonyos. Tehát ha tegnap voltam ott, akkor biztos, hogy ma szerda van . . . Az ám! De vajjon nem tegnapelőtt voltam-e a színházban? Igen ám, de ha tegnapelőtt voltam, akkor mit csináltam tegnap? Mi az ördögöt csináltam én tegnap?

Elszomorodtam, amikor észrevettem, hogy mily üresen, nyomtalanul telnek el napjaim. Ime legfőlebb három napi időközről van szó és ebben is van egy nap, amiről nem tudok számot adni magamnak. És oh borzadály! Akár csak péntekig fog kelleni várnom, akár szombatig, — én azt nem fogom észrevenni itt a sötétben. Akár két hajnalt fog kelleni megvárnom, akár csak egyet, — nekem egy folytonos éjszaka lesz az egész!

Rezignáltan feküdtem vissza a földre és keserű önvádba merülve csakhamar elaludtam. Hiába no, a morálprédikáció a legjobb altatószer, még ha önmagának tartja is az ember. Arra ébredtem, hogy az ő ismerős hangja gépiesen darálta a szomszéd fülkében:

— Itt nyugszik Hugo Viktor a nagy költő, aki . . .

Gyorsan föltápaszkodtam, kidörzsöltem szememből az álmot és beleegyedtem a turisták tömegébe. Szabad voltam tehát! Megkérdeztem egy urtól:

— Bocsánat, uram, milyen nap van ma?

— Csütörtök.

Kimentem a szabad levegőre. Már alkonyi homály terjengett szét és kábuló fejjel eltűnődtem:

A dolog így áll, ha szerda volt akkor, amikor a Pantheonba jöttem, akkor én most huszonnégy órát aludtam egyfolytában, és akkor most egész éjszaka fönt maradhatok. De ha csütörtök volt, akkor alig aludtam egy órát és legjobban teszem, ha most egyenest hazamegyek lefeküdni . . . Eh, mondjuk, hogy — szerda volt!

. . . Még most sem tudom, hogy mennyi ideig aludtam a katakombákban, de azt hiszem, hogy mégis inkább huszonnégy óráig aludtam, mert ez éjszaka a »Maxim«-ban megismerkedtem egy spanyol táncosnővel és mondhatom, egy csöppet sem voltam álmos.

Gina Ranjicsics.

(Egy cigány nőköltőről.)

Írta: Zsoldos Benő.

Előttünk, magyarok előtt, kiket a művelt nyugaton nem egy esetben nagy előszeretettel szoktak összetéveszteni a nomád cigány néppel: a Gina Ronjicsics neve teljesen ismeretlen. Pedig e név bennünket annyiban közelebbről is érdekelhet, hogy épen magyar ember fedezte fel ezt a nagy tehetségű cigány «Sapphó»-t s hívta fel reá először az irodalmi világ figyelmét: dr. Wlislöck y Henrik, kit méltán sorozhatunk a legkiválóbb ethnografusaink közé s ki a cigány nép élete és szokásainak ismerete terén a nagy külföld előtt is valóságos szaktekintély.

Abból az alkalomból emlékezünk meg ezúttal Gina Ranjicsics-ról az alábbi sorokban, mert egy skandináv folyóirat, a «Varia» a múltkorában érdekes és figyelmet érdemlő tanulmányt tett közzé róla Sigurd P. Sigurd tollából. Az író nagy tisztelettel és elismeréssel beszél erről a cigány nőköltőről, ki különösen fiatalabb éveiben úgy testi szépsége, mint szellemi tehetségeinek kiválósága révén nagy érdeklődés és szeretet tárgya volt.

A Wlislöcki figyelmét, — úgy tudom, — egy szerb konzulsági hivatalnok hívta fel rá először 1890-ben. Ők aztán ketten meglátogatták a híres asszonyt, ki már akkor, életének tetemesen előrehaladott korszakában, egy töpörödött öreg anyóka volt, kinek arcáról az egykori szépségnek minden nyoma már régóta letűnt.

Gina Ronjicsics mindössze talán 250 költeményt írt: faja forrongó, heves vérének megfelelő szenvedélyes, lázas, dallamos verseket. De, tudja Isten, valamennyinél úgy látszik, hogy a Múza teljesen cserben hagyta őt hangulatvilágának azon pillanataiban, mikor a szíve örömről és vígaságról szeretett volna dalolni. Minden szenvedélyessége mellett is bizonyos mélabú ömlik el egész költészetén. Vannak ugyan — hogyne volnának — vidámabb tónusú költeményei is, de ezek éppenséggel nem tekinthetők legsikerültebb alkotásainak.

Élete meglehetősen viszontagságos volt, valóságos regény, telve a legváltozatosabb kalandokkal.

Eletkorát, születésének körülményeit talán ő maga sem ismerte soha s azt Wlislöckinak sem sikerült pontosan kipuhatolnia. Körülbelül 12 esztendősen lehetett a kis Gina, mikor Szerbiában egy nomád néptörzs elrabolta, melynek tagjait e cselekményéért a katonák üldözőbe is vették, de hát eredménytelenül. Mikor aztán Belgrádba érkeztek, ott tartózkodásuk alatt a kiváló szépségű és értelmes cigánygyerek felkeltette egy gazdag örmény kereskedő figyelmét, ki őt magához is vette, adoptálta és Konstantinápolyba vitte, hol pártfogoltját megfelelő neveltetésben részesítette, taníttatta s három évig egy német nevelőt tartott mellette.

Majd később a kereskedő öcscse: Gabriel Dalenes, bár sokkalta idősebb volt nála, nőül vette őt s néhány évig nagy jólétben és kényelemben éltek együtt, zavartalanul. A nő nyugtalan vére azonban a csendes, nyugodt életbe sehogyszem tudott végképen beletörődni s ezen évek alatt az ő szerelemre szomjas szívének elégületlen kifakadásait szenvedélyes örmény, török és román költeményekben öntötte ki.

Balsorsa egy alkalommal egy fiatal örménynyel hozta össze: Gregor Korachon-nal, ki szépen meg is szöktette a férje mellől, azt hozván fel fő-fő indokul a szökésre, hogy a férjét meggyilkolva találták s őt, a feleségét gyanúsítja mindenki a szörnyű bűntett elkövetésével. Dalenest csakugyan meg is ölték; egy örmény volt a tettes, kinek személyazonosságára vonatkozólag Gina a legszigorúbb titoktartást tanúsította mindvégig. Nem is tudta meg tőle soha senki, hogy ki volt a férje gyilkosa.

A csodaszép cigány nő élete ettől az időponttól fogva aztán a legfurcsább összevisszaság keveréke volt, telve kisebb-nagyobb kalandokkal, melyekben nagy bőségben szövődtek a legkülönfélébb szerelmi viszonyok.

Legutolsó kedvese, aki úgy látszik, a legtöbb mély érzéssel és szenvedélyesen szerette Ginát, egy Jakob Hornstein nevű dúsgazdag zsidó ember volt. Ez a Hornstein igazán művelt, a tudomány, művészet és irodalom terén fölöttébb járatos férfi volt s híres és gazdag könyvtárral rendelkezett. Ennek az óhajására Gina román nyelvre lefordította Platennek, a nagy német költőnek «Lass tief in dier mich lesen» c. költeményét s ezt a kéziratot egész haláláig kincs gyanánt őrizte Gina az ő nemeslelkű és nagyszellemű kedvesének emléke gyanánt. Lehet mondanunk, hogy a Gina életének

legboldogabb időszaka az a hat esztendő volt, melyet ő Jakob Hornstein-nal élt át:

Tragikus fordulópontot képez szegény Gina Ranjicsics élete folyásában az az eset, hogy egy keményebb összezördülés után, mely amiatt tört ki Gina és Hornstein között, mert az utóbbi amazt egy cigánynyal elkövetett hűtlenséggel gyanúsította, Gina öngyilkossági szándékból a vízbe ugrott, de kimentették. E kísérlet után azonban veszedelmes lázba esett, mely betegsége alatt aztán minden szépségét tökéletesen elvesztette. Senki sem ismert többé rá a szép Ginára. . . . Hornstein minden ek dacára haláláig hű maradt kedveséhez, a kinek 10,000 osztrák dukát-aranyat hagyott.

Hornstein halála után azzal vádolták meg Ginát, hogy az örökség birtokbavehetése végett megmérgezte a férfit. E szörnyű vád alapján be is börtönözték s csak három hónap elteltével bocsátották szabadon, mivel ártatlanságát időközben sikerült bebizonyítani.

Gina Ronjicsics aztán rokonainak ezer dukát-aranyat adott az örökségből, Párisba ment, melynek káprázatos világában egy L e n g y e l nevű ember társaságában az egész szép vagyonának tüneményes gyorsasággal a nyakára hágott úgyannyira, hogy ezután csak a hitelezők jóindulatából élt mindaddig, míg az adósok börtönébe került s szépen visszatoloncolták Szerbiába. Itt aztán az a konzulsági tisztviselő, akiről már fentebb említést tettünk s ki e nőre a Włislocki figyelmét is felhívta, — támogatására sietett s a nő halála után annak rokonainál megvásárolta azokat a kézíratait, melyek most már oly kiváló fontossággal és nagy értékkel bírnak a cigány népnek még kiaknázatlan költői irodalmában.

SZERELEM.

Irta: Janda Matild.

Jött a hajnal biborával
S szólott hozzám:
Feledd el az éjszakát!
Ami elmúlt, ó feledd el!
A fájdalmas könnyeket —
A hűtlent, ki elhagyott —
Ó, feledd el!
Én vagyok az, aki van!
Végigöntöm barna őrczád
Harmatommal — a hárslevéllel
Beboritom homlokod —
S álmat kötök szemeidre,
Melyben új szívek születnek,
S pusztul az emlékezet...

Jött felém a déli nap,
Megégetett melegével
S szólott hozzám:
Én vagyok az, aki van!
A szívedben, mely kiégett,
Ujra tüzes lángot gyujtok —
O, de szép a szerelem!
Tudom merre van az útja
A szerelem országának:
Elvezetlek, jér velem!

Jött felém az esti szellő,
 S így beszélt:
 Napnyugatról jöttem épen,
 Hol az álmos alkonyatba
 Temetkezni jár a nap...
 Üzenetet hoztam néked,
 Vágyak űzte sebes szárnyon —
 Járt utamban adta által
 Érted égő férfiszív.
 Mondta, hogy selyem hajadba
 És titokzatos szemedbe
 Van befonva élete...
 S csókkal vár és öleléssel,
 És szerelmes epedéssel —
 Mondd: a válasz mi legyen?
 — Így beszélt az esti szellő,
 S megbontotta szöghajam.

... Én pedig csak kutattam a
 Félhomályt.
 Elmerengve, eltűnődve
 Néztem a sötét eget,
 És szivembe szállt a bánat,
 És szivembe szállt a vágy —
 S hogy az ajkam szóra nyilott,
 Szóltam én:
 „O te szellő, te szerelmes,
 Feleletet ne várj tőlem.
 Feleletet ne vigy oda,
 Ahol várnak öleléssel
 És szerelmes epedéssel —
 Engem ott hiába várnak...

Menj el inkább messzi délnek,
 Hol a szenvedélyek laknak,
 Hol a tenger zöld vizéből
 Csókot szí a sárga nap . . .

Menj el oda, esti szellő,
 Vágyak üzte sebes szárnyon —
 Ott lakik a kedvesem.
 Az én régi, régi párom,
 Oka forró könnyeimnek,
 Hőse a bús dalaimnak,
 Megölője álmaimnak,
 A szívemnek gyilkosa . . .
 Ott csókolja ajakával
 Más leánynak ajakát . . .
 Menj el oda esti szellő —
 Vágyak üzte sebes szárnyon,
 S mondd — de ne mondj neki semmit.
 Csak egy szót, hogy szeretem,
 Hogy még mindig őt szeretem,
 Okát forró könnyeimnek,
 Hősét a bus dalaimnak,
 Megölőjét álmaimnak,
 A régit, az édeset . . .“

Vészharang.

Irta: Andrejew Leonid.

Késő éjjel volt már és én még mindig félálomban hanykolódtam ágyamon, mikor hirtelen egy tompa, szakadozott hang ütötte meg a fületem. Rögtön utána egy másikat hallottam; ez is éppen olyan tompa, nehéz és rövid volt, mint az előbbi és a fejembe bizonyos fájdalmat kezdtem érezni, mert mintha súlyos, megolvadt ólomcseppek estek volna reá, melyek belefúródtak az agyamba. De folyton gyorsabban és erősebben hallottam:

Bam! Bam! Bam! Eleinte úgy rémlett, mintha a padló alól jönne, de azután még erősebben távolabbról hallatszott és a fejem már egészen zugott. Kinyitottam a szememet és rögtön tisztában voltam a dologgal: A harangot verik félre, mert a legközelebbi faluban tűz van. A szobában nagy sötétség volt; az ablaktáblák be voltak csukva.

Még most sem értem, hogy mikor öltözködtem fel, hogyan kerültem a ruháimba. Azt sem értem, hogy a házbeliiek közül senkinek sem szóltam. Vagy ők feledtek el engem, vagy én nem törődtem velük.

A vészharang tompán, dacosan zúgott tovább és minden ütése, mint egy óriási, nagy tömeg lomhán a földre vágódott.

És én szaladtam.

Az ég vörös fényétől a csillagok elhomályosultak és a kertet sajátságos világosság özönlötte el, amelyet nappal nem látni, de még tiszta, holdas éjjeleken sem. Mikor a vesszőkerítéshez értem, egy kirivóan vörös, ide-oda vonagló, kétségbeesetten forgó valamit vettem észre. Mintha vérrel öntötték volna le a hársfák kerek leveleit, aggodalmas, sejtelmes susogásukat elnyelte a veszett harangzúgás, mely nem terjedt most tova lágy hullámokban, mint a csendes tiszta légben a békés ünnepi estharang, hanem hirtelen örült gyorsaságba csapott át:

Bam ! Baam ! Baam ! ! . . .

Friss szántású földeken futottam keresztül és a gyors futamban a szürke megvilágított rögek egy óriási kigyó fényes páncélpikkelyéhez hasonlítottak. Magasan a fejem fölött apró tűzszikrák kóvályogtak. Elöttem az égő falu. Emberek, állatok egy csomóba verődve. A terebélyes és nyulánk fák sora mögött a lángnyelvek szilaj dühvel csapnak a forró földre, majd tűzes csóvákat és foszlányokat szórnak a sötét ég felé, azután, mint a zsákmányra éhes vad, üvöltve merülnek a mélybe, söpörve, emésztve, ami emészthető. A fülem zúg a futástól, szívem pedig hevesen szinte hallhatóan ver, de mindezt túlharsogja a harangzúgás, melyben annyi lázas kétségbeesés volt, mintha nem is egy rézharang ütése volna, hanem a fájdalomában haláltusát vivó föld óriási szívéé.

Bam ! Bam ! Bam ! hangzott a hűvös, rémes éjszakában és alig hihette az ember, hogy ez az esdeklő, üvöltő hang a falu szerény és egyszerű a máskor nyugodt és szelíd, kis tornyából jön.

Megbotlottam. A száraz rögek, amelyekre támaszkodtam, porrá máltak kezem alatt. Hirtelen felemelkedtem és szaladtam tovább. A tűz diadalmasan világított előttem. Már halottam, az épületfák recsegését és pattogását, melyeket csak úgy faltak a lángok, hallottam az emberek különféle kiáltását, amely egybeolvad és a szörnyű confuzióból csak a kétségbeesés volt érthető, mely a szívembe markolt. És mikor megtört, el-elcsöndesedett a lángok sittergése, a hangok tengeréből előtört az asszonyok a síró sikoltozása és a megriadt állatok bőgése.

Egy mocsár hirtelen utamat állta. Nagy kákával benőtt mocsár volt, mely jobbról is, balról is beláthatatlannak látszott. Belegázoltam. A víz először csak térdig, majd a mellემig ért; azután éreztem, hogy az iszap kezd erősen beszívni és hirtelen visszafordultam. Túl a mocsáron már egészen a közelben dühöngött, a tűz és árnyas szikrákat dobott a felhők felé. A nagy kákával és sással övezett mocsár vakító fényben tükrözte vissza ezt a világító szín-symphoniát; a harang pedig, mintha ezt kiáltotta volna: Jőjj! Jőjj!

Az eredménytelen próbálgatás után ide-oda tipegtem a mocsár szélén és amint a víz fölé hajoltam, egy ember tekintett felém a mélyből és ahogy néztem a rémes világitástól eltorzított arcát, össze-visszakuszált haját, nem voltam képes magamra ismerni.

Hát mi lesz? . . . Istenem! Istenem! kiáltottam két kezem előrenyújtva, mintha bele akartam volna kapaszkodni valamibe. És a harang zúgott, zúgott, minden rendszer nélkül. A harangok egymásra torlódtak. Azután hirtelen elhalt és ismét vadúl belevágott, ismét elhalt. Ujra a víz fölé hajoltam és . . . az én tükörképem mellett egy hosszú kísértetet pillantottam meg, melynek emberi ábrázata volt.

Ki az? — kiáltottam megrettenve, közvetlen mellettem egy ember állt és némán a tűzbe meresztette szemeit. Az arca fakó volt és véres. Ruházatáról parasztnak ítéltam. Talán már itt is volt mikor én ide futottam, vagy talán később érkezett, csak én nem vettem észre jövetelét.

— Ég, — szólt kis idő múlva anélkül, hogy más felé fordítottavolna szemét, mely túl nagynak és üvegesnek látszott a tűzvilágnál.

— Ki vagy? kérdeztem tőle — Véres az arcod.

Hosszú vékony ujját végig húzta az arcán, egy pillantást vetett véres ujjára, azután tovább bámulta a tüzet.

— Ég minden, ég! — mondta ismét, anélkül, hogy engem megfigyelt volna.

— Nem tudod, hogyan lehetne a túlpartra jutni? — kérdeztem kissé távolodva tőle és azon gondolkoztam, hogy nem egyike-e ez azon számosoknak, kik a szörnyű, nyári forróságban megőrülnek.

— Ohó — hó — hó! kiáltotta ismét és felnevetett. A harang hirtelen elhallgatott, csak a tűz recsegett hangosan és a lángok megvilágították a csöndes tornyot, mely most nagyobbnak tűnt fel, mint máskor és mikor ismét megkezdődött a vad kétségbeesett harangozás, izgatottan kezdtem járkálni a parton.

Mindhá valaki hívott volna és én rögtön feleltem:

— Jövök, jövök! . . .

A különös ember pedig énekelni kezdett, majd a harangot utánozta:

— Bam! Bam! Bam!

— Hallgass! — könyörögtem neki.

Ő csak nevetett és a fejét rázta. Üveges nagy szemekben visszatükröződött a tűz. Ez az őrült még a tüznél is jobban megborzasztott. Hirtelen megfordultam és futni kezdtem a mocsár mentén. Alig tettem néhány ugrást, már mellettem volt. Az inge lobogott, amint nagyokat ugrott mellettem.

A harang úgy üvöltött, mint a haldoklás utolsó kinjával küzködő ember, aki már nem vár segítséget. Mi pedig futottunk minden cél nélkül és sötét árnyékunk hangtalanul söpörte mögöttünk a friss szántást.

Fordította A b á d i.

ÖRÖKKÉVALÓSÁG.

Kárognak a fejem felett,
S villámgyorsan lelkemre csapnak,
Vad, telhetetlen varjai
A sebes röptü pillanatnak.

Kifosztják ékességit;
Gyémántköveit és aranyját,
S orgazdájuk — a Végtelent
Ékitik véle a haramják.

Az én kezem meg csüggeteg
Ölembe nyugszik egyre lomhán,
Türi a rablást csendesen,
Halálrakész közönybe, tompán.

És egyre koldusabb leszek,
S nem zeng jajgatva már a szivem,
Mig kincseimmel kérkedel
Örökidő — te nagy irigyem!

K e m é n y S i m o n.

A külföld krónikája.

Tangertől — a Keleti tengerig: ez fejezi ki leghivebben mindazt, ami ennek az évnek tavasza óta Európa történetében végbement s az utóbbi napok eseményeiben egy úgy-lehet véres világtörténeti színjáték prologusává jegecesedett ki. A német imperator Tangernél kezdte külügyminiszter buktatáson, björköi rendez-vous-a folytatta s a mare clausum ó-porosz jellegű ötletében fejezte be. Ha ugyan befejezte. Mert nagy kérdés, hogy immár közhelyszerű kifejezéssel élve — a németek «tüzes temperamentumu» uralkodója beéri-e azzal, hogy két világ sajtójának külügyi rovatában állandó foglalkozás tárgya lett s hogy sikerült bizarr fellépések hosszú sorával lázba hoznia a multakba lassan-lassan beletörődő Franciaországot, országa ellen sorakoztatni a fajrokon angol népet, s ezzel halálra sebezni a pángermánizmust, majd russofil érzelmeivel Európa egyensúlyának közeli megzavarását kilátásba helyezni? A német császár nem leli nyugtát, mondják az élcelődők és krokirozók, csakhogy vajmi nehéz világtörténelmi tényeknek konstálása elől elzárkózni. Nagy tévedés azt hinni, hogy II. Vilmos csak beszéltetni óhajt magáról s hogy nincs a békének nálánál jobb, igazabb híve. A bizarr, de jól kiszámított marokkói látogatás is úgy szólván óráról-órára fokozódó ellenszenve Angolország ellen nem egy kissé tüzes temperamentum megnyilvánulásai. Végre is ennek a nagy poseurnak is lehetnek tervei. S ezeket a terveket fel nem ismerni, sőt mi több létezésüket egyenesen kétségbevonni, szomorú világításba helyezi Európa népeinek, államférfiainak és zszurnalisztáinak ítélő képességét.

A német imperialismus, mely évtizedeken keresztül a chauvinizmusnak utóbb kissé megfogyott emlőin vesztegelt s állhatatosan kitartott a külföld németjeinek rendszeres izgatásán, néhány hónap óta irányt változtatott. A pángermán népboldogítók bölcs tanításai mintha egy kevéssé elhallgattak volna s úgy rémlik, hogy a magáról sokat, nagyon sokat hallató gazdasági imperialismus is alábbhagyott volna előrenyomulásával. E helyett azonban lépten-nyomon a német külügyi politika irányváltozásainak nyomait látjuk.

Ez nem felismerés, ez jól ismert tények regisztrálása.

A hármasszövetség még érvényben van ez idő szerint, de hol találkozunk még csak nyomával is? Franciaország és Oroszország sem bontotta fel kettős szövetségét, de van e diplomata, aki e szövetséget komolyan venné. Bismarck iskolája hozzászoktatta Európát, hogy a hármasszövetség a francia gloire hajszolás és a szlávizmus terjeszkedése ellen irányul. De hát Franciaország veszélyeztetí-e Európa békéjét és terjeszkedik-e a panszlavizmus. A feleletet Delcassé bukása s a Washingtonban ülésező béketanácskozás adhatja meg. A bismarkizmus tehát ismét hazudott. A német birodalom külügyi politikájának irányítói egy pillanatig sem vették komolyan számításba Oroszország megtámadását, s ha eljött volna a farkas, amelylyel oly szép siker mellett ijesztgették a magyaroszláv külügyminiszterek birkáikat — úgy Németország bizonyynyal a hármasszövetség megszegésével, illetőleg a belőle reá háramló kötelezettségeknek be nem tartásával lepte volna meg Európát. S hihető-e ezekbe a sok kiábrándulást hozott napokban, hogy a komoly és higgadt temperamentumu I. Ferencz József hadba szólította volna népeit, a miért Franciaország vagy Anglia megtámadta a hű és becsületes német birodalmat? Azonban a kettős szövetség oly őszinte volt. Mert az orosz politikusok és diplomaták valószínűleg még a gondolatot is megmosolyogták, hogy egy német-francia háború esetén a német határookra egy orosz sereget fognak mozgósítani. A hármasszövetségek ennek dacára mégis fenállanak, csak hogy nem bírnak létjoggal.

És ez a pont az, a mely érthetővé teszi az európai egyensúly zavarait. Mindkét szövetségcsoportból hiányzik valami, aminek hiánya azután a szövetség őszinteségének rovására ment. És ez a valami a közös ellenség. Mert sem Ausztria-Magyarországnak-Olaszországnak egyrészt és a Német birodalomnak nincs közös ellensége, sem Franciaországnak és Oroszországnak más részt. Sőt a közösnek tartott ellenséget egyik vagy másik szerződő fél mindig barátjának tekintette és úgy is bánt vele. Franciaország feltette, hogy Oroszország ellensége a német császárságnak, Ausztria-Magyarország pedig évtizedeken keresztül abban a meggyőződésben élt, hogy a fehér cár országának a német birodalom nem hagyományos szövetségese, hanem ellensége. A Tangertől a Keleti tengerig lejátszódott események hozták meg a kölcsönös kiábrándulást s ezek vetették árnyékát az európai egyensúly újabb, de már jó ideje várva várt alakulásainak. Ebben az új alakulásban azonban Oroszország és a Német birodalom csak szövetségesek lehetnek.

Alcsuth fénykorából.

Írta : Thewrewk István.

Művészvilág volt egykor Alcsuthon. Strobl mester megbízást kapott, hogy a Ludovika Akadémia részére készítse el a honvédség főparancsnokának, József főhercegnek mellsobrát. Strobl természetesen óhajtotta, hogy a mellsobrot az élő modell után alkothassa s eziránt kérvényt is intézett József főherceghez, aki válaszképen csakhamar meghívta Alcsuthra a művészt.

Igazi magyar szeretetreméltósággal látta őt vendégül és olyan előzékenyen állott modellt, oly pontossággal és kitarással, mintha nem szivességet tenne, hanem legszigorubb kötelességét teljesítené.

A mintázás az alcsuthi kastély fegyvertermében ment végbe. József főherceg négy héten keresztül naponként másfél, sőt néha két óra hosszat állt modellt, — mindenkor állt, — és Strobl azt mondja még ma is : nyugodtabb modellje még nem volt. A főherceg tartása mindig katonás volt és ezért Mária Dorottya főhercegnő egy ízben meg is jegyezte :

— Papa, úgy állasz, mintha most is katonai szemlén volnál.

Már az első napokban annyira megtetszett József főhercegnek és a főhercegi családnak az agyagból készült mellszobor, hogy Klotild főhercegnő is kedvet kapott magát lemintáztatni és csakhamar Laszló főherceg is modell lett. A fegyverterem szobrász műteremmé alakult át s hogy Strobl, aki a szobrásziskola tanára, minden skrupulus nélkül lehessen hosszabb ideig Alcsuthon, József főherceg Csáky Albin gróf, akkori vallás- és közoktatásügyi miniszternél négy heti szabadságot eszközölt ki részére.

A mellszobrok azóta elkészültek és gipszbe öntettek. József főherceg teljes katonai díszben, Klotild főhercegné asszony szalonöltözetben, félvállon Stuart gallérral, László főherceg pedig vadászruhában, vadászkalappal lett mintázva, s ennek a mellszobornak a talapzatára igen ügyesen alkalmazott a művész egy mókust.

Mária Dorottya főherceg kisasszony, aki gyönyörűen fest és kiváló zenei tehetség, nagy kedvvel nézte Strobl munkáját és művészi hajlamai nemsokára arra ösztönözték, hogy maga is mintázzon. Azelőtt még talán soha nem is érintett kezével agyagot és ennek dacára egy kis utasítás után máris lemintázta Doré Bibliájának egyik angyal képét és pedig oly kitűnő sikerrel, hogy azt később terrakottából is elkészítették. Maga József főherceg is neki állott az anyagnak és fegyvereket gyúrt belőle, László főherceg pedig segédkezett Stroblnak, mikor a szobrász Hektort mintázta. Tudni kell, hogy Hektor a főhercegi család nagyon kedvelt, régi házőrzője.

Strobl, amikor a felejtethetetlen alcsuthi napok után visszatért Budapestre, kellemes meglepetést tervezett és készített a főhercegi ház részére és e meglepetését 1892. husvétján maga vitte el Fiuméba, ahol akkoriban József főherceg családjával tartózkodott. A meglepetés pedig nem volt más, mint a — H e k t o r. A Hektor, ahogy fejét egy cserkoszorúból kidugja, s ezt a művész kútdíszítésül tervezte, hogy a bronzból való Hektor a fiumei park látogatóinak ne elriasztó ugatással, hanem barátságosan csörgedező kristály tiszta forrásvízzel kedveskedjék.

A meglepetés nagyon tetszett. Klotild főhercegné asszony azonban úgy határozta, hogy a Hektor nem marad Fiumében, de oda kerül, ahol eleven hasonmása van: Alcsuthra, egyik díszelő a parknak. Ott van ma is, de az élet ki vész körülé: Alcsutra és környékére néma csönd borul.

Eltékozolt erők.

Dühöng már szépen az egyetértés a koalícióban. Ugyanabban a koalícióban, amely még néhány hét előtt szuverénül osztogatta csalhatatlan ítéleteit; hazaárulónak nevezte azt, akinek más volt a véleménye, bűnös rendbontónak azt, aki furcsállotta az engesztelhetetlen ellentétek e cinikus összekeveredését. Most már az elemek festék nélkül fitogtatják az orrukat egymásra és egy csöppet sem titkolják, hogy mennyire nem veszi be a gyomruk ezt a természetellenes keveredést. — Ezelőtt még hallgatólagos véd- és dac-szövetség béklyózta őket, most azonban már szabadon marakodnak egymással, — amint az szövetségesekhez illik.

Hová tűnt egyszerre az az erős nimbus, amely szinte forradalmi bizottsággá, önkényes uralommá avatta a vezérlő bizottságot? Nem kellett mesterségesen lerombolni, még csak baklövések sem kellettek fölrobbantásához. Magától elillant, mint a hogy magától hül szét a kéve, amit szalma-kötél helyett imádsággal fűznek össze.

Amint a legelső vékonyka alkalom kínálkozott rá, hogy a homogén elemek összetalálkozhassanak és szövetkezhesse- nek végre anélkül, hogy elkelljen dugniok legszentebb elveiket: nyomban szétrebbentek a közös zászló mellől, amellyel már-már az egész országot majdhogy csatarendbe nem szólitották.

Mindenkit, aki csak aggódva nézte ezt a kényszeredett koalíciót, megnyugvással tölthet el az új kialakulások e forrongása. Itt, a hol a szövetségeseknek egyik öklüket állandóan a bajtársuk felé kell szorongatniok, nem lehet bizalom a diadalban. Jöjjön el hát a másik szövetkezés ideje, amikor őszintén állanak egymásmellé, akik egymás mellé valók és őszintén fordulnak egymással szembe, akik ők ellenségek.

De bárhogy alakuljon is az új forrongás, már most is fájdalmasan kell levonnunk a tanulságot, hogy a nemzet erkölcsi tőkéiből ismét hatalmas mennyiséget emésztett föl, tékozolt el egyesek könnyelműsége és politikai ambíciója. Mert senki sem mondhatja nyugodt lélekkel, hogy a koalíció a magyar vezényszóért állott össze. A koalíció szövetkezett magáért a koalícióért, a magyar vezényszó pedig az az imádság volt, amely ez elegyes kévét összefűzte.

Ám a nemzet — a hűséges, becsületes, hiszékeny magyar nemzet — magába fogadta ezt az imádságot és csak most kezdi sejteni, hogy amiért ő komolyan harcra készülődött, az voltaképen nem egyéb, mint politikai ambíciózusok szövetkezésének ürügye. A nemzet észre fogja venni, ha rászedik. Ám, ami már eddig megemésztődött az elő-harcokban, ami érték eddig elpusztult, azt senki kárpótolni nem fogja.

Pedig sok pusztult el!

Ime, piacra dobtunk, elkoptattunk egy csomó „hazaárulás“-t, „alkotmány sértés“-t, amiknek kárhoztató erejét pedig a legvégső, legeldöntöttebb esetekre kellene tartogatni. Közhelyekké, semmit mondó pártvéleményekké tettünk olyan vádakát, amelyek egészséges nemzeti közvéleményben halálos erejűek szoktak lenni. Aztán felemésztettünk egy nagy adag nemzeti fölbuzdulást, impozáns ellentállást, anyagi és erkölcsi áldozatkészséget.

És mindezt a magyar vezényszóért? — Nem! . . . A koalícióért!

#

VERSEK.

Irta : Balla Ignác.

SERENATA.

Most mégy aludni . . . Ép utolsót lobban
A lámpa ablakodban.

A sok árnyék mind hosszú ágyadhoz oson
És áthajol a vánkoson.

Meglopják csókját e vállnak, e karnak
S szeliden betakarnak.

Susognak-bugnak, mint szellő virág felett,
Ha távozik a kikelet.

Ha érzik már sóhaja ősznek-télnek . . .
Megérted mit beszélnek?

PROPELLEREK.

A Lánchidtól a Bombatérig
És onnan vissza, óraszám
Örök egyformaságban, éltét
Igy örli le a gőzkazán.
Ideje-utja mind kimérve,
S míg robotolja, szüntelen,
Elálmodoz egy nagy hajóról,
Mely jár a messze tengeren.

Ugy érzi, benne is feszül gőz
 S lelkében tűz-tüzzel rokon,
 Mint büszke nagy hajó lelkében,
 Mely ur az oceánokon,
 S ahogy a szél hullámot borzol,
 Apró hullámot, tarjagost,
 Azt álmodja, hogy büszke gőzös
 S a tengerár dobálja most . . .

NAPFOLTOK.

Dermedten áll a nap egy pillanatra,
 Amint a földből feltör a sirám:

— És bontja a nap fényét sugarakra,
 De csak hogy árnyék nőljön, hinti rám.
 Hogy árnyékból a fényözönt sovárgva,
 Mig életosztó tüzed szomjazom,
 Keservem fuljon el emésztő vágyba
 S vulkánmorgássá nőljön sóhajom,
 Kitör olykor kövülő szívem vagya
 És érzem, e vágy ölelkezni üz.
 Tölcsére kérgét áttöri a láva,
 Hogy egyesüljön véled, égi tűz.
 Tüzoszlopok törnek fel óriás ivbe,
 Fönt lánggra lobbanak a fellegek,
 Hogy onnan, mint a meddő vágy a színbe,
 Ölembe ismét visszaessenek
 S beléveszszen mind a hűlő salakba,
 Mely érzést, vágyat mindent eltemet . . .

A naparc elborul egy pillanatra
 És egy napfoltot szül e döbbenet.

Bara Pál.

Irta: Gergely István.

— Tudom, hogy kihez mégy ide föl! — szólt Dömötör orvoshoz az ő kísérője, amint megálltak a nagy dunaparti ház előtt. Komoly és titoktartó ember vagyok. Mondjad meg nekem, miért akart — önkezével — életének végét vetni Bara Pál? Mostan, épen mostan, — dicsősége tetőpontján — amikor Bűn című könyvét az akadémiai nagydíjjal megkoszorúzták, az egész országban veszik és olvassák, az összes európai nyelvre fordítják? Ez a púpos kis tanárocska egyszerre nagyember lett, amig azelőtt az ő gyönyörű feleségével már a legboldogabb ember volt, mit akar? Mi jutott az eszébe? Hirtelen megőrült?

Dömötör vállat vont.

— Nagy misztérium az öngyilkosság. Csupán az ember képes reá s ezért megdöbbentő bizonyítéka szabad akaratunknak, épen úgy, mint a szerelem. Az állatnak megvan — a természet rendjében — a maga párzási ideje, amikor szaporítania kell fajtát. Megvan ezután a maga önkénytelen vége, amelyet elhoz neki az agg-ág, a golyó, vagy a természet zivatarja. Csupán az ember áll mindenha diadalmas úrként a szerelem és a halál fölött. Egyik ezért únja meg az életét, a másik azért... Bara Pál tiszta ember ezen a piszkos világon, nagy oka lehetett az öngyilkosságra, de hogy mi, azt nem tudom.

— Te, — doktor — nem az asszony? Ez a bágyadt, szőke, imbolygó rejtély?

— Ugyan?! — kiáltott az orvos fölháborodással — még csak gondolni sem szabad erre!

És bucsuzás nélkül — siető léptekkel — hagyta el a gyanúsító embert. Fönt a második emeleten Bara Pál felesége nyitotta ki neki az ajtót.

Halk köszönés után, szótlanul, valami különös engedelmes alázatossággal segítette az orvosnak kabátját levenni, akárcsak egy jóra való cseléd, aki valami hibát akar jóvá tenni. Azután bebocsátotta a dolgozó szobába...

A nagy fekete karszék fehér párnái közül sárgán és bozontosan meredt ki Bara Pál vézna testecskéje. Szeméből

lehetett észrevenni, hogy nyomorék, pupos — ezekből az önként lesütött mélabús szemekből, a melyekkel gyermek-kora óta menekült az emberek gúnyos vagy szánakozó pillantása elől. Különös, hogy a lelki vagy testi nyomorék a többi ember szemével látja meg a legjobban önmagát.

— Nos, hogy érezzük magunkat, édes, jó Szokratesz, — kérdezte orvosi jovialitással Dömötör a halál menekültjét. — Olvasta már ezt az angol review-t? Hallja csak, mit ír a maga filozófiájáról?

Dömötör orvos sohase beszélt a beteggel a végzetes tetről. Megvizsgálta, szórakoztatta, de az a rettentő kép, amikor Barna Pál kiöltött nyelvvel és púpja miatt előretartott lábakkal lógott az ajtófélfán, örökre eltűnt emlékezetéből.

— Hát ez az angol kritikus mindenekelőtt jellemzi a szisztemáját, — a három főtételt: először is, hogy nincsen bűn, másodszor, hogy nincsen erény, harmadszor, hogy csupán tények vannak, hogy erkölcsileg semmi se jó, semmi se rossz, hogy az ember szabad, egészen szabad, még önmagától is. Megdicséri ezután a maga stílusát, meg tudja a jó ég mi mindent még, de a végén hozzá fűzi, hallja csak: Nagyon sajnáljuk, hogy Barna Pál könyvéből hiányzik egy logikai láncszem: a kötelességről szóló fejezet. Mindazonáltal az emberi szabadságért vívott harcban örök babért szerzett fejére azáltal hogy a bűn előítéletét kiirtotta a világból. Boldogan kiálthatjuk végre: Nincsen bűn!

Bara Pál sovány kezével belemarkolt a fehér párnába, azután keserű mosolylyal ismételte mintegy önmagának:

— Mert nincsen bűn!

Pillantása fájdalmasan odasiklott a bágyadt, szőke aszszonyra, aki hirtelen lesütötte szemét. Bara Pál pedig a nagy fájdalmak egyszerű szerénységével, minden hangsúly nélkül, panasztalan szárazsággal mondá:

— Ez a könyv életem munkája, nagy dicsőséget szerzett nekem, a tudomány magaslataira emelt, titkos álmaimat valóvá tette, — hanem azért nagy számárság. Talán írok még egyszer egy más könyvet, talán élek még egyszer egy más életet. . . .

Dömötör közbevágott.

— Hát élni lehet, de írni egyelőre nem fog. Az első az egészség, különösen a gyomor egészsége. Akinek jó gyomra van, jó dolgot ír. Lássá, amikor maga ezelőtt két ramsteakot tudott megenni, lelkében meg fogamzott, megérlelődött ez a dicső, nagy, görög költeménye az emberi méltóságnak és szabadságnak, ez a magasztos könyv, a Bűn.

Most, hogy rossz a gyomra, már csacsiságokra gondol. Ha én állam volnék, minden írónak megvizsgáltatnám a gyomrát és ennek az egészségétől tenném függővé, hogy szabad-e írnia. Nem volna akkor pesszimizmus, naturalizmus, miszticizmus, de volna poézis és igazság.

Mikor Dömötör orvos észrevette, hogy Bara Pál szomorúságáról lepattan a tréfa, komoly hangon folytatta.

— Most már minden veszedelmen túl van, a szervezetet megmentettük, most még csak ismét meg kell erősödnie. Ezennel orvosi minőségemben bucsut veszek, nem jövök fel többé naponkint, csak hébe-hóba, mint jó barátja, meglátogatom. Isten vele!

Kezet fognak. Az orvos pár percig forró szeretettel szorította meg a beteg kezét és némán, csillogó szemekkel nézett reá. Most vette észre Bara Pál először, hogy az az ember nem csupán az ő agyonsanyargott testecskéjével törődött. Közel volt a siráshoz, már-már oda akart borulni erre a hatalmas, baráti férfimellre, és zokogni, zokogni, — meg mindent, de mindent el mondani, ami őt érte, ami fáj, ami tönkre tette... Szemét befutotta a könny.

Mikor letörölte, már ismét egyedül volt az asszonynyal.

És a májusi napsugár vigan osont be a szobába. Oda át a budai hegyek zöldes szürkessége éles vonalakban bontakozott ki a kékséges égből, hébe-hóba egy-egy átfutó gőzhajó éles füttye rikoltott be a beteg ember csöndes világába, amíg a Duna zajtalanul hömpölygött tova paloták-koszoruzta medrében. A nyitott ablakon keresztül elhozta a budai szellő a távoli mezők illatát, mint ujjongó üdvözlését a támadó nyárnak, a Gellérthegy citadellája szürkén borongott az ifju természetben. És az asszony oda támaszkodott az ablakhoz és bámult mereven, szomoruan...

Ebben a pillanatban a margitszigeti hajón a katonabanda rákezdedt egy dalra: vorrei morire...

Az asszony megérezte, hogy mostan valaki nagyon szomoruan néz reá, valaki, aki valamikor, nem is olyan régen, boldog volt, ha az ő szőke angyala ott a zongoránál énekelte ezt a dalt, — ez a púpos, nyomorék valaki, akinek egyszerre hirtelen mindent meg kellett tudnia, látnia, — és aki bele akart halni. Egy szót se szólt, csak rögtön meg akart halni.

Sarkon fordult. Szemeik találkoztak és nézték egymást hosszan, fájdalmasan, őszintén. Eszükbe jutott, minő egészen más volt a világ, amikor utoljára zengett a dal: vorrei morire. Milyen könnyen és hamar mehet tönkre egy egész élet,

egy egész világ! Az ásszony nem birta ki sokáig a férfi pillantását.

Hirtelen kiegyenesedett és odaállt az ajtó mellé és szemét lesütve alázatosan, de biztos hangon így szólt:

— Pál, most már elmehetek, mert nincs rám szükséged, ismét egészséges vagy.

Itt csuklani kezdett a hangja és valami lassu, belső zokogással folytatta:

— Bocsáss meg nekem, — különben nem, erről nem szólok, szégyelem magam, hogy megtettem, hogy ajkamon kijött e szó. Sokkal nagyobb dolog történt itt, hogy ilyen közönséges, léha módon vehetnék tőled bucsut. Tönkretettelek, hogy kérhessek ezért bocsánatot? Nem, csak meg akarom neked mondani, hogy tökéletesen átérzem azt, amit tettem, s hogy nincsen más gondolatom, mint te, hogy egyről álmodom: bár kezdhethném el újra elülről az életemet. Ha ez lehetséges volna, oldaladnál maradnék és orcám verejtékével keservesen dolgoznám csak egy cseppnyi szeretetedért. Én most elmegyek s azért merészelek neked valamit megmondani, te áldott, szegény ember: szeretlek. Szeretlek forrón, magamat emesztőn, ezer kinban, s borzalommal tölt el a gondolat, hogy tőled távol kell élnem.

És most odaomlott a férfi elé, megragadta a kezét és úgy beszélt hozzá, szívből szakadó hangon, mint a hívő az oltár istenéhez.

— Csak egyet, Pál, mielőtt megyek! Oh, ha a lelkembe látnál, hogy ne kellene szólanom, ha láthatnád az én alázatos hálámat, a miért sohase szóltál egy szót se erről, a mi ezelőtt két hónappal történt. Most a bucsuzás pillanatában megmondom neked, hogy sohase szerettem azt az embert igazán, tréfáltam vele, tetszett ifjúsága és heve, és... Nem is tudtuk, hogy otthon vagy, ittam vele a cognacból és így történt, hogy... különben nem értem, nem értem... Oh ne fájjon neked ez az emlék, ne legyen az én gyalázatom a te fájdalmad, nem érdemlem meg! Nem tudtam, hogy mellettünk haldokolsz... Nem akartalak elhagyni, mig beteg voltál, két hónapon át némán és lesütött szemekkel ápoltalak, te sohase szóltál. Minden ami titkunk marad, te jószágos, te áldott, te szent, te szegény ember! Csak ezt az egyet engedd meg!

És megcsókolta Bara Pál vézna jobbját, az meg a balkezevel magamegadó fájdalomban simogatta a szőke hajfonadékokat. Az ásszony zokogott:

— Oh, de másképpen lehetne minden!

Hirtelen fölállott, letörülte könnyeit, odalépett a szekrényhez és kivette onnan a ruháit, az ibolyacsokros kalapocskát, amelyben Bara Pál a legjobban szerette. Majd önkéntelen hiusággal, szokott módon a tűkörhöz lépett, szájában tartva a hajtűt és föltette a fejére azt a csipkés rózsacsokrot. Fölhuzta selyemkeztűjét, amely feszülten ragyogott zománcosan a puha kis kezecskén, majd kivette tokjából a könnyed grációza-ernyőt. Két hónap óta most először lép ki az utcára . . . örökre!

Nagy csönd. Csak az óra ketyeg, az az édes, ódon óra, amely Bara Pál édesanyjának egész életén át éppen úgy ketyegett. Azután még két boldogtalan kebel zihál.

Bara Pál fölkel a karszékéről, a fájdalom jámborságával összetette kezeit és maga elé bámult. Az igazi fájdalom gyermekded, gyámoltalan, gyáva és a legnaivabb módon önző: Bara Pál valami különös kíváncsisággal kérdezte:

— Hát belőlem mi lesz?

A nyomorék embernek nem volt egyebe ebben az életben, mint a könyvek meg a felesége. A könyveket akkor szerette meg, amikor gyermekkorában még a testvérei is gunyolták pupos mivoltáért. Nem játszhatott velük, mindig egyedül volt és tanult a szegény gyerek, akit nyomorusága tett lángelmévé.

Mostan mindez elvonult emlékezetében, a régi ház, az iskola, az erdő, a harangzugás, az egyetem, azután . . .

Igen, az az asszony! Ott lakott náluk abban a szegényes kis lakásban, beleszeretett a bágyadt, szőke rózsába, a kibe sohase kétkedett. Mert ő szerette, azt hitte, őt is szeretik. Ilyen az igazi szerelem, amely sohase féltékeny, se szerény.

— Isten veled Pál!

Ott várt az ajtónál és várta engedelmesen, hogy a férfi odanyujtsa a kezét.

— Hát belőlem mi lesz? kérdezte ismételten álmodó szemekkel, távoli lélekkel Bara Pál.

— Téged kárpótol a dicsőség, enyém a gond, a lelki-furdalás, a magam előtt való szégyen. Megirtad a te nagy munkádat, a Bűnt, — neked tapsol a világ és csudálva tisztel.

Bara Pál keserűen mosolygott.

— Az én dicsőségem? Hazugság, miként a munkám. Jártam ismeretlen utjait a gondolkodásnak, kerestem a sivatagban az eszmét és megtaláltam. Hirdettem, hogy nincsen bűn, — és megvolt a dicsőség. És te asszony engem . . .

oh akkor beláttam, hogy van bűn, — mellettem járt, velem élt! És mindez, amiért éltem, amiért bamulnak, ami az én munkám, egy óriási megcsalás és csalódás. Van bűn, — az élet bűn és megbánás a célja. Maradj csak itt!

— Pál, nem lehet.

— Miért?

Az asszony elfödte az arcát, félre fordul és tégő ajakkal, amelyeket megperzselt a gyalázat, lázasan suttogetta:

— Nem lehet Pál, — anyának érzem magam, nekem gyermekem lesz!

Barna Pál elhalaványodott, ajkába harapott, majd nagy szeretettel lehuzta az asszony kezét és mélabus örömeivel az igazi boldogtalanságnak mondá:

— Hát lesz gyermekünk, apa leszek? . . . Hála az istennek!

És a szőke, imbolygó asszony visszatántorodott, összecsapta kezét, félig ujjongva, félig zokogva kiáltotta:

— Hát nem üzöl el? Itt maradhatok? Jól teszed, mert senki sem szerethet jobban, mint én. Olyasmit érzek, mintha előbb tönkre kellene tennünk azt az embert, akit szerethessünk! — Mintha ezen a világon minden szeretet jóvátevés, minden jószág megbánás, minden becsület vezeklés volna.

Háború és béke.

Írta: Tolstoj Leó.

— Új fordítás az orosz eredetiből. —

131

Ellökte magát a tágra nyitott szemekkel reá meredő Natasát s rázárta szobája ajtaját, a szolgának pedig megparancsolta, hogy a ma este beosonó férfiakra fordítsa rá a kapukulcsot s vezesse őket a fogadóterembe. Amidőn Gavrillo este jelenté a jövevények elíramodását, homlok ráncolva, hátán összekulcsolt kezekkel járt fel alá a szobában, mérlegelve a teendőket.

VIII.

Mióta Pierret felesége Moszkvába követte, a gróf mindig utazási ürügyet keresett magának. Rostovék megérkezése után a Natasa által előidézett hatás készítette terve azonnali kivitelére. Troerbe utazott Jozsif Alexejevics özvegyéhez, akinek ígérését bírta az elhunyt iratainak birhatását illetőleg.

Visszatérve Mária Dimitrijeвна hívó sorait találta íróasztalán, sürgősen kérte magához, egy a Bolkonszky herceget s mátkáját illető fontos ügyet megbeszélendő.

Pierre feltette, hogy kerüli Natasa látását. Úgy találta, hogy érzelme sokkal erősebb annál a megengedett rokonszenvnél, amelyet egy nős ember érezhet a barátja menyasszonya iránt. A kiszámíthatatlan végzet ismét a közelebe kényszerítette.

A terembe lépő gróf az ablak mellett ülve találta a sápadt, dúlt ábrázatu Natasát. Belépésekor a leány felállott, tekintetével végigmérte a grófot tetőtől-talpig, azután homlok ráncolva, hideg, méltóságteljes tartással hagyta oda a termet.

— Mi történt — kérde Pierre, Mária Dimitrijevnánál be nyítva.

— Gyönyörű história! Ötvennyolc esztendő el, de ilyesmi még nem ment végbe a házamban!

Pierrenek mindenek előtt becsületszavát kellett lekötnie Mária

Dimitrijevnánál arra nézve, hogy a most elmondandó, bizalmas közleményeket titkon tartja. Ezek után tudatá Besuchov gróffal hogy Natasa, szüleinek előzetes engedelve, sőt mi több, tudta nélkül lemondó levelet írt vőlegényének s hogy e ténynek Kuragin Anatol az előidézője, akivel Pierre felesége révén ismerkedett meg. Natasa atyja távollétét szökésre akarta felhasználni, hogy azután titokban megesküdhessen vele.

Pierre tágra nyílt szemekkel hallgatta Mária Dimitrijevna értesítését, nem mert füleinek hinni. András herceg menyasszonya a szenvedélyesen, forrón szeretett Natasa Rostova, e buta, tökfilkó Anatol miatt pártoljon el Bolkonszky hercegtől? Anatol miatt, aki különben is nős ember. Pierre tudott titkos házasságáról — őt szeretné-e annyira, hogy szökni akar vele? Ezt Pierre sem nem tudta elképzelni, még kevésbé elhinni.

— Megesküdni! Nem veheti nőül, hisz házas ember, — válaszolt a gróf Mária Dimitrijevna szavaira.

— Ez az ügy egyre szebb lesz, — kiáltá Mária Dimitrijevna. Csinos legény, mondhatom! Nyomorult! S ez a leány már két napja várja. Most legalább felhagy a várakozással. Ezt a felfedezést tudatnom kell vele.

Mária Dimitrijevna megtudta Pierretől a titkolt házasság legintimusabb részleteit, azután beavatta a gróft megghivatattásának tulajdonképeni céljába. Mária Dimitrijevna félt, hogy Rostov gróf avagy a naponként várt Bolkonszky herceg megtud valamit a dologból s Kuragint párbajra hívnák. Mária Dimitrijevna tehát a következőkre kérte Besuchovot: első sorban hívja ki sógorát, Anatolt az ő nevében s birja rá Moszkva nyombani elhagyására, s arra, hogy ő előtte ne mutatkozzék többé. Besuchov mindenre készek nyilatkozott, most jutott csak tudatára az öreg gróft, Nikolájt s Bolkonszkyt környékező veszélyről.

Pierre felkereste az öreg gróft, aki szomorú és zavart volt. E reggelen tudatta vele Natasa elhatározását. Pierre más tárgyra akarta terelni a beszélgetést, de a gróf újból és újból visszatért keservére.

Most Sonja lépett dult arccal a szobába.

— Natasa gyöngélkedik, a szobájában van, beszélni óhajt önnel. Mária Dimitrijevna nála időzik s szintén látni kívánja önt.

— Ön jó barátja Bolkonszkyknak, Natasa bizonyára tudatni akar önnel valamit, — vélekedék a gróf. Ah istenem! Milyen szép is volt minden!

S kezeit ősz hajába mélyesztve elhagyta a szobát.

Mária Dimitrijevna tudatta Natasával, hogy Anatol nős. Natasa e hír megerősítését Pierretől akarta hallani. Mindezt Sonja tudatta Pierrel, mialatt a homályos folyosón Natasa szobájához vezette.

Natasa halványan, komoran ült Mária Dimitrijevna mellett s lázas, könnyörgő tekintete Pierrere irányult. Nem mosolygott, nem bólintott fejével, merev tekintete ezt látszott kérdezni: Barátom vagy-e, avagy ellenségem, mint valamennyien Anatol kivételével?

— Ő mindent tud, — szót Mária Dimitrijevna, Pierrere mutatva. Majd megerősíti, vajjon igazat mondtam-e vagy hazugságot.

Natasa úgy nézett egyikükről a másikra, mint a megsebzett vad néz az egyre közeledő vadászra s kutyáira.

— Natalja Ijicsna, — kezdé Pierre, — kegyedre nézve egykedvű lehet ez állítás valódisága, mivel...

— Tehát még sem nős?

— De igen, Anatol házasságos ember.

Pierre becsületszávára jelenté ezt ki.

— Moszkvában időzik még? — kérde gyorsan.

— Igen, még ma láttam.

A hangja látszólag megtagadta az engedelmességet, csak jelekkel adta értésükre, hogy egyedül óhajt maradni.

Pierre nem maradt ott ebédre s nyomban távozott. Anatol felkutatására indult; már pusztá gondolatára is szíve felé tolt a vére, alig tudott lélekzeni belé. A klubba hajtattott s Anatolt kereste; megbízható értesülésre azonban nem tudott szert tenni. A jelenlevők egy része azt mondá, hogy még nem jött el, míg a másik rész azt állítá, hogy ma el sem jő. A gróf bevárta az összes tagok megjelenését s mive hogy Anatol nem jött, nem várta be az ebéd idejét s haza hajtattott. Hazaérve komornyikja jelenté, hogy Anatol Heléne Wassziljivna grófnőnél időzik.

Felesége fogadóterme zsufolva volt. Besuchov gróf még nejét sem üdvözölve, egyenesen Anatol felé tartott.

— Ah Pierre, — szót az épen odaérkező grófnő, — nem is tudod, mily álapotban leledzik Anatolunk...

A gróflé elhallgatott. Pierre határozott fellépése előre vetette dühének s erejének borzasztó árnyékát, már pedig ezekre emlékezett Heléne a Dolochovval kivált párbaj óta.

(Folytatjuk.)

Közgazdaság.

Magyar amerikai bank. A Magyar Általános Hitelbanki igazgatója ez idő szerint amerikai tanulmányuton van. Amerikai utazása főleg azzal a törekvésekkel hozható kapcsolatba, hogy az Amerikában élő kivándorolt honfi árszámaikkal anyagi összehasonlítást lehessen tenni. Erre vonatkozólag egy berlini távirat arról ad számot, hogy a Magyar Általános Hitelbank vezetése mellett egy magyar-amerikai bankintézet fog létrejönni a végül, hogy a pénzforgalmat kivándorolt honfitársaink és azok utódmaradottai között közvetítse. A bank alapítására vonatkozó hírek azonban még koraiak, mivel a hitelbank igazgatója még nem érkezett vissza amerikai utazásából és eddig csak egyes jelentései ismeretesek amerikai utjáról.

A Hazai Bank új fiókja. A Hazai Bank részvenytársaság új, nádor-utcai fiókját a hónap 10-én nyitja meg a Nádor-utca 18 számú házban. E fiók különösen a tőzsdei ügyfelek kényelmét

akarja szolgálni, s főnökévé a bank érdemes főtisztviselőjét Keszthelyi Ernőt nevezték ki. A fiók a váltóleszámitolás kivételével az összes bankszerű üzleteket felveszi működési körébe.

—

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz. Gyermekek és életbiztosító intézet. Budapesten VI., Teréz-körút 40—42. Alapítva 1863. Folyó év július havában 1.432.600 K. értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1.214.200 K. értékű új biztosítási kötvény állítatott ki. Biztosított összegek fejében 54.605 K. 70 fill. fizettetett ki. 1905. január 1-től július 31-ig bezárólag 9.026.000 K. értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 7.541.200 K. értékű új biztosítási kötvény állítatott ki. Biztosított összegek fejében 516.011 K. 39 fill. fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

Főszerkesztő: Bródy Sándor.

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő” kiadóhivatala.

A Jövendő bekötési táblái

valamint az első és második évfolyam egyes számai füzetekben és bekötve kiadóhivatalunkban kaphatók.

15-20 éves hölgyeknek!

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól, mert itt a nyár!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy berlini varieté primadonnájától jött a következő levél (németből fordítva): Tisztelt gyógyszerész úr! Egy kóristáné, ezelőtt Budapesten működött, feltűnt közöttünk gyönyörű és fiatal arcával, bár tudtuk véletlenségből, hogy túl van a 40 éven. Egy alkalommal, mikor nem volt otthon, átkutattuk a tükör asztalát és láttunk egy tégely száraz crémet, melyre az volt felírva, hogy **Diana-Crème**. Ugyanott láttuk a **Diana-Pudert** és a mozdóban a **Diana-Szappant**. A szekrényben volt egy üveg **Diana-Parfüm**. Nagyon természetes, hogy a crémet leirtuk és ezeket mindjárt meg hozattuk. Dicsérni nem akarom, mert eléggé dicsérni nem lehet. Annyit azonban írhatok önnek, hogy a színháznál még az öltöztetőnők is Diana-szépítőszereket hozatnak és a budapesti kardalosnő, kitől ellestük a szépsége titkát, megpukkad az irigységtől. Most kérek ismét 3-3 adagot. Nagyon jól tenné, ha egy itteni gyógyszerértárnak raktárt adna belőle, mert akkor sokkal többen vehetnénk.

Egy kalocsai diplomásnő írja: Oly csunya, szeplős volt a kezem és arcom, hogy igen szégyeltem rendes társaság közé menni. Kétheti használata a Diana-crémnek és Diana-szappannak teljesen elmulasztotta.

Egy tégely **DIANA-ORÉM** (éjjel használható zsiros crém) 75 krajcár, **DIANA-SZAPPAN** 75 kr., **DIANA-PARFUM** originalis nagy üveg 5 K. **DIANA-PUDER** 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely **DIANA-PIROSÍTÓ** 5 korona. Egy üveg **DIANA-HAJSZESZ** 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára
Budapest, Károly-körút 5. sz.

Egy francia grófné levele (franciából fordítva): Megkaptuk a **Diána-parfümöt**, mely meglepett mindenkít. Az a p.káns, vonzó illat és az a csodaszép kiállítása az üvegnek arra indított bennünket, hogy most 20 üveggel utána rendeljek belőle. A férfiak is azt állítják, hogy a Diana-Parfüm illata hevíti a vért és izgatja a kedélyeket.

Egy bécsi szép asszony írja (németből fordítva): Kérek egy **Diana-pirosítót**, amit küldött olyan természetes pirosságot idézett elő arcunkon, hogy most mindenkinek tovább ajánljuk.

Egy szegedi leány így ír: Oly csunya voltam és most oly szép vagyok, hogy nem cserélnék senkivel. Az irigység nem engedi, hogy barátnőimnek megmondjam, hogy ezt a változást csak a Diana-szépítőszerek idézik elő. Különösen a Diana-szappan.

Egy erdélyi mágnásnő írja: Tisztelt gyógyszerész úr! Sógornőm ajánlata folytán hozattam Öntől a múlt hónapban egy üveg Diana-parfümöt és mondhatom, hogy ezen a téren nagy-a tapasztalatom, de ilyen illatot még nem produkáltak soha. Kérem küldjön 3 üveggel belőle, mielőtt elutazom a rendes téli tartózkodásom helyére.

Globus" műintézet és kiadóvállalat részv.-társaság nyomása Budapesten.

Dr. Gölis-féle emésztő-por.

(1857 óta kereskedelmi cikk.)

Étrendi szer, kitűnő hatása van a különösen nehezen emészthető ételek föloldására, valamint az általános emésztésre és így a test táplálására és erősítésére is. Naponta kétszer használva, evés után egy kávéskanálnyit téve a nyelvre s a szokásos itallal leöblítve, kedvező befolyást gyakorol a hiányos emésztés következtében fellépő jelenségeknél, minők: **gyomorégés, nyálkaképződés, székrekedés, aranyeres bántalmak, altesti pangás** stb.

Ásványvíz-gyógymódnál mintelő-vagyutókura, vagy egyidejűleg a gyógymóddal kitűnő hatást fejt ki.

Minden doboznak dr. Gölis pecsétjével és a bejegyzett védjeggyel kell lezárva lenni s mindenkor határozottan dr. Gölis-féle emésztő-por kérendő a vél. alkalmával.

Egy nagy doboz ára 2 K. 52 fillér, egy kis doboz ára 1 K. 68 fillér

Dr. Gölis-féle egyetemes emésztő-por központi szétküldése:

Bécs, I., Stefansplatz 6. (Zwettlhof.)

Főraktár:

Török József gyógyszerháza

**BUDAPEST, Király-utca 12.
és Andrassy-ut 26. szám,**

LAKÁS
ES
ABLAK
TISZTÍTÁS
PADLO
BEERESZTES
FÉREG
IRTÁSI
ÉS
SZÖNYEGPOROLÓ

DITRICHSTEIN
KERTÉSZ-
UTCZA 18.
TELEFON
14 59.

MEGÓVÓVÁLLALAT

FONCIERE

PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET.

Összes biztosíték:

31 millió kor. Központi iroda: BUDAPESTEN, Sas-utca 10.

Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítmánykárok ellen.

∴ Sportegyleti tagok figyelmébe ajánljuk! ∴

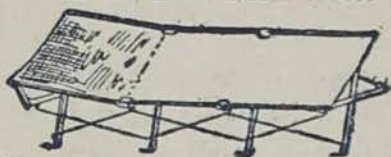
RIGER GYORGY, Budapest, Kerepesi-út 23.

* észt mindennemű sport-cipőket, uri- női- gyermek és orthonopád-cipőket a legjutányosabb árak mellett. Mértékszerű megrendelések a legfinomabb bel- és külföldi bőrökből gyorsan és pontosan eszközöltetnek. Minden e szakmába vágó javítások elfogadtatnak. Főtörekvesem oda irányul, hogy tisztelt rendelőimet a leg pontosabban kielégíthessem. — A sportközönség b. pártfogását kérve tisztelettel

RIGER GYÖRGY, cipész - mester

!! Fájos lábakra különös figyelem fordittatik !!
Lábizzadás ellen eredeti por nálam kapható !!

M. kir. szabadalom 31530.

legessé teszi az ágyneműt. Szűk lakásokban meghecsülhetetlen. Vendég-, gyermek- és cselédszobákban és kirándulóknak nélkülözhetetlen.

Szenzációs találmány!

Összerakható és kézi- táskában hordható **ágy**. Nappal kis

helyezhető és éjjelre kényelmes ágy. Fölös- mek- és cselédszobákban és kirándulóknak nélkülözhetetlen.

Kapható:

FREUDIGER MÓZES és FIAI

magyar ágy-, fehér- és ruhanemű gyárában

BUDAPEST, LAUDON-UTCZA 6.

Telefon 20-75.

Árjegyzék és leírás kíváncsra bérmentve.

Összerakva.

Telefon 20-75.

WALTER KÁROLY

BUDAPEST, V., Mária Valeria-utca 10.

(Thonet-udvar)

Műipari műterem mindennemű faragott és szabad kézzel domborított **bőrmunkákra**, továbbá minden e szakba vágó felszerelésre. — Kitüntetéssel a nemzetközi kiállításon Budapesten, 1903. diszoklevéllel és aranyéremmel.

SPECIALISTA: családi cimereken mindennemű rajz és pecsét-lenyomás után.

Dr. Lengyel Fr.-féle

NYIRFA-BALZSAM

Tavaszzal a nyirfaból kifolyó nedvet már az őskorban ismerték a nők, mint kitűnő szert, sokféle bőrbaj ellen. Szakszerűleg választott anyagok és bevált eljárás által sikerült ezen növényi anyagból oly mesterséges balzsamot előállítani, a melynek hatását a bőrre határozottan csodásnak lehet nevezni. Lassu lehámlás által a bőr megújul, mely azután minden kiütéstől, szeplőtől, foltoktól, vörösségtől stb. menten mutatkozik. Ráncok és himlőhelyek lassankint teljesen elsimulnak. Az arcszín üde és jól színezett lesz. 1 korsó ára 3 korona. Dr. Lengyel beinzoé-szappana lényegesen elősegíti a hatást. Darab ára 1 korona 20 fillér és 70 fillér.

Főraktár Magyarország részére:

Török József gyógyszerháza

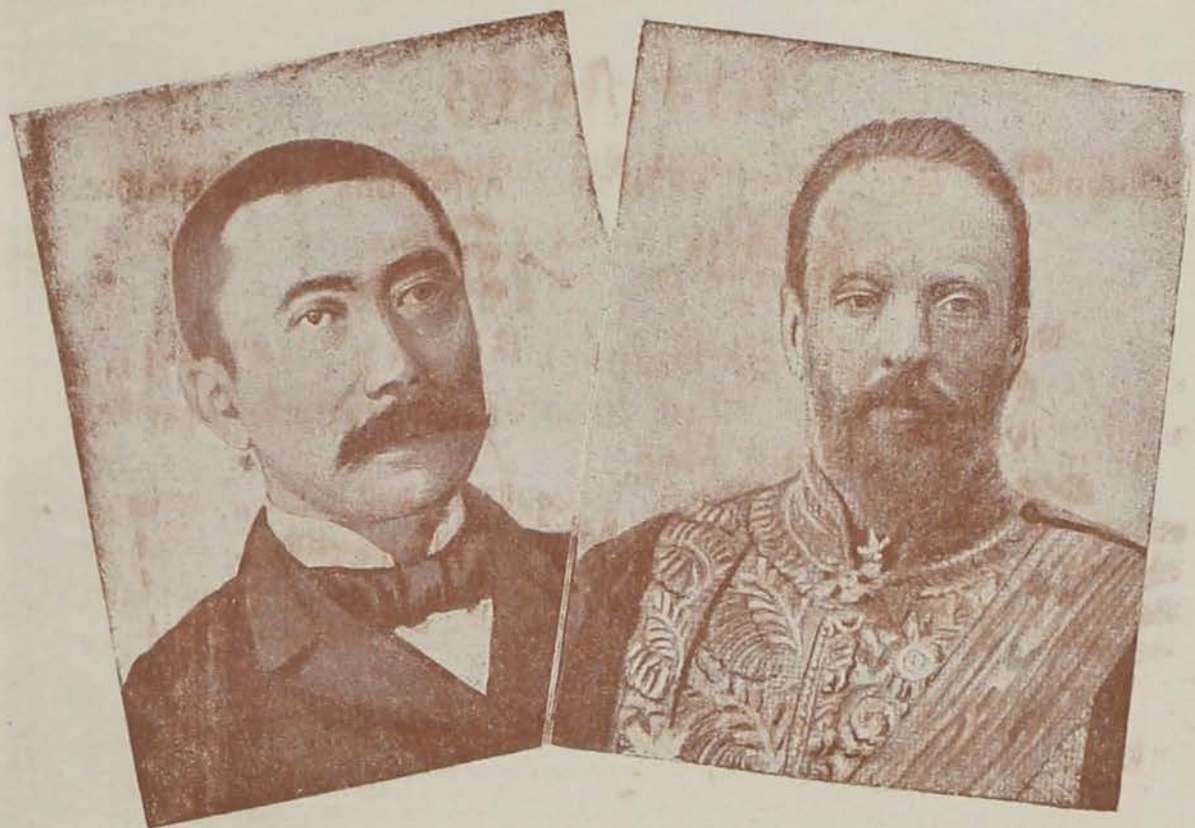
Budapest, Király-utca 12. szám

és Andrássy-ut 29. szám.

JÖVENDŐ

Főszerkesztő: Bródy Sándor. Felelős szerkesztő Lóránt Dezső.

A békekövetek

MAGYAR AKADEMIA
LÖNYVTÁRA

kiadóhivatal:
Kárcsa-utca 63.

Ara **20** fillér.

Egy hónapra
Egy korona.

Tisztelettel értesítjük előfizetőinket,

hogy szerkesztőségünket és kiadóhivatalunkat folyó évi augusztus hó 1-én, VII. kerület, Akácfa-utca 63. szám alá helyestük át.

Jövendő.

Augusztus elsejével új előfizetést nyitottunk a Jövendőre.

Egy hóra	... ..	1 korona
Negyedévre	... ..	3 korona
Félévre	... ..	6 koronával.

Minden új előfizetőnek Bródy Sándor «Színésznők» című könyve ingyenesen jár és bérmentve küldetik meg.

Előfizetőinket azonban értesitenünk kell, hogy készletünk, a mely a »Színésznők«-ból rendelkezésünkre állott, teljesen elfogyott, s így a szétküldésben rövid ideig tartó akadály merült fel, a míg a nyomda az ujranyomással elkészül.

Kérjük a hátralékos előfizetőket, szíveskedjenek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarább megküldeni.

A „Jövendő“ kiadóhivatala.

Budapest, VII., Akácfa-utca 63.

A Jövendő bekötési táblái

valamint az első és második évfolyam egyes számai füzetekben és bekötve kiadóhivatalunkban kaphatók.

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

A hadak útja.

Fényes sáv odafenn a csillagos égboltozaton. Egy bal-sors sujtotta nép jámbor hitében a visszatérő hősök útjának nyoma. Nekünk ezen a tikkasztó nyáron a tört remények végtelen mezője, amelyen a magyar hadak útja visz keresztül.

Kezdődött ide s tova, három esztendeje és azóta nem szakadt meg egy szempillantásra sem. Lassan, csendes mederben indul és a forradalom jegyében folytatódott. A küzdők letört, megsemmisült reményei képezik a mértföldmutatókat a magyar hadak útján. Azután a győzelem mutatja merre mentek, majd a vereség, csúfos vereség következik és újra meg újra győzelem váltakozik a vereséggel, a csúfos futással. A magyar hadak törnek itt előre, feltartóztatva gyakran, amikor egyenetlenség dül közöttük, diadalt aratva sokszor, amikor rombolni kell és nem az alkotás van soron. A magyar hadak útján csodás kép tárul most fel előttünk. Régi fegyverzetű vitézek viaskodnak itt ős ellenségeikkel.

A múlt századok gravaminális megye gyűlései új életre keltek a „nemzeti ellenállás” rovatában. Mintha feltámadtak

volna poraikból a régi helytartótanács áldozatai, hogy ki-
vegyék részüket az új nemzedék küzdelméből.

*

A hadak útján kezdetét vette már a seregek felvonu-
lása. Talpon vannak a vitézek, — megannyi alispán, főjegyző
és megyei tisztt. Azután régi magyar táblabírák kópiái követ-
keznek tovább a képviselők immár jól ismert gárdája. Az
a gárda, amely se meg nem hal, se meg nem adja magát,
hanem végig járja a hadak útját, s első a sorban, a mikor
a győzelem gyümölcseinek élvezésére kerül a sor, de bölcsen
meghúzódik a küzdők háta mögött, mikor teljes erejével dúl
a harc.

Most pedig dúl, kegyetlenül dúl. Az öreg, hatalmát vesz-
tett, vármegye kimondotta, hogy ellene szegül a kormánynak.
Kimondotta, hogy a nemzet passiv rezistenciáját győzelemre
viszi. Oly különös kép, hogy ide s tova ötszáz esztendő
törvényre hivatkozik és becstelennek bélyegzi, aki cserbehagyja
vagy elárulja Magyarország igazságos ügyét. A falon pedig
köröskörül ott függnék a régi porladó megyei politikusok
képei.

A küzdelem megkezdődött, hömpölygő lavina módjára
nőttön-nő és mind erősebb lesz a küzdők rohama. Szó sincs
róla, már régen meghaladták mindkét részről a törvényesség
határait, vagy legalább is azt a határmegyét, ahol merőben
új a kerékvágás. Itt már fel van vetve a hatalmi kérdés,
amelynek eldöntése elől a magyar nemzetnek nincs oka ki-
térni, mert ha ma nem, hát holnap, ha akkor sem, hát majd
azután már az lesz a kérdés, hogy korlátlan ura-e huszmillió
magyarjának, a Szent István korona viselője, vagy korlátját
képezi-e az törvény, az alkotmány és a parlamentarismus
az ő cselekedeteinek. A „le roi l'a dit“ helyébe a „la nation

l'a dit" fog lépni. A nemzet mondotta, az ezer év viszontagságait átélte és átszenvedett magyar nemzet. De a horoszkópot nem szabad továbbra is szemünk elé tartani. A döntés perce csak kibontakozást, békés kibontakozást hozhat.

*

A koalíció azonban nyaral és babérain nyugszik. Áthelyezte küzdelmét a megyeházák tanácsstermeibe, s magára hagyta a tekintetes vármegyét. Majd! Majd! Majd egykor, amikor orvosolva lesznek az alkotmány sérelmei, meg fog emlékezni azokról is, akik szekérét tölték, a vármegyék tisztikarairól s kárpótolni fogja őket, mindazért, amit úgy lehet el kell majd szenvedniök. Az ígéret szent, csak épen beváltásra vár és eközben ezrek és ezrek kérdezik: jut-e abba a helyzetbe a törvényhozás, hogy ígéretének eleget tegyen? Az udvari ember kételkedhetik, de a nemzetnek biznia kell jövőjében és diadalában. Mert nem lehet, hogy a magyar hadak hiába sorokozzanak újtukra, egy percre sem szabad hinni, hogy akad majd becsstelen megye, amely árulója lesz az országnak és önmagának. S ezért nézünk nyugodt lélekkel a magyar hadak útjára, amelynek a végdiadalhoz kell elvezetnie.

Nyilt levél

egy koalícióshoz.

Uram ! Ön abban a véleményben van, hogy ha már választania kell két „hazaáruló“ között, hát inkább szavazzanak a pánszlávra, mint Lányi miniszterre.

Nos, én e föltétlenül szakszerű politikai véleményre néhány föltétlenül dilettáns politikai megjegyzést bátorkodom tenni.

Pro primo: Lányi miniszter az Ön és valamennyi koalíciós párthíve meggyőződése szerint „hazaáruló“. De viszont a pánszláv jelölt a saját meggyőződése szerint is hazaáruló, hiszen azért pánszláv. Már pedig a hazaárulás az egyetlen bűn, amelynél az önkénytes beösmérés nem enyhítő, hanem súlyosbító körülmény. Ergó, ha már az a kérdés, hogy kettőjük közül melyik a kétségtelenebb „hazaáruló“, akkor én Stodolának nyujtom a babért. Mert a saját hazaárulása dolgában kiki a legilletékesebb személy.

Pro secundo: Tegyük föl, hogy a történelem tárgyi lagos ítélőszéke előtt mindketten elmarasztaltatnak a „hazaárulás“ büntetében. Akkor sem lehet dönteni kettőjük között, mert a hazaárulásban nincsenek fokozatok. Mert ha volnának, akkor volnának súlyos hazaárulások és enyhe hazaárulások. Már pedig a hazaárulás sohasem enyhe.

Pro tertio. De tegyük föl, hogy Lányi miniszter „hazaárulása“ tényleg súlyosabb, mint a pánszláv jelölté. Én akkor is inkább szavaznék Lányira és pedig a praktikus elv szem előtt tartásával. No, mert Lányi miniszter már ugyis „hazaáruló“ miniszter marad, ha meg is bukik a képviselőválasztáson, de Stodola nem lesz hazaáruló képviselő, ha nem választják meg. Mindezt pedig most már annál bátrabban irhatom meg, mert most már úgyis mindegy.

Maradok az Ön buzgó politikai tanítványa:

Igazságügyi reformok.

Irta: Dr. Gyomai Zsigmond.

Két hónapja, hogy az ügyvezető miniszterium kormányon van s e rövid idő eltelte alatt nap-nap után olvashattuk, hogy a kormány egyes tagjai minő reformokat szándékoznak életbe léptetni. Legbuzgóbb — úgy látszik — a kereskedelemügyi miniszter, mert alig mulik el nap, hogy valamely újabb tervéről ne olvasnánk a napilapokban. A belügyminiszter terveiről is sokat hallottunk már. Az igazságügyminiszter terveiről azonban még alig olvastunk valamit. Pedig épen az igazságügyek terén égető reformokra van szükség, melyeket a közönség már évek óta türelmetlenül vár. Érthető tehát az érdeklődés, mely az igazságügyminiszter működését kíséri. A törvényhozás szünetelvén, természetesen egyelőre e reformok megvalósításáról szó sem lehet; azonban az oly nagyszabású reformokat, a minőket az igazságügyminisztértől várunk, kellően elő kell készíteni és főleg az előkészítés munkája az, ami az igazságügyminiszterre vár.

E sorok feladata, hogy röviden jelezzük azokat a reformokat, amelyeket az igazságügyminisztértől várhatunk.

Azt hisszük például és teljes joggal, hogy a legfelsőbb birói és ügyészi karban már hónapok óta üresedésben levő állásokat az új igazságügyminiszter legközelebb be fogja tölteni. A magy. kir. Curián két tanácselnöki, a nagyváradi és pécsi kir. ítélőtáblán az elnöki, a kir. koronaügyészségnél egy koronaügyész-helyettesi és végre a budapesti kir. főügyészségnél egy főügyész-helyettesi állás vár betöltésre. Ez állások legnagyobb része még Plósz Sándor igazságügyminisztersége alatt üresedett meg; Plósz azonban eleinte sokáig gondolkozott, hogy e magas állásokhoz a legmegfelelőbb embert megtalálja, később pedig mint lemondott és ügyvezető miniszter nem tartotta helyén valónak, hogy e magasabb állásokat betöltse. Azonban az által, hogy a kir. Curián, a nagyváradi és pécsi kir. ítélőtáblán, a koronaügyészségnél és a budapesti főügyészségnél ily magas állások betöltetlenek: a különben sem csekély restancia óriásilag megnövekedik, mi végtelen kárára van az igazságszolgáltatásnak; továbbá a különben sem valami rózsás avancement az alsó fokon meg-

akadt és nagy elkedvetlenedést szül a birói és ügyészi karban. Mindezek oly komoly megfontolást igénylő szempontok, hogy az igazságügyminiszter nagyon helyesen teszi, ha az üresedésben levő e magas állásokat betölti és ha meg fogja találni ez állásokra a legméltóbb embereket, úgy nagy szolgálatot fog tenni igazságszolgáltatásunknak.

Igazságügyi törvényhozásunk ugyszólván a bünvádi perrendtartás megalkotása óta szünetel és e téren is számos kellően előkészített törvényjavaslat befejezésének fontos feladata vár az igazságügyminiszterre. Ő volt az, ki éveken át vezette a magyar polgári törvénykönyv javaslatának elkészítését és miután e javaslat Lányi Bertalan egyéniségével csaknem teljesen összeforrott, — elsőben is e javaslattal óhajtunk foglalkozni. Az első javaslat Lányi vezetése alatt még 1900-ban elkészült. Ily nagyfontosságú és az egész nemzet legvitálisabb anyagi érdekeit tárgyaló javaslatot azonban nem lehetett azonnal a törvényhozás elé vinni. (A német polg. törvénykönyv is 12 évig készült.) Nagyon helyesen tette tehát Lányi, hogy először is tanácskozásokat tartott a miniszteriumban a javaslat főbb elvei fölött s azután részben a tanácskozások eredményét, részben a beérkezett és a szaklapokban megjelent bírálatokat összegyűjtette és kiadta. Ez az ugynevezett Főelöadmány, mely a bírálati anyagot tartalmazza és melynek utolsó kötetén most dolgozik Lányi Bertalan, immár nem mint a törvény-előkészítő osztály, hanem mint az igazságügyek vezetője, ki most együtt tartja az igazságügy összes szárait, hogy azokat igazságszolgáltatásunk javára értékesítse.

Mert a mostani állapot a kodifikálatlan magánjog mellett már teljesen tűrhetetlen. Nem is szólva arról, hogy az ország egy jelentékeny részében (Erdélyben és a volt katonai határőrvidéken) még az osztrák polgári törvénykönyv szerint ítélik meg bíróságaink a jogegység nagy kárára, — minő állapot az, midőn részben a fennálló kevés törvényből, esetleg rendeletből, vagy pedig jogszokásból kell kihámozni azt a szabályt, mely a fennforgó esetben irányadó. Kétségtelenül viasz állapot ez, midőn a felek, de még jogtudó tanácsadók sem tudják az ügylet létrejöttekor megállapítani azokat a jogkövetkezményeket, amelyek az ügyletből származni fognak. És e mellett folyton a nagy kísértés, hogy az immár egy évszázados és a modern forgalmi élet kérdéseiben teljesen elavult osztrák polgári törvénykönyv, tehát idegen intézmény és idegen szellem után induljunk!

A bírálati anyag (Főelöadmány) utolsó kötete még ez

ősszel elhagyja a sajtót. A bírálati anyag együtt lévén, a feladat most már nem is oly nehéz.

Különben is a javaslat nem sok változtatást igényel. Főleg a kereskedelmi felfogást visszatükröző és ezt túlságosan kiterjesztő szigorú szakaszok enyhítendőek. Földmivelő nép lévén, mely csak másodszorban foglalkozik kereskedelemmel, a forgalomra (vétel stb.) vonatkozó szakaszok túlságos szigora csak bénítólag hathat. Még Németország is, mely pedig első sorban kereskedelmi nemzet, megsínlette a német polgári törvénykönyvnek ide vonatkozó túlságos szigorú szakaszai.

És, ha végleg elkészül a polgári törvénykönyv javaslata, azzal a tudattal teheti azt Lányi Bertalan a parlament elé, hogy az egész jogászvilág hálája fogja kísérni, ha e nagyfontosságú művet befejezésre juttatja. S e műnek, mely tisztán tudományos természetű, semmi köze sem lévén a politikához, még az esetben, ha Lányi minisztersége alatt nem is kerülne az tárgyalás alá, bár ki legyen is Lányi Bertalan utódja, átveheti e javaslatot, hogy azt a parlament elé terjessze.

A polgári perrendtartás s az erre vonatkozó életbeléptetési törvény javaslatát teljesen készen vette át a mostani igazságügyminiszter Plósz Sándortól, ki nek ez legsajátabb törvényalkotása, amelynek elkészítésére a nagy tudós több mint egy évtizedet fordított. Plósz Sándornak mint miniszternek módjában lett volna csaknem 7 éves minisztersége alatt javaslatát törvényerőre emelni, de benne a tudós aggodalmai és kételyei legyőzték az adminisztratori gyors elhatározást és újra meg újra átdolgozta javaslatát, mert a legjobbat óhajtotta nyújtani. Plósz perrendtartási javaslata a legkitünőbb törvényalkotási művek egyike és csak helyesen tenné a mostani igazságügyminiszter, ha e javaslatát minden változtatás nélkül fenntartaná.

A végleges polgári perrendtartás több más törvény megváltoztatását tette szükségessé. Így készült el még Plósz minisztersége alatt s csak befejezésre vár a végrehajtási törvény és a telekkönyvi rendtartás novellája. Nagy szolgálatot tenne az igazságügyminiszter a jogász-közönségnek, ha e javaslatokat közre adná, hogy a szaksajtó azokhoz hozzászólhasson.

Rövid idő alatt elkészíttetheti az igazságügyminiszter a magánbiztosítást s az ügyvédség reformját tárgyzó törvényjavaslatokat. Mind a két tárgyra vonatkozólag már régóta fekszenek kész javaslatok az igazságügymi-

nisztériumban, s azoknak átdolgozása és befejezése kétségtelenül nagy nyereség volna igazságszolgáltatásunkra.

Különösen nagy érdemeket szerezne az igazságügyminiszter, ha a még Szilágyi Dezső minisztersége alatt megkezdett s a büntetőtörvénykönyv módosítását tárgyzó novella ügyét végre dűlőre juttatná. E javaslat második tervezete még 1902-ben elkészült s azóta kiváló büntetőjogászaink Balogh Jenő, Angyal Pál és Finkey Ferenc készítettek még Plósz Sándor miniszter felszólítására véleményt a javaslatról. Azonban nagyon helyesen tenné az igazságügyminiszter, ha e javaslatot az egész jogász-közönség számára hozzáférhetővé tenné. A szaksajtó bizonyára nem késnék véleményének nyilvánításával s a kritika tüzeiben megvilágítást nyernének a javaslat új intézkedései. Különben is a közzététel semmi irányban sem kötné meg az igazságügyminiszter kezét és a javaslat közreadása után is módjában volna még a miniszternek az esetleg szükségesnek látszó módosításokat megtenni.

Leghelyesebben tenné azonban az igazságügyminiszter, ha a büntetőtörvénykönyv legégetőbb hiányain rövidesen segítene. E köztudomású hiányokon (minő pl. a minősített lopás túlságosan szigorú büntetése) néhány szakaszba foglalt rövid novella segíthetne addig is, amíg a végleges novella törvényerőre emelkedhetik. Azt hisszük, hogy a parlament az első nyugodt napon megszavazná a büntetőtörvénykönyv legsürgősebb módosítását tárgyzó e rövid javaslatot, miáltal a büntető igazságszolgáltatás mostani legszembeötlőbb hiányaitól megszabadulna.

Ugyszintén néhány rövid szakaszban megváltoztathatná az igazságügyminiszter a bűnvádi perrendtartásnak a semmiségi panaszra és különösen annak bejelentésére vonatkozó határozatait. E törvény behozatala óta a kir. Curia ítélkezése meddőségre van kárhoztatva, főleg az által, hogy merő formákhoz kötötték a semmiségi panasz bejelentését. A kir. Curia keze kötve lévén, működése úgyszólván kimerül abban, hogy e semmiségi panaszokat «el» vagy «vissza»-utasítsa-e. A legfelsőbb bíróság legnagyobb jogi tudású bírái pedig valóban nem arra valók, hogy nem a bűnösség kérdésében, hanem a fölött ítéljenek: vajjon a semmiségi panasz bejelentésénél a forma be lett-e tartva. Már Plósz Sándor igazságügyminisztersége alatt érezhetővé vált a törvény e nagy hiánya; a szaksajtó nem győzte eléggé a szóban forgó §-okat ostromozni s Plósz el is határozta, hogy e szakaszokat megváltoztatja. Ha most Lányi Bertalan né-

hány rövid szakaszba foglalt novellában segít e sérelmen, ezzel is nagyot lendít büntető igazságszolgáltatásunkon.

Ezekben röviden felsoroltuk azokat a reformokat, amelyek megoldása a mostani igazságügyminiszterre vár. A feladat se nem csekély, se nem könnyű; érdemül fogjuk tehát betudni Lányi Bertalannak, ha a mostoha politikai viszonyok mellett is e sürgős megoldást igénylő jogi és igazságügyi reformokat megvalósítaná.

39 CELSIUS. A pokoli hőségnek ezeknek a rettenetes napjaiban érdeklődnek a szokatlan meleg oka iránt. S valóban a meteorologia nem igen tud oly intenzív hőségre rámutatni, mint a minő az elmúlt nyáron volt s az ez idein van. Világrendítő események mehetnek végig a napban, mert csakis az örök tűz háborgásaira vezethető vissza a már türhetetlené vált meleg. És éppen most haladunk el a Sziriusz alatt s csak augusztus 17-én érünk ki szférájából. A világ-egyetemnek ezen óriása mellett a mi nappali csillagunk rettenetes látatömege elenyésző csekélység s hőkisugárzásából a földi napnak is juttat. A rómaiak idejében — tehát évezrekekkel ezelőtt — ép oly fényes csillagja volt az égboltozatnak, mint napjainkban, pedig azóta mértföldek megszámlálhatatlan milliárdjaival távolodott el tőlünk. Emberi agy nem képes elképzelni, mily óriási a Sziriusz terjedelme és hőkisugárzása, amikor háromezer év után — a nagy eltávolodás ellenére is — elsőrendű csillagja maradt az égboltozatnak. A régiek a kutya-csillagzatnak nevezték s reánk — a kegyetlenül izzadó utódokra — átszármazott ez az elnevezés és kutya-melegnek kereszteltük el a nyári poklot.

Fehér szegfűk.

Irta: Gróf Vay Sándor.

Rajec, 1905.

Mintha nem is lenne az idén nyár. — Mintha virág se nyílnék. Vagy csak én nem érzem, én nem láttom . . .

*

Tegnap reggel kihajoltam ablakomon. Egész éjszakákon át nem tudok aludni. Fölkelek már néha a hajnal pirkadás-sal. Az internacionális világfürdő parkja még csöndes, néptelen volt. Egyik kertész legény ment csak végig a kavicsos úton. Kezében szép, nagy fehér szegfűcsokor. Bizonyosan megrendelték valakinek. Aki talán a korai vonattal utazik el — — Fehér szegfűk. Mintha még jobban megsajdult volna fájó szívem . . . Mintha a múlt üdvössége, bújá, keserve egyszerre tódult volna lelkemre . . .

* * *

Késő őszi délutánok, alkonyatba hajlók, emlékezem, emlékezem rátok . . . Még látom a szemközt álló két fauteuillet . . . Az asztalon könyvek, hírlapok, apró nipppek, bájos össze-visszaságban. Valami erős, egyéni bélyeg mindenben. Mintha kopogtatásomat is hallanám az ajtón — — Mikor beléptem egy szép, ideges kéz letette a kezében tartott könyvet, és helyett mutatott . . . Azon a támlányon, amelyre hanyagul, egy selyem vánkös volt dobva. Fehér szegfűt hoztam. Mindennap csak egy szálat . . . Minden szál arról beszélt, amit ajkammal soha sem akartam megmondani. Miért is mondtam meg. Álomnak maradt volna talán mindaz, ami összetörte a lelkemet most . . .

* * *

Egyszer, egyetlen egyszer, meglepetések, bohókás, vidám napján — Mikuláskor aztán, egy virgácsot véges-végig kötöttem fehér szegfűvel. Felejthetlen édes este, mért hogy rád

is kellett emlékezmem, mikor ma, azt a csokor fehér szegfűt megláttam . . . Elmentünk bolyogni a belváros fényesen ki-világított utcáin . . . — Kirakatokat nézni, meg vásárolni egyet-mást. Minden örömet szerzett akkor még, szorosan egymás mellé simultunk . . . ő lehúztá egyik kezéről a finom, puha Jouvain keztyűt, s én átkulcsoltam a szép, karcsú ujjakat . . . És aztán, aztán, megmondtam azt, amit soha se akartam megmondani . . .

* * *

Mindent, mindent eszembe juttattok fehér szegfűk . . . Karácsony estéjét, a tömjén illatos templomot a Megváltó születésének mystikus éjszakáján . . . hogy szeretnék még imádkozni . . . de érzem, nem tudok már . . . Megtört hitem a sok gyötrelemben.

* * *

Fényes világvárosok, idylli szépségű tájakon vitt át útunk. Nyílt ibolya, rózsza, gyöngyvirág. De én mindig csak fehér szegfűt adtam nek i. Ő pedig oda helyezte elhalt édesanyjának az arcképe mellé . . . Hányszor tett szent fogadást ez előtt az arckép előtt, hogy soha sem fog elhagyni . . . De talán még többször fogadtatta meg velem az örökös hűséget: „Ha elhagynál, nem élném túl — — s ha van egy jobb világ, hogy számolnál ott édesanyámnak . . . És én nem is hagytam volna el soha, soha. Elhervadtak azok a fehér szegfűk . . . És eldobják a szívet, meg nem síratják azok, akik szeszélyből gázolnak keresztül egy ember lelkén . . .

* * *

Mindent, mindent eszembe hoztatok fehér szegfűk. Két égő, nehéz könnyű csordul ki szememből . . . Milyen jó volna már túl lenni mindenem. Elvégezni ezt az üressé, boldogtalanná tett életet . . . Hogy is mondja az egyre töprengő, bús dán királyfi: To dij, to sleep, perhaeps to dream . . .

A külföld krónikája.

A két Portsmouth.

Portsmouth nevét kiáltja Európa és visszhangozza Amerika. Az angol Portsmouthét, ahol mostanában a francia hajóhadat ünnepli Edvárd király és angol flotta, ahol új világalakulások, új szövetségek és új ellenségeskedések főnek a diplomácia ördög-konyhájában, ahol két világhatalom szövetezik egy harmadik ellen és készíti elő a jövő nagy háborúját — és az amerikai Portsmouthét, ahol a most folyó háborút próbálják békés megegyezéssel félbeszakítani.

Ez az amerikai Portsmouth kis falú, bár Európában városnak is beillenék. Néhány ezernyi a lakóssága, de fából való minden háza. Mellette ömlik a tengerbe a Piccataqua folyó és torkolatában sziget emelkedik ki, ahol az Egyesült Államok egyik arzenáljukat tartják. Ezen a szigeten, az arzenál perzsa szőnyeggel bélelt hivatalában, találkozik majd Witte — az orosz megbízott — és báró Komura — a japáni kiküldött — hogy a békéről tárgyaljon. A békefeltételekről kétségbeejtően sok távirat érkezett már, de nemcsak ezért — egyébként is — a békefeltételekről semmit sem tudhatunk. Mihelyt az igazi békefeltételek meglesznek, már meglesz a béke is, vagy folytatódik a háború. Addig is, amíg ezeket megtudhatjuk, Európa reménység és aggodalom közt lesheti az eredményt.

A hangulatokból, a kiszivárgó hírekből és az előttünk fekvő tényekből azonban következtethetünk. Japánnal elég egyszerűen állunk. Győzött, tehát diktálhatná a feltételeket, ha nem volna az a borzasztó pénz a világon, amely egyformán bajokat okoz, akár rubel, akár jen, amikor elfogyott. Japán fiatal ország, gazdasági fellendülésének elején áll és az üzleti világ konzervatív. A legutóbbi időkig, amíg a mukdeni csata az oroszokat össze nem morzsolta és a csuzimai ütközet el nem olvasztotta, az orosz kölcsönnek magasabb volt az árfolyama az európai piacon, mint a japáninak. Japán gazdasági erői közel vannak a kimerüléshez és bár győzött,

engedékenynek kell lennie, különben Oroszország — ha reménytelenül is — pusztán az enyhébb békepontokért folytatja a háborút.

Oroszországnak szintén parancsolóan szükséges a béke. Flottája nincs, a szárazföldön hiába erőlködik, mert ha megveri is a japániakat egy utolsó erőfeszítésében, Ojama áthajózik egyszerűen Japánba és ott gyűjt új erőt. A háború folytatása Oroszországra nézve teljesen céltalan. Nyerni, nem nyerhet semmit, legfeljebb elveszithet mindent, ami megmaradt. Európában egykor hatalmas tekintélye elveszett. Az új alakulásokból — melyek most folynak le — teljesen kimaradt. És amíg Keleten háborúskodott, az angolok elfoglalták helyét Tibetben, az olaszok pedig tekintélylyé lettek Macedóniában. Ha még szárazföldi hadseregét is elveszíti, ha a pazarló költekezésével még jobban megterheli csorbult hitelét, vége a tekintély utolsó maradványainak is. Ami pedig a legsürgősebben inti a békére, az a belső népforrongás, minden oroszok felébredése és cárja hatalmának hanyatlása. Ezeket a belső bajokat el kell intézni, akár egy, akár más módon és a kezét fel kell szabadítani a kelet-ázsiai lekötöttség alól.

A szükség tehát mindkét részről békére int és azok a hírek, amelyek nagy angol lapokban jelennek meg arról, hogy Oroszország nem hajlandó kárpótlást fizetni, hogy inkább folytatja a háborút, semmint Szachalinról lemondana, csak az alkú előtt sugalmazott árajánlatok. Majd enged abból Oroszország és megvásárolja a békét.

Most pedig beszéljünk az angol Portsmouthról. Ebben a nagy kikötővárosban mostanában ünnepségek vannak a francia vendégek tiszteletére, amelyeket — igazi angol módra — sportversenynyel akarnak emlékezetessé tenni. A közeli Cowesben tartott Edvárd király diszszemlét az ő két hajóaja — az angol és a francia — fölött. Ez az ünnepi hajószemle megelőzi azt a tüntető látogatást, amit az angol csatorna-hajóraj az Északi- vagy a Balti-tengerre tervez, a kettő együtt pedig felelet a björköi császártalálkozásra — aminek viszont hosszú a históriája.

A porosz-francia háború óta Európa alakulásait a német-francia ellenségeskedés határozta meg. Később hozzájárult második tényezőnek az angol-orosz ellenségeskedés. Ám semmi sem tart örökké, még a diplomáciai tervezgetések sem.

A két antagonizmus megszűnt irányadónak lenni és kezdenek összeomlani az érettük felidézett szövetségek is. A

jövő az angol-német ellenszenv jegyében fog állani. Németország, mintegy huszonöt év óta hihetetlen sebességgel fejlődött. Ipara, kereskedelme mindenütt fenyegető versenytársává vált az angolnak. Majd gyarmatokat kezdett szerezni, és Afrikában, Ázsiában — törökországi befolyása révén, — Kínában, mindenütt az angol gyarmatok közelébe férközött. Hozzájárult a helyzet elmérgesítéséhez, Vilmos császár provokáló, vállalkozó kedvű, csak kevésbé óvatos fellépése.

Anglia védő állásba helyezkedett. A kelet-ázsiai háboru megszabadította orosz ellenfelétől és Franciaországot szövetséges nélkül hagyta. Az angol-francia szövetség gondolata közel volt. «Az ellenségem ellensége, az én barátom.» És valóban, amikor Anglia és Franciaország februárban megkötötték a marokkói egyezményt, abban már titokban megvolt az angol-francia entente, Vilmos császár, amikor Marokkónál közbe lépett, tulajdonképpen az angol-francia barátság ellen volt kifogása. Talán csak világosan akart látni, vajjon a szövetség erősen előre haladt-e már. De sem Anglia, sem Franciaország nem titkolóztak nagyon. Angliának tengeri fő ereje a Földközi tengerben volt, Gibraltárnál. Mostanában befejezte hajóhadának újjászervezését és a súlypontot a La-Manche-csatornai flottára helyezte át, amely egyedül nagyobb az egész német hajóhadnál. Franciaországban is a déli Toulon helyett, az északi Brest lett a fő kikötő. Ez a két hajóraj tehát egészen nyíltan fenyegeti az északnémet partokat.

Az agilis Vilmos császár rögtön segítség után nézett és a bjoerkői találkozásban — ez ma már egészen bizonyos — védőszövetségre próbálta rábírní a Balti-tengeri országokat, Németországot, az orosz birodalmat és a skandináv népeket. Vajjon sikerült-e ez a lépés, az kétséges, annyi bizonyos, hogy Angliát nyílt és fenyegető fellépésre készítette vele, az Északi tengeri flotta-utra és az angol-francia barátkozás erős hangsúlyozására.

Szó van mostanában róla, hogy az angol király és a német császár osztrák területen találkoznak és közben meglátogatják a mi királyunkat is. Erre a találkozásra, a kimagyarázó tárgyalásokra bizony erősen szükség volna, hogy Európát egy újabb fenyegető veszély lidérenyomásától megszabadítsák. Annyi azonban mindenképen bizonyos, hogy a világszövetségnek a képe megváltozik.

A kibontakozás útja.

— Egy szenzációs röpiratról. —

Ezt a röpiratot Márk Márkus, a neves publicista írta; e héten fog megjelenni a nyilvánosság előtt és az lesz a hivatása, hogy egyszerre új perspektívát nyisson a mai zürzavarban.

Íme ennek a röpiratnak az eszme-menete:

A végzetes forduló-pont, az összes bajok forrása ott volt, a mikor Tisza István miniszterelnök és pártja nyíltan beismerte, hogy a november 18-iki parlamenti «csiny»-nyel megsértette a házszabályokat. Ezzel ugyanis azt a képtelen tant ismerte el, hogy a házszabályok a parlamenti többséget is megköthetik. Holott a házszabályok csak a Ház elnökségére és az e g y e s képviselőkre vonatkoznak, de semmiesetre sem vonatkozhatnak a többségre, amely az egyetlen szuverén hatalom a képviselőházban, amely egyetlen hivatott képviselője a nemzeti akaratnak és amely ennek folytán a maga kénye-kedve szerint állapíthatja meg akarata nyilvánításának formáit. Tisza István beismerése tehát azt a téves hitet élesztette, hogy a házszabály a kisebbségnek jogokat adott a többség ellen. Pedig a kisebbségnek épen az igazi parlamentáris elv szerint semmiféle jogai nem lehetnek, mert sem fizikai, sem jogi személy.

Ez oktan beismerésnek betetőző ballépése volt az új választások kiírása. E választásokon ugyanis a kisebbség fordult a nemzethez panasszal a többség ellen. A nemzet döntését kérte egy olyan kérdésben, amelyet a parlamentárizmus jól fölfogott elve már rég eldöntött: hogy a Házban gyakorolhat-e a kisebbség gátló hatalmat a többség akaratával szemben.

A nemzet hogyan dönthetett volna e kérdésben? Igazi salamoni ítéletet hozott, amely még jobban összekuszálta a helyzetet. Vagyis: a kisebbségnek, amely a többség jogait akarta gyakorolni az előző országgyűlésen, — többséget adott, a többséget pedig, amely nem tudta a maga többségi jogait érvényesíteni, megtette kisebbséggé.

Most tehát van egy többségünk, amely a kisebbségi elv alapján áll és van egy kisebbségünk, amely abból született meg, hogy egyetlenegyszer (nov. 18-ikán) többségi jogait gyakorolni akarta.

Ez az új alakulás nemcsak furcsa, de kétségbeejtően lehetetlen is arra, hogy a nemzeti akarat megnyilatkozhasnék általa. Ez a többség soha sem gondolhat az alkotásra, mert a maga többségi jogait önmaga adta föl, amikor még mint kisebbség fordult panaszszal a nemzethez. És ez a kisebbség a maga képzelt jogait sohasem fogja földadni, mert hiszen joggal hivatkozhatik arra, hogy e jogokat magától a nemzet-től kapta, amely őt kisebbségnek küldte be a Házba.

Mi hát itt a teendő? Mi hát a nemzeti akarat szuverénitásának igazi próbaköve? Az, hogy a többségi elv elfogjalja azt a kizárólagos, legmagasabb helyet, a mely az igazi parlamentarizmus szerint megilleti. Egy új választás kell, amelyen a korona azzal fordul a nemzethez, hogy olyan többséget küldjön a Házba, a mely a többségi elv alapján áll és többségi jogait érvényesíteni akarja.

Ez a nemzeti akarat szuverénitásának próbaköve és nem a katonai vezényszó. Ha a korona kérelemre, könyörgésre meg is adja a magyar vezényszót, ezzel csak a maga szuverénitását ismeri el és nem a nemzetét. A 48-as és 67-es törvényekben statuált teljes alkotmány szerint minden állami kérdésben, tehát a katonai vezényszó kérdésében is a döntés joga egyedül a nemzetet illeti meg. És ha e nemzetnek megvan a többsége, amelyet akarat-nyilvánításában nem gátol a kisebbség fiktív joga, — akkor a katonai vezényszó fölött is egyedül célszerűségi szempontok alapján fog itélni és nem lesz szüksége arra, hogy a nemzeti szuverénitás erőpróbáját lássa benne.

Ime, a kibontakozás útja és a röpirat szerzőjének nem csekély elégtételére szolgálhat, hogy vezető politikusaink közül egyre többen fordulnak az egyedül idvezítő útra, elhagyván a meddő küzdőteret, a melyen a nemzeti akarat szuverénitását akarták kivívni, pedig a nemzeti akarat épen azért van meg és épen azért szuverén, mert nem kell kivívni senkitől és semmitől!

MESE.

Írta: William Cowper.

Egy osztriga, a partra vetve, —
Beszélt, — bár ezt még soh'se tette, —
S panaszkodott nagy szóval, fennen,
— Mit érdemes volt feljegyezniem: —
«Ah, én szegény, itt kell tespednem
Folyvást e héjba', hol születtem;
Csak úgy mozgok, ha másnak tetszik épen,
S nem: ha szeretném, vagy ha jónak vélem!
Löknek, dobálnak erre, arra,
Most vízbe be s megint a partra . . .
Jobb lett vón' nyers kőnek születnem,
Érzés ne lett voln' semmi bennem;
Mig ily gyöngédség, úri vér,
Ily finom érzés: most mit ér? —
Írigylem azt a cserjét, mit amott
A sors szilárd gyökérrel alkotott!»

A cserje ott nőtt a közelben:
A gúnyt biz' átérezte menten,
Sértette, bosszantotta módfelett,
S bizony, kissé nyers volt a felelet.
(Mit szólnak majd a botanikusok,
Hogy a növénynek is lelket adok?!
Nem baj: legyen a Múzsák lelke rajt', —
Hol ő akarja: cserje arra hajt!)

«Te, egy tányérban hitvány semmiség,
Ki nem vagy több egy kis halnál se még:
Nyers hízelgésed én lenézem!
Hisz' több alkalmam lenne nékem
Vágynom köszikla lenni egyre, vagy
Más oly bohó, mint aminő te vagy! —
Mert sok komoly és tudós férfit,
S annyi bohó, üres fejű fiú
Kissé furán vizsgálgat engem,
Vajjon lakik-e érzés bennem!?

S ha mozgok, hajlok balra, jobbra :
 Így szól: «No, ezt se' hittem volna!» —
 Az élet ekként múlik el (piha!)
 Sok érzés, még több lárma közt — soha!»

Egy költő, — esti séta közben épen, —
 Sehogysem épült ez üres beszédem.
 «A ti finom érzétek — szólt, — hiszen
 Minden veszélyt kiállni kész, hiszem;
 Nem érdemli, hogy oly gyakorta sértsék,
 Inkább talán: hogy szánják, vagy dicsérik!
 Rövid bár: szörnyen hosszú oly vita,
 Hol egyik félnek sincsen igaza;
 Vágyaitok a maguk összegében
 Mind a rovasotokra esnek épen.
 Te, csöppnyi barlangodba zárva,
 Panaszkodol e rossz világra;
 Semmit sem érzel ott a durva héjban,
 Csak mikor a kés már a torkodon van;
 Bármerre hajt a szél s az ár:
 Minden veszélytől véd e zár! — —

S mi téged illet, jó cserje barátom,
 Kifitymálsz minden érzést e világon, —
 Ha minden fű, virág s levél,
 Mely erre szerte díszlik, él:
 Mind elhervadna rögtön ott,
 Cseppet se hatna rád, — dehogy!
 Részvét, rokonszenv és a szeretet
 Mutatják meg a nemes lelkeket, —
 Finom érzések, oh, csupán ezek,
 S kik mélyen érzik: már félistenek!» — —

A feddés, lám, elérte jól a célt:
 Érezve azt, többé egy sem beszélt...

Angolból: Zsoldos Benő.

Tamás története.

Írta: **Biró Lajos.**

I.

Ez a történet szép történet lesz, önfeláldozó, nemeslelkű, háladatos emberekről.

*

Először is Tamásról kell beszélnem. Tamás kicsi, rut fiú volt. Apró szemei bizalmatlanul néztek a világba. Nem is szerette Tamást senki, de azért ha látták, így szóltak az emberek:

— Szegény fiú.

Tamás árva volt tudniük. Mikor világra jött, akkor meghalt az édesanyja és hat éves korában meghalt már az apja is. Ekkor elárverezték a házukat, a szőlőjüket, a tanyájukat és semmi, éppenséggel semmi nem maradt Tamásnak meg a két nénjének, akik szép nagy leányok voltak már.

Az egyiket Mariskának hívtak, a másikat Katának. Mint említettem szép leányok voltak gyönyörű, sugár termettel, beszédes, szép szemekkel és sokat kacérkodtak házasulandó fiatal emberekkel.

Szó is volt róla, hogy Mariskát elveszi egy feketeképű, gazdag szolgabíró, Katát pedig egy csillogó, hetyke huszártiszt, de hogy meghalt az apjuk és kitudódott, hogy nincsen semmijük, a szolgabíró is, meg a huszár is csak egy egyszerű, de elegáns névjegyet küldtek maguk helyét evvel a felirással: p. c.

Ez tiszta dolog volt. A két leány nem sokat busult miattuk, mert józan, mondhatnám bölcs leányok voltak ők. Tisztán látták, hogy immár nem számíthatnak arra, hogy feleségül vegye őket valaki azok közül, a kik eddig körülötük lebzseltek és viszont minden áron gondoskodni akartak öcscsükről, aki vérszegény, gyenge kis fiúcska volt akkor. Ugy határozott tehát Mariska és Kata, hogy felmennek Budapestre. Hogy mit csinálnak ott, arról nem voltak még egészen tisztában. De mivel, mint említettem, józan, szinte bölcs leányok voltak és mivel szépségben, elhatározásaikban és önbizalmukban erősek voltak, nyugodtan indultak neki a

nagy útnak. Öcscsüket elhelyezték egy intézetben, ahol vallására és árva voltára tekintettel olcsó pénzért gondosan nevelték jólelkű, tudós papok, ők pedig pár forinttal a zsebükben hónapos szobát vettek ki az Üllői úton és hozzáfogtak a nagyváros meghódításához. A nagy város, amelyet addig csak egynehány bálon és divatárus bolton keresztül ismertek, eleinte igen megrémítette őket.

De csakhamar megszoktak mindent, különösen Kata, a kinek a fellépése bátor, szinte vakmerő volt. Mariska viszont elveiben és elhatározásaiban volt bátrabb, szabadosabb. A terveket így rendesen Mariska főzte ki, a végrehajtó pedig Kata volt.

Zongoraleckékkel próbálkoztak eleinte, de minthogy ők a divatos kuplékat játszották többnyire és a félelmes Bach komoly szonátáit nem kedvelték, csakhamar belátták, hogy ez nem az a pálya amely sikereket és pénzt hoz nekik. Azután a varrással próbálkoztak meg, ami szintén nem ment sehogysem. Próbálkozás közben elment kicsi pénzük és a vacsorájuk mind szerényebb lett. Végre már csak kenyérre telt, arra is csak úgy, hogy Mariska egy gyémántköves gyűrűjét tette zálogba. Ez azonban nem keserítette el őket. Az önbizalmuk azonban változatlanul erős maradt és gondatlan lustasággal délig heverésztek az ágyban. Egy napon így szólt Mariska:

— Tenni kell valamit.

Kata gunyosan húzta el száját erre a határozott kijelentésre, mert ő aki a merész fellépést és gyors tetteket szerette, kissé lenézte Mariskát, aki csak gondolkozásában és elveiben volt merész és gyors.

Nem is tettek semmit. De néhány nap múlva Kata, aki vacsorát vásárolni volt lenn, kacagva, elfulladva rohant be a szobába.

— Mi történt, kérdezte Mariska.

Kata miután kikacagta és kifújta magát, elbeszélte, hogy az utcán egy öreges külsejű ur csatlakozott hozzá és azt mondta, hogy imádja őt.

— Hat te mit csináltál?

— Semmit se. Mentem nyugodtan, mintha az öreg csak levegő lett volna — úgy amint uri lányhoz illik.

— És ő mit csinált.

— Azt hajtogatta, hogy ő imád és hogy tudja, hogy szegények vagyunk és hogy ő gazdaggá tesz és hogy ő gyönyörű lakást rendeztet be nekem.

— És?

— És semmi. Szó nélkül beszaladtam a kapun és elszaladtam előle.

A két leány hallgatva ette meg a vacsoráját, amely ezuttal is csak kenyérből állott. A kenyér rossz volt, ragacsos és izetlen és ők már felette megúnták, mert napról-napra csak ezt ették.

Másnap Mariska ment vásárolni. Ő is látta az öreges külsejű urat, aki Katát várta és láthatólag bosszankodott, hogy nem jön.

Mikor Mariska hazatért így szólt Katához :

— Gazdag embernek látszik.

Kata tudta, hogy kiről van szó és beleegyezőleg bólintott, mikor Mariska ezt mondta :

— Nem is olyan öreg.

Aznap is hallgatva ették meg a vacsorájukat, mert mint említettem, józan, bölcs leányok voltak.

Az öreges külsejű ur állhatatos maradt és egy napon megszólította Mariskát is. Eleinte ez is, úri leányhoz illően, semmibe vette az öregot, de azután beszédbe ereszkedett vele. Az öreg igen megörült ennek és megmondta illedelmesen a nevét is. Elég jó hangzású neve volt: Kádár Mihály. És mikor pár percznyi beszélgetés után látta, hogy Mariska elveire nézve sokkal merészebb és szabadosabb mint Kata, így beszélt hozzá meggyőzően, nyugodtan, jósággal :

— Maguk uri lányok, kényelemben és bőségben éltek és soha sem lesznek képesek varrassal megkeresni a kenyérüket. Ahhoz keveset tudnak, hogy tanításból éljenek, mit akarnak hát? A szépségeért és a jókedvéért nem igen vesznek el senkit feleségül, legkevésbé azok, akikhez maguk mennének. Az én ajánlatom kedvező és becsületes ajánlat. Sokkal bővebben gondoskodom Katáról, sokkal több odaadással és szeretettel gondozom, mintha a feleségem lenne. Kényelemben és jólétben fog élni, csak épen a törvény nem köt össze vele, mert az sajnos, már összekötött valakivel. Mit veszít így Kata? Az előbbi társaságukba úgy sem térhetnek vissza, legfeljebb még mélyebbre sülyedhetnek, abba a rút fertőbe, amelyet maga mint okos lány, bizonyosan lát és utál itt a nagy városban. Az életemnek és vagyonomnak nagyobb részét akarom Katának áldozni, becsületes szerződés, jóindulatu, kedvező ajánlat az, amelyet neki teszek és én, aki ismerem az életet, bizony mondom, hogy okosan teszi, ha elfogadja.

Mariska szótlanul hallgatta ezt a beszédet. Kádár Mihály ilyeneket is mondott és ezt is nyugodtan hallgatta Mariska :

— Majd ha keserves munkából élnek, nehezen napról-napra és ha majd eltelik egy két év és újra vágyakozni kezdenek a kellemes bókók és szerelmes suttogások után, majd jön egy fiatalember, aki csinos lesz és kedves bókokat mond és szerelmes szavakat suttog. És ígér mindent és maguk szó nélkül omlanak a karjaiba. A csinos, kedves fiatalember pedig nemsokára elcsitul, mikor egy újabb, szintén csinos és nem kevésbé kedves és édes szavu fiatalember közeledik. És a história ismétlődik és — hiszen látja ezt a sok szerencsétlen leányt itt az utcán.

Mariska nem válaszolt. Kádár Mihály nem is várt választ.

— Mondja el ezt a hugának, szolt Mariskához és engedje meg, hogy holnap magam menjek el a válaszáért.

Mariska beleegyezett ebbe. És mikor másnap déltájban Kádár elment hozzájuk, elegánsan felöltözködve várták, nyugodtan, előkelően beszélgettek vele és konyakkal kínálták meg. A konyakot az utolsó ékszerükért, egy emlékebe kapott fülbevalóért kapták, a mit zálogba tettek.

Kádár nyugodtan beszélt velük és a lányok szinte el-érzékenyültek, a mikor meghalt atyjukról és elhagyott, kicsi öcscsükről kérdezősködött szeretettel és jóssággal.

Azután magáról beszélt. Elmondta, hogy gazdag és hogy mégis milyen szerencsétlen az ő élete, hogy szeretetre szomjazik, hogy egy kis zugot akar, ahol igazán otthon érezze magát, hogy boldoggá tenné azt a nőt, a ki őt egy kis szeretettel venné körül és azután félve, tisztelettel, mintha a kezét kérte volna meg, újra előterjesztette az ajánlatát és a szavai ezúttal még meggyőzőbbeknek, még igazabbnak látszottak. Mikor elhallgatott és a két leány gondolkozva nézett maga elé, ezt is hozzátette:

— Gondoljanak még egyre. Gondoljanak szegény, elhagyott öcscsükre, a ki távol, részvétlen, rideg idegenek között él, a kit az elhagyatottságnál is jobban gyötör a szegénység. Ha elfogadják az én ajánlatomat, én gondoskodom róla is, nevelhetik kényelmesen, uri módon. Ha pedig nem fogadják el, akkor nemcsak maguk sülyednek le kikerülhetetlenül, hanem elpusztul az a gyenge, sápadt fiu is.

Meghatottan beszélt Kádár Mihály és könyezett már. Könyeztek a lányok is. Kádár Mihály pedig nemsokára elbúcsúzott és így szolt hozzájuk:

— Holnap újra eljövök.

Egész nap hallgattak a lányok és gondolkoztak. Este

azonban már nem kenyeret ettek, hanem bőséges gazdag vacsorát, a mit Kádár küldött nekik. Bort is ittak hozzá.

Mikor lefeküdtek, Kata így szólt Mariskához:

— Mit gondolsz?

Mariska komolyan nézett maga elé és megfontolva, lassan így szólt:

— Tamásra való tekintettel el kell fogadnunk.

Kata, akit a bor felizgatott és elálmosított, ásítva mondotta:

— Igen Tamásra való tekintettel . . .

II.

Kádár másnap megmutatta nekik a lakást. Öt nagy szoba volt benne és a két leány nyönyörűséggel nézte a félig kész berendezést. De a szalon nem tetszett nekik.

— Oh milyen utálatosak ezek az isléstelen vörös bútorok, mondta Kata.

— Milyent parancsol, kérdezte szolgálatkészen Kádár.

— Kéket. Kék selyemmel rokokó bútorokat.

Kádár azonnal megparancsolta, hogy vigyék vissza a bútorokat és Kata örömmel tapsolt, mikor látta, hogy olyant hoznak, a milyen neki is tetszik.

Ugy készültek a beköltözésre, mint a hogy a házasságra készült volna otthon a huszárral. Jáltak, keltek bevásárolni konyhai felszerelést, fehérneműket és ez a munka gyönyörűséget szerzett nekik.

Azután beköltöztek. Mariska egy elegáns, nagy szobát kapott, a melynek külön bejárata volt, a mit azonban ő sohasem használt fel.

Kádár beváltotta minden ígéretét. Nemcsak bőségesen, gazdagon ellátta őket mindennel, hanem nemsokára bemutatott Mariskának egy öreg urat, a ki szintén gazdag volt, szintén szeretetet keresett. Nemsokára Mariskának is szép, nagy lakása volt.

A lányok nyugodtan és szépen éltek így. Színházba és hangversenyekre jártak, a divatos darabokat mindig játszották és divatos regényeket mindig olvasták, elmések és műveltek voltak és soha sem feledkeztek meg arról, hogy ők uri leányok. Lassanként egész baráti kör gyűlt körük, nagyrészt öreg urakból, akik ebéd után fekete kávéra, vagy színház után teára jöttek fel, illedelmesen kezet csókoltak, hálások voltak minden jó szóért és időnkint egy-egy szép ékszerrel lepték meg Mariskát és Katát. Később kártyázni

is kezdtek nálunk, a mi még hasznosabb volt. Illedelmes uri társaság volt ez. Csak épen asszonylátogatóik nem voltak. De ezt nem sajnálta sem Mariska, sem Kata. Mert az asszonyok rossznyelvűek és irigyek, a férfiak ellenben udvariasak és bókokat mondanak. A férfiak társasága nekik csak örömet, mulatságot és hasznot hozott, az asszonyoké csak bosszúságukra és kárakra lett volna.

Nem voltak könnyelműek sem a lányok. Nem pazarolták el oktan módon azt a pénzt, a mit kaptak. Az öltözködésük mindig elegáns és diszkrét volt, mert hiszen ők uri leányok voltak és kényelmes, bőséges életmódjuk mellett is, arra gondolván, hogy kedvezőtlen változás is állhat be az életükben, szep összeget raktak félre.

Ha néha, ritkán az a gondolatuk jött, hogy nem cselekedtek helyesen, hogy inkább kellett volna szegénységben és ártatlanságban elpusztulniok, mint bőségben, de így élniök, ezzel nyugtatták meg magukat:

— Tamásért tettük.

Tamást ők valbóan bőségben és gondosan nevelték. Az intézetből csakhamar kivették, de beható családi tanácskozás után elhatározták, hogy nem hozzák fel Budapestre. Tamásnak — úgy mondták — egészséges, jó levegő kell; maradjon ezért vidéken, a hol havi 40—50 forintért uri családnál uri szokásokat és modort tanul, sőt családi szeretetben is van része.

Tamás tehát vidéken maradt, csinos ruhába öltözködött és legtöbb pénze volt a gimnáziumban. Mariska meg Kata husvétkor és karácsonykor meglátogatták, szép ajándékot hoztak neki, végigsétáltak vele az utcán és elmentek kérdezősködni felőle a tanár urakhoz, akik a szép leányok iránt csupa udvariasság és figyelem voltak. Nyáron mindig magukkal vitték a leányok Tamást és mivel Tamásnak fenyves kellett, ők is fenyveseket kerestek fel.

Tamás, ha távol voltak egymástól, minden héten levelet írt ők nekik és a kis fiu szívében nagy, nagy szeretet keletkezett lassanként a két leány iránt. Olyan volt, mintha két édes anyja lett volna és az élete szépen és megelégedetten folyt. Ha valami kívánsága volt, a két leány rögtön ott tett és egy izben, mikor tifusza volt, két hétig ápolják a fiut éjjel nappal, csak egy órára dőlve le felváltva aludni. Mikor meggyógyult Tamás, akkor az orvos — lehet, csak azért, mert udvarias fiatal ember volt — így szólt a leányokhoz:

— Ha önök nincsenek, akkor meghal a fiu.

A két leány átölelte egymást és sirt. Jóknak, nemesek-

nek, önfeláldozóknak érezték magukat és boldogok voltak. Mikor pedig Tamást el kellett vinni üdülni a délvidékre és a vonatban ültek és Tamás elszunnyadt, Kata így szólt Mariskához halkán, sugva, hogy fel ne költse az alvó fiút:

— Hiszen mi mindent ő érte tettünk.

Mariska meghatottan bólintott a fejével.

III.

Hogy multak az évek, Kádár Mihály megvált Katától. Megvált urasan emóció nélkül, jelenetek nélkül, miután az öt szobás lakás értékes butorain kívül még csinos összegű pénzt is ajándékozott neki. Helyébe egy másik öreges és vagyonos úr jött, aki azonban jóval hamarabb, alig egy esztendő múlva távozott. Utóda azonban ennek is hamar akadt, a mint hogy Kata soha sem volt vagyonos barátok nélkül. De ezek a barátok egyre rövidebb ideig tartottak ki mellette és mintegy tiz év eltelte után olyan férfiak is voltak már, akik csak egy napig időztek az elegánsan butorozott lakásban. Mariska épen így járt. Ekkor azonban már megtakarított pénzük volt a lányoknak, a lakásukon mindennap nagy kártyázások történtek és éjjeli mulatóhelyekre is jártak. Az arcuk nem volt már olyan üde és harmatos, mint azelőtt, de viszont csábítóan érettek voltak. Még mindig szép, előkelő életet éltek és ekkor került fel hozzájuk Tamás, aki letette az érettségi vizsgálatot és mérnök akart lenni.

Tamást nagy szeretettel fogadták a lányok, de kissé zavarban voltak arra nézve, hogyan magyarázzák meg neki az életmódjukat. Tamásnak azonban nem kellett magyarázat. Éles eszü, vállas, csinos fiatalember lett belőle, csakhamar tisztában volt mindennel és minthogy filozófiával is foglalkozott egy napon így szólt a leányokhoz:

— Erkölc nincsen voltaképen. Amit a világ erkölcsnek lát és mond, az néha borzalmas aljasság, akit pedig az emberek erkölcstelennek mondanak, az néha önfeláldozó hős és martir. Az ugynevezett erkölcstelenség néha nemcsak gyönyörű, hatalmas áldozat, hanem okos, bölcs dolog is egyzersmind. Mit tehattetek volna ti atyánk halála után? . . .

Szóval Tamás hálás volt nővérei iránt, akik őt felnevelték. Elkísérte őket vendéglőkbe, mulatóhelyekre és felháborodás nélkül és gyorsan távozott, amikor szükség volt arra, hogy távozzék. Szorgalmasan foglalkozott emellett a felsőbb matézissel, geodéziával és más rejtelmes, de hasznos tudományokkal és a leányok végtelen öröme négy esztendő

mulva egyike lett a fiatal mérnöknemzedék legképzettebb tagjainak. Külföldre ment ekkor Tamás és két év mulva tapasztalatokban gazdagon hazatért. Rövid idő mulva, amint az már szokás, szerelmes lett és feleségül vett egy jó családból való és igen gazdag leányt.

Mariska és Kata e közben kissé megöregedtek. Hajukban ősz hajszálak látszottak és az emberek így szóltak róluk: Meglátszik, hogy valamikor szépek voltak.

Tamás, aki mindezt tudta és látta, így szólt hozzájuk gyöngéden és szeretettel az esküvő előtt.

— Hozzánk jöttök lakni. Ideje, hogy felhagyjatok ezzel az élettel, amely különben is csupa küzködés.

És a leányok odaköltöztek Tamáshoz, akinek előkelő, nagyuri haza volt. Hamar megszerették a Tamás feleségét, akinek Margit volt a neve s aki épen olyan harmatos, bájos nőcske volt, mint husz esztendő előtt Mariska vagy Kata. A fiatal asszony szintén megszerette őket, mert szerette Tamást és mert ők finom, művelt matrónák lettek. Ők maguk akarták, hogy öregek legyenek, minél öregebbek. A hajukat öregesen lefelé fésülték, fekete, bő ruhában tipegtek és lassan, finomkodva mondták ki a szavakat, amint látták otthon akkor, amikor még nem árverezték el a házat, meg a szöllőt, meg mindent.

Szép családi életet éltek így. És téli estéken, mikor pompás vacsora után együtt ültek a kényelmes, fűtött szobában, a multról beszélgetve, így szélt néha Tamás a feleségéhez:

— Bizony, gyámoltalan, beteges, kicsi gyermek voltam. Elpusztultam volna nélkülök. Ők neveltek fel engem keserves fáradsággal.

A leányok csendesen intettek fejükkal:

— Bizony, keserves fáradsággal!

Margit, a harmatos, tiszta fiatal asszony pedig, kinek a szíve túláradt az örömtől, amint a nyugalmas jólétben és boldogságban a sötét nyomoruságra gondolt, könnyezni kezdett és meghatva ölelte meg azt, aki legközelebb esett hozzá:

— Oh, édes Mariska néni . . .

A hegyvidék mentése.

Néhány év előtt, a mikor még divatban volt az agrarizmus, sok szó esett Darányi Ignác hegyvidéki akciójáról. Abban az időben volt ez, mikor a nemzeti küzdelem még édes gyermekálmát aludta, s a parlament és a kormány ráérték az ország ügyes, bajos dolgaival is bibelődni. Fenn, északi Magyarországon egy éhező nemzetiséget fedeztünk fel: a ruthént, azt a csenevész, kis orosz fajt, amely végtelen ügyefogyottságában minden órában egy lépést tett a teljes megsemmisülés felé. A pusztulásnak indult ruthénség felkeltette maga iránt az ország részvétét és e részvét nyomán támadt a gondolat: a hegyvidéki akció.

A felvidéki akció tehát megindult és Egan Ede volt leghatalmasabb mozgató ereje. Hallottunk sok mindenfelől az akció folyamán. Néhány furcsa jelszó is röpködött a levegőben és Bartha Miklós sűrűn tett célzásokat a — kazárookra. Egan kitűnően értette, mint kell egy ügyet népszerűtlenné tenni és nem telt el néhány hó s az ország torkig lett a rendesen macskakörmök között citált hegyvidéki akcióval. Az idő mult és a ruthénség tovább nyomorgott, a mikor egy fegyver eldördülése újra, a hegyvidéki akcióra terelte az országnak, ha nem csalódunk kissé lelohadt érdeklődését. Egan Ede öngyilkos lett s megüresedett helyét Kazy József miniszteri tanácsos foglalta el.

Mintegy négy esztendő mult el, hogy a hegyvidéki akció vezetése Kazy József kezébe került. A lefolyt négy esztendő alatt bukása felé sietett és végre meg is bukott az

egész kormányzati rendszer, de a hegyvidék mentésében nem állt be szünet, vagy fennakadás. A vezető miniszteri tanácsos minden tekintetben képesnek mutatkozott nehéz feladatának megoldására s a ruthenség sorsa lassan-lassan mindjobbra és jobbra fordult. Kazy nem beszélt feladatának nehézségeiről — sőt még csak célzásokat sem tett a kazárságra — s most, a mikor közzétette mult évi működésének ismertetését, teljesen kiviláglik, hogy ez az akció helyes és népszerű, — a mikor helyesen és komolyan vezetik. Négy év óta, hogy Kazy a ma már népszerűvé lett, de akkor még erősen népszerűtlen vezetői szerepre jutott, sok minden történt az északi kárpátok népének felsegítésére. A földbérlet és a havasi legelők ügye, a népies mintagazdaságok s kárpátmenti vidék hitelügyének rendezése egyaránt gondját képezte a kirendeltségnek, a melynek tevékenységét élénken világítja meg a most kiadott évi jelentés. E szerint a kirendeltség népszerűítő tevékenysége, nem csak gazdasági vonatkozású ügyekre terjedt ki, hanem felölelte mindazt, a miből a ruthén nép jóléte várható.

Igy közbenjárt az állami elemi iskolák felállítása érdekében, a népre súlyosan nehezedő hídvámok megszüntetésében, kieszközölte a kataszteri munkálatok elrendelését, eljárta a hegyvidéki csendőrőrsök szervezésénél és azok elhelyezési ügyében, árverés alá kerülő birtokok megmentése körül megtette, a mi megtehető volt, községek régi tartozásait rendezte stb. Hogy a tömeges árverések és végrehajtások minél ritkábbak legyenek, kormányintézkedés történt oly irányban, hogy a megtartandó árverésekről nemcsak a telekkönyvi, hanem a tényleges birtokosok is kiértécsittessenek s így módjukban álljon a tényleges birtokosoknak tulajdonuk megvédésére még a kellő időben jogorvoslattal élni.

Az uzsoraesetekben általában véve csökkenés tapasztal-

talható s ez a körülmény első sorban a hitelszövetkezetek oly irányú működésének tulajdonítható, hogy az uzorakölcsönöket konvertálják.

A fentebb előadottak a kirendeltség működésének inkább csak vázlatos képét nyújtják, mert a mindentéle irányú nagyobb és aprólékosabb ügyek ellátásáról egyrészt azok tömege, másrészt sokoldalúsága folytán ezen jelentés keretében hű tükröt adó részletes adatokat felsorolni jóformán nem is lehet.

Egyoldalú megítélés nélkül állítható azonban, hogy a segélyakciónak úgy általánosságban, mint részletekben nagyobb és több irányban nem várt eredményeket sikerült elérni. Az eddigi egyoldalú gazdálkodási rendszer előnyös változása, a föld okszerűbb művelése és kihasználása lépten nyomon látható. A hitelviszonyok lábraállítása folytán a nép önbizalma és munkakedve fokozódott. A munkakeresetre való alkalomnyújtás, a gazdasági termelés a hazai röghöz való ragaszkodást szorosabbá teszi s biztos remény áll előttünk arra nézve, hogy a különben jóindulatu becsületes és hazaszerető hegyvidéki nép mostoha helyzetéből fokozatosan kiemelkedve, szellemileg és vagyoniilag gyarapodva, a tovább megfelelő támogatás és útbaigazítás mellett a vele szemben kedvezőbb éghajlati és természeti viszonyok között élő honfitársaival arányos jobb létbe fog jutni. Ebben a sikerben pedig az oroszánrész Kazy József miniszteri tanácsost illeti.

Javitóban.

Irta: **Henri Lavedau.**

Kis iskolás-padban, szűk műhelyében, eltörött porcellánok, majolikák között ül a mester, egy kis pápaszemes emberke szürkülő hajjal, éppen azzal foglalkozik, hogy egy régi leveses tál födelére a gombot iparkodik ráragasztani, amely zöld mandulát ábrázol. Közel mellette tanítványa, lukas mozsárba tördel valamit. Egy angora macska egy rouéni váza alján alszik. Ekkor belép egy öreg asszony, több mint hetvenéves. Tökéletes tiszteletreméltó matróna. Egy kis csomagot tart a kezében «A Kereszt» című ujságba búrkolva.

A z a s s z o n y: Jó napot, úram!

A m e s t e r: Jó napot asszonyom! (Fölkél.)

A z a s s z o n y: Most vagyok itt először, úram. Ugy mondták nekem, hogy ön nagyon ügyes.

A m e s t e r: Tökéletesen így van. Miről van szó?

A z a s s z o n y: Nagyon nehéz dologról. Majdnem lehetetlen!

A m e s t e r: Ha önt tájékoztatták rólam, asszonyom, akkor tudhatja, hogy nekem semmi sem lehetetlen.

A z a s s z o n y: Igen . . . ön csodálatosan reparálja a porcellánt, fayence-ot. . .

A m e s t e r: És a márványt, az alabastromot, a terrakottát, a vasat, bronzot . . . mindent, akár szilárd, akár lágy anyag!

A z a s s z o n y (aggódva): A kristályt is?

A m e s t e r (elgondolkozva): Hm! Az ördögbe is! A kristályt? . . . Természetesen! . . . A kristályt? . . . Dehát miért ne? Igaz, hogy még sosem próbáltam. . . mégis . . . Mindenekelőtt is, hol a tárgy?

A z a s s z o n y: Mindjárt megmutatom (Mosolyog.) Magammal hoztam. (A csomagot az asztal szélére teszi.) De előbb engedje meg, hogy valamit megjegyezsek, ez egy kis cukortartó. Egyszerű kis cukortartó, minden érték nélkül. . .

A m e s t e r: Majd meglássuk . . . Talán ó-velencei stílusban készült?

A z a s s z o n y: Nem tudom. Az anyám anyjáié volt. Ezt el kell mondanom. Mikor még egész kicsi voltam, mindig csak ezt láttam. Ott állott atyám szobájában, az etagére-en,

egy kék váza és egy elefántcsont halászleány között. Egész a múlt hétig nem is esett baja, a sok hurcolkodás, utazás és másféle kalandok dacára. Miglen most csütörtök reggel a komornám, aki egyébként nagyon jóra való nő, leejtette az asztalkára!

A m e s t e r: És eltörött?

A z a s s z o n y: Nyolc darabba!

A m e s t e r: Sziveskedjék talán meg . . .

A z a s s z o n y: Mind a nyolc darabja itt van. Egy se hiányzik.

A m e s t e r: Majd meglátom.

A z a s s z o n y: Nagy bánatom volt miatta . . . Nem tudom, hogy megért-e ön engem, úram.

A m e s t e r: Tökéletesen! De most is sürgős munka van a kezemben és . . .

A z a s s z o n y: Édes anyám utolsó napjáig használta.

A m e s t e r: (Sóhajt.) Igen?

A z a s s z o n y: Óh, de már rég nem volt benne cukor. Van annak talán már . . . (Gondolkozik.)

A m e s t e r: Mindegy!

A z a s s z o n y: Nem. Édes anyám is csak a himzőselymet tartogatta benne. Ugy dolgozott, mint egy angyal. Kitűnő szeme volt, mint egy fiatal leánynak!

A m e s t e r: Terringette! Amíg a szem jó, minden jó. Én is így vagyok!

A z a s s z o n y: Már hatvanéves is elmúlt, mikor Niortban egy oltárterítőt himzett keresztöltésekkel . . . nem, nem! önnek fogalma sem lehet róla, hogy . . .

A m e s t e r: De igen! Sziveskedjék kinyitni a csomagot.

A z a s s z o n y: Az utolsó itéletet ábrázolta. Magas himzésben!

A m e s t e r: A cukortartót, asszonyom!

A z a s s z o n y: Bocsánat! Uatntom önt?

A m e s t e r: Óh nem, de nagyon sietek.

A z a s s z o n y: Hát még én! Ime! (Előveszi a csomagot.) Mikor Augustine . . . mert így hívják komornámat...

A m e s t e r: Siessünk!

A z a s s z o n y: Mikor ő elmondta reszketve a katasztrófát, higgye el uram nem csekély kedvem volt a siráshoz . . . (Sir.) Száz frankot szívesen adtam volna, csak ez ne ért volna!

A m e s t e r: Ah! Száz frank?

Az asszony: Dehát kívánhatja-e ön, hogy szemrehányással illessek egy nőt, aki harminckét év óta van a szolgálatomban és mindig csak dicsérnem lehetett? Meg kegyelmeztem néki.

A mester: Jól tette, asszonyom. Végezzünk.

Az asszony: És vére is, ő maga bevallotta töredelmesen.

A mester: (Tehetetlenül.) Ühüm!

Az asszony: Mindig ezt ajánlottam szolgálomnak: «Ha eltörnek valamit és rögtön megmondják, nem haragszom. Mig ellenben, ha magam jövök rá... ohó akkor».

A mester: A cserepeket kérem, asszonyom! utoljára kérem!

Az asszony: Itt vannak, úram, ne haragudjék! Egy pillanatot se vesztegetek el. Hiszen én sokkal türelmesebb vagyok, mint ön! (Végre fönyitja a csomagot. Kiveszi a cukortartó cserepeit, amelyek még elég nagyok, hogy összeállítva, ki lehessen venni az eredeti formát.) Nos?

A mester: Bíz ez eltörött.

Az asszony: És hajlandó vállalkozni a reparálására?

A mester: Hát kérem, mindenesetre megpróbálom... ámbár...

Az asszony: Ah! Köszönöm!

A mester: Türelem! Azt nem mondtam, hogy sikerülni is fog!

Az asszony: Oh, ha ön buzgón...

A mester: Az még nem elég magában véve.

Az asszony: Mindenki azt mondta nekem ebben a kerületben, hogy ön csodákat művel. A többek között Tristange marquise gyümölcstartóját...

A mester: Ah! Terringette! Az már igaz! Pedig az még súlyosabb beteg volt, mint ez a cukortartó. Valósággal morzsákban hozták el, egy kis papírtölcsérben, mint a sült gesztenyét!

Az asszony: No lám! Ön meg fogja tudni csinálni ezt is!

A mester: Mindent megpróbálok.

Az asszony: Sokáig fog tartani?

A mester: Nem. Tessék visszajönni érte holnap, ebben az órában.

(A tanuló megdöbbszent pillantást vet a mesterre.)

Az asszony: Holnap? És ön azt hiszi, hogy ily rövid idő alatt...

A m e s t e r: Igen. Meglesz, vagy nem lesz meg. És ha meglesz, akkor jól meglesz, arról felelek!

A z a s s z o n y: Óh én nem vagyok nagyon követelő: Csak épen eltartson. Nem is fogom használni többé. Nemde, a ragasztás helyét látni lehet lesz?

A m e s t e r: Igyekezni fogok, hogy ne nagyon látszódjék. De az ilyesmi mindig meglátszik... Elvégre, Isten nem vagyok.

A z a s s z o n y: És mibe fog kerülni? Körülbelül?

A m e s t e r: Azt nem mondhatom meg előre. A munkától fog függni.

A z a s s z o n y: Tehát holnap, uram.

A m e s t e r: Holnap, asszonyom.

A z a s s z o n y: (Simogatja a macskát, távozóban.) Ejnye be kedves macska! Nem karmol?

A m e s t e r: Nem!

A z a s s z o n y: No de megyek. Nem akarok visszaélni az idejével... Tehát gondoljon rám!

A m e s t e r: Megbízhatik bennem, asszonyom.

(Az asszony lassan elcsoszog. A mester és a tanuló összenéznek és mosolyognak.)

A t a n u l ó: És ön, mester, tényleg meg fogja neki reparálni a cukortartót? És már holnapra?

A m e s t e r: Avatkozz a te dolgodba! Most vedd a sapkádat, fontos megbízatásom van a számodra. Dugd az öreg asszony cserepeit a zsebedbe. Jól van. No most ugorj át Baccarat áruházába. Tudod hol van? Már egyszer küldtelek oda.

A t a n u l ó: Igen. Emlékszem.

A m e s t e r: Majd ott felkeresed az egyik alkalmazottat, Théodvre urat, aki jó barátom. Megmutatod neki a cserepeket. Hiszem, hogy akad még náluk a raktárban ezekből az ócska formájú cukortartókból. Ha igen, hozol egyet. Itt van tíz frank, többé nem kerülhet. Mi az? Mit akarsz mondani?

A t a n u l ó: Semmit.

A m e s t e r: Hát csak siess! Ráérsz nevetni később!

(A tanuló távozik és a mester újból kezébe veszi a levesestál gombját, amely zöld mandulát ábrázol.)

II.

Másnap a mester és a tanuló munkájuk mellett ülnek és összenézélgélnék, mint a bűntársak.

A t a n u l ó: Már nem késhetik soká.

A m e s t e r: Nem. Tartsd majd a szádad, nehogy elszóld magad!

A tanuló: Oh, ne féljen attól! ... Ime, itt van!

Az asszony belép. A mester közömbösen ül helyén és fejével bólint. A tanuló meg se mukkan. Csönd. Az asszony meglepődik és türelmetlenkedni kezd.

Az asszony: Nos? Én vagyok! Megismer?

A mester: Oh, nagyon jól!

Az asszony: Talán korán jöttem?

A mester: Oh nem. Tessék leülni.

(Az asszony leül.)

Az asszony: És... és megvan? Meg tudta csinálni? Ah, egész éjjel nem aludtam miatta!

A mester: (Feláll és megtörli a kezét.) Mindjárt látni tetszik!

Az asszony: És ön meg van elégedve vele? Az arca nem azt árulja el!

A mester: Ha ön meg lesz elégedve, én is meg leszek! (Kihúzza a fiókból egy vadonatujs, csillogó kristály cukortartót.) Ime.

Az asszony: Hogyan? Ez az? Ez az én cukortartóm?

A mester: Kétséggel? Talán nem ismeri meg?

Az asszony: De igen... igen... Ez az ő formája... a tapintása is ép ilyen... ez az... De nem! Hisz ez lehetetlen! Hogy is csinálta ön ezt ily gyorsan?

A mester: Terringette! Elég bajt okozott. Egész éjszaka virrasztottunk véle! (A tanulóra pislant.) Ez a fickó megmondhatja.

(A tanuló bólint a fejével.)

Az asszony: (Még mindig kezében tartja a tárgyat és forgatja minden oldalára.) Ez csodálatos! Hihetetlen... Hogy ezt így meglehessen csinálni!... De a legcsodálatosabb, hogy a ragasztás helyét sem lehet látni!

A mester: Ez az én titkom.

Az asszony: No erre igazán kíváncsi vagyok.

A mester: Akarja, hogy most itt ön előtt összetörjem és holnapra megint így megcsináljam?

Az asszony: Nem, nem! Soha sem tudná többé ily tökéletesen megreperálni!

A mester: Akkor hát őrizze meg így, ahogy van... Ön azt mondja, hogy olyan, mintha új volna? Nos, nézze egész közeli, itt... meg ott... meg amott...

Az asszony (aki mereszti a szemét, ahogy csak tudja.) Igen.

A mester: Nos, nem látja a ragasztás helyét? Nem?

Akkor hát önnek a látása gyöngé. Teríngette! Az ön korában, asszonyom...

Az asszony (aki akar látni és így hiszi, hogy lát): Igen, igen! Most már látom! De oly vékony, oly könnyű nyom...

A mester: Csakhogy végre! ... Megvan elégedve?

Az asszony: Nagyon! ... És most... mivel tartozom?

A mester: Száz frank. (Az asszony meghökken.) Óh megéri! Ez titkos munka!

Az asszony: Kétségkívül... de... de mindazáltal...

A mester: Hisz ön azt mondta tegnap, hogy száz frankot adott volna, ha nem történt volna.

Az asszony: Hát persze... Az ember mond ilyesmit abban a pillanatban, amikor a baleset történik. És később, mikor meggondolja...

A mester: Remélem, nem fog alkudni velem, asszonyom.

Az asszony: Nem. Az árban nem állapodtunk meg előre. Megfizetem önnek a száz frankot, ép nálam is van. Mindegy! Hiszen, ha nem a mamám mamájának a cukortartója volna! Ha nem erekléről volna szó! ... Ne beszéljünk többet róla.

A mester: Ugy látszik, asszonyom, ön sajnálja a pénzét?

Az asszony: Nem, nem! Itt van, úram! (Fizet.) Nem sajnálom!

A mester: Köszönöm, asszonyom!

Az asszony: És ha valaki kérdezősködni fog nálam, mindig önt fogom ajánlani! Valahányszor-kristály tárgyról lesz szó...

A mester: Nem, nem! Elég volt ez egyszer! Nagyon megerőltettem magamat véle. Sohse próbálnám meg még egyszer.

Az asszony: Jó estét, úram!

A mester: Szolgálatára, asszonyom! (Az asszony elmegy. A mester a tanuló felé fordul és egy öt frankost dob oda neki.) Tartsd ezt meg magadnak! (A tanulóknak dobja a a cukortartó üveg-cserepeit.) Ezt meg a szemétládába.

Béke és háború.

— Egy kis táblázatos kimutatás. —

Amióta a sajtó divatba hozta a tudományok népszerűsítését, végre előttem is megnyílt a lehetőség útja, hogy tudós legyen belőlem. Székfoglalóul ime ezt a kis párhuzamos táblázatot készítettem a harctéren és a béketárgyalások színhelyén lefolyó eseményekről:

A harctéren:

Portsmouthban:

Augusztus 5.

A japán-orosz előcsapatok összeütköznek. Ötszáz orosz és kétszáznegyven japán halott.

A békekövetek bemutatkoznak és kezet fognak egymással.

Augusztus 6.

A japán hadak Vladivosztok felé közelednek. A várparancsnoka minden előkészületet megtett a védelemre.

A békekövetek kölcsönösen átadják egymásnak megbízóleveleiket.

Augusztus 7.

Oyama tábornok és Linevics a hadállások megerősítésén dolgoznak. Hatszáz orosz és négyszázhusz japán halott.

A békekövetek kijelentik, hogy a nagy meleg miatt a tárgyalások megkezdését holnapra halasztják.

Augusztus 8.

Orosz csapatok össze-
ütköznek a kunguz bandák-
kal, amelyek a vasútat
akarták elrombolni.

A békekövetek megkezdik
a tanácskozást abban a tárgy-
ban, hogy milyen nyelven
folytassák a tanácskozásokat.

Augusztus 9.

A japán bal-szárny meg-
kerítő mozulatot tesz. Az
oroszok sikeresen visszaverik
a támadást. Ezerkétszáz halott.

A tanácskozás folytatása
a tanácskozás nyelve tár-
gyában.

Augusztus 10.

A nagy esőzések minden
hadműveletet megakadályoz-
nak.

A békekövetek a fárasztó
tárgyalásokat egy napra meg-
szakítják.

További följegyzések hiányosak, de biztosra vehető,
hogy mikorra a japánok elfoglalták Vladivosztokot, a béke-
követeknek is sikerülni fog megállapítaniok, hogy milyen
nyelven tanácskozzanak tovább.

(N e.)

Az uzsora ellen.

A szövetkezeti eszme nem tudott, győzedelmeskedni sem nálunk sem külföldön. A nyomában felsarjadzó uzsora kiábrándította azokat, akik a szövetkezeti eszme diadaláról várták a gazdasági élet igazságtalanságainak megszüntetését. Hozzájárult még ehhez, hogy a kereskedelmi törvény a szövetkezeti ügyet minden tekintetben hiányosan szabályozza.

Számos kérdésről nem intézkedik s az sok kétségnek és ingadozásnak volt alapja. De az általa kimondott szabályok sem megfelelők. A törvény a szövetkezeteknek a részvénytársaságokkal való egyenlősítését túlságba vitte és e hiányok káros következményei minden irányban észlelhetők. De a törvény hiányainál sokkal nagyobbak és következményeiben sokkal veszélyesebbek a gazdasági fejlődés és működés hiányai. Mutatja ezt már a fejlődés egyoldalúsága: a hitel- és a fogyasztási szövetkezetekkel szemben feltűnően kevés termelőszövetkezetünk van vagyis a szövetkezetek az eseteknek csak elenyészően csekély részében irányítják tevékenységüket új javak termelésére. Legnagyobb baj azonban az, hogy a szövetkezetek tetemes része rendeltetésének egyáltalában nem felel meg s tevékenysége közgazdaságilag nem hasznos, hanem a legnagyobb mértékben káros és romboló. Áll ez a hitelszövetkezetekre s fokozottabb mértékben a fogyasztási szövetkezetekre nézve, a melyeknek túltengése évről-évre tönkre juttat számos kereskedőt. Ily körülmények között a szövetkezeti ügy reformja sürgős és fontos adat, de a melyet csak egy teljes és igazságos reform oldhat meg. Ehhez pedig a szövetkezeti jog átalakítása nem elegendő, mert véget kell vetni annak az igazságtalanságnak, hogy a szövetkezetek állami támogatásban részesülnek.

Nagy Ferencz dr., aki az új szövetkezeti törvény tervezetét elkészítette, orvosolni akarta tőle telhetőleg mindazokat az anomáliákat, a melyeket a szövetkezetek magukkal hoztak. Es általánosságban elmondható, hogy a törvénytervezetnek számos intézkedése hozzájárulhat a nálunk sokféle-képen összekuszált szövetkezeti ügynek a rendezéséhez, hogy sok tekintetben javíthat a mostani állapotokon és hogy a

szövetkezeteknek helyes működését is elősegítheti. Ezt a helyes működést a törvényjavaslat többféle irányban tervbe vett számos új korlátozó intézkedés által is kívánja biztosítani.

Csak helyeselhető az a törekvés, mely a tervezetben a magyar szövetkezeti intézmények megbízhatósága, emberbaráti jellege és szigorú szolidaritása tekintetében megnyilvánul. Nagy Ferenc kitűnő javaslata sok tekintetben számol az újabb időben tapasztalt visszaélésekkel s hogy az a tíz év előtt kidolgozott tervezettel szemben haladást jelent.

A tervezet törvényerőre emelkedésétől a szövetkezeti ügy egészséges irányu fellendülése várható. A kereskedői körök érdekei főképen a fogyasztási szövetkezetek működése által lévén érintve, az újabb törvényes rendezés súlypontját a fogyasztási szövetkezetekre vonatkozó kérdések helyes megoldásában látjuk. Az állam ne foglalkozzék se közvetlenül, se közvetve fogyasztási szövetkezetek szervezésével; ne adjon fogyasztási szövetkezeteknek se kölcsönt, se más alaku államsegélyt.

A szövetkezeti kérdés ugyanis nálunk egészen más valami, mint egyebütt a kontinensen. A szövetkezeti eszme, mely arra van hivatva, hogy a gyengébb elemeket összetartsa, nálunk elfajult, szétválasztó falakat épít a társadalomban keresztül-kasul s az az intézmény, melynek feladata volna az önálló működésre alkalmatlan vagyonrészekettömörülés által faktorrá alakítani és ily módon a jólétet fokozni: az nálunk üdvös eredményeket nem teremt, de veszélyeztet, az egyes polgár gazdasági erejét, amellet zavaró idéz fel ezer meg ezer adó fizető polgár kereseti viszonyait.

Ha a társadalom és a hatóságok a meglévő és amúgy is számtalan nehézséggel megküzdési kényszerült kereskedelmi és ipari vállalatokat nyilvánosan megbélyegzik és a fogyasztók nagy tömegei szükségleteinek kielégítését oly alakulatok kezére játsszák, amelyeknek a legegjobb esetben a üzlethez hozzá nem értő egyének a vezetői s akik emellet a gazdasági célok félretételével a szövetkezetekből politikai, felekezeti és nemzetiségi célokat szolgáló egysületeket alkotnak s ezeket kárhózas agitációk gócpontjává teszik: az ily irányzat térfoglalása ellen védekezni kell.

Ismeretes, hogy a legujabb kor szociálpolitikai mozgalmában oly nagy fontosságu szerepet játszó szövetkezeti ügy kielégítő jogi szabályozásban nálunk mindeddig nem részesült. Kereskedelmi törvényünknek a szövetkezetekkel foglalkozó része ugyanis mindjárt a törvény megalkotása után már sok

tekintetben hézagossnak és a felburjánzó visszaélések megakadályozására alkalmatlannak bizonyult. Törvényhozásunk e hézagának pótlása végett Szilágyi Dezső mint akkori igazságügyminiszter még 1893-ban megbízta Dr. Nagy Ferenc egyetemi tanárt az ezen szövetkezeti jogot felölelő törvénytervezet kidolgozásával, aki meg is felelt akkor e megbízásnak, de miután időközben sürgősen rendezni kellett szövetkezeti ügyünk gazdasági vonatkozásait, első sorban ez utóbbi irányban történtek megfelelő intézkedések, hátérbe szorítva a szövetkezetek jogi viszonyainak szabályozását.

1904-ben ismét megbízta az igazságügyminiszter Nagy Ferencz ny. kereskedelemügyi államtitkárt és egyetemi tanárt, hogy az 1893. év óta is rendelkezésre álló és különösen az 1898. XXIII. t. c. alapján szerzett tapasztalatok figyelembe vételével dolgozza át 1893. évi tervezetét. Ennek a megbízásnak Nagy Ferenc eleget tett és az igazságügyminiszter közzé is tette az új törvényjavaslatot. E törvényjavaslat közelről érdekelvén a kereskedelmet, a kereskedelemügyi miniszterium meghallgatta arra nézve a kereskedelemügyi és iparkamarát, valamint az országos jellegű nagyobb kereskedelmi egyesületeket.

Az ügy szélesebb körökben való tárgyalásának lehetővé tétele céljából V ö r ö s L á s z l ó kereskedelemügyi miniszter részletesen feldolgoztatta ezen véleményeket, melyeket a törvénytervezet szakaszai szerint könnyen áttekinthető módon összefoglaltatott.

A hatalmas összefoglaló mű minden tekintetben igazat adott azoknak, akik Nagy Ferenc mély tudásától és kodifikátori képességeitől a szövetkezeti ügy rendezését várták.

SÖTÉTSÉG.

Reámborult a lány éj titkolódzva,
Köröttem minden oly borús, setét.
Hiába szórja száz színét a rózsza,
Én nem látom csupán a — feketét.
Szemem homályos, az agyam zúg, szédül,
S a napsugárra ösvény nem vezet,
A mely kijuttat a nagy sötétségből,
Te ugyse nyujtod hófehér kezed!

A szürkeség, ez ólomszárnyu holló,
Szétterpesztette szárnyát lelkemen,
És szívem, a vágyódó, az ujjongó
A régi álmot föl nem lelte, nem
Másodvirágzás, téli bús verőfény,
Mindez, hiába, üdvre nem vezet,
S a napsugárra újra mért vergődném,
Ha ugyse nyujtod hófehér kezed.

S csak várom, várom, a míg a sötétség
Az én forró agyamra ráborul,
Hogy a karmok, mik eddig testem tépték
A lelkem tépjék balga botorul
Hogy az a vágy, amelynek rabja lettem,
De melyért testem soh'se vétkezett,
Mint fecskeszárny suhanjon el felettem
S ne is kívánjam hófehér kezed.

Kálnoki Lajos.

Derouléde és Kohn Izidor.

Az osztrák császárváros népesedési mozgalmában két egymással merőben ellentétes eseményt hozott a közelmúlt. Az egyikről hasábos tudósításokat közölt a világsajtó feljegyzésre méltatván az eset minden fázisát, de tudomást sem vett a másiktól, a melyet csak egy kis szociálista lap örökitett meg. Szociológiai szempontból felette érdekes mind a kettő, az egyik csak úgy mint a másik, a Derouléde-é ép úgy, mint az, a mely Kohn Izidorról meg esett. Az egyik esetben magába fogadott egy haza nélkül szűkölködő francia hazafit, a másik esetben kivetette magából egyik polgárát, a nemkevésebbé hazahiányban szenvedő csavargót: Az első hazátlan a nacionalista Derouléde, a második, a szocialista Kohn Izidor.

Derouléde kegyelmet nyert törvényes urától, a francia köztársaság elnökétől, s öt esztendei száműzetés után visszatérhetett hazájába, a melynek államformáját felakarta forgatni alapjában.

A szájhős, a ki megragadja a tábornok lovának kantárszárát, hogy az Elyséebe vezesse, visszanyerte hazáját s szabadon járhatta volna be hona szépségeit, a melyekről dalt, hazafias ódot vagy egyéb költeményt zengeni ez idő szerint határozottan divatos foglalkozás. Csakhogy a szájhoz módfelett illik a hősködés. És Derouléde szája, a mely a természet törvényei szerint még sohasem futott meg, most is vitéznek bizonyult. Egy kitűnően sikerült hazafias felsóhajtás után kimondotta a nagy szót, hogy ő nem tér vissza a száműzetésből s ennél fogva a Derouléde porhüvelyédnek egyéb részei sem térhetnek meg. A Derouléde száj száműzetésben óhajt maradni, mert szavát a messze idegenben jobban meghallja a honfi. A francia nacionalizmus, nagy és rettenthetetlen mártirja tehát nem él a kegyelem nyújtotta joggal, s Bécsbe tette át lakhelyét, hogy még távolabbra essék hazájától. Eddig még el-elbolyongott néha napján Franciaország határain, s a szenvedéstől könnyezve nézte a kéklő hegyeket, kitárva utánuk karjait, hogy azután a mikor az ölelésre kerül a sor, fájó szívvel maradjon meg reménytelenül szeretőnek. A haza nélkül szűkölködő hazafi most már Bécs város polgára.

Mialatt pedig a nacionalizmus hőseit a császárváros lakójává tette, a bécsi pályaudvaron végbement a második

eset. Kohn Izidort, a hazátlan csavargót két csendőr a vasuti kupéhoz vezette, hogy ne veszélyeztethesse többé a haza csendjét. De a szocialista nem pózolt, hanem ökölbe szorított kézzel gondolt arra, hogy neki el kell veszitenie lába alól azt a talpalatnyi földet, a mely születésétől fogva hiven megtúrte egészen a száműzetés percéig. Ő, a hazátlan csavargó, a kire ráfogták a Derouléde osztrák elvtársai, hogy nem ismer hazát, sokkal nehezebb szívvel vált meg a szülők sirjának környékétől, mint a milyennek Derouléde elhatározta, hogy neki nem haza kell, hanem idegen föld.

És e pontnál szinte fölkinálja tisztázását a kérdés, hogy tényleg nem több-e a nacionalismus léha üres frázisnál, a melynek nincs alapja és ennél fogva nincs létjoga? S tényleg hazát nem ismerő eszme a szocialismus, a melynek követője sóhajtvá engedelmeskedik a felsőbb parancsnak és szeretne megmaradni a világtájon, a melyen született, nevelkedett és élt? Derouléde a nacionalista, a haza eszméjének ez a klasszikus elősdiye, a mikor alkalma van hazájába visszatérni, ennek nem csak hogy szükségét nem érzi, hanem ezt egyenesen fölöslegesnek tartja, a szocialista pedig, a kit a nacionalismus hive hazátlannak dicsér, a közigazgatás valamennyi forumát végigjárja, hogy elkerülje az életében és existenciájában kaoszt teremtő száműzetést.

A kérdés fölkinálja a tisztázást és e tisztázás elől kár volna elzárkózni.

Egy léha francia svihák, akit hazájában senki sem vesz komolyan, a hova tovább teljesen közhelyszerű fogalomná vált honszerelem mártirjának tüntetik fel, míg a szocialistát az osztrák Deroulédek és budapesti rendőrkapitányok hazátlan csavargónak dicsérik. Igazságtalansága ez a kornak, a melynek tetszik a cifra sallang s nem látja be, mennyire értéktelen. A léha kor nem tud értékelni s ezért tartja hazafiunak Deroulédet s ezért bélyegzi bitangnak, a kinek nincs hazája, Kohn Izidort.

De a szocialismus és a nacionalismus mindig elkisérik egymást. Derouléde kilátásba helyezte Magyarországnak, hogy megfogja legközelebb látogatni és a Bécsből kitiltott szocialista néptribün is közénk jön, hogy legyen mit hazának neveznie. És a két véglet látni fogja itt eszméinek úgy lehet kegyetlen küzdelmét: akkorára már valószínűleg összeütött a lassan-lassan szocialismussá fajzó magyar nemzeti eszme s a magyar népnek mindinkább nemzetközivé való szociálismusa.

F.

Háború és béke.

Írta: Tolstoj Leó.

— Új fordítás az orosz eredetiből. —

132

— Ahol ön van, ott az erkölcstelenség is felüti tanyáját. Jöjjön Anatol, beszélnem kell önnel, — folytatá francia nyelven sógora felé fordulva.

Anatol előbb a nővéreire pillantott s azután szolgálatkészen felugrott s követte Pierret. A gróf megkapta csuklóját s magával vonta.

— Si vous-vous permettrez dans mon salon . . . — biráskodék Helén félhalkan, azonban Pierre ment kifelé, ügyet sem vetett megjegyzésére.

Szobájába érve Pierre elreteszelte az ajtót s azután sógora felé fordult.

— Ön házasságot ígért Rostov grófnőnek s meg akarta szöktetni.

— Mon cher, — válaszolt Anatol francia nyelven, az ilyen hangnemben tartott kérdésekre nem vagyok köteles válaszolni.

Pierre sápadt arca eltorzult a dühből. Nagy kezével megkapta Anatolt egyenruhája gallérjánál s mindaddig rázta, míg arca fölös rémületet fejezett ki.

— Én meg azt mondom, hogy beszélnem kell önnel, — ismételte Pierre egyre-másra. Ön egy nyomorult naplopó s nem tudom, hogy mi gátol meg abban, hogy fejét ezzel szétzuzzam! — lihegés s egy levélnyomó után kapott, fenyegetően meglóbálta, de nyomban visszatette ismét helyére.

— Megígérte, hogy nőül veszi?

— Én . . . én . . . én nem gondoltam arra . . . különben ezt sosem ígértem neki, mert . . .

Pierre közbeszólt.

— Vannak tőle ¹levelei? ... Vannak-e levelei? — ismétlő Anatol felé közeledve.

Anatol azonnal kabátjába nyult s kivonta tárcáját.

Pierre átvette a levelet, ellökte az ott lábatlankodó kis asztalkát s a nyugágyra vetette magát.

— Je ne serais pas violent ne craindre rien, — nyugtatta meg Anatolt. Először a leveleket követelem, másodsorban, — folytatá rövid hallgatás után a szobában fel-alá járkálgatni kezdve, — holnap reggel el kell hagynia Moszkvát.

— Hogy tehetem ezt ...

— Harmadsorban, — folytatá Pierre, ügyet sem vetve a közbeszólásra, — egy szóval sem szabad senki emberfia előtt említeni a grófnő s ön között végbementeket. Tudom, hogy ezt nem tilthatom meg önnek, de ha a lelkiismeretnek egy paránya szunyadozik önben ...

Pierre többszörönként keresztezte a szobát szótlanul.

Anatol az asztal mellett ült s duzzogó arc kifejezéssel rágicsálta a bajuszát.

— Ön nem tudja felfogni ugyebár, hogy az ön érzékeinek kielégítésén kívül más emberek boldogsága s nyugalma is tekintetbe jő. Sorakozik a feleségem genrehez hasonló asszonyokkal — az ilyenekkel szemben megengedhetők az ön életelvei, tisztában lehet velők.

Ezeket a kicsapongásokban való jártasságuk vértetik, megvédelmezik; de egy leánynak házasságot ígérni ... rászédni ... nem érzi, hogy az az aljasság egyenrangú az aggasztván, avagy a védtelen gyermek megverésével.

Pierre elhallgatott s Anatolt inkább könyörgő mint dühös arc kifejezéssel nézte.

— Azt nem tudom, — mondá Anatol, — aki olyan mértékben lett vakmerőbb, mint amily mértékben Pierre dühét igyekezett fegyvelmezni. Azt nem tudom s nem is akarom tudni, — szólt, Pierre tekintetét kerülve. Azonban ön oly kifejezéseket használt — aljas és hasonlókat — amiket én comme homme d'honneur senkinek sem engedhetek el.

(Folytatjuk.)

Főszerkesztő: Bródy Sándor.

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövőndő” kiadóhivatala.

VIZGYÓGYMÓD. Az igazság útban van. Ezt tapasztaljuk minden téren. Az államok életében csakugy mint a népeletben vagy a művészetben. És így vagyunk a gyógyászat terén is.

Visszatérünk a természeteshez. Az orvosok ma, az egészség erősítése, fenntartása, a betegségek megelőzése és leküzdése végett a természet csodatevő erejéhez fordulnak. Eleinte laikusok, egyszerű emberek, fedezték fel a természetes gyógymódot. A hivatásos orvosok ezt nem találták az orvosi tudománnyal összeegyeztethetőnek. Később mikor a siker és pedig a tartós siker rácsáfolt a tudósokra, az orvosok is elismerték a fait accomplit. Priesnitz, Schrott, Kneip, Rikli, a laikusok, új irányt alapítottak; s bár lehetséges, hogy szak-képzettségük hiánya sok bajt is okozott: de ezek mégis új utat törtek és tényekkel bebizonyították, hogy a természet a legnagyobb hatást gyakorolja az ember egészségére.

Nap, levegő és víz. A természet e szentháromsága az emberiség igazi jótevői azok voltak, a kik orvosi hivatásukkal és tudományukkal nemcsak összeférhetőnek találták, hanem éppen magasztos missziójukúl tekintették, hogy a tapasztalat által jónak és üdvösnek bizonyult természeti erőket a szenvedő emberiség hasznára fordítsák.

Az orvosi tudomány hivatott szakembereinek elseje Winternitz Vilmos dr. volt, a ki most 40 éve kimondotta, nagyhirű munkáiban hirdette és az általa alapított tettekkel beigazolta, hogy a természet a gyógytudomány egyik legüdvösebb tényezője.

Winternitz 1865-ben létesítette kaltenleutgebener vizgyógyintézetét és azt a szenvedő embertársai javára, a technika és tudomány legalkalmasabb eszközeivel berendezve, a napot, levegőt és vizet a betegségek gyógyítására felhasználja.

Büszkén és joggal mondhatta:

Kaltenleutgeben

Wird Gesundheit geben.

S dacára, hogy a vizgyógyintézetek gombamódra szaporodnak, a vezető intézet Kaltenleutgeben. Statisztikája szerint eddig 30.000 beteg nyert gyógyulást.

Winternitznek köszönhető, hogy ma a vizgyógyimód a bécsi egyetem tantárgya. Számos munkája, értekezései és gyógykezelésének bámulatos sikerei révén bevonult a tudomány szentelt csarnokaiba és ma a paraszt Priesnitz által alkotott, a tudósok által kigúnyolt gyógyimód a bécsi tudományegyetem rendes tantárgya, a melynek tanára Winternitz.

R. B.

Közgazdaság.

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank. Mint minden évben, úgy ez idén is a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank félévi zárószámadatai jelenik meg elsőnek, melynek számadásai a következők: Terhek: Az ügyvezető igazgatóság, a hivatalnokok és szolgák fizetése 558.286 korona 82 fillér. Költségek és adók 362.234 korona 46 fillér. Leírások 14.332 korona 08 fillér. Az 1905 első félévi nyereség 3,503.534 korona 69 fillér, ehhez az 1904. évi nyereségáthozat 920.078 korona 09 fillér = 4,423.612 korona 78 fillér. Összesen 5,359,466 korona 14 fillér.

Nyerések: Nyereségáthozat az 1904-ik évből 920.078 korona 09 fillér. Tiszta jövedelem 2,463.498 korona 28 fillér. Ingatlanok jövedelme 34.450 korona 83 fillér. Nyereség a jelzálogüzletből: illetékek és nyereség eladott címletekből 693.534 korona 60 fillér. Különféle jutalékok 441.471 korona 56 fillér. Nyereség külföldi váltókon és pénznemeken, a váltók kamataival együtt 189.230 korona 90 fillér. Nyereség értékpapírokon és szindikátusokon 399.901 korona 27 fillér. Különféle nyereségek 107.900 korona 92 fillér. Váltóüzletünk, fiókjaink és kommanditok nyeresége: a befektetett tőke kamatainak és a kezelési költségek levonása után 109.396 korona 69 fillér. Összesen 5,359.466 korona 14 fillért. Amint ezen kimutatásból látszik, a tiszta nyereség a múlt évről áthozott 920.078 korona 09 fillér nélkül 3,503,534 korona 52 fillérre rug, ami 20.02 százalékos kamatoztatásnak felel meg, tehát a folyó év első felének nyeresége a tavalyi

3,058.093 korona 70 fillérrel szemben 445.440 korona 99 fillér emelkedést jelent, mely többletben azonban kifejezést nyer egyúttal az eszközölt 5,000.000 korona tőkefelemelés is. A lefolyt félév eredményeinek ezen kimutatása, mint rendesen, úgy ezúttal is túlnyomólag a folyó banküzletben és a jelzálogüzletben elért nyereségeket tünteti fel, és csak néhány finansziális ügylet eredménye jutott leszámolásra, mint például a szerb kölcsön, az 1904. évi 90 millió magyar koronajáradék kölcsön, a szerb éremverési ügylet lebonyolításából elért és egyéb apró ügyletek nyereségei. A folyó üzlet állandó kifejlődéséről tanuskodnak az ezzel összefüggő főágazatoknál kimutatott nyereségek emelkedése: így a kamatszám 317.300 korona, a jutalékszám 14.100 korona, a jelzálogüzleteknél elért nyereség 15.400 korona emelkedést tüntet ki. A betétek átlaga a tavalyi 135.9 millióval szemben 141.7 millióra emelkedett, mely összegbe nincsenek beleszámítva a kormánynak és hatóságoknak 18.7 millió K-ra rugó betétei, melyekkel együtt a betétek átlaga 160.4 millió K-ra rug (tavaly 141.1 millió K). A hitelezők követelése a múlt évi 19.3 millióval szemben 32.3 millió K-t tesznek. A jelzálog és községi kölcsönüzlet téren is jelentékeny haladást konstatálhatunk, amennyiben a múlt félévi 13.8 millióval szemben a bank az idén 26.4 millió K. összegben számolt le üzleteket, melyeknek átlaga 364 millió K. (tavaly 339). Zálogleveleket és községi kötvényeket eladott a bank 26.2 millió K. (tavaly 23.4 K).

15-20 éves hölgyeknek!

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól, mert itt a nyár!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy lemerbergi tanárné írja: Az újságban hirdetett csodadolgoknak nem hittem soha és a Diana-crém és Diana-szappant is csak azért rendeltem meg, mert több oldalról azt állították, hogy ezek a legjobb bőrápoló- és szépítőszeresek. Most már tapasztalatból mondhatom, hogy ezek az állítások igazak és igyekszem én is tovább terjeszteni hölgyismerőseim között. Egyelőre csak 2 tégely Diana-crém és 1 drb. Diana-szap. kérek postafordultával

Uri hölgyeknél rendes szokás, hogy mielőtt színházba, bálba vagy egy sélára mennek, előveszik a «Diana-szappant» — mely tiszta epe és parfüm — és azzal megmossák az arcukat, kezüket. Azután a száraz és nappal is használható «Diana-crém» gyöngén bekenik magukat, melyre jön a «Diana-hölgypor». Minden dobozhoz már a szarvasbőr is hozzá van csomagolva. Ily bőrápolás mellett nem csoda, hogy a fővárosi és a vidéki nagyvárosi hölgyek feltűnést keltenek szépségükkel, finom, tiszta és szeplőtlen arcukkal és gyöngéd, puha, bársonyszerű kezeikkel. — Ezek a Diana-szépítőszeresek arról nevezetesen a hölgyek előtt, hogy azoknak használatát nem lehet felismerni az arcon s éppen ezért vásárolják ma már az egész világon ismeretes Diana-szépítőszereseket.

Egy párisi gyógyszerész leánya írja: A minden oldalról ajánlott Diana-szépítőszeresekkel tettem egy próbát s mondhatom, hogy többet ér az összes francia szépítőszereseknél. Legyen szíves intézkedni, hogy egy párisi gyógyszertárban állandóan megkaphassuk, mert így sokba jön a szállítás. Most kérek két száraz Diana-arccrém, két Diana-szappant és három Diana-pudert.

Egy 17 éves bakfis levele: Nővéremtől loptam egy kis Diana-parfümöt, de az olyan valami különös jó volt, hogy az egész kis városunkban csak az én illatomról beszélnek. Legyen szíves megírni, hogy a Diana-szappan és Diana-crém is ilyen finom dolog-e?

Egy kassai úrhölgy írja: Semmit se tartottam az összes szépítőszeresekről addig, míg meg nem próbáltam a Diana-crém és Diana-szappant. Tessék utánvétellel 3-3 adagot küldeni.

Egy kolozsvári 45 éves urinő írja: 16 éves korom óta használom arckenőcsöket és szappanokat, de hatását soha nem vettem észre oly rövid idő alatt (egy hét) mint a Diana-arccrémnek és Diana-szappannak. Oly üde, friss, tiszta arcot kaptam, hogy mindenki megbámul azóta.

Egy tégely DIANA-ORÉM (éjjel használható zsíros krém) 75 krajcár, DIANA-SZAPPAN 75 kr., DIANA-PARFUM originalis nagy üveg 5 K. DIANA-PUDER 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely DIANA-PIROSÍTÓ 5 korona. Egy üveg DIANA-HAJSZESZ 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára

Budapest, Károly-körút 5. sz.

„Globus“ műintézet és kiadóvállalat részv.-társaság nyomása Budapesten.

Egy női divat áruházról!

Egy jó hírnevű cég üzlete élénk feltűnést kelt ízléses és gazdag áruházával. Ez a cég: **Grünwald és Wahl** (Schreier Viktor utódai) **IV., Váci-utca 26. sz.**

A női divatnak minden újdonsága föllelhető e párisi nivón álló üzletben. Különösen meglepő szépek az idei tavaszi újdonságai. Nagy választék különlegességekben, ágyneműekben, pongyolákban, juponokban stb.

Menyasszonyi kelengyék!

TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGYÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor).

HÁBER JÓZSEF — díszmű-, játékaru-készítő és mechanikai műintézet —

Budapest, VII., Király-utca 31. szám.

Műintézetemben minden díszmű, játékaru és bármilyen mechanikai munka készül. Elvállalok továbbá minden e szakmába vágó munkát, valamint javításokat. Külön babajavító osztály.

Ugyszintén minden bronz szobadisz régiségtárgyak és játékaru-javítás, mely különös szakismeretet igényel, pontosan és lelkiismeretesen eszközöltetik. Törött porcellán, majolika és terrakotta-tárgyak saját találmányu tapasztalással összeragasztatnak és művésziesen felülfestetnek.

Tapasztalataimat elsőrangú külföldi gyárakban szereztem, miáltal abban a helyzetben vagyok, hogy t. Uraságodnak minden a fentemlített szakmába vágó megrendelését pontosan teljesíthetem és így nagybecsű megrendeléseit kiérdemelhetem.

FONCIERE **PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET.** Összes biztosítékok: 31 millió kor. Központi iroda: BUDAPESTEN, Sas-utca 10.
Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítmánykárok ellen.

Ha őszül a haja használja a hírneves **STELLA-VIZET**

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszer-tárában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétátér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

:: Sportegyleti tagok figyelmébe ajánljuk! ::

RIGER GYORGY, Budapest, Kerepesi-út 23.

Készít mindennemű sport-cipőket, uri-, női-, gyermek és orthopéd-cipőket a legjutányosabb árak mellett. Mértékszerű megrendelések a legfinomabb bel- és külföldi bőrből gyorsan és pontosan eszközöltetnek. Minden e szakmába vágó javítások elfogadtatnak. Főtörökvesem oda irányul, hogy tisztelt rendelőimet a leg pontosabban kielégíthessem. — A sportközönség b. pártfogását kérve tisztelettel

RIGER GYÖRGY, czipész - mester

!! Fájós lábakra különös figyelem fordítottak !!
!! Lábizzadás ellen eredeti por nálam kapható !!

M. kir. szabadalom 31530.

legessé teszi az ágynevet. Szűk lakásokban megbecsülhetetlen. Vendég-, gyermek- és cseléd-szobákban és kirándulóknak nélkülözhetetlen.

Kapható: **FREUDIGER MÓZES és FIAI**

magyar ágy-, fehér- és ruhanemű gyárában
BUDAPEST, LAUDON-UTCZA 6.

Telefon 20—75.

Árjegyzék és leírás kívánatra bérmentve.

Összerakva.

Telefon 20—75.

KRISTÁLY

Orvosi rendelet szerint igyék minden reggel éhgyomorra egy pohár melegített Kristályforras ásványvizet! Vidékre és külföldre **szállítást**.
— Kérjen árjegyzést a Szt.
— Lukácsfürdő Kútállatlól, —
Budán.

KRISTÁLY

WALTER KÁROLY

BUDAPEST, V., Mária Valeria-utca 10.

(Thonet-udvar)

Műipari műterem mindennemű faragott és szabad kézzel domborított **börmunkákra**, továbbá minden e szakba vágó felszerelésre. — Kitüntetés a nemzetközi kiállításon Budapesten, 1903. diszoklevéllel és aranyéremmel.

SPECIALISTA: családi cimerekben mindennemű rajz és pecsét-lenyomás után.

«Globus» műintézet, Budapest.

JÖVENDŐ

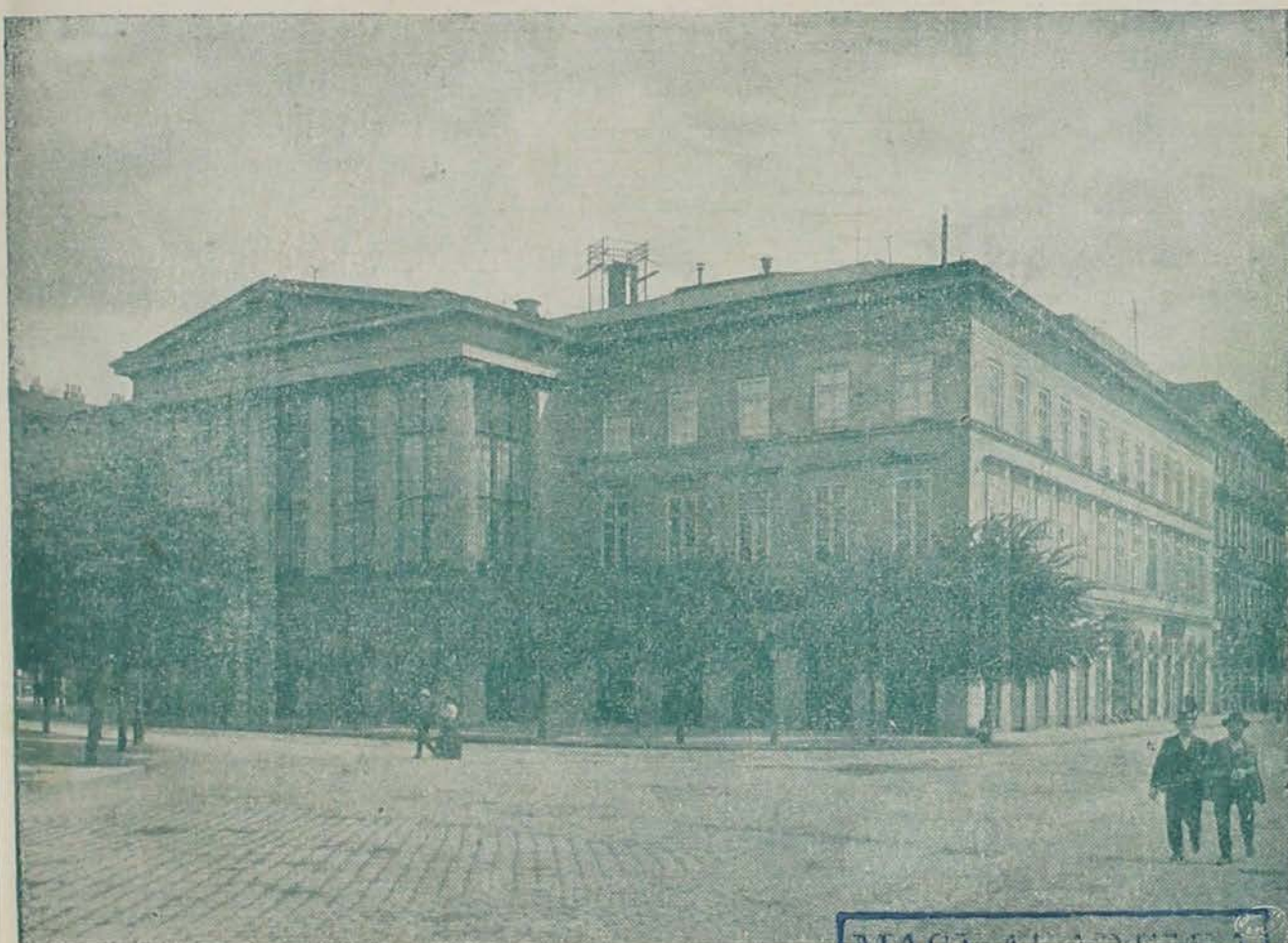
Főszerkesztő: Bródy Sándor. Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Az alapító

A buktató.

Alapított 1875-ben.

MAGYAR AKADEMIÁ
KÖNYVTÁRA

Tisztelettel értesítjük előfizetőinket,

*hogy szerkesztőségünket és kiadó-
hivatalunkat folyó évi augusztus
hó 1-én, VII. kerület, Akácfa-
utca 63. szám alá helyeztük át.*

Jövendő.

Augusztus elsejével új előfizetést nyitottunk a Jövendőre.

Egy hóra	1 korona
Negyedévre	3 korona
Félévre	6 koronával.

Minden új előfizetőnek Bródy Sándor
«Színésznők» című könyve ingyenesen jár és
bérmentve küldetik meg.

Előfizetőinket azonban értesitenünk kell, hogy kész-
etünk, a mely a »Színésznők«-ból rendelkezésünkre állott,
teljesen elfogyott, s így a szétküldésben rövid ideig tartó
akadály merült fel, a míg a nyomda az ujranyomással el-
készül.

Kérjük a hátralékos előfizetőket, szíveskedje-
nek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarább
megküldeni.

A „Jövendő“ kiadóhivatala.

Budapest, VII., Akácfa-utca 63.

Francia folyékony hajfestőszer (Chromatique Parisien) ::

melylyel minden haját tetszés szerint 10 perc alatt állandóan
megfesthetni feketére, barnára vagy szökére. Tulajdonságai : a
szin állandó s a természetes szintől meg nem különböztethető,
alkalmazása egyszerű. **Ára 4 kor.** A használatához szükséges
csészék, kefék stb. **1.20 korona.** ☒ Főraktár **Budapesten :**

Török József gyógyszerháza Király-u. 12. és Andrássy-ut 26.

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

A szabadelvűpárt.

Irta : Hock János.

Ritka eset a nemzetek történelmében, hogy egy politikai párt évtizedek folytonosságában a kezében tartsa a kormány rudat. Mennyi alkalom, hogy a hatalom kizárólagosságával halhatatlanná tegye nevét mindörökre! Eszméit megvalósíthatja, s ha a nemzet génuszával együtt végül acélbetűkkel írja be multját egy ország történetének lapjaira. Mindehhez pedig nem kell más, mint néhány egészséges gondolat, — a hazaszeretetnek önzetlensége és az alkotás vágyának energiája. Ilyen képességekkel csak a nemzet érzésvilágába kell beleilleszkedni és öntudatlanul is emelkedni fogunk. Ezt az emelkedést nevezem én a népek életében pozitív korszaknak. Ez a dagály ideje, mikor kifeszített vitorlával repül a hajó, és biztosan révbe ér, mert öntudatos kezek irányítják a kormányrudat. Mindenütt lázas munka, az élet-erő duzzadása, a mely termékeny eszmék magvát hinti szét, hogy gyümölcseit boldogan élvezze még az utókor is!

Mennyi dicsőség fűződhetik egy ilyen alkotó becsvágyhoz, akinek hatalma van tette váltani gondolatait, megvalósítani álmait! Neve egy korszakot jelent és ha az idők szel-

leme később átgázol is rajta, intézményekben biztosította halhatatlanságát. Az igazi államférfiak mindig a bibliai Józsefnek példáját követik. Összegyűjtik a bőséges évek áldásait, hogy az inséges időszak sanyarúságai ellen biztosíthassák nemzetüket. Fölvirágoztatják az országot, hogy az könnyen szembeszállhasson később a bizonytalan jövővel válságaival is!

De a nemzetek életében, sajnos, vannak *negatív korszakok* is, amikor semmiféle eszmény nem nő és nem virágzik. Ezek nem teremő, hanem fogyasztó korszakok. Nem gyarapítják a nemzet erkölcsi tőkéjét, hanem lassankint fölélik azt. Ezek a *«terméketlen idők»*, amelyeknek még önálló jellegük sincs. Hit nélkül való kormányzat, epokák, amelyekben hiába keresünk tényeket, alkotásokat, mert csak szemfényvesztést és hazugságokat találunk.

E hazugságok rendszere dönti rendesen a népeket az anyagi nyomorba és az erkölcsi züllésbe. A nép szenved, mert beteg és sorsát ilyenkor nem orvosok, hanem kuruzslók tartják a kezükbe.

Az ilyfajta államférfiak a hatalmat nem eszköznek tekintik népük boldogításására, hanem célnak, amely gyönyörűséget nem az alkotásokban, hanem a hatalom élvezésében nyújt.

Csoda-e, hogy a nagy tömegből, amely ilyen példák után indul, szintén kipusztul lassankint a nemzeti nagyság öntudata és az eszményekért való önzetlen lelkesedés? A nagyok példája magával ragadja a kisebbeket.

Szomorú valóság, hogy nemzetünk történelmének utolsó évtizedeit ilyen terméketlen, negatív korszaknak kell neveznünk. A nemzeti érzés melegsége kihűlt a szivekből s mivel egy párturalmi rendszer csak a politikai szolgálatokat juttatja, — az emberek versenyezni kezdtek a szolgálatteljesítésben.

Találóan jellemezte ezt a Tisza-korszakot Ugron Gábor:

— Megvásárolható nép és romlott intelligencia!

Ide sodorta az országot egy tartalmatlan politikai rendszer évtizedek meddőségében s csak a gondviselés kegyelmének köszönhetjük, hogy a szabadelvű regime alatt végkép el nem merültünk. E pártnak már születése törvénytelen volt, mert elvfeladás árán jutott a hatalomhoz, a fúzióval pedig nem vallotta be a hozzáfűzött reményeket.

Kormánycsere volt, de nem rendszerváltozás, amelyre pedig akkor az országnak égető szüksége lett volna. Hisz nemzeti fejlődésünk akkor jutott fordulópontra és sajnos, emelkedés helyett rohamosan kezdtünk csuszni a tetőn lefelé, míg végre a mai összekuszált helyzetbe jutottunk.

Igy ábrándult ki az ország az ellenzéki Tisza Kálmánból, aki alkotmányos életünket a pártpolitika jármába törte és közkormányzatunk minden ágát a hatalmi érdekek prédájává tette.

Ezt a meddő rendszert tartotta fenn Tisza Kálmán vezéregyénisége — jobb ügyhöz méltó tehetséggel — egy negyedszázadon keresztül. Fentartotta oly tulajdonságokkal, melyek bizonyos lelki nagyságnak csalhatalan ismérvei. Még ellenségei sem tagadhatják meg tőle, hogy alkotmányunk szentségéhez nem nyult, a szabadságnak alapkövére, a sajtószabadságra pedig kezét soha föl nem emelte. Ő, aki körömszakadtáig védte minden emberét, egyik emberétől sem kívánta, hogy őt a sajtóban védelmezze. Kezében volt a megtorlás minden eszköze, de személyének védelmére azzal soha vissza nem élt.

E megtévedt nagy embernek végzetszerű büntetése az volt, hogy egyetlen alkotását saját nevének örököse rombolta szét.

Amit ellenzéki támadás megingatni nem tudott, azt sikerült Tisza István grófnak alaposan szétrobbantani. Az ő erőszakoskodásai, kihívó törvénysértései ébresztették új életre a nemzet elalélt lelkét s míg egyrészt szervezték a nemzeti ellentállást, addig szétporlasztották a 30 éves multra támaszkodó párturalmat.

Eltűnik mint egy időbeli fantom, mihelyt hivatását betöltötte. Nemcsak a fűszál hervad el, de az őserdők tölgye is

összeroskad, mihelyt bensejét elpusztítja a lassú korhadás. Az összeroskadt törzsök helyén pedig új hajtás fakad. A kor szellemének megfelelő új alakulás: — vagyis az új helyzet.

Igy tűnik el a mi volt és létezni kezd, ami eddig még nem volt. A szabadelvűpártnak is el kell pusztulnia végelgyengülésben, mivel fentartó életerő nincs benne többé. Ugy jár, mint a virágzó cseresznyefa. Mikor még színeit csodáljuk, már ekkor tudjuk róla, hogy minden virágkelyhében ott rejtőzik az a kis láthatatlan pontocska, amely együtt növekszik a gyümölcscsel és ha megéri, elpusztítja azt.

A Lloyd-Klubb vidám estéinek, évtizedes tekintélyének tehát nemsokára vége. Bezárt ajtói, néptelen termei a régi nagyságnak ma holnap már csak emlékeit őrzik. A nemzet pedig halad az új ösvényen, a fejlődés természetes útján. Túléltek a török, tatár pusztítást, kifogjuk heverni a szabadelvű párturalom csapásait is. A Lloyd-klubot pedig, ahol egykor az ország sorsát igazgatták, pártjával együtt átadjuk a feledésnek. Ha a jakobinusok klubjából egy nap alatt tanítóképző iskola lehetett és környékéből Saint Honoré piac, — miért ne lehetne ez a tiszta épület ismét kereskedelmi csarnok, mikor már évtizedek óta úgyis csak magánüzleteiket bonyolították le benne a politikusok ? !

*

Ezek után pedig hadd következék a gárda harmincéves története.

(A születés előzményei).

A pártalakulás embriói már a kiegyezés első évében kezdtek jelentkezni. A Deák-párt létrehozta és védelmezte a közjogi kiegyezést, a szélsőbal a legnagyobb túlzással támadta azt, míg a balközép, több ízben, egész a bihari pontokig átalakított programjához képest, megakartta azt javítani. Így lett a magyar parlamentarizmus kiinduló pontja helytelenné s iránya tévessé és később is, midőn már a belügyi reformkérdések felmerültek, a közjogi kérdések befolyásolták a pártok állását. De ugyancsak a közjogi motivumok nemcsak ön-súlylyal neheztedek, hanem egyszersmind zavarólag hatottak magára az ellenzékre is, névszerint a balközépre. Csakhamar kitűnt, hogy a Deák-párt többé egymagában kormányt fenntartani nem képes s új elemek által való regenerálásra szorul. De a balközép is bomladozófélben volt, s ekkor irta Csernátony az „Ellenőr“-ben a koalícióra vonatkozó cikksorozatát. Cikksorozatának eszmeemeneete a koalíció helyett a fuzióra irányult. Tisza Kálmán szintén levelezgetett és pedig Kissingenből, de kijelentette, hogy a fuziót ez idő szerint nem tartja lehetségesnek, a koalíciót azonban nem véli kizártnak.

De két feltétel alatt. Először érvényre kell juttatni általa elvei egy részét. Másodszor fentartani kell nyíltan a jogot a többinek keresztülviteléhez, vagyis nem mondani le a azokról. 1873. június 15-ikén irt leveléből kitűnik, hogy habár egyelőre a fuziót lehetetlennek tartotta, a közeledést, vagy az egyesülést nem utasította vissza, valamint elvei egy részének felfüggesztését sem. Ghyczy 1873. december 10-dikén az u. n. középpártot létesítette balközép és részben Deák-párti elemekből. Ezt az eljárást a komoly politikusok helyeselték, mert nem volt egyéb Ghyczy aggódo hazafiságának következményénél, s valóságos áldozat, amit hozott, de az ellenzék mégis megtámadta úgy nevezett hitehagyását. Maga Andrassy is csak fél eredménynek tartotta Ghyczyek quasi fuzióját, de mint átmeneti és kisegítő expedienst szükségesnek vélte. Andrassy a Tiszával és pártjával való fuziót a parlamenti egyensúly helyreállításának céljából feltétlen szükségnek tartotta, s Podmaniczky Frigyes, Tisza Lajos és Keglevich Béla által több ízben érintkezett is a balközép vezérével. A kissingeni levelek semmi kétséget sem hagytak fenn, hogy adott pillanatban Tisza Kálmán megteszi nem is a fél, hanem az egész lépést. Nemsokára szünet állott be a képviselőház tanácskozásaiban s ezután következett be azon

nevezetes költségvetési tárgyalás, melyen a fuzió kérdése eldőlt. Még mindig kétes volt, hogy koalíció lesz-e vagy fuzió, s csak annyi volt egészen kétségtelen, hogy új pártalakulás van küszöbön.

B e k s i c s G u s z t á v.

(Szegre akasztott elvek és bihari pontok.)

A határozott világosság sugarát Tisza Kálmán alábbi február 3-iki beszéde vehette a helyzetre:

Tisztelt Ház! Egy igen tisztelt képviselőtársam Simonyi Ernő felemlítette, hogy igen rosszak a pártviszonyok és sokan elébe teszik a párt érdekét a haza érdekének, holott nincs abban semmi kétség, hogy ha valaki megvan győződve, hogy az út, amelyen eddig járt, rossz, pártállását megváltoztassa. Én tökéletesen igazat adok neki elméletileg, de megvallom, hogy az elmélet nagyon szélesre kiterjesztve veszedelmessé válhatnék, mert a megváltozott meggyőződésre hivatkozás köpönyegévé lehetne a kielégítést váró hiúságnak. De nálunk nem is ez a helyzet, mert egyik párt sincs abban a helyzetben tudtommal, hogy arról legyen meggyőződve, hogy helytelen azon alap, amelyen megalakult az illető párt. Midőn tisztelt képviselőház a helyzet ilyen, és mert én senkitől e világon elvének megtagadását, az azokról való lemondást nem tudnám követelni, de éppen azért ezt magamtól sem hagyom követelhetni, ha segíteni akarunk a bajon csak egy mód van. Ne azt kérdezzük egymástól, mi a nézetünk a jövő kérdései felől, hanem azt kérdezzük, hogy mi a nézetünk a mostani égető kérdések között. Tisztelt ház! Elvének, álláspontjának elhagyásával nem tud sem párt, sem egyén segíteni, azt a históriából vett számtalan példával lehet bizonyítani, de úraim, én ami helyzetünkre hivatkozom csak Ez tanúsítja azt, hogy ha elveinek elhagyásával a működés terére lép valaki, ha ezt önzetlenül, ha ezt nem nagyravágyásból, hanem aggódó hazaszeretetből teszi csupán, mint a jelen esetben, minden esetre nemes áldozat, de a haza ügyeire elveszett áldozat lesz. Én elmondottam azt, amit úgy hiszem helyzetemnél fogva elmondanom kellett, követve a költő jelszavát: a h a z a m i n d e n e l ő t t! — És most, midőn bezárom beszédemet azon nyugalommal ülök le, hogy teljesítettem azt, amit Nelson Trafalgárnál az angoloktól várt: Teljesíttem kötelességemet!

(A szabadelvűpárt megszületik.)

A fuzió volt a fejsze, mely azon ürügy alatt, hogy letisztítja a Deák-párt hatalmas törzsét a rajta élősködő fattyuhajtásoktól, tövébe csapott, — s az érett gyümölcs (a kormány hatalom) és a hatalmas törzs egyszerre hullottak a földre. A gyümölcsön megosztozott övével Tisza Kálmán. A kivágott törzsszel pedig — befűtött — a hazának! S az a szegény fa még csak pattogni sem merészelt, mikor hamuvá égett.

* * *

Wenckheim Béla volt a fuzió babája. Nem volt az a herbatea, meleg borogatás, a mit be ne adott, rá nem rakott volna a vajudó anyára, csakhogy »halottat ne szüljön.« Február 3-kán jöttek az »első fájdalmak« s teljes négy hétig huzódott a kuruzslás, miglen Móric Pál (az előre kiszemelt dajka) vastag emlőihez szoríthatta az egyesült szabadelvű pártot, — a ki, hogy nem volt legitim gyermek, hanem csak egy »szerencsétlen percben« fogamzott korcs, bizonyítja az, hogy sem az apja, sem az anyja nevére nem kereszteltetett, sőt miután sokra rá fogták, azt sem lehetett tudni: ki az apja? Hanem kereszteltetett idegen névre és így jöve létre az »egyesült szabadelvű párt«. A fuzionális vajudasok alatt a bibornokprimás Budán lakott s volt is egyszer kihallgatáson a királynál. Egyenes, nyílt és a dynastia iránt tántoríthatlanul hű jellemével, őszintén kifejezte Ő Felsége előtt, hogy nemcsak mint Magyarország első főpapja, hanem mint a hazának hű fia is, csak olyan kabinetben látná a jobb jövő garantiáját, melyben helyet foglalna báró Sennyey Pál is.

Ez idő alatt báró Wenckheim Béla nem egyszer szaladt be a budavári primatiális palotába s mialatt a sok sikertelen lótás-futás és miniszterfogdosás kinszenvedései miatt kipanaszlá magát, sohasem feledkezett meg hangsúlyozni mindenkor, hogy a mi a kath. klérus érdekeit illeti, azok senkiben sem birhatnak több garantiát, mint Tiszában, a ki mint kálvinista curátor nagyobb ultramontán, mint Lonkay Antal; báró Sennyey Pál pedig — épen mivel katolikus, — bizony nem kurizálna a püspöknek olyan érzékeny gyöngédséggel, mint a hogy meg fogja tenni — előreláthatólag — Tisza Kálmán.«

Március elsején, az ibolyahónapoknak első napján báró Wenckheim Béla keresztényi töredelemmel, s áldozatra szánt vértanunak szent lemondásával rohant be Bittó Istvánhoz, ki akkor még a miniszterelnöki palotában lakott és szó nélkül ölelte át.

Ez az ölelés azt jelentette, hogy meg van az új kabinet!
 »Sokat hittem az életben, de azt, hogy lesz idő, mikor miniszterelnöknek kell lennem, ezt sohasem hittem!« szölt Wenckheim Béla, vállait füleig húzva, meg leeresztve a derekáig.

* * *

A deák-párti elemek, már a fuzionak mézes heteiben, valóságos terrorizmus alá kerültek. Lónyainak nem volt kerülete sehol. Bittó István biztos kerületét átadták Horánszky-nak, s adtak Bittónak olyat, hogy abban csak a Tisza Kálmán kegyelmétől függjön. Falk Miksát kitették egy csúfos bukásnak a Teréz-városban Horn ellenében; és Falk, mikor Keszthelyre ment, Székesfehérvárrt monda egy volt deák-párti írónak a következő jellemző szavakat: »a balközép uralkodik; s nekünk volt Deák-pártnak, úgy kell tettetelnünk magunkat, mintha ez a mi beleegyezésünkkel történnék. Mert különben ránk fogják, hogy mi akarjuk új lángra szítani az elhamvadt pártoskodást.«

Azt a bukást, melyet a balközép a fővárosban szenvedett 1872-ben, ki kellett köszörülni 1875-ben. És minden városrészt, mely 1869-ben a balközépé volt, vissza kellett foglalnia a »fuzionált« párt-nak. Az erdélyi főispánok-nat még a választások előtt revideálták. Minden főispán, kiknek a balközép ellen voltak érdemeik, lemontathatott. Lázár Mihály pláne egyenesen felmentetett. És hogy Tisza Kálmán gyűlölködése milyen apróságokra kiterjedt, mutatja az, hogy Lázár Mihályt, mikor elment hozzá, azzal ámitotta, hogy meg fogja hagyni a főispáni széken, csak azért, hogy le ne mondjon, hogy a fölmentés által sotiset kövessen el rajta. Aztán pedig ezeket költetett el, és pénzen vásároltatott voksokat, csak-hogy Lázár Mihály képviselő ne lehessen.

* * *

És a ha volt Deák-párt ellen ilyen terrorizmust követett el, mennyivel nagyobb volt az, melyet a konservativek és Lónyaysták ellen gyakorolt. A Lónyaysták sorra buktak, — a konservativek pedig megfogyva érkeztek vissza a parlamentbe. Apponyi Albert ellen, kiben Tisza Kálmán felismerte a „veszedelmes embert“; valóságos hajtó-vadászatot tartottak, — és most, mikor Árvában Zmeskál Zoltán az ottani volt alispán, mégis beválasztatta Apponyit képviselőnek, Tisza Kálmán e fölötti dühében bosszusan megbuktatta Zmes-

kált az alispáni széken. Mert Tisza Kálmánt sokszor a bosszu és a gyűlölet vezérelte.

Gyönyörű volt a spitzli-rendszer, mely rögtön a fusió után kivirágzott azok ellenében, akik mint volt Deák-pártiak „gyanusak valának.“ Ezek vagy reversálist irtak alá, vagy megbuktak. A belügyminiszter testvérbátyja és államtitkárja együtt mentek bearbeitolni Erdélyt, s Kolozsvártt külön központi komitét szervezvén, előre kijelölték a választandó névsorát. Így került a parlamentbe 176 „szolgabíró,“ s így állt az a mameluk-tábor, melyhez hasonlót a VIII-ik Henrik angol parlamentje sem mutatott fel. Így tűnt ki már az első választásokon, hogy Tisza Kálmánnak semmi egyéb célja nincsen, mint pusztán a személyes uralom biztosítása. És így haladtak az események mindig világosabban annak igazolására, hogy Tisza Kálmán nem szerencsétlen politikus, hanem egy szerencsés tőzsér, aki érték-papírok helyett a hazával játszik. Mert hogy Tisza Kálmán mint ellenzéki vezér mennyire nem gondolkozott soha a „dolgoz“ felett, vagy ha gondolkozott is, mennyire nem volt soha egy egészséges gondolata, bizonyítja az, hogy mikor kormányra került, teljesen tájékozatlanul, rendszer és eszme nélkül állott. Nemcsak a miniszteriumot nem alakította át, beolvasztván a mihaszna és felesleges közlekedési miniszteriumot a kereskedelmibe: hanem betűről betűre megszavaztatta magának azt a budgetet, melyet ő és pártja nem szavazott meg a Bittó kabinetnek. S hogy mennyire tájékozatlan volt a kiegyezési kérdésekben, bizonyítja az, hogy nagy súlyt fektetett már azokra az előleges eszmecserékre is, melyeket a bécsi kormányfőval 1874 ben Bartal György folytatott; s Péchy Tamás este 9 órakor járván haza a miniszteriumból, mindig hűségesen referálta otthon a fogyasztási adók terén támasztandó követeléseinket, melyeknek kedvező elintézésében egy perczig sem kételkedett.

És mikor eljöttek a választások, már a fuzionális választások alatt teljes nagyságában tündöklött a — Tisza-aera.

A Tisza-aera, mely annyira magán viselte Tisza Kálmánnak egyéniségét, jellemvonásainak bélyegét, hogy a történetírónak elég e korszakot ismerni csak, hogy jellemezhesse belőle — Tisza Kálmánt.

* * *

Alkotmányos országban a képviselő választások azok, melyekben kiforrja magát a nemzet anyagi és szellemi érdeke és szükséglete. Sikra szólnak az eszmék és érvek, melyek

valamely iránynak szószólói. Az irányt pedig a pártok vezére adják.

A fuzionált új pártnak nem volt pozitív programja semmi.

A jelszava csak egy név volt: Tisza Kálmán.

A fuzionális választások alatt a Tisza-párt részéről egy beszéd sem tartatott olyan, mely ne csupán silány frázisokból állott volna. Kortes-beszéd volt valamennyi. Egy sem emelkedett Tisza Kálmán szellemi színvonala fölé. Tartalma csak ígéret, és mindig ígéret. Ígéret és bizalom. Bizalom és elbizottság. Elbizottság és szellemi szegénység.

* * *

Egészen a Tisza-aura volt már az, melyben nem nyílt szerepe a valódi tehetségnek.

Csak a közepszerűségnek állt a világ. S az hordta a fejét legmagasabbra, aki elmondhatta, hogy nyolc éve fúj egy követ Tiszával! Mint a francia rémuralomban minden „nemes”: — úgy került guillotin alá minden magasabb születésű eszme. A politikai sansculotteok kikiáltották az „egyenlőséget.” S aki nem volt velük egyenlő, mert több volt mint ők, annak hallgatnia vagy buknia kellett. Az európai műveltség, izlés, a politikai concepcióval járó fantázia, a formáknak eszmét szépítő művészete, — mind, mind száműzve, lenézve valának. Teljesen a mendikások korszaka jött el s a büszke lordok kengyelt tartottak a barbár jövevénynek. Szájhősök kiabáltak, hogy nem beszélni, hanem tenni kell! Politikai demimondeok hirdették Tisza Kálmán — bibliáját. Szolgabíró-parlament alakult a táblabíró miniszternek. S azok, akik uem voltak szolgabírók, bírták azután a — szolgaságot! Egészen a Tisza-aura volt már az, melyben a megvesztegetés, erőszak és kortesfogásokra számított ámítások játszták a főszerepet. Utálat volt nézni azt az örömet és lelkesedést, melylyel a volt balközépiek neki estek a hatalom élvezetének s csak kegyelemből tartották becsületes hazafinak azt, aki deák-párti volt. Deák Ferenc akkor már igazán elmondhatta, hogy: »csak Deák vagyok, és nem deák-párti«.

Tisza Kálmán pedig joggal hasonlíthatta magát ama folyamhoz, melynek nevét viseli: mikor árad. Mikor az 1875-ki választások bevégeződtek, s az új parlament összeült, Tisza Kálmánnak nem volt ellenzéke. Ami volt, az nem számított. És Kossuth Lajos óta nem volt magyar államférfi, akinek ekkora hatalma lett volna. És még azok is, akik látták, hogy a fuzió eredménye nem egyéb, mint a d e á k-

párti elemek leigázása, s az ázsiai elemeknek túlsúlya az európai elemek fölött; még azok is, akik nem fojthatták el keblükben a resensust, látva, hogy a ház három elnöke közül kettő, és hat jegyzője közül három a volt balközépből választott; még azok is, akik ismerve Tisza képességeit, pessimisták voltak jövő alkotásai iránt: bizonyos le nem küzdhető bámulatot és kellemes meglepetést éreztek, látva az óriási majoritást, mely Tisza körül sereglett, s érezve annak a parlamentnek erkölcsi hatalmát, melynek ekkora többsége, és csak egy vezére van. Még aki tagadta is a vezér képességeit, kénytelen volt hinni, hogy ily nagy sereggel diadalt nem aratni lehetetlen. Ily nagy seregnek imponálnia kell. És a kiegyezési alkudozásokra nézve mindenkire biztató volt, hogy Ausztria egész Magyarországot egy táborban találja vele szemben. Amit e többség mondani fog, egész Magyarország fogja mondani. Amit e többség akarni fog, egész Magyarország fogja akarni. És ez az óriási hatalom mind egy embernek, Tisza Kálmánnak kezében volt. Mit tehetett volna e hatalommal egy olyan államférfi, akit nem vak szerencse és nem gonosz humbug segített volna a kormány élére, hanem lángész, szorgalom és politikai becsület! A fuzió tehát teljes volt s most az lett a feladat, hogy a hozzákötött remények is teljesüljenek. Tiszának újra felesleges lett az önbirálat. Nem is gyakorolta. Érezve óriási hatalmát, oly gőgös lett, hogy mikor a szélsőbaloldal szemére vetette elvtagadását és Helfy idézgetett régibb beszédeiből, gúnyosan válaszolta: „hogy a t. képviselő úr saját szavaimat idézte ellenem, arra csak annyit jegyzek meg, hogy ha ily nemű idézetekben kedvét leli, lesz alkalma ebben magát jövőre még többször is gyakorolni.“ Volt joga így beszélni. Mert miért ünnepelte őt az ország? — Azért, mert megtagadta elveit. S ujakat (nehogy azokat is megtagadja) nem mondott vala. Sőt Tisza Kálmán talán meg volt győződve arról, hogy mindaz, amit a multban elkövetett, a legnagyobb mértékben hasznára vált a hazának. És a szerencséjében elbizakodott ember könnyelműségével tekintett mindenre, amivel meg kellett küzdenie.

A hatalomra jutván, mindenekelőtt élvezte a hatalmat. Élvezte a hatalmat mint az új házas, aki adósságokból rendezte be magát, élvezi a mézes heteket, anélkül, hogy adósságai eszébe jutnának. Álmai megvalósultak. Minden szava

történeti jelentőségüvé lett. Minden kézvonása acél betűkkel ír a történet lapjaira. A nemzet géniusa lábainál hevert s tőle várta, hogy fölemelje. A hova megy, megállnak az emberek és utána néznek. Régi ellenségei, akik üldözték, csufolták és lenézték egykor, most hunyászkodva bókolnak előtte, vagy szégyelve kerülnek. Nem teljesült-e minden, amiről ábrándozott? Nem valósult-e minden, amire törekedett? Van-e kívülé államférfi a hazában? van-e, akitől félnie kellene? S mindezekért mivel tartozik ő a sorsnak? Csekélységgel! Csak a hazát kell — megmentenie!

(Az apa uralma.)

Tisza Kálmáné volt „az ország, a hatalom és a dicsőség“, — és vajjon megszabadított-e bennünket a gonosztól? A nemzet így imádkozott hozzá: „legyen meg a te akaratod! Igenis, meghallgatta azt a részét, hogy legyen meg a te akaratod! Hanem a többire siket volt! Jól van, fogadjuk el azt a különbséget, mely a politikai morált elválasztja a politikai sentimentalismustól. Fogadjuk el, hogy a politikai morál lényegesen különbözik a társadalmi moráltól. És sokszor, ami a társadalmi fogalmak szerint bűn, az a politikai fogalmak szerint erény. Fogadjuk el Macchiavelli tanait. Nevessük ki Lamartinet, aki lemondott a köztársasági elnökségről, mert vért ontani nem akart. — Ítéljük el magát Deák Ferencet is, aki nem fogadott el olyan mandatumot, melyért ember vér folyt, és melyre megvett szavazók is szavaztak. — Mondjuk, hogy ez politikai sentimentalismus, aminek a politikában helye nincs, mert nem menti meg a jót, s mindig a rosszabbat készíti elő. — Lamartine sentimentalismusa előkészíté a december 2-iki államcsinyt: Deák távolmaradása az országgyűléstől, előkészíté az 1849-ki forradalmat. És magasztaljuk Nagy Frigyeszt, aki mielőtt király lett, Voltaire szellemében rajongott a politikai eszményiségért, s mikor király lett, megcsalt mindenkit, és hazudott mindenkinek. Megérdemelte a „köz-rabló“ nevet épp úgy mint később Bismarck: de nagygyátette hazáját. Tehát minden bűn, amit a társadalmi morál szempontjából elkövetett, erénye volt. Fogadjuk el ezt az álláspontot, és mondjuk ki, hogy Tisza Kálmán mindazt, amit a múltban elkövetett, elkövethette, s lehet rá eset, hogy nem elítélni kellene azért, hanem dicsőíteni és imádni. És ha még százszor nagyobb perfidiákkal élt volna, ha még százszor cinikusabban hazudtolta

volna meg önmagát, és szegte volna meg ígéreteit, még akkor is lehetne nagy államférfi, tisztalelkű hazafi, és kátói jellem.

Ámde, ha ezt az álláspontot fogadjuk el praemissának, nem térhetünk ki a konzekventia elől. A politikai morálnak legszélsőbb magyarázata sem engedi meg azt, hogy valaki csak azért kövessen el bűnöket, melyekből világos kára van a köznek, hogy csupán személyes céljait érje el, személyes érdekeit elégítse ki. Ha a politikai morál csak arra való volna, hogy a bűnöket mentse, és minden bűnt megengedjen, akkor a költők nem meríthetnének a világtörténetből tragédiákat. Akkor a világtörténet nem volna más, mint egy Pitaval gyűjtemény. Akkor a politika hasonló volna Jánus templomához, melyben minden gazember menedéket talált. Nem! — a politikai morál megengedi ugyan a bűnt, de nem a bűn iránti szeretetből. Hanem megengedi azért, hogy kis rossz által nagyobb rossz kerültesse el. Megengedi a bűnt egyesek által, hogy egy nemzet húzza hasznát. Ellenkező esetben a politikai morál szigorúbb és kegyetlenebb, mint a társadalmi morál. Mert akit valami bűnért a társadalmi morál megbélyegez, az találhat — legalább — felejtést. De akit egyszer a politikai morál megbélyegez, az örök időkre ki van állítva a pellengérre. Az nem számíthat sem bocsánatra, sem felejtésre. Atkozottak annak maradékai is.

* * *

Tehát aki a politikában bűnös, annak a bűnt vagy jóvátenni, vagy bűnhődnie kell. És bűnös-e a politikában Tisza Kálmán?

Bűnös.

Mert azt, amit mint ellenzéki vezér vétett, a kormányra kerülén, nem tette jóvá.

Nem azért nem tette jóvá, mivel nem tudta: hanem azért, mert nem akarta.

* * *

Igenis! nem akarta!

Mert ha akarta volna és bár eredménytelenül, akkor őt e küzdelem nemesítette volna meg. És ha bukik vala is, elmondhatta volna, hogy: minden elveszett, csak a becsület nem!

A történelem úgy ítélte volna meg őt, mint szerencsétlen politikust, aki többet mert, mint amennyire ereje volt. Nagy, de nemes ambíció sarkalta, hogy hatalomra jusson.

De abban a pillanatban lemondott a hatalom minden előnyéről, amelyben látta, hogy nem teljesítheti amire vállalkozott.

Igy azonban nem a szerencsétlen politikus színében áll ő a történelem ítélőszéke előtt, hanem úgy jelenik meg, mint egy szerencsefi.

Akinek soha sem vala más célja, mint hatalomra jutni. És mikor a hatalomra jutott, sohasem vala más törekvése, mint a hatalmat el nem veszíteni.

Bűn által jutott hatalomra, mert ígért, ámított, gyanúsított, rágalmazott, meggondolatlanul izgatott, és mikor hatalomra jutott, nem akarta jóvá tenni.

Sőt ugyanazt tette, hogy a hatalmat megtarthassa, amit tett azért, hogy elnyerhesse.

Ezek után pedig álljon itt a szabadelvűpártra Tisza Kálmánnak a volt Deák-pártról tette megjegyzése.

„A kormány és a többségben lévő, tehát uralkodó párt, utoljára talán önmagával is elhitette, hogy az ő kormányzatán kívül nincs üdvösség és miután egyszer ezt mint csalhatatlan tételt felállítania sikerült, a kormány, nehogy veszélyeztesse állását, nem mert sem valaminek meggátolása, sem valaminek keresztülvitele céljából őszintén és erélyesen tanácsolni a koronás királynak, habár ezt tennie a trón és haza érdekében lett volna is — mihelyt attól kelle tartania, hogy ez által a törvényhozás egyik, vagy másik részét, vagy az ausztriai befolyásos köröket magától elidegeníti és hasonlóképen nem mert akadályozni, és nem mert sürgetni más — hogy úgy mondjam — tisztán belügyi dolgokat, ha szintén ezt tennie ismét a trón s az ország érdekében állott volna is, mihelyt attól kelle tartania, hogy ez által magára haragitja az ország valamelyik befolyásos osztályát, vagy valamelyik nem magyar ajku nemzetiséget, s így többségét találja kockáztatni.“

„Nem is szoktuk meg egymás támogatását a pártérdek nevében kívánni, mint ezt nem régen is jeles cinismussal, de úgy látszik működési terének alapos ismeretével, a miniszterelnök tevé, — de a haza iránti kötelességből. Mert a veszélyesnek bizonyult rendszer megváltoztatására, az arra kész elemekkel — az elvek megtagadása nélkül — kezét fogni, még ha külön elveinek egy tekintélyes része el nem éretnék is, hazafiui szent kötelesség. De annak fenntartásában segédkezni, mi a bajt előidézte, ha az nem öntudatosan történik, politikai tévedés, ha öntudatosan, akkor politikai bűn.“

II-ik Kákai Aranyos.

(A hatalom tetőpontján.)

Generálisnak nevezik egymás közt Tisza Kálmánt a mame-lukok, mintegy ki akarván fejezni a vak katonai engedel-mességet; hogy követik éjjel-nappal, szárazon vízen (de nem vízen és kenyéren).

Tíz éve uralkodott már a generális fölöttük. Feje a pi-ros széken fehéredett meg. Tíz éve ette a legédesebb ke-nyeret, melynek a neve hatalom, és sem a kenyér nem lett kisebb, sem az ő étvágya nem lett rosszabb.

E tíz év alatt sok minden ment keresztül, járt a scyllák és charybdisek között, hajója zátonyon akadt, sziklához csa-pódék, ellenkező szelek szakgatták vitorláit, de mindent ki-hevert. Az történt vele, ami minden kormányelnökkel; hogy a hatalmi széken népszerűtlen lett, végre pedig az történt vele, ami soha egy kormányelnökkel sem: hogy a saját népszerűtlenségét a hatalmi széken élte túl.

A nemzet ráunt oppozítiót csinálni ellene, a sajtó bele-fáradt üldözésébe, mert nem ártott neki semmi. Utoljára be-lenyugodott mindenki abba a gondolatba, hogy ez már min-dig így tart, isten neki, még leányágon is Tisza fog itt uralkodni.

Ennek az uralkodásnak a tízedik évfordulóját ünne-pelték meg 1885-ben a törvényhatóságok, kik benne a belügy-minisztert veszik, míg ellenben a szabadelvű párt ősszel ünnepelte meg a miniszterelnököt.

Erről az ünnepélyről nem maradt el a sajtó sem; még az ellenzéki lapok is melegen szólottak az ő tíz éves kor-mányzásáról. A mi pedig a külföldi lapokat illeti, azok oly elismeréssel adóztak a magyar államférfi egyéni tulajdonai-nak — mintha valamennyi ő tőle huzná a szubvencziót.

Lássuk csak milyen? Nem lehet azt mondani, hogy szép ember (ámbar, ha szavazásra kerülne a sor, arra is több-sége lenne), de azt sem lehet mondani, hogy rút ember. Nincs rajta semmi különös, de az is igaz, hogy nincs rajta semmi közönséges sem.

Hosszú, sovány alak, a ki az utolsó tíz év alatt na-

gyon meggörnyedt, kissé bicegve jár, igen egyszerűen öltözik. Sárgásfehér szakálla legyező-alakban környezi állát, ősz haját fölöslegesen hosszúra növeszti és e fölösleggel takarja el fején a deficitet.

Tegyük hozzá még e képhez azt, hogy szemeit többnyire sötétszínű szemüveg fedi s ez ad csontos, szögletes arcának némi fagyasztó ridegséget; meglehet taktikából viseli, mert szemeinek őszinte, majdnem szelíd fényével nem bírna tábora fölött uralkodni. De így azt sejthetik, hogy a barna szemüveg alatt villámok laknak. Ha végül megemlítjük még történelmi nevezetességű pislogását, teljesen készen vagyunk az arcképével.

*

Gróf Andrássy Gyula idejében két udvar volt Magyarországon. Az egyik a bécsi Burg, a másik az «Angol királyné». Ha a miniszterelnök ki akart vinni valamit, előbb el kellett utaznia Bécsbe s ott kérni rá a jóváhagyást, mikor pedig Bécsben készen volt, még hátra volt a másik hatalom, az öreg Deák Ferenc az Angol királynéban; ha az is beleegyezett, akkor a miniszteri tanácsban kezdődött el a csata a többi hatalmas hét miniszterrel, kik mind a maguk esze szerint szerették volna igazgatni az országot.

Roppant mulatságos dolog volt az így.

Deák, a ki előre belátta, hogy nagy kollíziók támadhatnak, Kandó Kálmánt a következő hatáskörrel nevezte ki miniszteri tanácsosnak:

— Te pedig arra fogsz ügyelni, hogy mi Andrássyval össze ne vesszünk. Ha gorombaságot üzen vagy én üzenek valami erőset, annak te útközben szép formát találsz.

Ugy is lett. Ha az öreg úr azt mondta valamire mérgesen: «ez ostobaság, ebbe én soha bele nem egyezem, mondd meg Andrássynak, hogy ezt ne próbálja tenni», azt Kandó már úgy adta elő a miniszterelnöknek:

— Kegyelmes uram, beszéltem Deákkal, alapjában helyesli a javaslatodat, de ez idő szerint, úgy vettem ki, még némi aggályai vannak.

Tisza mint ellenzéki vezér figyelmes szemlélője volt e kormányzási mizériáknak, s mielőtt a hatalomra került, első dolgának vette megszabadítani magát a kapacitásoktól.

És ez igazán fényesen sikerült neki.

Megalakította, apródonkint összeenyvezte a «néma miniszteriumot,» a legkényelmesebb, legszürkébb apparatust, mely valaha létezett. Évek elmúlnak s a minisztertanácsban nem fordul elő egyetlen ellenkező szó sem. Tisza proponál s ők bólintanak rá egyet, vagy pedig ők proponálnak, de Tisza előleges beleegyezésével. Megszokták, hogy Tisza cselekszik mindent, Tisza oltalmaz mindenkit. Ha valamelyik miniszternek a torka fáj, nem a patikába szalajtja a lakájt, hanem Tiszához . . . alkalmasint ő rendel nekik még vizi-kátort is . . .

Hát a párt?

A pártból kiveszett lassankint minden önnállóság, sokkal jobban, mint Tisza szeretné. E nagy ember lapító súlylyal nehezedék rájuk szellemével és egyéni tulajdonaival. Nekik azt kellett volna látniok ebből, hogy nagy ereje van — de ők nem azt nézték ki, hanem csak arra az áltapasztalatra jöttek, hogy ő nekik semmi erejük sincs.

Mindenki kicsinek kezdte magát érezni és kicsi maradt. A régi nagyságok szemlátomást apadának s elkedvetlenedve maradoztak el vagy pedig lustán hagyták maguk fölött röpülni a devalváló időt.

Mindinkább megszokták ők is, hogy Tisza gondolkozék, Tisza cselekedjen. Gondolták magukban ázsiai nyugalommal:

Hiszen az ő dolga ez egészen. Ha rosszat csinál, magának csinálja, ha jót csinál, nekünk csinálja. Minek ütnénk bele az orrunkat?

Tisza még egy darabig közlé terveit egyikkel vagy másikkal, de mikor észrevette, hogy azok mielőtt nyilatkoznának, az ő véleményét fürkészik, hogy azt adhassák tanácsképen, abban hagyta ezt a fölösleges formalitást is s azóta lett a szó teljes értelmében «generális»,

A generális nem konferál, csak határoz.

A párt nem disputál, csak szavaz.

Igy lett, hogy Tisza ugyan most is folyton növeszti a pártját, de csak azért, a miért a haját, hogy imitt-amott a kopaszságot fedezze vele.

*

De mindegy. Nem a mi kenyerünk a politika. Ha mi most bolondjában el találnánk dönteni jó-e a politikája, vagy nem, — mi maradna vezércikkanyagnak a napilapok számára újabb tiz esztendeig?

Maradjunk meg csak a külső színeknél.

Mondják, minden nagy ember veszt közelről, Ha ez igaz, akkor Tisza nem volna nagy ember, mert ő közelről határozottan nyer.

A kik jól ismerik, azok bámúlják, ragaszkodnak hozzá legjobban. S valóban ha jobban figyeljük, ez az arc nem mindig ilyen hideg, a három mély redő a homlokán kisímul s derült, vonzó melegség önti el a fagyos vonásokat. Tisza olyanforma lehet, mint a róna volt Petőfinek; csak jó ismerősei előtt veti le fátyolát.

Erkölcseiben puritán, gondolkozás módjában nemes, nagyszívű s a tisztaság fénye, melyet a családi tűzhelytől kölcsönöz, rokonszenves sugarakkal hinti be az államférfi alakját is.

A mamelukoktól sokszor hallani bizalmasan, ha egy vagy más dolog nincs innyökre:

— Engem csak a Tisza személyéhez való ragaszkodás tart a pártban. (Pedig kevélyebben hangzanék szájukból megfordítva: ha az elvek tartanák őket a pártban).

Az előbbi vezérek alatt, közvetlen közelükből terjedt a hidegség kifelé. Rendesen az intímusok kezdtek legelőbb szétszéledezni, de a messzebb eső gyűrűzet visszanyomta őket. Tisza alatt meg van fordítva s innen hatalmának álladósága. Tisza környezetéből a ragaszkodás melege árad kifelé (a tovább eső rétegekben természetesen mindig lanyhább), s a hol már a hidegebb szél fúj, az olyan messze van, hogy a generálisnak nem árthat. . . .

Külső modora szögletes és ügyetlen, úgy, hogy ha

valami idegen nagy embernek mutatják be, rendesen hozzá teszik a jóakarói: «De meg ne ítélje kérem ebből az egyszeri látásból, Tiszát sokáig kell ismerni, hogy élvezhesse».

(Hogy mit értenek a «sokáig» alatt nem tudom — de ellenzéki szempontból tekintve, «tíz év»-nél mindenesetre hosszabb időt).

De ha nem jól találja magát a síma parketteken, bezzeg elemében van otthon a Házban, azon az ólom szérún, a hol már közel húsz éve bírkózik, vagy bent a clubban hű mamelukjai között, kiknek minden gyengéjét ismeri.

Ő tán az egyetlen miniszter, a ki nem igen szokott mosolyogni. Pedig én mindig azt hallom, hogy a királyok lőporral terjesztik mosolygásukat. Tisza megveti ezt az eszközt. Ő legfeljebb azzal tünteti ki mamelukjait, hogy meg-megszólítja, nagy ritkán kezet fog egyikkel vagy másikkal a folyóson, hosszabb beszélgetésekbe azonban már csak a nagyokkal ereszkedik. Egy-egy fülkébe odahúzza bizalmasan Csernátonyt vagy Bánffy Bélát. Némelykor mogorván jár-kél és nem jut senkinek egyetlen jó szava sem, idegenül biccenti meg fejét a leghívebbeknek is és mégis azt hallom, hogy nagyszerűen tud bánni az embereivel.

Sokat törtem rajta a fejem, mi hát az a nagyszerű bánásmód? Mert én azt ugyan nem látom sehol. Hiszen a többi miniszterek majd elolvadnak a nyájasságtól. Bedekovics előre köszön még a kapusnak is; Kemény Gábor két kiterjesztett karral hatol be a folyóson át a miniszteri szobáig s a két kiterjesztett kar arra való, hogy útközben mint két gép a mamelukok kezeit szorongassa; Szapáry arca csupa cukor; a Széchényi szeme édes méz — és mégis csak Tisza tud bánni a mamelukokkal?

Megtaláltam a nyitját. Tisza keveset ígér és abból sokat tart meg. Tiszának a nyájassága természetes és őszinte, a legtöbb hatalmasé pedig mesterkélt szokott lenni s kiérzik belőle a leereszkedés szűrő tövise.

A gyerekeknek volt még eddig az az ösztönük, hogy a látszat ellenére is tudják, ki az ő legjobb emberük. Most már megvan ez az ösztönük a mamelukoknak is.

Mit mondjak még újat a generálisról? Semmit. A közönség mindent tud ő felőle. Csak a fele igaz annak is — az a fele, a miben kételkedik. A lapok egy évtized óta egyebet sem csinálnak, mint vagy őt szidják, vagy őt dicsérik — és már azelőtt sem volt egészen ismeretlen ember.

Beszéljek róla mint szónokról? Hiszen mindenki ismeri a legnagyobb debatter beszédjeit és szónoklati modorát. Le volt az már ezerszer írva: hogy ül ott piros székén, figyelve s örökké lecsapni készen, mint a héja, miként huzódnak össze szemöldjei, ha haragszik, szinte látni folyton működő agyvelejét, mint egy nyitott köpűt, a kerekek örökké forognak bent s őrlik ki a gondolatokat, a miket aztán hirtelen papírra vet, mindig csak a schlagwortot: a többi megszületik beszéd közben.

Beszédjeinek szerkezete azért laza. De különben sem gondol a formával. Annyira vitte a raffinát, hogy mert a mi parlamentünkben a tudomány és doktrinaírség nem imponál, sőt inkább visszatetsző, beszédei szándékosan oly hangon vannak tartva, hogy őt naturalista politikusnak tűntessék fel.

Csak nézeteinek érettsége, biztonsága mutatja csálhatatlanul, hogy nagyon sokat tanul folytonosan.

Fele részben a könyvekből, fele részben a saját hibáiból.

(Mikszáth Kálmán.)

(A mameluk.)

Senki sem hisz már azokban a hazafiakban, akik álmatlanul töltik éjjeleiket és sírnak a haza sorsa felett. Az aranyozott köd szétfoszlott. A frázisok elvesztették erejüket. A képviselőség apródonként pusztá mesterséggé vált. Maguk a képviselők egy része is gyári munkában állított elő. Részben kreaturák, részben ambulansok. Mesterséggé vált a képviselőség, de még mindig a legkellemesebb mesterségek egyike, sok előnnyel, de némi hátránnyal is. Az a hátrány, hogy a képviselőnek nem kellett dolgozni. A nagyobb rész hajlong, meggörbült hátgerinccel, lődörög összetett kézzel és anekdotáz. Hogy azonban ne kelljen magát szégyelni, erre is kigondoltak valamit; az osztályüléseket. Aki egy mukkot sem szól, egy szalmaszálat sem tesz keresztbe, annak is legyen egy mentsvára, az osztályülés. A közönség oda be nem lát — hát természetesen ott dolgozik (pedig dehogy

dolgozik). Mameluk, hát meg kell tartania a kerületét és a generális kegyét, s ügyesen kellett tudnia hazabeszélni innen és ide beszélni otthonról.

Örökké azon jajgat a házban, a folyosón, a miniszterek, az államtitkárok és mindennemű primipilusok előtt, hogy az ő kerületéért semmit sem tesznek, hogy ennyi meg annyi esztendő óta egy körömfeketényi jó se történt ez irányban, hogy a választók zugnak és morognak. Csak az egyik részök énekel: az, amelyik már koldus lett s tarisznyával jár küszöbről-küszöbre. Hanem mihelyt a kerületbe ér a képviselő, egyszerre megváltozik minden. Derült napfény pajkosan süt a mezők kövér füvein. Nincs már semmi baj. Vigan lengenek a zászlók, házak ereszein. Ha van még valami kívánni való, hát az is meglesz. Nem kell búsulni. Ami kevés jó történt, az egyszerre nagy dologgá lesz. A képviselő ráfuj és nőni kezd, mint a hólyag. A mameluk szavaiban kitárul a titokzatos fényes panoráma, a jövő. Be enged pillantani a nagy műhelybe, ahol a szerencsét kalapálják. A hallgató tömegek látják a miniszterelnököt, amint gondterhelten hajtja le fejét az asztalra és felsóhajt: «Most már tennünk kell valamit ezért a szegény vidékért».

Ilyen kétféleképen beszél a mameluk. Ha itt van, a kerületnek beszél. Ha ott van, a generálisnak beszél.

M. K.

Geszti rémlátások.

I.

Gazdatiszt:

Látja kegyelmes Uram
azt a tornyot ottan?

— Tornyot? Miféle tornyot...? Én ott veszélyt látok...

(A rendszerek kora.)

Lefokozás, a generálisnak közlegénynyé való degradálása képezi kezdetét a rendszerek korának. Szapáry gróf meghozza az aristokratikus szabadélvűség, Wekerle a tiszta liberalizmus korát. Három esztendeig Bánffy báró a pártvezér, azután Széll Kálmán jön, az igazságos és Khuen Héderváry, a granicsár két évtizednyi megpihenés után pedig megérkezik az obstrukció. Végre azután megjelenik,

(az a bizonyos szántóvető.)

Úgy voltam én ezzel a beolvadással, mint a szántóvető az ekevassal, amely megvonja a maga barázdáit az ekehajtással. A frissen szántott földben ezek az ekehajtások még bizonyos távolságot mutatnak egymás között, nyomokat hagynak a szántóföldön. De jön a földművesnek szorgos keze, amely kiegyenlíti a barázdákat és jó a termékeny munka ideje, és csirázik a mag, amely a barázdákba hullott. Azután kiszől a vetés és eltakar mindent. Ott nincs barázda, hanem ott van egy pázsit, amelyben Isten adja, hogy kalászok is fakadjanak, kalászok, minél gazdagabbak...

Széll Kálmán.

(Váljunk el!)

Morálom szűk, én nem nézhetek sem jobbra, sem balra, csak egy út van előttem, amelyen mennem szabad és ez nemzetünk, hazánk fejlődésének útja. A szabadelvűpártban még mindig a régi nóta jár és én már ebből nem kérek többet. Mindezekkel szemben levontam a konzekvenciákat. Tudtam, hogy a szabadelvűpártban már nincs helyem és tehát ki léptem onnan, mert a nemzeti párt és a szabadelvűek fuziója természetellenes volt.

Gróf Zichy Jenő.

(A fiú a láthatáron.)

Golyó és akasztófa fog következni.

Gróf Tisza István.

(Az e. kéz uralma.)

Bizony, bolondos, felfordult világ volt! Az ember hatvan forint tagsági díjat fizetett, hogy naponként a halálos ellenségei közt tölthessen egy pár órát. A gyűlölködő szemek tövise, zöldes fénye átszegezte az embereket, mint a dárdavas. Én is csak azért mertem feljárni, mert az «Atyus» (Szentiványi Árpád), mint lutheránus embert megkimélt bizonyos fokig. Világos volt, hogy ennek nem lehet soká tartania. A csendes fülkékben rejtélyesen susogó klikkecskék és kottériák támadtak farkasszemet nézve egymással. Néha egy-egy kínos incidens támadt, mint mikor a testen mérges pattanás keletkezik. A korifeusok tettek rá valami kenőcsöt, a pattanás elszáradt, eltűnt és másnap megint kiütött más helyen.

Hja az egész dolog olyan szerencsétlen volt, de mind-egy: Egyelőre magunk vagyunk. Olyan jó egyedül lenni. Hiszen eddig is mind itt voltak, akik most itt vannak, de még azonfelül ők is. Szóval egyedül vagyunk. Itthon vagyunk. Tele tüdővel szijjuk a régi jó levegőt. Az egyik ablak valahol ki van nyitva, balzsamos rügyfakasztó tavaszi szellő oson be rajta. A kriptai dohszag kipárolgott, az illatos, bodító parfümök szétoszlottak. Az öreg Podmaniczky Frigyes csöndesen topog végig a szobákon, a friss szegfű ott van gomblyukában, a vidám gyermek mosoly ősz bajusza körül szaladgál állandóan. Tip-top, tip-top, hallani a lépteit. Csak akkor szűnnek meg, ha valaki megszólítja.

— Hogy állunk kegyelmes uram? Az öreg ráriad haragosan, édes zsörtölődéssel.

— Hát mit akarsz még? Hát neked nem elég ázs, amit tudsz. Ázs á Pista. Kolossalis valami ázs á Pista.

Különben az öreg úr jön meg elsőnek, hat órakor, pontosan, mint a kronométer óra. Mig a létszám gyűlik, addig az aktualis politikai kérdések beszélgetnek meg a nagy csillár alatt, mely öt perccel hat után gyűl ki fülsiketítő zugással, bömböléssel. Mióta a harcolók megtalálták a kardjuk könnyelműen elhajított tokját, s az obstrukció megszűnt, azóta egy kicsit sovány témácskák vannak a klubban. Apró pletykákról beszélnek. Milyen más világ ez most, mint ez-előtt. Bizalmas, meleg, őszinte hang honol a teremben, mintha egy nagy család volna együtt. A nagy csillár, mint házi lámpa szórja szelid fényét. A sok mameluk szép egyetértésben összezseng, mint a kulcsomó, melyből esetleg mindenik más zárat nyit. A szívek redőibe hiszen bele nem látni és

Geszti rémlátások.

II.

— Hát azt a kútgémet látja-e?

— Kútgémet? Én ott akasztófát látok...

bizonyára oly gyorsan nem változnak az emberek. Tisza István hatalmas megnövekedése nem minden szívnek hájjal való kezegetése. Elképzelhetni az összeszorított öklöket a köpenygegek alatt: Mennyi sikolyt, mennyi bámulatfelkiáltást fojtott el és dermedtett meg az ő tisztán égő szerencse-csillagának feltünése.

Searron.

(A nekivadult gárda.)

1904. november 18.

— — — — —
Tisza István: Ezennel széttépem a törvényt és megszegem. Szavazzunk! Szavazzunk!

Vessünk véget a komédiának!

Perczel Dezső. Elfogadja a Ház a Dániel-féle javaslatot? Kérem azokat, akik elfogadják, szíveskedjenek felállni.

A szabadelvűpárt feláll, illetőleg megbotlik.

(A halálítélet.)

A közelmúlt tapasztalatai arra indították a képviselőház nagy részét, hogy a házszabályok reformjának kérdését tűzze napirendre s az ebből kifejlődött küzdelmek oly válságos helyzetet teremtettek, melyben a jelen országgyűlés munkaképességnek helyreállítását többé nem lehet reménylenünk. Ezen helyzetben alkotmányos kötelességünknek tartjuk, hogy alkalmat adjunk az állásfoglalásra a nemzetnek. A nemzetre hárul a feladat, hogy kinyilvánítsa akaratát.

I. Ferencz József.

(A kivégzés.)

A mi nem volt megírva a csillagokban:
1905. Január 26!

Gesztí rémlátások.

III.

— De ezeket a dinnyéket csak látja a kegyelmes Úr?! Kitűnő dinnye szüretünk volt.

— Dinnyéket? Hallja barátom, én mindenütt golyót, akasztófát és veszélylátok — és ha maga ezt nem veszi tudomásul, el van bocsájtva!

(A siratók, bujdosók és emigránsok.)

Nagyméltóságu pártelnök ur!

Van szerencsénk a szabadelvűpárt tegnap esti magatartásából kifolyólag a párt kötelékéből való kilépésünket tisztelettel bejelenteni.

1904. november 19.

Gróf Andrássy Gyula,
Wlassits Gyula,

és végül mindazok az emigránsok, disszidensek és bujdosók, a kik nem keseregnek a szabadelvűpárt bukásán, ellenében a siratókkal, a régi, kegyetlenül kisebbségbe jutott szabadelvű gárdával.

(Zárszó,)

amelyben a kompilátor kíváncsivá lett, hogy mi okozta ezt a szomorú sorsot, s kíváncsiságát azok a rémlátások fogják kielégíteni, melyeket a parlamenti beszédtröredékekből és jeles magyar írók régi-régi munkáiból alkotott szöveg között talál fel az olvasó.

A főherceg pohárköszöntője.

Felséges császár! Legkegyelmesebb Urunk!

Engem ért a megtiszteltetés Házunk Tagjai közül, hogy Felségedet legmagasabb születése napján üdvözljem s hű szíveink jó kívánságait kifejezésre juttassam. Jól fog ez esni Felségednek annál is inkább, mert népeinek úgynevezett szeretete dacára is szüksége van, hogy mi ragaszkodjunk magas személyéhez és hogy erről a ragaszkodásról tanúságot is tegyünk. Így legalább bizonyos lehet a felől, hogy birodalmában van még néhány ember, a kinek szemében felséged még »szeretett uralkodó.«

Mert így zárt ajtók mögött szabadon beszélhetünk. Nem kell magunkról feltennünk, hogy mi »szeretett« fenséges személyiségek vagyunk, amit a birodalmunk hirhedt másik felében még nem rég erősen hangoztattak, ma pedig már a jó indulatu polgárság körében is kezdenek kétségbe vonni. Szomorú, de való, hogy monarchiánkban ez megtörténhetik és csak az az egy körülmény vigasztalhat meg bennünket, hogy az állam leghatalmasabb tényezője, alkotója és oszlopa, az egyetlen, amely kívülünk még említésre érdemes, monarchiánk elitje: a mi régi, erős és megbízható hűségű hadseregünk velünk érez és mellettünk van. Vérlázító dolgok mennek végbe ősi birodalmunknak abban a hirhedt részében, amelynek megemlékezésével a césároknak ereinkben csörgedező vérét fel-lázítjuk! Egy prepotens és lázadó polgárság kezdi el ott, ahol ötven év előtt elhagyta, illetőleg ott, ahol derék és becsületes szövetségesünknek, a világnak sajnos immár nem legelső hatalmasságának segítségével »megálljt« parancsoltunk neki. Felséged legszentebb jogai ellen törnek s megakarják változtatni a mi hadseregünk rendjét azon a jogcimen, hogy pénzt és vért áldoznak érte.

Ezen az ünnepi napon nem akarom Felségedet holmi követelődzések felemlítésével megkeseríteni, mert szerintem úgy is csak arról van szó, ha ugyan lehetne szó, hogy joga van-e egyáltalán annak a prepotens polgárságnak katonai ügyekben avatkozni, tisztán azért, mert hogy a mi hadseregünkben katonáskodik!? Hát tegyen róla! Menjen Lajos vagy Mátyás király seregébe. Természetes Felség, hogy ezt nem tehetik meg, mert ezek az elődei, amint mi is tudjuk, már nem élnek, tehát meghaltak.

A mi családukban Felség évszázados rend a birodalom kormányzásába a népnek legfeljebb látszólagos beleszólást engedni. Monarchiánkban Felséged uralkodik, udvarakormányoz, hadserege készenlétben áll, a polgárok pedig lojálisan engedelmeskednek. Ez az állami rend. Ezen az államrenden semmi változásnak nem szabad esnie. Mi nem egyezhetünk bele semmiféle ujitásokba, mert mi maradunk, akik voltunk és még ma is abban a korban élünk, amelyben őseink éltek. Az ő világnézetük a mi világnézetünk, vérünk az ő vérük, évszázados dicső fejedelmi vér. Nekünk ugyan beszélhetnek demokratiáról, alkotmányról vagy épen parlamentárismusról! Ami jellegzetes, immár történelmi nevezetességű ajkunk soha sem fogja a nép jogát elismerni.

Felséges császár! Legkegyelmesebb urunk! Boldogok vagyunk mi ebben a tudatban és ha szószerint vehető a biblia arany mondása, úgy nem kell félnünk, hogy a menyországból ki fogunk szorulni! Mi nem változunk és nem engedünk, mi nem ismerünk se alkotmányt, se parlamentarizmust, mert felség mi — Habsburgok vagyunk!

Ennek boldogító tudatában köszöntöm Felségedet, biztosítva hűségemről és ragaszkodásomról!

Egy el nem küldött levél.

Írta: Gróf Vay Sándor.

Ad notam: Briefe
die ihn nicht
erreichten...

Tóth Berti, a jeles fiatal ügyvéd komoran nézett maga elé :
— Igen ; nem is hiszed micsoda tragédiák folynak le néha egy ilyen rideg, szürke irodában. Regények, amelyek meg-szégyenítik a legmerészebb író fantáziáját is.

Az örökké vidám, derült arcu ifju fiskálisnak homloka elborúlt, mikor folytatta :

— Látod ezt a kuszált, elsietett betűkkel írott levelet. Az a legboldogabb szerelem gyászos epilógusa. Báthy Andris írta, akit tegnap szállítottak el egy szanatóriumba, tudod mit jelent ez . . . Ösmerted is Báthy Andrist, a szobrászt. Mindnyájunknak kedves pajtása volt még ott a «Tisztes firmák» asztaltársaságban. Sok szép sikert ért el . . . az élet, a sors kedvezett neki — és most ez a vég.

Fölvettem a levelet és olvasni próbáltam. Valamikor szép, határozott betűket vethetett az írójuk, de ezek már olyan rendetlenek voltak, hogy egyes szókat alig birtam ki-hüvelyezni :

«Carla, édes, egyetlen.

Azt hiszem megállott az idő. Egyformán folynak egybe az órák — végük sohase akar lenni. Olyan vagyok, mint a kisiklott vonat. E n t g l e i s t. Tartalma, becse, célja nincs immár életemnek. Nem várok semmit, csupán a m u l t b a nézek vissza még. Azt hiszem nem tart már sokáig ez se . . . Szívemnek szabálytalan, hamarkodó berregése mondja, ütni fog nemsokára a szabadás órája. De addig-addig emléke-zem, Carla, édes egyetlenem rád, szüntelenül csak te reád, édes menyországom.

Forró, tikkasztó szeptember-végi est volt. A nyaraló-telepre rászállt az ősznek lankadó bája és hervadásos illat lengett az álomba merült kertek felől. Betunia, rezedilla-illat. A késő nyár megmaradt virágainak illata. Éppen elszende-redtem, mikor gyors, csattogó, dübörgő vágatás zaja riasztott föl. Jól ösmertem. A keddi O r i e n t - E x p r e s s volt, amelyik átrobogott az állomáson. Ez a gyorsvonat mindig fölzaklatott.

Valahányszor dübörgését meghallottam, mindig úgy vágytam el messze, messze. El — ki, hozzám nem illő, a művészembernek olyan polgárian egyszerű, egyhangu, kicsinyes, lelkemet nem üdítő környezetből. Vágytam egy másik lélek után, amely megértené enyémnek a szárnyalását, ki a nagy világba, abba a millieube, amelyben születtem, nevelkedtem... Most is föltámaszkodtam ágyamban és sovárgó, vágyó sóhajtás röppent el ajkamról: Csak még egyszer — egyszer... és ebben a sóhajtásban volt imádság, volt kérdés, követelés, dacz, kihívása a sorsnak — minden...

Másnap a városba mentem — megösmérkedtem veled. Szinte végzetszerű ösmeretség volt. Éppen azon az *Orient-Expressen* jöttél, amely vad dübörgéssel zugott el az alvó kertek alatt, mozdonyának szikráival összeégetve, leperzselve a viruló pázsitot, a vasut töltésére kihajló virágos ágat...

Nem tudom micsoda ellenállhatatlan erő vonzott tégedet felém — engemet feléd. Mikor szemeink egymásba kapcsolódtak, talán már akkor megvolt az a titkos, megnevezhetetlen varázs, amely rabul ejt s megpecsételi két ember sorsát.

Carla, az én helyzetem nagyon nehéz volt. Hogy merem volna én, a szegény, napról-napra élő művész-ember komolyan rád gondolni. Azt hittem, valami csodálatosan szép, bűvös-bájosálom játszik velem — tündéerkertben járok, amelynek rózsáit látnom szabad csupán, le t é p n i azonban nem, — és nem is merészkedtem volna kinyújtani kezemet feléjük soha...

Megakartad ösmerei a várost. Mint szobrász ember beváltam kalauznak. Órákig róttuk az utcákat. Régi, ódon házak érdekeltek. Átmentünk a hidon s a V á r csöndes, hallgatólag sikátoraiban meséltem neked nemzeti nagyságunk letűnt dicső napjairól, Hollós Mátyásról — robogó, győztes hadairól, aztán a legdicsőbb mythvsról — amikor honvédeink tüzték a trikolort századok viharától vert falakra... Szemedben ilyenkor láng gyulladt. Lelkesültél szerencsétlen, hős nemzetünkért és én tovább, tovább beszéltem.

Emlékezel még mind erre Carla... édes... egyetlen... Halkan, csöndesen szitált az őszi eső, a bátyasétányon hervadt levelek perdültek elénk... Bús szerelmi történetekről is meséltem. A hős Hunyad fiú, Gara Mária szerelméről, Magyar Jolánkáról, aki törökverő Kinizsit szerette... És Bálint diák, a szomorú kopott scriptor, akit a gazdag, szép asszony minden lovagok közül választott. Mintha ennél a pontnál valami könnyed mosolygás surrant volna át ajkadon, valami biztató villant meg szemedben... Vagy csak én láttam úgy Carla, édes, egyetlen, csak saját vágyamnak óhajtottam sarkantyut adni.

De nem, nem . . . Rohamosan következtek aztán az események . . . Őrületes mámor — lángtengere egy szerelemnek, aminő nem volt, nem lesz soha immár — nem, amíg ez a rongy sárgolyóbis forog . . . Vagy talán nem is forog most már. Megállt — kihült. Romba is dőlt talán és én csak romok, pusztulás közt járok, amióta elszakadtam tőled Carla, édes, egyetlen . . . Csak egy pillanatra még, mielőtt szívem verése megállana, mielőtt agyam megbomlana — hadd nyugszom meg ezeknél a feledhetetlen emlékeknél.

Az elveszett éden újra élt ami szerelmünkben. Csókod altatott el, csókod ébresztett föl, Carla édes egyetlen, hogy tudtad elfelejteni ezt az üdvösséget . . . Ezer esztendeig élnék bár — lásd, én soha nem felejthetném . . .

Magányos éjszakákon, mikor kárhozatként fetrengék ágyamban — egyre érzem csókjaidnak forróságát — mintha karod átfonná nyakamat, vállaimat. Hallom azt az ezer becéző nevet, amelylyel illetél, hallom, hallgatom — de valójában csak zokogásom veri föl a néma csöndet és nem érezhetek más forróságot, csak könnyeimnek patakzó árját . . .

Féltettél a fuvó szellőtől is. Gondoztál mint egy gyermeket. Nem emberként szerettél, de imádtál, mint a bálványt szokás és talán ezért nem kellett volna semmiért hiszen gyarlók, vétkesek vagyunk mi halandók . . . V mámoros gyönyör napjaiban nem analizáltál, nem kerestél, nem is találtál bennem hibákat. — Ó — olyan csodálatosan, szép volt az élet ott a tengerparti villában, amelynek pergő lájára ernyős szőlő lugas védő árnyékot borított — hótakars mezők, harsogó zuhatagok, kék vizű tavak, a Lac des quatre cantons, a zürichi tó, a komoly, acélszívű Sarnersee, nem messze az égbe meredő Pilátus ormától. — Mind, mind szép volt, mert a te lelked fénye aranyozott be mindent, az a fény, amely nélkül sötétség borult életemre. Carla, édes, egyetlen . . . és te mégis, mégis azt képzelted később, hogy az én szerelmem lanyhább lett, hogy nem szeretlek már úgy, mint az első lázongó, őrvongó napokban . . . Carla, hogy képzelhetted ezt. Csakhogy az otthonba térve, a mindennap embere is előtérbe jött; az ember, akit néha kicsinyes, ostoba okok idegessé tesznek. Aki megszokta már, hogy szeressék, dédelgessék, — aki meg sziklaszilárdan is épített szerelmedre Carla, — aki elhitte neked egy szóra, örök az, és megmásíthatatlan . . .

Nyűgös, ideges lehettem, de szerettelek mindig, mindig Carla, és nem tudtalak volna elhagyni. Szerettelek jobban,

mint azt mutattam. A lázas, forró mámorok után bekövetkező igazi mély, törhetetlen odaadással . . . De te nem tudtál olvasni a lelkemben Carla, hiába tanulmányoztál, óh, oly igen nagyon rosszúl ösmertél. Szerettem ottthonunkat, azt a csodaszép, puha fészket s ha kivágytam is belőle néha, az csak a művészlélek nyugtalansága volt . . . Most is látom ottthonunkat. Látlak benne Carla, édes egyetlen. Mindig csinosan, elegánsan, könnyű selyem blouseaidban, kis, fehér csipkekötéssel. Látlak az ablak előtti emelvényen, ahol theáziunk, délutánonként, látlak a kis, piros ernyős lámpa előtt, ahogy szép szőke fejedet lehajtva, olvasol valami könyvet, látlak zongorádnál és hallok Chopin lágy accordjait felzendülni . . . Micsoda örült, kétségbeesett disszonancia volt az, ami ezt a harmoniát tulharsogta. Micsoda tébolyítóan gyilkos fájdalom az, ami most tépi, szakgatja lelkemet . . . Carla, édes, egyetlen, nem, nem a te szivedben gyülemlett mindez, te nem lehettél volna soha, soha ilyen kegyetlen, és miért . . . egy ideges, rossz órában leírt pár szóért, amelyet én nem is gondoltam meg, amelyet csak a lázas nyugtalanság szült, mikor vártalak, egyre vártalak . . . amiért én annyiszor esdekeltem már bocsánatot, amiért annyira megvezeklettem.

Carla, édes egyetlen . . . Neked senki sem beszél már rólam, hirt se hallasz felőlem . . . Tusakodok, gyötrődöm hetek, hónapok óta, hogy tudomásodra hozzam szenvedéseimet, azt a kálváriát, ami összetörve, semmivé tette már lelkemet . . . Ma végre megírtam a levelet. Megírtam egy olyan borús, szürke napon, mint a minő volt akkor, mikor ajakad először forrt ajakamra, amikor először mondtad: szeretlek. Ennek a csóknak, ennek a szónak az emléke fog elkísérni az örökkévalóságba, Isten trónusa elébe . . . Én ott se foglak vádolni. Összetört, semmivé lett életemért számolj te saját lelkeddel . . . Ha az nem vádol, — én csak szeretni tudtalak, szeretlek — és szeretni foglak, míg rám nem borúl az utolsó nagy éjjel árnyéka.

Örökkön örökké

Andris.

Valami végtelen sivár szomorúsággal tettem le a levelet. Aztán gondolatom elszállt egy pillanatra a szegény Báthy Andrishoz. Láttam, láttam, hogy írja égő, könnyező szemekkel a kétségbeesett sorokat, míg lelke összeomlik és rá borúl a nagy éjjelnek árnyéka. A levél mellett egy szép, ezüstnyelű szobrászvéső feküdt. Belévésve a név: CARLA . . . Soha sem fog már ezzel alkotni Báthy Andris . . .

AZ UTOLSÓ SZÓ.

Moszkvában a fehér cár fent a Kreml várban,
Palotái fényben úsznak, s gazdag pompaárban,
Elhalmozva fél világról összehordott kincscsel,
Félvilágon uralkodik, karddal és bilincscsel,

Fogadásnak napja van ma, — a trónterem tárva,
Tróntermében ül a minden oroszoknak cárja.
Ajtó tárul, — ajtó zárul, jönnek, — mennek sorban,
Hadvezérek, udvaroncok, arany és bársonyban.
Hódolás a fejedelmek lelkének a mámor,
E mámornak ittassága tört ki ma a cáron.
Utolsónak büszkén nyit be három ifjú bajnok,
És merészen lép a trónhoz — megdöbben a zsarnok.
Szép levente mind a három, hogy nemes faj, látszik.
Arcuk hajnal, szemök égő csillagfényben játszik.
«Felséges cár! birodalmad félvilágra terjed;
«Néped még is láncot hordoz, azt a szolgaterhet.
«Mi, kik vivjuk jogaradnak öldöklő csatáit,
«Szabad nép is vágyunk lenni; nem csak katonáid.
«Adj népednek szabadságot, a szabadság áldás.
«Neved nagy lesz mindörökre, és a néped hálás».
Int a cár, — s a három ifjú alighogy ajtót ér,
Már ott várja mind a hármat, három veres hóhér.

Moszkvában a siralomház könyörület nélkül.
Benne három ifjú bajnok hős halálra készül.
Szép levente mind a három, hogy nemes faj, látszik,

Arcuk alkony, szemök hulló csillagfényben játszik.
 «Szép jegyesem, édes hitben készül most a nászra.
 «Készülj, készülj én szerelmem siralomra, gyászra».
 «Oh! bajtársak!» — mond a másik — «mi a cárért éltünk,
 «És mégis a szabadságért kell meghalni nekünk».
 S fölriad a harmadik hős: «Ugy kell annak lenni,
 «A hol nincs jog — s népszabadság, ott az élet semmi».
 S e végszóra a hóhérok keze nyit a záron,
 Három fojtás, — egy sóhajtás, — s halva mind a három.
 Hanem azt az utolsó szót felfogta a sóhaj.
 És az eszme fogott, s terjed, mint egy titkos óhaj.
 A sóhajból szélvész támad, fent a hegyek ormán;
 A szélvészből felviharzik a tengeri orkán.
 S zúg az orkán a fehér cár széles birodalmán,
 Birodalma minden síkján, minden völgyén, halmán.
 Birodalmán nem szokott a nap soha lemenni,
 A azon végig rémesen zug: «semmi! semmi! semmi!»

T e m é r d e k.

A háborúk vége.

Egy háború befejezése foglalkoztatja ez időszerint a népeket és a diplomatákat. A háború végének összes izgalmaival foglalkoztatja s ebből az alkalomból nem érdektelen egy kis visszapillantást vetni régi lezajlott háborúk utolsó fázisaira, a béketárgyalásokra.

A háborúk szerencsés kimenetelét nagyban elősegíti, ha a hadvezér egyszersmind diplomata is. A diplomata-hadvezér mindenkor összhangzásba tudja majd hozni a sereg vezérletét a politikai célokkal, s ezt látjuk az előretörő Poroszország mult századbeli hadjárataiban is. Hogy 1866-ban, mint az 1870—71-iki porosz-francia háborúban ott volt Vilmos császár, az egy-más tekintetben hadvezér Vilmos mellett a diplomata is: Bismarck. A főhadiszállás egyszersmind a külügyminiszterium működési helye is volt, s ma már eldöntött tény, hogy Bismarck jelenléte a német seregek főhadiszállásán sok tekintetben hozzájárult a vég győzelem kivívásához. De a különböző korszakokban valamint a háború, úgy a hadjáratok befejezése is módfelett különbözik egymástól. Így például a rómaiaknál minden győztes háború a leigázott népek teljes megsemmisítésével végződött míg a középkori hadviselés végcélja teljesen más volt. Ép ezért elképzelhetetlen napjainkban oly háború, a melynek célja valamely nemzet kiirtása lenne. Ennyire már mégis civilizálódtunk. De azért még ma a XX. században is veszélyes vállalkozás valamely állam részéről két hadviselő ország véres küzdelmébe avatkozni. Az ilyen békés beavatkozás, a dip-

lomata nyelvén szólva, «közbelépés» a multban nem egyszerű véres háborúkra szolgáltatott alkalmat. Hogy csak egy példát említsünk a sok közül, a nagy választó fejedelmet 1675-ben saját szövetségese támadta meg, mert nem volt hajlandó ellenfelükkel békét kötni. Általában régebben a szövetséges hadak vezérei nem működtek egymással összhangban, s mindegyik fél külön-külön folytatott béketárgyalásokat.

Előfordul a történelemben oly hadjárat is, a melynek zárójeleneteit nem képezik béketárgyalások. Főleg ott gyakori ez az eset, a hol nem «egyenrangú felek» háborúskodnak. Ily példákat mutatnak fel a forradalmak is, a melyek, jóllehet szintén hadjáratok, nem végződnek szükségkép békekötéssel. Az északamerikai államok harca a délamerikai országokkal szintén békekötés nélkül ért véget, s a vitéz Lel tábornoknak az Appomato-Court-House melletti leverésével végződött.

Már most nézzük azonban, hogy mi szolgáltat okot a béketárgyalás megkezdésére. Vegyük a legközelebb fekvő eshetőséget. A háború népszerűtlen. A nép nem háborúskodik kedvvel, s az oktalan és céltalan vérontásnak minél előbb végét óhajtja szakítani. Találóbbr példát az osztrák-olasz hadjáratoknál keresve sem lehetne találni. Az olasz hadjárat sem Ausztriában, sem Magyarországon nem volt népszerű s a villa-franciai békekötés épen ezért volt kevésbé népszerűtlen, magánál a hadjáratnál is.

Augusztus 15.*

Irta: Bársony István.

Felderült a vidám nap hajnala! . . .

Ambár már vagy két hét óta dühöng odakint a vérengzés szenvedélye: a fővadászévad mégis csak mától kezdve, számít. Most már tudniillik mindent szabad löni; (kivéve-amit nem szabad, de hisz ezt nem is annyira a törvény állas pítja meg, hanem ami afölött van: az igazi vadász-szív) a jól jegyezzük meg: a minden alatt főképen az istenadta négylábu féreg értendő, amelynek már a nevében is annyi komikum tud lenni; kicsinyítés és egyben lekicsinylés. Avagy van-e a vadásznak mulattatóbb, mintha a nyulat úgy emlegeti előtte a vadászat tárgyát ebben az egyetlenegy, rágcsálóban összpontosító laikus, akárcsak valami érdekes fenevadat?

A nyul! . . . A szegény, nyomoruságos nyul! . . . mától kezdve ezt is szabad löni; s így száz meg száz «vadász» hozzájuthat végre az ő egyetlen vadjához.

Egyetlen azért, mert akárhány elárvult, elhanyagolt, vagy — mondjuk — más vad tenyésztésére (tenyésztést emlegetni sem merek) alkalmatlan területen egyéb nincsen, mint nyul. Sok helyen abból is csak úgy mutatóban. Azt az egy pár ritkaságszámba menő példányt azután üldözi minden és mindenki, még pedig állandóan. Nappal utána járnak, kutatják, keresik a jogosított stüsszik; — hajnalban s alkonyatkor az orvvadász les rá; — éjjel-nappal pedig fenyegeti a ragadozók egész gyűlevész bandája. A kóborló róka, az elvadult, hazulról elszokott, félig vaddá vált házimacska; — hát még az igazi vadmacska! — a görény, a nyest, a menyét, — akárhányszor a borz is; — aztán a szárnyasok legzsiványabbjai: a sas, az öly, némelykor a héjja, igen gyakran a szürke varjú, sőt még a szarka is, — és — horrendum dictu! — a «jámbor» (!) gólya . . . még ki tudja, ki — mi. A pásztor meg a kutyája; — a szántó-vető meg a kutyája, — a tanyás meg a kutyája, — a vándor meg a kutyája . . . A vadászkutyaféle mind: a vizsla, a kopó, az agár, a tacsókó; alkalomadtán a «foxi» is; — ha rákerül a sor, egytől-egyig a szerencsétlen nyulat keresi, nyakgatja, persze mindegyik a maga módja szerint.

Szarka, szürke varjú, gólya, ölyv, a nyulvacokban lapuló apróságokban teszen legnagyobb kárt; — ahhoz, ha

*Megjelent a Magyar Hirlapban.

egyszer rátalált, könnyen juthat. Ámbár a szürke varjú szemtelensége néha a nagy nyulat is aggodalomba ejti. A sas pláne úgy bánik el vele, ahogy akar. Nincs pardon, nincs kegyelem annak a tapsifülesnek, amelyiknek sík földön veti magát utána a szárnyas király. Egyetlen menekvése a gazos, a jó bűvőt kiűző sűrűség. Ott meg, ki tudja, nem fut-e bele egyenesen valamelyik négylábú bitang torkába? Hisz, ha csak egy menyétke is az, aki belekapaszkodik: vége neki. A fiait pedig a kóborló-barangoló borz is fellakmározza, ha jötehetetlen korukban akad rájuk. Ez a kapcabetyár rosszabb a hírénel, ha lehet; — hisz nem maradhat meg tőle fácán-vagy fogolyfészek; — a tojásokat kiszedi belőle, s rántottával lakik jól ilyformán.

És most augusztus 15-től kezdve: rajta! hajrá! szabad a vásár! a nyul rendes veszedelmei megnövekedtek a puskásokkal!

Meg kell azt nézni, mi folyik ilyenkor a felszabadult — azaz a közzsákmányolásnak megnyitott — területeken. Főképen mondom — ott, ahol más se igen van, mint nyul, meg újra csak nyul. Ott a ritkaságképen található fogoly alig számít; fürj általában kevés van s csak egyes vidékeken «mulathat» vele a vadász, különben pedig inkább mellékesen lövi, foglyászás közben. Akárhányan még akkor sem. Sajnálják rá a patront. Értéke csak azok számára van, akik magoknak lövik ezt a fogolynál delikátabb pecsenyének valót. A fácán még ma is arisztokrata-szárnyas; az feltétlenül gondozást, tenyésztést, tehát uri elbánást kíván, különben részint kivész, részint elfogy; gondoskodnak erről akár a derűre-borura öldöklő puskások, akár másfajta fácánellenségek. Fácán eszerint még kevésbé lehet mindenütt. Aki maga nem nevelgeti, nem áldoz rá, nem telepíti, nem eteti, nem őrzi: az vagy csak a «szomszédét» lőheti, ami tudniillik átvált hozzá, — lévén a fácán komisz kóborló állat, — vagy csak itt-ott akad rá véletlenül, akár a magáéra, akár az idegenből eltévedt példányok egyik-másikára. Már pedig, ami csak véletlen, az nem vadászat. Az csak vakszerencse.

De hát a nyul!... megint eltértem a közkedvelt nyultól, amiről pedig szó van. Tudniillik, hogy meg kell azt nézni, mi folyik augusztus 15-én odakint, a felszabadított területeken.

Tegyük fel, hogy helyben van a kompánia. Hogy milyen, azt jól-rosszul százszor leírták már: — nem ismétlem. De az bizonyos, hogy valamennyien nyulat szeretnének lőni; — fogolynak — fürjnek mindig mögéje durrant. Attól ilyenformán elmegyen a kedve. Hanem a nyulat, kivált augusz-

tusban, amikor öt lépésnyiről gurul ki előlünk a kukoricásból, amin hajtógyerekek baktatnak végig; a krumpliban, répában ép így bevár, de így is, úgy is sokkalta lassabb a röptélénél: ráér a puskás «vonalozni», célozgatni, amíg «össze nem jön» vele; — s akkor, brumm! farba van löve a szegény gondatlan állat; a Hektorok, Viktorok, Castorok pedig utána uszítottatnak: «apport! apport! fogd meg, csipd meg!»

Hektor-Viktor-Castor azután neki is iramodik s többnyire elsőrangú korcsnémet-ivadék tulajdonságaival brillírozva teljesíti «kötelességét». Csahol mint hat kopó, s dohogva lohog nehézkes természetével a sebzett nyul után. Kergeti, üzi a félhatáron végig, mialatt a gazdája nemhogy visszahívna s jól elverné az inkorrektsege miatt, hanem még akkor is aggodalmas szorongással biztatja, amikor már bizonyos, hogy az agárrá vált vizslakuvasz nem hallhat abból semmit sem.

S ha a béna nyul végre csakugyan kimerül és Hektor-Viktor-Castor «elnyomja»: — hajh, minő diadal az!

— Láttátok? No, mit szóltok hozzá! Ez oszt' a kutya, mi? — Ezer pengő forintért sem adnám! Nem megy el az én nyulam, bezzeg, sohasem!

Ebben az «én»-ben az is benne van, hogy: azonban vadásznak kell ám lenni! Értetni kell a módját: Lőni kell ám tudni! (Persze, mint: «én!»)

Egy ilyen jelenetre mondta egyik régi jó vadásztársam, amikor a fentnevezett vizslahirességek egyike nekifenekedett egy «megspriccelt», de amellett igen vigan, sőt észnélkül vágató vén kan nyulnak: «no Castor, vagy kinek hínak, ha ezt megfogod, kapsz tőlem egy hatost!»

Dehogya is fogta meg, hanem felvert egy félóraig tartó ide-oda száguldozásában minden útjába eső vadat s amelyik vadász előtt a vonalon megjelent, az mind elkezdett rá ordítani: «gészt cz' hauz?! pakk di' weg! tu lump! tu élendiger!»

Persze, «jó kutyán» kívül van az ipsiszéknek kellő és nélkülözhetetlen tapasztalatuk is. Mert ez a fődolog. Nemcsak meglőni kell tudni a vadat, hanem megtalálni is. Még pedig nem vaktában, ész nélkül baktatva erre-amarra, — hanem «bizonyosra menve». Tudni kell, hol szeret legjobban a nyul. A csalamádé s a kender, sőt a köles és a muhar is — ha elég gazdag — igen jó «nyulas». Ott majd mindig vackol nyul. Amikor sehol sincs, ott még van, vagy legalább lehet. És milyen közélről ugrik! Majd hogy rá nem lép az ember, miközben keresi. (Arra ellenben egyik sem gondol, — s ha gondol, annál rosszabb, — hogy az ilyen «sűrűbeli»

nyulak közt van a legtöbb hasas. Közel érzi szegény az idejét, azért búvik a legjobb fedezet közé. Vagy tán épen anyasága első napjait éli, tehát lelövése a kicsi nyulivadék vesztét-pusztulását is jelenti.

De mikor az ilyen nehezen futó nyulat mindennél könnyebb lőni. Ez kínálja a legbiztosabb sikert. A nyulra éhes puskás akár maga tiporja ki a csalamádéból, akár a kutyájával «kergetteti» ki, jól láthatja, hol mozog a sűrűség, hol iszkol tehát a megháborgatott nyul, s akkor fitogtatni való, kérkedve bemutatott ügyességgel fut eléje, hogy minél közelebb legyen ahhoz a ponthoz, ahol a nyul majd kiugrik a tágasabbra. Ott aztán virtuososan le lehet teríteni. Hogy az ilyen nyul néha még majdnem szopik, — mert épen a két véglet, a nehéz, hasas nyul s a gyöngye süldőcske szereti az ilyen sűrűket, — az mellékes. Hisz' mindegyik — pecsenye!

Amikor az ilyen augusztus 15-iki nyulvadászatnak vége: lát az ember az elejtett, összelődözött (s a negyvenfokos melegben máris megpuffadt, szinte meg is bűdösödött) nyulak közt mindenfélét, csak rendszerint épen az van kevés, amit leginkább lett volna illendő meglőni.

Hanem hát az illendőségre édes keveset adnak. Azt a törvényt pedig, amit minden valóságos vadász maga csinál magának, egyáltalában nem ösmerik.

Ez az, emire fentebb hivatkoztunk, s amit előbbrevalónak mondtunk, mint az írott paragrafust. Mert a pusztá betű értelmében, a legtörvényesebb módon is elkövethetjük a legnagyobb inkorrektégeket.

Augusztus elsején derűre-borúra lőni az alig fürj nagyságu foglyot: — be' nagy virtus! És még jó, ha legalább nem az öregjét siet ellőni a «koca», (már mint a kocapuskás) mert ezzel is bravuroskodni szokás. — «Hogy kiválasztottam az apraja közül a nagyot! — láttad?» — (Láttam ám és szerettelek volna mindjárt lekapni a tizkör-mödről, hogy elhegedüljem rajtad a szent Dávid nótáját. Mert azt érdemeltétek mindnyájan, akik a szegény fejletlen ivadékoktól elraboljátok a védő, gondozó, róluk gondoskodó szülőket, akikre még olyan nagy szükségük lett volna.)

Ilyen virtuskodások esnek augusztus 15-én is, csak hogy most már főképen — a nyullal.

Az agyonüldözött, buzgón keresett, végkép halálra ítélt nyullal, ami nekik, a nyulvadászoknak, bevallott fő vadjak.

Akár egy szóba is írhatnák, így: fővad. Minthogy egyebet nem ösmernek. S minthogy: ha egymással találkoznak, egyetlen beszéd tárgyok: — a nyul.

A rózsák szigete.

Nagy pusztító a megszokás. Azokról a jelenségekről és tárgyakról, a melyeket a szem szépeknek és poetikusoknak látott, idővel letörli a költészet hímporát s ráborítja a szürkeség fátyolát oda is, ahol eddig csupa szín, csupa fény, csupa csillogás volt. Régi és banális igazság ez s különösen keserű az előkeresése és kimondása most, midőn olyan dologra kell alkalmazni, a mely fáj a szívnek, ráfekszik az agyra, bánatba borítja a lelket. Kár a hosszú kertelgetés és legjobb lesz egyszerűen kimondani, hogy a Margitszigetről van szó, meg arról a bojkottról, amely e szépséges sziget ellen megindult.

A Margitsziget! Ha én most újra érezném annak a pillanatnak nagyszerűségét, midőn először érintette lábam a rózsáknak ezt a gyönyörű szigetét, ha azokat az első impressziókat most megrögzítenem lehetne! Szép a szem látása, szép a léleké, de legszebb látás az, midőn az ember nem is tudja pontosan megkülönböztetni, hogy mit lát a szem és mit teremt hozzá a felhevült lélek képzelő ereje. A ki pedig a Margitszigetet először látja, így lát. Mert ez az egész sziget csupa szín, csupa illat. A fű itt zöldebb, mint bárhol a világon és selymesebb, bujább és puhább. A tölgyek itt nemcsak árnyékot adnak, hanem beszélnek, regélnek is. Beszélnek pedig arról a csodálatos öreg emberről, aki alattok egy szentivánéji álmot álmodott, mely nem illant el, hiszen ott volt annál az öreg embernél az a híres kapcsos könyv, melybe nemcsak beleiródott, de megszínésedett ez az álom. A sziget pedig tovább ontja a csodáit. Ott vannak a romok, amelyek körül régi emlékeket sző a képzelet: Béla királyról, a ki még magyar volt és a leányáról, aki szent volt. De a sziget legszebb, illatot ontó ékeségei mégis csak a rózsák. A Wilde Oszkár buja színei kellenének ahhoz, hogy el lehessen mondani milyen csodákat terem a margitszigeti rózsatő. Ezek a rózsák pirosak, mint a gránátalma virága, vagy sárgák, mint a borostyán, fehérek, mint a hattyu keble, vagy hamvasak, mint a szűzleány szerelem pírjával befuttatott arca. Szóval, mind a mi szépség,

mind a mi báj egyesült azon a szigeten, amely bízton ölelve nyujt Pestnek és Corvin agg várának hű kezét.

*

Az olvasó most nyilván azt kérdezi: kivonta mindezeket kétségbe, ki tagadja ezeket? A felelet pedig nem lehet, de nem is lehetne más, minthogy: senki. Csakhogy a szép lánynak szépségét se vonta kétségbe az, aki azt állítja róla, hogy a teste tele van kelevényekkel és mégis távol tartja ettől a lánytól az embereket. Ez pedig, ha az állítás igaz, kegyetlenség, mert lerontja az élet egyetlen szép hazugságát, az illúsiót, ha pedig nem igaz, vagyis, ha ezek a kelevények csak apró pattanások, akkor olyan dolog, melynek megbélyegzésére minden szó gyenge. A Margit-szigetnek szépségeit már régen nem veszi észre a pesti ember. A megszokás, a költőiség a lerontója, kikezdte e gyönyörű szigetet s ma már alig látnak benne mást, mint a lehető legkellemesebb nyári tartózkodási és kirándulási helyet, melynek van friss s a szigetet körül folyó víztől lehűtött levegője, van árnyas útja s van sok illatjaival fölüdítő és gyönyörűségbe ringató rózsája. (A gyógyító forrásról most ne is essék szó.) A mult hetekben azonban néhány ember, lehet, hogy tíz, lehet, hogy husz tifuszban megbetegedett s ime azt a gyönyörű szigetet rögtön elnevezték a bacillusok fészke, a járványok terjesztőjének. Mindezt, miért? Valószínű ugyan, hogy a tifuszt kintről hozták be, de még, ha bent keletkezett is, ok-e az a bojkottra? Ez éppen olyan, mint ha valamelyik házban valaki tifuszt kap, a többi lakók mindjárt bojkottálják a háziurat, esetleg az egész utcát, sőt a várost is. Ha igazán akadtak olyan mulasztások, amelyek a tifusz terjesztéséhez hozzájárultak — járványról ugyan szó sem lehet — ezeket a mulasztásokat meg kell torolni, s gondoskodni kell, hogy ezek a mulasztások meg ne ismétlődjenek. De ez ellen a földi paradicsom ellen indított bojkott legalább is annyira rossz-hiszemű, mint amennyire igazságtalan.

A bojkott igazságtalanságában különben benne rejlik, kell, hogy benne rejljék a sikertelensége is. Az emberek ezrei járnak ezért is a szigetre s ha már nem is tudják megérteni és megérezni azt poezis, amely mindenünnen árad, legalább édes gyönyörűségek lehelik be az illatot, amelyet a margitszigeti rózsák ontanak.

Kálnoki Lajos.

Románok a Lloyd-klubban.

Írta: Dr. Szöcs Géza.

Általánosan ismert dolog, hogy a multban a legbiztosabb mandátumok nemzetiségi vidékeken termettek a kormányzatot vezető szabadelvűpárt részére; s azt is tudja minden politikával foglalkozó ember, hogy ennek a ténynek egyik legfőbb oka a románok passzivitása volt.

Azonban a románok között napról-napra fogynak a passzív politika hivei; utolsó zuga ennek az irányynak Brassó és Fogarasvármegye, vagyis az a vidék, a hol a Gazeta Transilvaniai emberei a szóvivők, akiknek sikerült például az alsó-árpási kerületben kétszer győzniök az aktivista román nemzetiségi Vasu Oktávval szemben diadalra juttatván a régi szabadelvűpárti, most pártonkivüli Serbán Miklóst. A románok közül igen sokan rokonszenveztek a Kossuth-párttal. A Telegraful Roman mintegy két hónappal ezelőtt megleghangú cikket irt Kossuth Lajos emlékezetéről, s elismerte, hogy annyi évtizeden át helytelenül ítelték meg a románok a legnagyobb magyar államférfiut, aki nekik nem ellenségük, hanem jóakarójuk volt, hisz neki köszönhetik ép úgy, mint ez országnak minden polgára, a nemzetek legdrágább kincsét, a szabadságot.

Ez lett volna az első lépés ahhoz, hogy a románok bevonulhassanak a függetlenségi pártba. Azonban az igazságot kell konstatálnom akkor, amidőn megemlítem, hogy ez a fontos lépés kihasználatlanul maradt a szövetkezett koalíció részéről.

Ezalatt azonban a szabadelvűpárt régi emberei, kik között akadnak fölös számmal románok is, mindent megtettek arra, hogy a románokat a régi csapáson, a régi irányon való tovább haladásnak megnyerjék. Nagy segítségük a német rokonszenvekkkel telített, s főleg a közöshadseregbeli tisztek végtelen szeretetétől áthatott román társadalom, amelynek több előkelő tagja még mindig csak a császárt ismeri; meg kell vallanunk, nagy részben a magyarság hibájából is, mely négy évtizeden át semmit sem tett arra, hogy a nemzetiségi városok és vidékek lakói a magyar királyt is megismerjék,

Mindakét irányt — t. i. a függetlenségi párthoz és a szabadelvűpárthoz szító irányzat hiveit — tulszárnyalja az erősen nacionalista irányú nemzetiségű román párt, a «magyarországi ifju románok» (a junimisták és az «ifju Olaszország» példájára nevezik így magukat) akik most erős jelszót kaptak az általános választói jogban, s valószínűleg a Fejérváry kormány mellé fognak a közel jövőben csatlakozni, oly veszélyeket rejt magában, az erdélyi magyarsággal szemben az általános választói jog reformja, hogy például a lugosi «Drapelul» kételkedve fogadja az örömhírt, mert lehetetlennek tartja, hogy magyar emberek bele egyezzenek abba, hogy a Székelyföldet s egy pár városi kerületet kivéve, Erdélyből ne jöjjön fel magyar képviselő.

Feltétlenül és minden tekintetben káros ránk nézve a jelenlegi kerületbeosztások mellett a választói reform; és ezuttal azt konstátálom, hogy a szabadelvűpártnak több tagja, s köztük első sorban Tisza is belátták ezt, s valószínűleg állást fognak ellene foglalni. Ez esetben a román nacionalisták döntő győzelmet fognak kivívni a szabadelvűpárthoz ragaszkodó konzervatív román politikusok fölött, s a szabadelvűpárt nagy területet és sok követőt fog veszíteni a románok között, de megnyeri ezzel szemben a szászokat mind, mert a szászok részére szintén nagy veszedelmet jelent az általános titkos választói jog létesítése.

Legtöbbet veszít azonban a lenézett, kicsinylett, s a budapesti irányadó körök előtt sajnós, még most is teljesen ismeretlen, vagy félreismert erdélyi magyarság, amelyre nézve utóvégre is teljesen közömbös, hogy mi jó a románoknak, vagy a szászoknak, mert ő tudja azt, hogy neki minden rossz; rossz a székely vasuti politika, még rosszabb, nincs magyar pénzügyi politika (legalább Erdélyben nincs), rossz a székelyföldi tagosítás, jónak legföljebb a programbeszédnek hizelgő tónusát veheti, de abból meg nem élhet: s így évről-évre több a magyar cseléd Bukarestben, s több a román ur Szebenben, Brassóban és másutt. S ennek legnagyobbbrészt — a mi embereink az okai.

Háború és béke.

Írta: Tolstoj Leó.

— Új fordítás az orosz eredetiből. —

133

Pierre csodálkozva nézett rá, képtelen volt megérteni sógora szándékát.

— Bárha négyszemközt történtek e nyilatkozatok, — folytatá Anatol, — mégsem türhetem.

— Tán elégtételt kíván, — kérdé Pierre gúnyosan.

— Legalább is vonja vissza kitételeit, — replikázott Anatol. He? Ha azt akarja, hogy követelményeit teljesítsem...

— Visszavonom sértő szavaimat, visszavonom őket, — lelkesedéssel Pierre, — s bocsánatát kérem. S ha utazásához pénz gényelne...

Anatol mosolygott.

Pierret kihozta sodrából ez a már Helénnél is gyakran észlelt aljas, sunyi mosoly.

— Oh aljas, szívtelen nemzetség! — kiáltá a szobát elhagyva.

— — — — —
A következő napon Anatol Pétervárra utazott.

IX.

Pierre Maria Dmitrijewnához sietett, hogy tudtára adja legőbb óhajának teljesülését: Kuragint száműzték Moszkvából.

Az egész ház izgatott volt.

Natascha betegen feküd ágyában. Arzénikummal mérgezte meg magát, amikor megtudta, hogy Anatol házasember, — beszélte Maria Dimitrijevná. Alig ivott azonban néhány csöppet, annyira megrémült tettén, hogy felkeltette Szonját, akinek elmondotta, hogy mit tett.

Meg idejekorán lehetett neki ellenmérget adni, s így csakhamar veszélyen kívül volt. Csakhogy annyira elgyöngült, hogy falura költözésről még csak beszélni sem lehetett. Azon a napon Pierre a klubban ebédelt, s mindenfelé hallott Nataschának meghiusult megszöktetéséről beszélni. Ő sietett megcáfolni ezeket a híreket, s mindenkit biztosított, hogy semmi nem történt, egyéb minthogy sógora megkérte Natascha kezét, de kosarat kapott.

Pierre kötelességének tartotta az esetet elsímítani s Natascha jó hírnevét fentartani, amennyire lehetett.

Aggodalommal várta András herceg megérkezését, s minden áldott nap megjelent az öreg hercegnél, s tudakolta, hogy mikor jön meg András.

Nikolai Andreitsch herceg Bourienne kisasszony útján tudta meg a hirt, de amellet olvasta Nataschának Mária hercegnőhöz irt levelét, amely elmondja a szakítást. Elégedetebbnek látszott, mint rendesen, s alig várta, hogy fia megérkezzék.

Néhány nappal Anatol elutazása után Pierre levelet kapott András hercegtől, amelyben a herceg tudatva, hogy megérkezik, Pierre látogatását kérte.

Amint megérkezett Moszkvába, atyja azonnal átadta neki a levelet, amit Natascha irt Mária hercegnőhöz, s elmondta neki különféle tódításokkal Natascha megszöktetését.

Pierre arca részvétetet tükrözött vissza, amikor András herceg Natascháról kezdett beszélni.

«Rostowa grófnő kosarat adott nekem» — szólt a herceg és én azt hallottam, hogy sógorod nőül akarja venni. De hát igaz volt ez.

«Igaz is, nem is» — felelte Pierre.

De András herceg szavába vágott.

«Itt vannak levelei és arcképe, szólt a herceg s felvéve az asztalról egy kis csomagot átadta Pierrenek. «Tehát nincs itt — folytatta — és mi van Kuragin herceggel.

(Folytatjuk.)

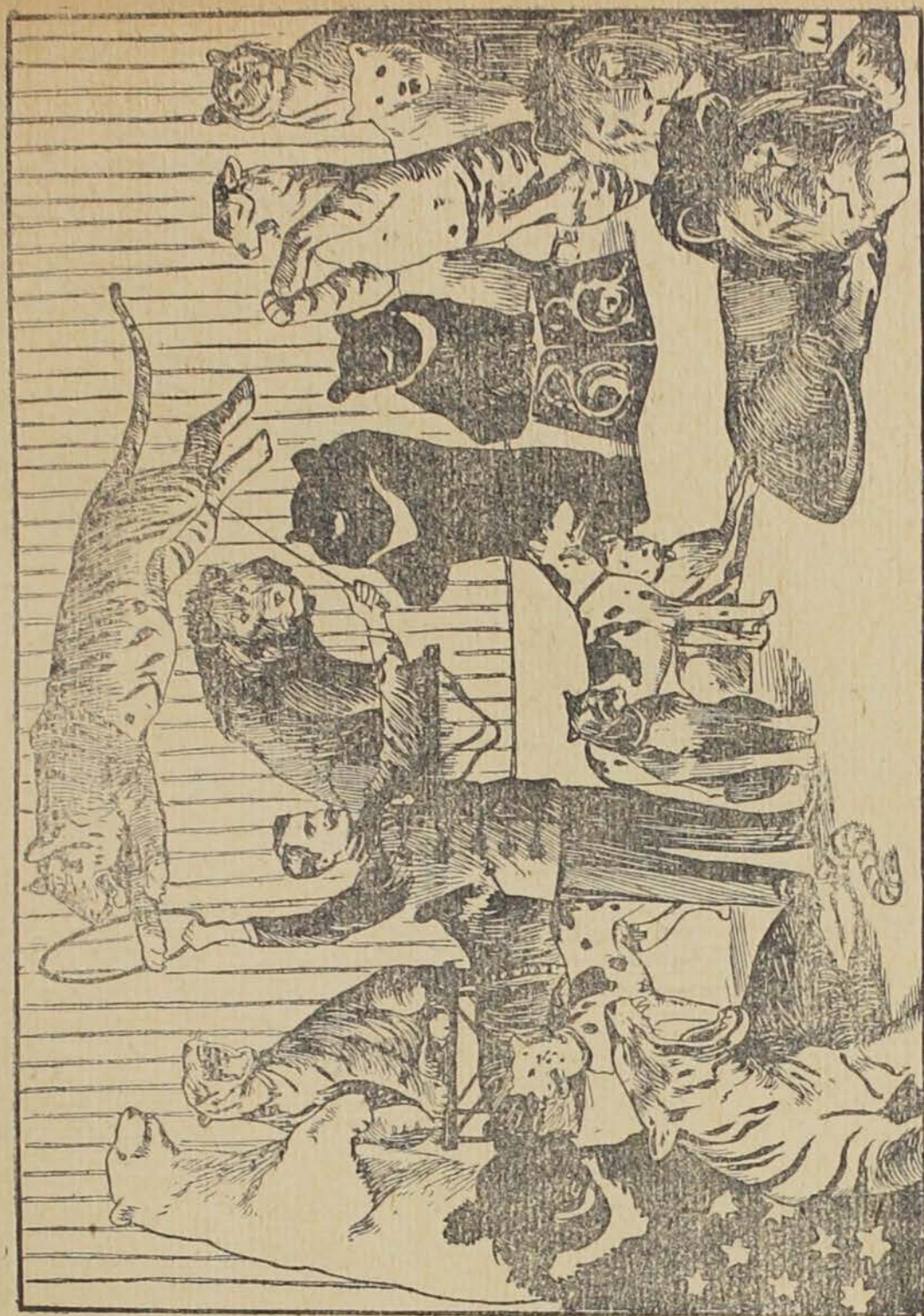
Főszerkesztő: Bródy Sándor.

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő“ kiadóhivatala.

S A V A D E.

Savadenak a híres állatszelistőnek arczképét mutatjuk itt be olvasóinknak. A városligeti Beketow-czirkuszban lép fel esténkint és mindenki az meggyőződést kelti, hogy bármely parlamentben is megállná helyét.

15-20 éves hölgyeknek!

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól, mert itt a nyár!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy külföldi 20 éves szép leány írja: Ide mellékelem 3 arcképet. Az «első» kép eredeti hajam volt; a «második» kép mutatja, hogy a folytonos hajhullás következtében milyen csunya voltam; a «harmadik» kép feltünteti jelenlegi hajzatomat, melyet 3 üveg Diana hajszesz elhasználása után már eddig elértem. Ezek után felhatalmazom, hogy arcképet is — ha jónak látja — közölje azok érdekében, a kik nem hajnövesztőt keresnek, hanem az ijesztésig határos hajhullást, hajtörést és korpá képződést megakadályozók nem voltak képesek. Kérek az eredeti Diana hajszeszből 2 üveggel újból küldeni, mert hajhullás ellen más szer nem létezik.

Egy csongrádi menyecske levele: A Diana Crém és Diana szappant minden oldalról ajánlották, melyet meghozattam és nagyon hálás vagyok érte. Sárgás szepőimet és pattanásaimat teljesen elveszítettem annyira, hogy arcom és kezem oly finom tiszta lett, mint az alabástrom.

T. Erényi Béla urnak Budapest. A küldött Diana pirosító sokkal többet ér, mint a külföldi drágább pirosítók, azért én barátnőmmel mindég ezt használom. Kérem Abbáziába küldeni 1 üveggel, mert jövő héten oda utazom. Üdvözlí Dr. K. K.-né.

Egy tégely DIANA-CRÉM (éjjel használható zsiros crém) 75 krajcár, DIANA-SZAPPAN 75 kr., DIANA-PARFUM originalis nagy üveg 5 K. DIANA-PUDER 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely DIANA-PIROSÍTÓ 5 korona. Egy üveg DIANA-HAJSZESZ 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára

Budapest, Károly-körut 5. sz.

Egy kopaszodó ur aláírásával kaptuk a következő sorokat: Feleségem részére ajánlották a «Diana hajszert» melyből 1 üveggel hoztam. A mennyiben hajhullása fél üveg elhasználása után megszűnt, a második felét én használtam el. Most magamnak kérek még egy üveg «Diana hajszert», hogy megmentsem azt a pár szál hajamat, mely még megvan, de nem szeretném elveszteni.

Tisztelt gyógyszerész ur! Szíveskedjék a Diana pirosítójából küldeni 10 koronáért két üveggel, mondhatom, hogy mindnyájan nagyon meg vagyunk elégedve.

Tisztelettel Z. K. grófnő.

Egy fővárosi primadonna nyilatkozata: Mi színésznők tudjuk legjobban megítélni, hogy milyennek kell lenni egy finom arc-crémnek és szappannak. Hát mondhatom hogy a Diana-szépítőszeret kipróbáltuk többen és az volt az általános vélemény, hogy a Diana-crémet és Diana-szappant bátran világgá bocsáthatják, sok nő hálás lesz érte és nem fognak szégyent vallani vele.

Egy szatmári urasszony írja: Mult évben hozatott Diana-Crém és Diana szappanból kérek 1-1 adagot, mert ez az egyedüli szer részemre, mely megakadályozza, hogy tavaszi szepőim láttatlanok legyenek.

A már 53 év óta dicséretreméltólag ismert, s a 71012. sz. Bm. leirat követelményeinek teljesen megfelelő

UJ-VUKOVÁRI

arctisztító kenőcs

bőrszépítő szappan

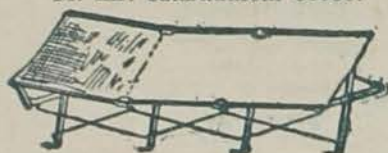
szeplő, himlőhely, sőmör, májfoltok, fakadékok, forrósági pörsenések, orrvörösségek és minden egyéb arcvirágzások ellen, valamint az uj-vukovári mely az arckenőcscsel a használati utasítás szerint alkalmazva, még korosabb egyéneknek is viruló és fiatal kinézetet kölcsönöz.

Egy nagy tégely ára 1 kor. 60 fill., kisebb 1 kor., szappan 1 kor. Utánzásoktól óvakodjunk! Csak **Kraicsovics** által **Vukováron** készített kenőcs valódi. — Minden tégelyen **Kraicsovics**, a készítő arcképe látható.

Főraktár: Budapest, Király-u. 12., és Andrassy-ut 26. Török József gyógyszerháza.

TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGYÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor).

M. kir. szabadalom 31530.

Összerakható és kézi- táskában hordható **ágy.** Nappal kis helyezhető és éjjelre kényelmes ágy. Fölös- légessé teszi az ágyneműt. Szűk lakásokban megbecsülhetetlen. Vendég-, gyer- mek- és cselédszobákban és kirándulóknak nélkülözhetetlen.

Kapható:

FREUDIGER MÓZES és FIAI
magyar ágy-, fehér- és ruhanemű gyárában
BUDAPEST, LAUDON-UTCZA 6.

Telefon 20—75.

Árjegyzék és leírás kívánatra bérmentve.

Összerakva.

Telefon 20—75.

FONCIERE **PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET.** Összes biztosítékok: 31 millió kor. Központi iroda: BUDAPESTEN, Sas-utca 10.
Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítmánykárok ellen.

Ha őszül a haja használja a hírneves STELLA-VIZET

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszerházában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétátér-utcza sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

LUSER L.-féle TOURISTA-TAPASZ.

Biztosan és gyorsan ható szer tyukszem, szem-
ölcs és a talp, valamint a sarok bőrkemé-
nyedései, továbbá mindennemű bőrel-
szarusodás ellen. A hatásért
jótállás vállaltatik.

E tapasz csak egy nagyságban létezik és pedig dróbkint 1.20 kor.
Mindig határozottan LUSER-féle turista-tapasz kérendő.

Központi
szétküldési raktár

Schwenkl J. gyógyszerháza,
Meidling-Bécs.

Csak akkor valódi, ha minden használati utasi-
tás és minden tapasz a mellettes védjeggyel és
aláírással el van látva, azért is erre ügyelni kell.

Magyarországi főraktár:

Török József gyógyszer, Budapest

Király u 12., Andrássy-ut 26.

1 doboz ára 1.20 K.. vidékre 1.65 K.,
előzetes beküldése mellett bér.

KRISTÁLY

Orvosi rendelet szerint igyék
minden reggel éhgyomorra egy
pohár melegített Kristályforras
ásványvizet! Vidékre és kül-
földre fuvardíjmentes szállítás.
— Kérjen árjegyzést a Szt.
— Lukácsfürdő Kút vállalatától, —
Budán.

KRISTÁLY

:: Sportegyleti tagok figyelmébe ajánljuk ! ::

RIGER GYÖRGY, Budapest, Kerepesi-út 23.

Készít mindennemű sport-cipőket, uri-, női-, gyermek és orthopéd-cipőket
a legjutányosabb árak mellett. Mértékszerinti megrendelések a legfinomabb bel- és
külföldi bőrből gyorsan és pontosan eszközöltetnek. Minden e szakmába vágó
javítások elfogadtatnak. Főtörökvesem oda irányul, hogy tisztelt rendelőimet a leg
pontosabban kielégíthessem. — A sportközönség b. pártfogását kérve tisztelettel

RIGER GYÖRGY, czipész - mester

!! Fájos lábakra különös figyelem fordittatik !!
!! Lábizzadás ellen eredeti por nálam kapható !!

WALTER KÁROLY

BUDAPEST, V., Mária Valeria-utca 10.

(Thonet-udvar)

Műipari műterem mindennemű faragott és szabad kézzel dom-
borított börmunkákra, továbbá minden e szakba vágó felsze-
relésre. — Kitüntette a nemzetközi kiállításon Budapesten, 1903.
diszoklevéllel és aranyéremmel.

SPECIALISTA: családi címerekben mindennemű rajz
és pecsét-lenyomás után.

JÖVENDŐ

Főszerkesztő: Bródy Sándor. Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

SERESS IMRE

A hadsereg kassai fegyvertényéről esett a lefolyt héten a legtöbb szó és mi bemutatjuk az áldozatot, a ki szegény zsurnaliszta létére nem tartott kéznél egy porost, s így nyugodtan merték megtámadni.

MAGYARORSZÁGI
KÖNYVTÁRA

Tisztelettel értesítjük előfizetőinket,

*hogy szerkesztőségünket és kiadó-
hivatalunkat folyó évi augusztus
hó 1-én, VII. kerület, Akácfa-
utca 63. szám alá helyestük át.*

Jövendő.

Augusztus elsejével új előfizetést nyitottunk a Jövendőre.

Egy hóra	---	1 korona
Negyedévre	---	3 korona
Félévre	---	6 koronával.

Minden új előfizetőnek Bródy Sándor
«Színésznők» című könyve ingyenesen jár és
bérmentve küldetik meg.

Előfizetőinket azonban értesitenünk kell, hogy kész-
etünk, a mely a »Színésznők«-ból rendelkezésünkre állott,
teljesen elfogyott, s így a szétküldésben rövid ideig tartó
akadály merült fel, a míg a nyomda az ujranyomással el-
készül.

Kérjük a hátralékos előfizetőket, szíveskedje-
nek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarább
megküldeni.

A „Jövendő“ kiadóhivatala.

Budapest, VII., Akácfa-utca 63.

WALTER KÁROLY
BUDAPEST, V., Mária Valeria-utca 10.

(Thonet-udvar)

Műipari műterem mindennemű faragott és szabad kézzel dom-
borított **bőrmunkákra**, továbbá minden e szakba vágó felsze-
relésre. — Kitüntetve a nemzetközi kiállításon Budapesten, 1903.
diszoklevéllel és aranyéremmel.

SPECIALISTA: családi címerekben mindennemű rajz
és pecsét-lenyomás után.

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

Az elvek letűnő szabadsága...

Igy nyárutója felé melankólikussá válik a kedély és hatalmába kerül a mulandóság tudatának. A nap még forrón tűz alá, de ebben a pezsdülő augusztusi világban már nincs semmi vigasztaló s lassanként veszendőbe megy mind az, amit a tavasz meghozott. Nyárutója felé közeledünk s fáj a tavasz és kora nyár ajándékainak elpusztultát látnunk. A koalíció és nacionalizmus nyarán pedig sok bolond idealista akad, aki még egy másik, régen, nagyon régen mult tavasz-nak kiveszett világát is siratja s pozitív tudássá fejlődik az önkéntelen észlelés, hogy lassan-lassan elvész a liberalizmus. Letűnőben van az elvek szabadsága.

A passiv resistencia szezonjában eszébe ötlük a melankólikusnak a modern magyar állam tavasza, azok a kissé különös évtizedek, melyekben egy Széchenyi nevű főrend és jurátus Kossuth Lajos kiseddel lelkei az egyén szabadsága és nem a tisztek recsegő parancsszava körül hevültek. Körszállás, ánglius mintára bő pantalonos pozsonyi jurátusok libe-

ralismusról illenék e napokban beszélni, ha nem bélyegezte volna meg színmagyar Rakovszky István a boldogtalan szabadelvűséget. De nem szabad hangosan gondolkodni a magyar közélet prostituáltjáról: a gondolat és elv korlátlan szabadságáról, mert a múlt század harmincas és negyvenes évek politikusai messzire eltévelyegtek a magyarságtól s megfélekeztek a nemzeti eszméről, ha el is sírták panaszukat, a jurátus-nótában, amikor Bécs várostól keletre szomorún fűtt a szél. Rég mult, beteges gondolkodásu kor ez, nem méltó a néppárt fegyvertársaihoz, tehát hallgassunk felőle és hódoljunk a divatnak amint illik, forduljunk el a győzelmes nemzeti eszméktől és legyünk végre derék, becsületes klerikálisok és nacionalisták!

*

A szabadelvű párt tehát még nem halt meg, csak félre beszél és haldoklik s Tisza István erős keze még tartogat számára néhány halálcsapást.

Az önzetlen vandál nem tágit egy tapodtat sem Kartagó romjairól s az ellenkezőt erősítgetve, váltig bizonyítja, hogy Karthagónak el kell pusztulnia. Minek maradna fenn, a mikor Ő ezt akarja, vagy ezt Ő akarja s a gárda szépen engedelmeskedik és lassan-lassan pusztulva, kiadja becsület vesztett lelkét. A gárda meghal, mert nem tudja magát többé megadni, a szabadelvűség pedig hajléktalanul bolyong a politika extra-villanjaiban. Róla nevezett mostoha szüleinek házában már rég nem volt maradása, a tekintetes koalíció pedig nem akarja házába fogadni a rosszhirűt. Hajléktalanul bolyongja be tehát a magyar földet, multja fényes, jelene azonban egyenesen anesztetikus. Retteget a hajléktalanságtól s ezért három évtizeden keresztül megmaradt a rossz hirben álló dunaparti házban. Utat törhetett volna ugyan a magyar

szívekbe, de nem volt idő, amelyet mostohája erre alkalmasnak tartott. Egy borús novemberi napon azután betelt végzete s az ország kiátkozta.

De hát kiátkozta-e? Felelős-e a liberalizmus mind azért, amit nevében egy tisztos név után sóvárgó társaság elkövetett? Ki az a fecsegő, a ki harminc év tunyaságát, egy vandál pusztítását s egy ország minden szerencsétlenségét a szabadelvűségnek rója fel bűnül? A szabadelvűség követelte-e hogy a magyar népet kizavarják nyugalmából s alkotmányát semmibe véve, arra a pontra juttassák el, amelyet tavaszán odahagyott? Az elv és gondolat szabadsága lenne-e oka mind ennek, mert Rakovszky a magyar nép legnehezebb órájában pellengérre állította? Fecsegők találhatók, a kik ezt állítják s csak az a vigasztalan, hogy a parlamenti többség soraiban vannak.

*

A hajléktalanúl bolyongó szabadelvűséget be kell fogadnia az ország házába, az ország urának, a koalíciónak. A nemzeti eszme forró nyarán megcsapja a melankólikust az a fuvallat, amely a magyar nép tavaszának napjaiból árad ebbe a sivár jelenbe, a magyar nép alkotmányküzdelmének, a gondolat és elv letűnő szabadságának ijesztően kietlen világába . . . .

Béke felé.

A béke biztosítva van. Aug. 23-án, d. u. negyedfél órakor, az orosz és japáni megbizottak a portsmouthi arzenál palotájában aláírták néhány pontra nézve a jegyzőkönyveket. A tanácskozást még e hó 26-ig elhalasztották, bizonyára azért, hogy mindkét fél jelentést tehessen kormányának a megállapodásról, azután pedig megfogalmazzák a békeszerződést. Igaz, hogy a kormányok még közben változtathatnak a megállapodásukon, de a sors nem lesz olyan maliciózus, hogy a most szerencsésen végéhez ért háborút, számtalan keserűség kutforrását, százezrek szomorú pusztulásának okát, az emberiséggel rémes tréfát üzve, ismét feltámaszsza.

Ha kellett új bizonyíték arra, hogy a japániak kultúr-nép, úgy az amerikai béketárgyalás megadta. Minden igazi kulturfaj, az olaszok, az antik görögök, a franciák, ravasz és pompás alkuszó. A japániak Portsmouthban megmutatták, milyen ügyesen tudnak formulákat találni, nehézségeket megszüntetni, gyanút eloszlatni.

A béketárgyalásoknak négy főpontja volt: Mandzsuria, Korea, Szachalin és a hadikárpótlás. Mandzsuriával hamar megegyeztek. Az orosz kitelepedik belőle és visszaadja Kínának. Hogy pedig Kína japáni befolyás alatt áll már is és a jövőben még inkább alája kerül, az Oroszország baja. Koreánál merült föl az első összeütközés. Sokáig elvitatkoztak fölötte, végre is Witte nyíltan föltette a kérdést: Gyarmatává akarja-e tenni Japán Koreát? — Ó, dehogy is, felelte Komura báró, Korea önálló császárság, mindössze Japán gondoskodik róla, hogy nyugalom legyen benne és a népét ki ne zsarolják. Ebbe azután belenyugodott az orosz békekövet és még örült is az ügyes formulának, amit közös erővel kieszeltek.

Szachalin és hadikárpótlás kérdése már tuskésebb volt és a francia meg német lapok már azt jelentették, hogy az oroszok meg akarnak szakítani minden további tárgyalást. Ez ugyan nem volt igaz, mindössze olyan *fausse sortie* volt, a milyent a vevők szoktak produkálni, amikor azt akarják, hogy az üzletes engedjen még valamit az árból, de azért Európa reszketett és a börzék trémáztak. A japániak azonban nem fogtak ki a ravasz formulák találásában. Először azt ajánlották, hogy Oroszország vegye meg Japántól Szachalin északi felét meglehetősen nagy összegért, ami beillett volna valami polgári hadikárpótlásnak is, most pedig azt találták ki, hogy Oroszország átadja Japánnak Szachalin déli felét és az orosz sebesültek ápolásáért fizessen koszt-pénzt Japánnak. Persze ez csinos kosztpénz lesz. Ebben aztán megállapodnak talán.

. . . A Szachalinra vonatkozó megállapodás, ha létrejön, magyarázatra szorul. Ez a Szachalin a legészakibb japáni sziget és a szárazföld között nyulik, mintegy hid tehát a szárazföldre. Eredetileg Kináé volt, de már régebben japániak telepedtek le rajta, amig 1875-ben, északi részre orosz hivatalnokok és katonák érkeztek és egyszerűen megtették orosz birtokká. Fegyenceket tartottak rajta. A déli részt Japán alig tizenöt éve vesztette el és így érthető, hogy a sziget déli feléhez minden áron ragaszkodik.

Feltűnő, hogy a győzelmes Japán milyen kevés pozitív engedménynyel beérte, de ez a háboru ránézve nem is volt hódító hadjárat. Megmutatta az öklét, beleirta a nevét Kelet-ázsiai történetébe, nagyhatalommá verekedte föl magát a keleti vizeken és egyszeriben elnyerte a hegemoniát a sárga világban. Győzelmes háborúja minden sárga fajra nagy tanulság, a műveltség, a nyugoti tudomány már nem talál zárt kapukra Kinában, aki pedig ezt az óriási emberanyagot vezetni, erejével rendelkezni fog, az Japán lesz.

Még egy szembeötlő van ebben a békében. Az, hogy a vitás kérdéseket nem oldják meg egészen, a csomót megpróbálták karddal átvágni, de nem sikerült, a bog egy része megmaradt. Szachalinban, Vladivosztokban megmaradnak az

oroszok. Ez fölidézi a veszedelmet, hogy a most lezajlott vérzuhatag, ez a rettentő háború megújul idővel. De az orosz birtokok beékeltsége Japán testébe, viszont más és szebb kilátásra is ad reményt. Arra, hogy a két ország, amely alig fejezte be háboruját, szövetségessé válik. És ez nem csak Japánnak érdeke. A japániak, miután Mandzsuriából kiüldözték az oroszokat, a kínai befolyáson át, Szibéria határáig jutottak. Oroszországnak, de különösen adóval annyira megterhelt népének érdeke, hogy ne álljon szakadatlanul, fenyegető ellenség az oldalán és ne kelljen Szibériában állandóan hadsereget tartania. Viszont az iparban, kereskedésében annyira fejlődő Japán Oroszországban szövetségeseiben hatalmas és aránylag közeli piacot találna.

Várjuk és reméljük tehát a béke végleges megkötését. Japán mindent megnyert, amit nyerhetett és Oroszországban is csak az ideg-gyöngye cárt, a tolvaj bürokrátákat és a zsarnok, tehetetlen militarizmust verték meg. Népének szabadsága talán éppen a Kelet földjére hullott sok vörös vértől fog kivirágozni.

Én a békét szívesen megkötöm ugyan, de orosz létemre magam meg-alázni nem hagyom.

Cs. és kir. hősök.

A gloriózus armadia tekintélyén, a königrätzi futáskor esett csorba ki van köszörülve. Diadalmasan lengeti újra a szél a fekete-sárga lobogókat és a Kriegsministeriumban azon gondolkoznak, hogy vajjon tüntessék-e ki a Mária Terézia renddel a két vitézt, a rettenthetetlen hősöket és daliákat, akik a császári hadsereg megtépett cserkoszorujának hervadhatatlan babérágat szereztek.

Kuruc Kassa városában esett meg ez a nevezetes fegyvertény. Két hadnagy — mind hősök ők, mind férfiak — összekaszabolt egy rongyos ujságirót, aki elég merész volt egyik ő hadnagyságának valamelyes kaszárnyabeli afférjéről cikket írni, tekintve pedig azt, hogy ketten valának a támadók — mert hát a hősök tudvalevőleg, mindig fedezet mellett támadnak és viaskodnak — az áldozatok számának is legalább kettőnek kellett lenni: leszúrtak egy másik embert is.

Ez a tényállás.

A hirlapok még hozzátették azt is, hogy a két hőst csaknem agyonverték az utca népei, hogy a rendőrség mint vádlottat hallgatta ki az egyik áldozatot, hogy a tisztek ellen az ingerültség óriási és még sok egyebet, amelyekkel találkozunk mindannyiszor, valahányszor egy lajdinantocskának fejébe száll az arany portepé mámora és kardaffért csínál.

Ez az eset is a maga sablonszerű mivoltában pereg le előttünk. Az áldozatok, a támadók, a nép, a város hangulata, a vizsgálat a rendes csapáson haladtak és haladnak. És ez

mindaddig így marad, miglen egy merész ujitó más befejezést ad egy elkövetkezendő kardafférnek.

Mert tessék elhinni t. közönség, megérdemeljük az armadia nemes vitézeitől azt a szuverén megvetést, amelylyel bennünket (ungarisches Gesindelt) ez a semmittevő és ugyanannyit érő egyenruhás társaság kitüntetni kegyeskedik. Megérdemeljük. Különösen mi, szittyá férfiak. Mert a magyar uri társadalomnak már évtizedek óta kötelessége lett volna, minden közösséget megtagadni, minden érintkezést megszakítani az osztrák hadsereg tisztjeivel.

Ez az osztrák hadsereg idegen reánk nézve. Tisztjeinek szelleme, gondolkodásmódja, nyelve, nem a mienk. Assimilálódni nem akarnak. Az országban való tartózkodásukat száműzetésnek tekintik és az Ausztriába való visszahelyezést megváltásnak. És a magyar társadalom mégis helyet ad nekik a maga kebelében. Megkülönböztetett helyet, olyant, a minő a kiváltságosoknak jut. A jámbor spiszburger nagy tiszteletnek veszi, ha például egy főhadnagy szóba méltóztatik vele állni. Kávéházak, éttermek, mulatóhelyek, legjobb helyeiket rezerválják a tiszt urak számára és a jámbor rendőrnépség, a mely a legpökhendibb módon veszi semmibe a polgárokat, feszesen szalutálva hódol az aranykardbojt nagy hatalmának. Nem is szólva arról a nimbuszról, amely a tiszt urakat a szalonokban, a boudoirokban környezi és a mely a zsúrokon nekik a hors concours helyeket juttatja.

Mindezért pedig a hála az, hogy amikor a magyar himnuszt hallják, káromkodnak, a magyar fiukat Kossuth kutyaáknak, a magyar beszédet kutyaugatásnak nevezik és valahol csak megnyilatkozik a nemzeti érzés, kardjaikat csörtetve hódolnak a schwarz-gelb lobogónak és a Gotterhalte szellemének.

És ez így lesz mindaddig, míg akad egy ember, aki ha kardot ránt reá egy ilyen modern spadassin, minden habozás nélkül lelövi, mint a veszett kutyát és a míg akad egy társadalom, amely a módjában álló minden eszközzel bojkotálja az osztrák armadia hőseit, akik eddig mindig vitézek voltak ott, ahol nem volt ellenség és mindig elfutottak, ha ellenség előtt állottak.

*

Ujságíró társaim, testvéreim a tollforgatás nemes mesterségében, az íróasztalotok fiókjában a kézirat-papiros mellett tartsatok egy jól kipróbált revolvert is. A tollal csak nemes és hozzánk méltó ellenféllel harcolhatunk.

Lóránt Dezső.

ÚJ SZERELEM.

A gond sötétedik szivem fehér falán
A balsors átka óh véget sem ér talán.
Hiába balzsamír, továbbra ég e seb . . .
S a bű, miként a tű, mindennél élesebb.

Elhagy a szerelem, az első, szűzi szép,
S bár lelkem álmait hozzája fűzi még,
A gyötrő vonzalom emlékké lett csupán . . .
De én csak szenvedek szerelmemért csunyán.

A régi bánat-e még, vagy új, nem is tudom;
Utána járok-é, vagy másért, más uton?
Aranyhajába vágy pihenni még fejem,
Vagy másnak szeghaján, mely lágy, mint a selyem?

Az ő ölébe űz a bűn, a károztat,
Vagy álmodó szivem másról szó álmokat?
Sértett önérzetem boszút sugall belém,
Vagy vesztett édesem most újra föllem?

Te csába vágy, ne csalj, szivem nem hisz neked.
Ne is fess elém varázsos képeket!
Te bűn, miért kísért sátánábrázatod?
Nem támad ám föl az, ki egyer már halott.

A régi álom haj! kastély volt hajdanán,
 Mit szívem épített szerelmem hajnalán.
 De jött a rút való, e pusztító vihar,
 S a kastély összedőlt, mint szélben az ihar.

A kastély rombahúllt, de sírni nem való,
 Ha nincs is semmisem, mi tán vigasztaló,
 Engem nevessetek inkább, a gyermeket,
 Hogy egyre zokogok a bús romok felett.

A biztatás ugyis hiába volna már
 Nem épült újra óh a rom fölé a vár.
 A bú rossz kőműves, a gond hitvány alap
 Nem állanának ott erősen a falat.

Nevessetek rajtam, a dőreségemen,
 Hogy egyre könnyektől homályos a szemem,
 S rohanjon az idő, mint szélről vitt homok,
 Maguknál tartanak mindegyre a romok.

Nevessetek rajtam, van ok reá elég . . .
 Midőn egész testem vad vágyban már elég :
 Szavam pusztába szól, a pusztá bár siket,
 És hívom elhalón a legdicsőbbiket.

. . . A szívben élő vágy bizonynyal drága kincs,
 De balgaság csupán, ha semmi tárgya nincs.
 Az ábránd jéghideg; s szavamra megvetem . .
 Vérére szomjazom, holtteste kell nekem !

Hiába jó élém mosolylyal ajkain,
 Azért csak egyre dúl keblemben itt a kín.
 Ha csókra nyujtsa is a legszebb kis kezét,
 Az údvre gondolok, mely végleg elveszett.

S midőn gyöngyfogsorán, ez égi hangszeren
 Ezüst csengettyüként csendül a szerelem :
 Nem álmodom többé az álmot, a nagyot,
 Csak arra gondolok, hogy engem elhagyott.

. . . De jó a másik vágy, miként az őz, szelid,
 Lábujjhegyen lebeg, vigyázva közelít.
 Ő tőle távol áll a bűn, a kárhozat,
 De visszahozza ám a régi álmokat.

Megáll a rom felett, szerelmem romjain,
 A színarany trónust magával vonja ím.
 Ott lássa a világ, hisz engem ugyse bánt,
 A szőke lány helyet a szöghajú leányt.

A kastély összedőlt, de sírni nem való,
 Van a bánatban is remény, vigasztaló.
 Ha új kastélyt nem is teremt a képzelet,
 A trónus és a lány sző égi képeket.

»Szerelmem trónusán ülő királyleány !
 Előtted térdelek, de nézz le hát reám,
 Egy pillantást vess rám s a felhőt megtöröd,
 Szivárványt ír élém selyemszemöldököd.«

»Egy csókra nyujtsd csupán gyöngyházzsinű kezéd.
 S a csillagok felé röpít a képzelet.
 Ajkam hadd érje óh egy percre szájadat,
 S mindaz, mi csak gyönyör, e szíven átszalad.«

»Ne is rebegj elébb, csak egy ígéretet,
 Igérd meg azt nekem, hogy ím megengeded . . .
 — S körülölellek úgy, mint rózsát a szelek —
 Megengeded nekem, hogy én szeresselek!«

»Vándorcigány vagyok, seholsincs otthonom.
 De sátramát hajad selyeméből fonom,
 Álmok karavánját nyomodba terelem . . .
 Országom is dicső: a büszke szerelem!

Kálnoki Lajos.

Az általános szavazati jog.*

Irta: Schvarcz Gyula.

Nézetem szerint mindaz, ami a közteherviselés oldaláról a vagyonképesítés mellett fölhozatik, az általános szavazati jog valódi kutfejének helyes félreismerésén alapszik. Nem az adja a jogalapot az általános választóképességhez, miszerint egy vagy más államban a védkötelezettség tényleg általános. Ha csak az lenne, akkor megszűnnék annak jogosultsága oly államban, mely nélkülözi saját területén az általános teherviselést, mint például Anglia vagy Norvégia. Az állam célja nem csupán a jogrend föntartása, mint a lefolyt korszakban a bölcsek hirdették: Az állam célja lakói összes értelmi, erkölcsi, anyagi erejének lehető legjobb kifejtését biztosítani. S ez megadja a kulcsot ahoz az alaphoz, mely egyedül természetes jogalapja a szavazatoknak. Azaz, ha kétségbevonhatatlan, miszerint mindenkinek, ki csak magát az állam kötelékének alá veti, elvitázhatatlan joga van a szavazáshoz, föltéve, hogy szavazatjoga az állam célját nem veszélyezteti: akkor kell, hogy az államban mindenkinek legyen szavazatjoga. Mindenkinek, aki az állam összes lakóinak értelmi, erkölcsi, anyagi erejének lehető legjobb kifejtését szavazati jogával nem hogy gátolná, hanem előmozdítja.

Az az általános szavazati jog s minthogy különböző feltételekhez van kötve: az általános szavazati

---

* Most, a mikor a világ az általános szavazati jog kérdése körül kezd forogni, helyénvalónak tartjuk leközölni Schvarcz Gyulának, a néhány év előtt elhalt nagy magyar tudósnek és egyetemi tanárnak örökbecsű sorait erről a kérdésről. Természetes azonban, hogy ez nem képez állásfoglalást a szerkesztőség részéről.

j o g o t sem lehet még bevégzett képletnek tekintenünk, hanem csak k i v á n s á g n a k, melyet az állam célja érdekében különböző feltételeihez képest különféleképp lehet megoldani, d e n e m e g y é s u g y a n a z o n z s i n ó r m é r t é k s z e r i n t m i n d e n ü t t. Tehát tévednek azok, akik azt hirdetik, hogy csak az az általános szavazati jog, ha minden felnőtt katonaköteles, erkölcsileg feddhetetlen férfi szavazatjoggal ruháztatik fel.

Azt, hogy mindenki részesüljön benne, a francia felfogás például nem követeli, m e r t e g y e s e k szavazatjától, értelemi és anyagi elégtelenségétől félti az államot. Világos tehát, hogy az á l t a l á n o s s z a v a z a t i j o g n a k divó módozatai nagyon eltérnek egymástól, azután pedig az s tagadhatatlan, hogy a francia általános jog nem áll azon az alapon, mely az általános szavazatjognak a modern állam mal szemben még egyedül helyes jogalapja.

Odabocsát az urnához százezreket, sőt milliókat is, k i k a maguk tudatlanságában minden lépten-nyomon félrevezethetők, s kik sokkal inkább ártanak az államnak, mint használnak. Mert a képesítés az á l t a l á n o s v á l a s z t ó i j o g n a k e l e n g e d h e t e t l e n f e l t é t e l e. De hogy sem a kor, sem a nem, sem az erkölcsi feddhetetlenség nem elég biztosíték az állam céljának, azt szintén Franciaország példája mutathatja a legvilágosabban. Franciaország népe például 3,011.007 szavazattal megszavazta az általános választói jog alapján a 18-ik brumaire bűnének szentesítését, — majd 3,568.885 szavazattal 1802-ben a kalandor császárság előkészítését, 3,572.329 szavazattal 1804-ben magát a császárságot, mely miután meggyalázta a forradalom nagy eszméjét, mint barmot vitték a mészárszékre, démoni dicsvágyának dobva áldozatul millió anyák gyermekeit, kimerítette oktalanul Franciaországot s egy nagy lángoló csatamezővé alakította át Európát. Az általános szavazati jog alapján szavazta meg a francia nép 1852-ben a december 2-iki államcsinyt, a második császárságot, majd a második császárság megerősítését még óriásibb többséggel; a választói jog gyakorlatában pedig azt hiszem eléggé kimutatta érettségi fokát

az általános szavazati jog, midőn 1848-ban december 10-én Bonaparte Lajost, a köztársaság elnöki székébe emelte s kezdve az államcsinytól egészen a legutóbbi időig a «Corps législatif»-ba alig néhány ellenzéki kivételével oly képviselőket küldött, a kik szolgálékú fejbólintással szentesítették a december másodika emberének tizenhét évi garázdálkodását.

És mindez miért?

Mert a tömegben nem volt meg kellő ereje az értelemnek, a műveltségnek.

Az értelmiség jobb része, erkölcsi érmelyekkel fordult el ezen hiuságtól, a mely a műveletlen tömeget a Napoleon legenda előtt térdre hajtotta. Ámde az értelmiség jobb része mitsem volt képes tenni a tudatlanság ama millióival szemben, kikre a «suffrage universel» szavazati jogot ruházott.

Belátták a tömegek éretlenségét maguk a forradalom vezénylő szellemei is, keresték az orvoslátot, csak nem ott, ahol kellett volna: az általános szavazati jog eltörlésénél.

Az orosz alkotmány.

Irta: Bernát Ottó.

Mikor a dekabrista Karamcin nyolcvan évvel ezelőt megírta híres, sőt korszakalkotó könyvét az orosz történelemről, az orosz történelem filozófiáját abban az egy mondatban foglalta össze, hogy «az orosz meghal az abszolutizmusért, mint ahogy a görögök meghaltak Thermopylaeért». És az a nyolc évtizedes küzdelem, amely úgyszólván lefoglalja Oroszországot az egész XIX. században, nem az abszolutizmus ellen irányul, hanem az abszolut-hatalmú uralkodónak személye ellen s nem az abszolutizmus megdöntése volt a cél, hanem egy bár abszolut-hatalmú, de liberálisabban gondolkodó uralkodónak trónra juttatása.

Tévedés volna azt hinni, hogy akár Hercennek, akár Turgenyevnek az lett volna valaha is a követelése, hogy Oroszország parlamentáris alkotmányt kapjon s az a gyönyörű levél, melyet a Kolokol első oldalán Hercen Londonból küldött II. Sándor cárnak s amelyet elolvasni a cárnak épen nem derogált, nem alkotmányt, hanem jobbagyfelszabadítást ajánlott orvosszerűl minden belső bajra, amely a krími háború után elementáris erővel tört ki. S az ember végig olvashatja az egész orosz forradalmat, nem talál a múlt század kilencvenes éveig egyetlen komoly munkát vagy újságcikket sem, amely parlamentáris alkotmányt követelne Oroszország számára.

Ezt jó lesz figyelembe venni akkor, mikor az ember a mostani forradalmi mozgalom okaival foglalkozik s ha olvassa annak a népképviselői parlamentnek szervezeti szabályait, amelyet II. Miklós cár a napokban összehívott.

Oroszországban két oka is van annak, hogy nem lehetett parlamentáris állam európai értelemben. Az első ok az orosz vallásban fekszik, amely patriarchális államszervezetben tartotta eddig és tartja most is a népet. Amint a családban a legfőbb, sőt az egyedüli úr a családfő, akinek alája van rendelve a családnak minden tagja, úgy az orosz birodalomban is a cár az, aki ennek a százharminc millió tagból álló családnak legfőbb feje, ura és parancsolója. S hogy ez így van, az az orosz orthodox-vallás tanításaiból

folyik s a cárok nem katonaság és rendőrség segítségével állították föl abszolút-hatalmukat, hanem az orthodox-vallás segítségével.

A másik ok már politikai és szociális. Oroszországban nem fejlődhetett ki egységes nemzeti érzés s területre akkora, hogy nem fejlődhetik ki. Sőt, abban a pillanatban, amelyben a cárok abszolút-hatalma megszűnik, megszűnik az orosz népfajok közt még az összetartozóság érzete is. Hisz elképzelhető-e valaha, hogy a finnek, a lengyelek, a perzsa öböl körül lakó félig nomád-törzsek s észak Szibéria szamojédjei valaha egy közös parlamentben gyűlhessenek össze közös munkára. A civilizációjuk, a törekvéseik, a történeti emlékeik annyira különbözők, hogy csak a legabszolútabb zsarnoki hatalom képes őket egyetlen birodalomban összetartani s az orosz alkotmány — európai értelemben vett alkotmány — egyet jelentane Oroszország széthullásával is.

Ezért a jelen korszaknak legnagyobb élő forradalmára — Tolstoj — szakított már a hetvenes évek végén a Hercen és Turgenyev-féle reform-tervekkel s miután látta a jobbágyszabadítás szomorú gazdasági és szociális eredményeit, azt hitte, hogy ezeknek a felszabadított jobbágyság az oka. Tolstoj azt látta, hogy a parasztság tíz évvel a jobbágyszabadítás után küldöttséget menesztett II. Sándor cárhoz, hogy állítsa vissza a régi állapotot, mert a jobbágyság idején szabadabb és függetlenebb volt, mint aminő azóta, hogy felszabadított. A jobbágyszabadítás tényleg helytelen alapokon történt meg s a szabadság fejében a jobbágyság vállára olyan terheket raktak, amelyek alatt ennek össze kellett roppannia, de Tolstoj nem gondolkodott mélyebben s a parasztságnak visszakivánczozását a jobbági állapotba, a műveletlenség, a baromiség rovására írta s — szakítva Turgenyevvel, akinek pedig sokat köszönhetett — azt kezdte hangoztatni, hogy előbb civilizálni kell a népet, írni és olvasni megtanítani s csak azután lehet előtte szabadságról beszélni s csak azután lehet neki jogokat adni, ha már azokat meg is tudja becsülni. És tényleg Tolstoj volt az, aki az első falusi iskolát saját költségén felállította s aki — elhagyva azt a ragyogó irodalmi pályát, melynek etappejait a «Háború és béke» s «Karenin Anna» jelzik — elkezdte a nép számára írni azokat a füzeteket, amelyek a pálinkaivásról akarják leszoktatni s hozzá akarják szoktatni a rendes élethez, a munkához, a tisztasághoz stb.

Tolstojnak meg volt a hatása. De amit ő a maga módszerével talán egy évezred alatt sem tudott volna elérni,

azt a szociálizmus megcsinálta husz év alatt. Ma már Oroszországban az internacionale áll a forradalmi mozgalom élén s a harcot az abszolutizmus ellen nem ősi orosz fegyverekkel vívja meg, hanem azokkal a fegyverekkel, amelyeket Nyugat-Európában már kipróbált s amelyek előbb vagy utóbb győzelemre is fogják vezetni a mozgalmat. Mert a mostani orosz-japán háború nem előidézője volt ennek a forradalmi mozgalomnak, hanem csak elősegítője, mint ahogy a krimi háború nem volt oka a jobbágyfelszabadításnak, de elősegítője volt annyiban, amennyiben megmutatta a régi arisztokratikus alapokon nyugvó államszervezet tehetetlenségét.

Az orosz történelemben nem első eset, hogy a cár alkotmányt akar adni népének, hisz az egész orosz abszolutizmus nem régibb, mint kétszáz éves. De ez az alkotmány akkor nem jelentett parlamentáris kormányformát s ha II. Sándor cár adta volna ezt az alkotmányt, amelyet most unokája, II. Miklós adott népének, akkor — négy évtizeddel ezelőtt — elégséges is lett volna s hálával fogadta volna mindenki. Hisz akkor tényleg nem kívánt egyebet az orosz nép, mint azt, hogy őt is hallgassák meg akkor, mikor a sorsáról határoznak, de ebbe a határozatba másképp, mint tanácsaival s óhajainak kinyilvánításával befolyjni nem akart s nem is remélt. Az a memorandum is, amelyet 1862-ben a tveri kormányzóság nemessége II. Sándor cárhoz intézett, csak azt a kérelmet tartalmazta: «Az egész birodalomból összehívandó népképviselők meghallgatása az egyedüli eszköz, amellyel meg lehet oldani a jobbágyfelszabadításnak azokat a kérdéseit, amelyek eddig még megoldva nincsenek.» S annyira nem akart ez parlament lenni, hanem érvszerű tanácsadó-testület, hogy ehhez a felirathoz még a moszkvai nemesség is hozzájárult. Az a nemesség, amely pedig minden időben a legszilárdabb alapja, legrendületlenebb hive volt a cári abszolutizmusnak.

II. Sándor cár semmi veszedelmet nem látott ebben az óhajban az abszolutizmusra, pedig abban az időben már szakított azzal a liberalizmussal, mely a jobbágyság felszabadításában vezette. Loris Melikovval ki is dolgoztatta ennek a népképviselőnek a tervét. Eszerint az államtanács mellé a nép képviselőiből összeállított tanácskozó-testületet állítottak volna föl, amelyben a zemsztvok követői s nevezetesebb városok képviselői is helyet kaptak volna. Ez a tanácsadó-testület pedig állt volna: először a cár által kinevezett tagokból, másodszor a vidéki kerületek választott követeiből s harmadszor azoknak a kerületeknek és kormányzóságoknak

számára kinevezett képviselőkől, ahol zemsztvok nem voltak.

Az a bomba, mely II. Sándor cárt megölte, szét tépte ezt a tervet is, pedig II. Sándor cár halálakor már alá volt írva s épen csak publikálni kellett volna. De fia és utóda nem akarta és így huszonnégy év telt el azóta, hogy ez az alkotmányterv — csekély módosítással — készen van, míg végre II. Miklós cár mint alamizsnát odadobja a felizgatott népnek.

Az az elégtelenség, az az elkeseredettség, a csalódásnak az a megrendítő képe, a melyet Oroszország mutat, dacára annak az alkotmánynak, a melyet kapott, a legvilágosabb bizonyítéka annak, hogy mennyit ér ez az alkotmány. Hatvankét szakaszban akarja megoldani az egész nagy és bonyolult kérdést, de hogy mindjárt tisztában legyen vele mindenki, hogy mit is akar tulajdonképen, már az első szakaszban proklamálja, hogy a régi abszolút cári hatalom érvényben fog maradni, sőt ennek a népképviselőtestületnek nem is szabad egyébre gondolnia, mint arra, hogy óhajképen terjeszse a cári trón elé azt, amit a nép javára életbeléptetendőnek tart. De még így is, ha csak mint tanácsadó testületet s nem egyuttal mint határozó testületet szervezték is a dumát, Oroszországra nézve üdvös reformok kezdetét lehetett volna ettől a dumától várni, de amit a cár egyik kezével adott, azt a másikkal elvette s miután felállította a dumát, egyuttal megtiltotta az orosz népnek, hogy politikai kérdésekkel másutt, mint ebben a dumában nyilvánosan foglalkozzék. Első pillanatra ezt természetesnek tartaná az ember, vagy legalább is nem látja mindjárt át, hogy Oroszországban a helyzet ma még rosszabb, mint volt az alkotmány proklamálása előtt. Eddig ugyanis minden reakció mellett is, a zemsztvóknak, a városi képviselőtestületeknek, a vidéki nemesi gyűléseknek szabad volt politikai kérdésekkel foglalkozniok s jogkörük ugyan nem terjedt ki rá, de feliratokban kérhették a cárt egyes reformok megtételére. Az új alkotmány ezt megtiltja s a politizálást csak a választás napját megelőző egy hónapon belül engedi meg s miután a választás csak februárban lesz, tehát négy hónapig mukkania sem szabad senkinek politikai kérdésben. Ez az első és legfontosabb eredménye annak az alkotmánynak, a melylyel a cár port akart hinteni népének szeme közé, a melyet manifesztumában úgy tüntetett fel, mint végleges megoldását és századokra kiható rendezését a cár és alattvalói közti viszonynak s mint befejezését annak a forradalmi

mozgalomnak, a mely nyolcvan év óta teszi bizonytalanná a trónt minden orosz uralkodó alatt, s a mely ha másként nem tudott érvényesülni, érvényesülni akart bombák és poklgépek segítségével, pedig Talleyrand már száz évvel ezelőtt megmondta, hogy itt volna az ideje annak, hogy az orosz cárok más halálnemet válasszanak.

Általában véve ez az alkotmány nem is akart jogokat adni a népnek, csak el akarta vele hitetni azt, hogy jogot ad neki. Hisz sem a képviselők függetlensége, sem szólásszabadsága nincs biztosítva, e nélkül pedig hogy képzelhető el, hogy a дума a nép igazi bajait és igazi óhajait kifejezhesse. Mert a függetlenségnek és a szólásszabadságnak azt a biztosítékát, a melyet ez az alkotmány nyújt, nem lehet biztosítéknak tekinteni. Ami a szólásszabadságot illeti, a tizenegyedik szakasz kimondja ugyan, hogy a дума tagjainak teljes vélemény- és szólásszabadságuk van azokban a kérdésekben, a melyre a дума hatásköre kiterjed, de a harmincharmadik szakasz, amely ezt a hatáskört megszabja, ugyyszólván jelentéktelenné süllyeszti le az egész népképviselést. Mi van ebben a harmincharmadik pontban? A дума hatásköre kiterjed mindazokra a kérdésekre, a melyek új törvények kibocsátására, megváltoztatására, kiegészítésére, felfüggesztésére vagy véglegesen hatályon kívül helyezésére vonatkoznak. Ebből azt lehetne következtetni, hogy ugyanolyan szólásszabadság illeti meg az orosz képviselőt, mint az európai parlamentek tagjait.

Talán így is volna, ha a tizenhetedik szakasz nem mondaná ki azt, hogy a дума tagja elveszti a mandátumát, ha elveszti a polgári jogait, az oroszok büntető törvénykönyve viszont kimondja, hogy elveszti a polgári jogait az, aki az «államrend megváltoztatására» törekszik. Hogy pedig mit értenek Oroszországban az «államrend megváltoztatására» való törekvés alatt, azt hiszem, nem kell bizonyítani. Így tehát az egész szólásszabadság illuziorussá vált, mert tisztán a rendőrségtől és a politikai hatóságoktól függ, hogy az állami rend felforgatásának ürügye alatt, a dumának tagjai közül klt és mikor hallgattathatnak el s mikor mondják ki azokat a törvényeket, a melyeket a дума az alkotmány harmincharmadik szakasza értelmében megváltoztatandónak mond, olyan állami alaptörvényeknek, a melyeknek szentségét és sérthetlenségét a büntető törvénykönyv a polgári jogok elvesztésének damokles-kardjával véd minden kritika ellen.

Azonkívül is van még az alkotmánynak egy szakasza, mely a szólásszabadságot ugyyszólván illuzióriussá teszi. Ez

a szakasz pedig az alkotmány ötvenharmadik szakasza, a mely behozza a klotürt s a mely kimondja, hogy ha valamely kérdés fölött a дума tanácskozása a cár véleménye szerint nagyon hosszúra nyulnék, akkor a cár utasítására az államtanács határidőt tűzhet ki a vita berekesztésére, s ha a дума még eddig a határidőig sem határozott volna, akkor az államtanács nem köteles a дума határozatát bevárni és respektálni. Így tehát tisztán a kormánytól fog függni az, hogy egyes kérdések fölött minő terjedelmű vitát enged meg, s nyilvánvaló, hogy majd épen azokat a kérdéseket fogja a megvitatás alól kivonni, a melyek pedig az orosz nép legvitalisabb érdekeit érintik.

Hogy minő liberális szellem vezette a cárt és tanácsosait akkor, a mikor ennek az alkotmánynak tervezetét kidolgozzák, az kitűnik a negyvenegyedik szakaszból s az utána következő néhány szakaszból, mely azt iktatta törvénybe, hogy úgy a dumának, mint a дума egyes bizottságainak üléseiről a közönség ki van zárva. Igaz ugyan, hogy az elnök a plenáris ülésekre, kivéve a zárt üléseket minden ujságnak adhat egy jegyet, de viszont minden ülés zárt üléssé köteles átalakulni, ha valamelyik miniszter azt mondja, hogy az a kérdés, a mely fölött a vita folyik, államtitkot képez s ezekről tudósítást nem szabad az ujságoknak közölniök. Így tehát tisztán és egészen a miniszterektől függ, hogy mely kérdésnek tárgyalását engedi nyilvánosságra jutni. Hogy pedig ezt nem fogják megengedni épen azoknál a kérdéseknél, a melyek az orosz népet legjobban érdeklik, az nyilvánvaló. Hisz ha nem ezt akarták volna, akkor az ülések nyilvánosságát nem szolgáltatták volna ki a miniszterek önkényének.

Az orosz alkotmány tehát nem európai értelemben vett alkotmány. Egyszerű tanácskozó testület, a melynek tanácsait a cár, ha akarja megfogadja, ha nem a karja, egyszerűen nem respektálja. Nem osztja meg a hatalmát az uralkodó és a nép közt, mint ahogy megosztják az európai alkotmányok s erőteljesen hangsúlyozza, hogy «a fundamentalis, államfentartó autokrata hatalomnak» változatlanul fenn kell maradnia. Ezentul is a cár lesz a törvényhozó, mint volt eddig s minden úgy marad, mint volt eddig s még az a legfontosabb joga is, hogy egy törvényjavaslatot kétharmad szótöbbséggel elvethet, csak illuzórius, mert akkor is csak az történik, hogy a miniszterium óhajára újból kell a dumának a törvény fölött tanácskoznia. Hogy pedig minő eredménye lesz ennek a második tanácskozásnak, az előre látható akkor,

mikor a cárnak a klotürszakasszal bármikor joga van a már előbb kifejtettek szerint utasítani az államtanácsot, hogy ne várja be a дума határozatát, hanem arra való tekintet nélkül készítse el a törvényt a publikálhatásra.

Az orosz parlamentnek 412 tagja lesz, de a választási rend úgy van megcsinálva, hogy abból okvetlen a kormány feltétlen hivei kerüljenek ki többségben. Hisz azokban a kerületekben és városokban, a melyekben nem tiszta oroszok, hanem lengyelek, zsidók és németek laknak, csak egy-egy képviselőt választhatnak, míg a tiszta orosz kerületekben ugyanannyi lakosság tizet-tizenkettőt. Így például Vilna, Odessa, Kíev, Karkov, Riga, a melyeknek lakossága megközelíti a fél milliót egy-egy képviselőt küldenek majd a dumába, de Orel, a melynek csak huszonötezer lakosa van szintén küld egyet, sőt Archangeloszkben tizennyolcezer lakosra esik egy képviselő.

Maga a választási rendszer a közvetett választáson épül fel, sőt a vidéki parasztkerületekben kétszeresen közvetett a választás. Mert ezekben a kerületekben a választók előbb megbizottakat választanak, ezek a megbizottak aztán megválasztják azokat a meghatalmazottakat, akik a képviselőt választják. A mellett a választói jog is igen magas cenzus-hoz van kötve. A földbirtokos osztálynál bizonyos kiterjedésű földterülethez van a választói jog kötve, iparosoknál pedig tizenötezer rubel vagyonhoz.

Minthogy pedig a választásoknál a korteskedés és az agitáció meg van tiltva, sőt a hatóságoknak meg van az a joguk is, hogy a választói gyűléseket egyszerűen feloszlassák, miután a sajtónak nem szabad egyetlen szót nem írnia a választásokról s egyetlen jelölt mellett sem szabad állást foglalniok, e mellett semmiféle politikai kérdést a választást megelőző egy hónapot kivéve feszegetni az egész birodalomban nem szabad, ezzel a vesztegetéseknek, a mandátum vásárlásnak tág tere nyílik s már ez az egy körülmény is kizárná azt, hogy a választásokon és a dumában a nép igazi akarata megnyilatkozhasse.

Azért ez az alkotmány lehet egy etappe az alkotmányosság felé való haladás után, de semmi esetre sem lehet az, amit Durnovo, Moszkva új kormányzója mondott, befejezése a birodalom reorganizálásának.

Četič Svetozár.

Írta : Gergely István.

Kékes fehér villamfény tölté be a trieszti pályaháznak az üvegcsarnokát. A nagy építményben zajtalanul elvesznek a vasuti szolgák léptei, csupán az óriási villamos golyóknak a sercegése és a póstahivatalnok telegráf készülékeinek csöngetése hangzik elő.

De a zaj egyenletessége oly monotonná válik, hogy amint Četič Svetozár most izgatottan kilép az első osztályú váróteremből, egyszerre különösen meghökkenve megáll egy pillanatra; azt hitte, hogy valami kéklő óriási csöndesség fogja mostan át türelmetlen szívét és lüktető homlokát.

— Hány percig tart még, míg a gyorsvonat Cormons felől megérkezik? — kérdezi a kövér portástól, aki szemüvegét és a Piccolo esti lapját letéve, katonásan jelenti a sorhajók kapitányának:

— Egy óra és húsz perc múlva itt lesz?

Četič Svetozár hátratulja kappijét és kezét csipőjére téve zavart meglepetéssel néz a portásra, mintha azt várná, hogy majd javít előbbi mondásán és hátha a gyorsvonat hamarabb érkezik.

De a portás ismételte szavait:

— Egy óra és húsz perc múlva, sorhajó kapitány úr!

Četič Svetozár visszament a váróterembe, leült a kerek asztalhoz és idegesen remegő ujjaival mindjárt három cigarettát sodort magának. Gyorsan készen volt az egyikkel, rögtön a szájába vette a másodikat. Azután maga elé rakta az óráját, egy gyönyörű gyémánt-iniciálékkal ellátott genfi remeket, amelyet ezelőtt tiz évvel kapott emlékebe a sportkedvelő főhercegtől, a kivel együtt nyerte meg Pólában a nagy regatta-díjat. Most hosszúkás, fekete tarcáját vette elő és abból izgatottan húzta ki azt a régi, rongyos, ütött-kopott arcképet és nézte, nézte . . .

Egy vékony, karcsu fiatal leány aránytalanul dus, óriási hajkoronával, föltűnően szegletes és rút arccal. De ez a szegletesség és rútság olyan, hogy az ember azt kérdezi magától, mért tartom én azt a nőt szépnek? S ha azután

utána vizsgál, meglátja a nagy, szellemes, barna szemkeet, a duzzadt ajkak szabályos voltát, az ívelt homlokot, az arcnak különös kifejezését a mely csupa gúny az ajk körül és csupa szentimentalizmus a szemekben, aztán a ritka formájú orrot, a mely szinte japánivá teszi az arc szabását — s az ember azt mondja magának; ez egy exotikus, bizarr, szépség, tudj Isten honnan, talán Japánból! S ekkor azután bolondulunk érte! . . .

Četič Svetozár is bolondult, de olyasmit érzett, mintha most nemsokára kiábrándulna, pedig félt a kiábrándulástól. Elmúlt és elfelejtett divatú ruhában látta a képen a leánykát, a mint nyolc év előtt utoljára állott előtte Budapesten. Nem tudta magát azzal megvigasztalni, hogy nyolc év alatt a fiatal leányka fiatal asszonnyá válik — enfin — de bántotta valami megfeyjthetetlen rossz érzés, mintha valaki megöregedett volna — az is, és tán ő is . . .

E pillanatban kitárult az ajtó és a hajlongó portás előtt két elegáns asszony lépett be a váróterembe, egy trieszti bankárné és a lánya.

Četič észre se vette őket, csak bámulta tovább az arcképet.

— Nézd csak Četič! — mondá az asszony a leánynak.

— Minő rossz színben van! hogy soványodik ez az ember!

— Már folyamodott egy évi szabadságoltatásért, Kairóba megy — súgja bizonyos megvető mosolylyal a hatalmas asszony, ez a nagy fekete szemű és fehér arcú Messalina-alak, mialatt huga leányos részvétellel nézett a karcsú férfiúra.

Most hangosan elköhinti magát az asszony és pajzán hangon kiált, hugával farkasszemet nézve:

— Četič Svetozár!

Četič ijedten fölugrik, elrejtí az arcképet és odalép a nevető hölgyekhez, a kik szintén várták a gyorsvonatot.

— Egy nőrokonomat várom, egy szép magyar asszonyt, aki Velencéből jön látogatásomra.

— Na, na, maga alamuszi! — mondá hamisan az asszony és Četič zavartan pirulva védekezett.

Mikor a portás a gyorsvonatnak a közeledtét jelentette, a bankárné tapintatosan elbucsuzott Četičtől, aki neki ezért lelke mélyéből halás volt.

A sorhajókapitány kilépett a perronra. A hatalmas üvegcsarnok villamos kékségében emberáradat állott és az egész tömeg mozdulatlan várakozással néz egy irányban ki a szabad fekete éjszakába, a melyet a pályaház óriási

félíve mintegy nyitott száj szegélyez. A közeledő gyorsvonat piros lámpája egyre nagyobbodik.

Nagy csend, egyszerre megszólal a pályaház harangja, a vonat bedübörög és a várakozó tömeg egyszerre lármáz és föl-alá kezd szaladni.

Svetozár fekete bajsát pödörítve, izgatottan szemléli a menőket, végigszalad a waggonok során, félig csalódva és félig bosszankodva a kijárási felé fordul, a mikor háta mögött egyszerre megszólal egy édes, bájos női hang visszatartott kacajjal.

— Sorhajókapitány uramnak alássan jelentem . . .

Svetozár a gondolat gyorsaságával megfordult a sarkán. Egy első osztályú kupé ablakából kinevettek, egy tollas orosz asztrakán sapka alól Emma nagy szemei. Nagy piros ajkai közül kivillogtak nagy fehér fogai. Diadalmas kacérsággal állott ottan, mint egy kalandvagyó orosz cárnő a mult századból.

— Emma!

És a következő pillanatban egymás karjai között feküdtek és összeforrtak egy hosszú, hosszú csókban. Svetozár egyszerre fölcsupdott és szemei keresték a bankárné hatalmas alakját. Épen kiment, most megérkezett férje karján és Svetozár üdvözlését egészen természetesen viszonzta.

Mikor aztán a kocsi kéjes homályában egyedül voltak és a házak egymás után repültek el szemeik előtt, Emma ellágyultan fűzte karját a férfi nyaka köré:

— Nyolc év után! Milyen különös? Mondja, Svetozár, nagyon megváltoztam? Tetszem még magának? — tévé hozzá szünet után észbontó kacérsággal.

Četič hevesen csókolta meg a ragyogó asszonyt.

— Hát én? — kérdezte azután.

— Maga — felelt Emma gondolkodva — maga mostan egészen más. Maga ezelőtt olyan volt, mint az alma, mostan olyan, mint egy érdekes spanyol! — Elhallgatott. Azután az ideges nők következtelenségével hirtelen elszomrodott. — Bizony, az édes papa meghalt!

Tudom a Samoa szigeteknél kaptam meg az ujságot ezzel a szomorú hírrel. — És az őszinte emberek becsületes részvételével megszorította Emma kezét. — Ah, édes Emma, hányszor gondoltam én a maguk házára, azokra a kávé-uzsonnákra sok kalácsos és tracsos. Mikor az «édes apa» hazajött a hivatalból, vége volt a pletykának, nagyon komoly ember volt. Ama két hónapi szabadságom alatt többet voltam maguknál, mint az én magyar nagynénikém házában, akinek

meglátogatása volt budapesti utam tulajdonképpeni célja. Ugy szerettem magát és úgy szeretem . . .

— Másra nem emlékszik? Semmiért sem haragszik reám? — mondá Emma és hevesen megszorította a férfi kezét, majd fejével erőszakosan maga felé fordította Svetozár fejét. Nyitott ajkakkal farkasszemet néztek egy ideig egymással. Svetozár rögtön megértette Emmát.

— Fájt, édes Emma nagyon, először is az, hogy az eljegyzés azzal a majomkirályllyal megtörtént. De hát egy ilyen szegény horvát nemes nem tudta letenni a kauciót a a szegény hivatalnok leányáért. Fájt az is, hogy maga akkor elutazásom napján délelőtt nem jött el, ahová ígerte. Tudtam, hogy maga annyira szeret, hogy semmit sem tagad meg nekem. Később örültem, hogy egy lelkiismeretlen tettel kevesebb van a lelkiismeretemen. Jól tette, hogy nem jött.

— Ah, mit! — vágott közbe kómikus kétségbeeséssel Emma — esett az a csúnya eső és akárminő okot is mondtam a mamának, nem bocsátott el! De mondd, Svetozár — kérdezte nagyon komolyan most Emma — voltál te igazán szerelmes másba az alatt a nyolc év alatt? En mint leány, mint más ember jegyese, éretted mindenre kész voltam.

A kocsí most a tengerpartra ért. Sűrűen állottak egymás mellett a bárkák, közöttük vékony sávban ki lehetett látni az éjjeli tenger végtelenségébe. A mólón olasz láрма, hal-bűz és pálinkás bódékból kitóduló tömeg. Az égen pedig az örök csillagok ragyogtak.

— Emma, egyet szerettem életemben igazán és az te voltál!

A kocsí most gyorsabban robogott, közvetlen a járda mellett, a fényes utcai lámpák mintha a kocsiba dugnák a fejüket; egy zökkenés, megállanak és a Hotel Marion kapusa süveglevéve nyitja ki a kocsí ajtaját. Egy félóra múlva lejött Emma a szobájából a szálloda pálmacsarnokába Svetozárhoz a diner-re.

— Svetozár, miért rándulnak össze a maga szempillái?

— Ideges vagyok — felelte kurtán Svetozár. Azután mesélgetni kezdett Emmának az ő érdekes útjáról. Hogy járta be azóta háromszor a világot, minő érdekes népeket keresett föl, mennyi kalandos vidéken barangolt, hány veszélyen ment keresztül. De nem beszélt arról a zajos életről, a bűvös-bájos bűnökről, az idegölő mulatozásokról, a melyek az elegáns tengerésztsztre a világ minden társaságában vártak, sem azokról az óriási ivásokról a hajón, a

háborgó tenger tetején, a szárazföld minden szórakozásától távol. Egyszerre Emma megszólalt:

— Svetozár kérem, változtassunk helyet, nem tudok erre az öreg emberre nézni ott a másik asztalon.

— De mi leli Emma? — kérdezte Svetozár, miután az asszony nem törődve a föltűnéssel, az ő helyére ült.

— Lássá ez az ember ijesztően hasonlít volt férjemhez. Apropos, elváltam ám! Az a nyálas, kék nagy száj, azokkal a ritkás, sárga fogakkal, a ráncos arcban elfakult és mégis szűrő szemek, sárga kopasz fej, pfuj! És még a visszaemlékezés is megborzogatta ezt a fiatal életet. A mi legjobban undorított, valahányszor hozzám nyult, az volt és mindig ez jutott eszembe! Ez az ember öregebb apádnál és anyádnál! Ugy-e különös? . . . Oh, nem bírtam volna ki tovább, megszöktem.

— S most így egyedül jobb?

— En nem vagyok egyedül.

Svetozár kérdő tekintetet vetett Emmára.

— Oh nem — nem mentem újra férjhez.

— Hát?

— Barátom van! Nem baj, édes papa meghalt, nem tudja. Barátom van, Livioni herceg, hiszen ismeri legalább hirtől. Becsületes, derék, jó ember. Megvet talán mostan, Svetozár?

Dehogy vetette őt meg! Csupán azért csinált pár pillanatra valami különös arcot, mert eszébe jutott, hogy mi lehet egy ilyen fővárosi leányból a ki mindent tud és semmit se tehet, mihelyt az egyedüli ember, a kitől fél, meghal. A legtöbb embernek van valakije, a kinek kedvéért jó akár szeretetből, akár télelemből. Ezek az igazi őrangyalok!

— Kedves Emma, ez az élet olyan alávaló, hogy nem érdemes boldogtalannak lenni. Fittyet hányok az élet formáinak! Mikor én úgy éjfélkor a végtelen tengeren elnézek a magányos födélzetről, elszakítva az emberi társaságtól, ég és föld között lebegve, akkor különös gondolatok támadnak bennem. Ilyenkor az ember kezét fog saját magával . . . nem jó ismeretség ugyan, de az ember mindent megért másokban és nem bocsát meg, mert nincs megbocsátani valója senkinek. Minden mindegy! Slava, édes Emma, koccintsunk!

Emma csodálkozva tapasztalta, hogy Svetozár szeret inni. S mikor iszik, szemei olyan különös, üveges kifejezést nyernek, hogy Emmát valami idegenszerű balsejtelem fogta el. De a mikor látta, hogy a pezsgőital az imádott férfi jó-

kedvét csak fokozza, szívesen hörpintett a hideg gyöngyöző borból. Neki is jól esett.

— Menjünk föl, Svetozár, nálam isszuk majd a feketét.

Emma szobája az első emeleten volt. Olyan igazi szálloda szoba, egy magas, tágas terem, határozott izlés nélkül, kényelmes bútorokkal, hideg kényelemmel és villamos világítással, a mely minden bensőséget megöl. Az asztal fehér márványlapján kis csészékben gőzölgött a fekete kávé, mellette egy ötcsillagos Hemessey üveg. A nyitott erkélyajtón beözönlött a sós tengeri levegő és a holdvilág.

— Édes, egyetlen Emmám, nyolc évig kellett keservesen várakoznom, a míg végre sorsom megadta, hogy veled egyedül lehessek.

Emma egy kissé pityókosan Svetozár ölében ült és fülcimpáiba fogódzkodott. Ragyogó nagy szemei rásütöttek a délszláv tengerész barna arcára, a melynek ráncait oly érdekesnek találta Emma. Svetozár nedves szemekkel nézett föl az édes asszonyra. A pezsgőtől fölhevült ember valami örült vágyban érezte szívétől dobogni a torkáig egész valóját; minden rózsás színben úszott előtte és a füleiben különös dallamok hangzottak folyton.

Most megkapja Emma fejét és füleibe súg neki valamit, valami örült, értelmetlen szavakat. Emma fölegyenesedik, fátyolos, epedő tekintettel néz Svetozárra.

— Nem is engedtem volna, hogy ilyen későn haza menj, Svetozár. Olyan sokáig nélkülöztelek, hogy most egy pillanatig se hagylak el! De a fejem fáj az italtól, menjünk ki egy kissé az erkélyre!

Kiléptek. A mólón épen egy magánfogat dübörgött át és csakhamar eltűnt. A bárkák és a hajók mozdulatlanul álltak a csendes öbölben, a világító torony fénye mint egy vörös léghajó állott az ár fölött. Miramár márványmeséje misztikusan ragyogott a távol éjszakában és a Piazza Granden az Orologio vaslovagjai épen éjfél után ütöttek. E pillanatban az Archiduchessa Carlotta bömbölni kezdett és lomha fekete teste megindult arra felé, a hol a távolban Velence emelkedik karcsun az árból; az édes Velence a sok campanilevel, a duclaleval, a reneszánsz-palotákkal, melyekben a prärafaelisták örök költeményei mosolyognak a modern emberre és ezer hazugságra . . .

— Reggel hatkor Velencében lesz ez a hajó, suttogta álmodozva Emma. Ott van Livioni, most biztosan a San-Marco-téren hallgatja a banda cittadina zenéjét. Minő biza-

lommal van hozzám ez a jó ember, még csak ürügyet se kellett használnom, hogy Triesztbe jöhessek. Tisztel engem. Mióta deklasszifikált ember vagyok, azóta érzem csak azt a meleg gyönyörét a tiszteletnek. Nyugalommal tölt el. A magamfajta asszony utolsó élvezete a tisztelet. A pályaházban is mikor megcsókoltalak és te zavarba jöttél az előtt a kövér asszony előtt és a mikor itt a szállodába megérkezve, te nem akartál szobámba följönni, oh, ez nagyon jól esett, áldjon meg az Isten érte.

Svetozár mereven dült az erkély oszlopára és bámészan nézett ki a tengerre. Pezsgőmámora a nyers tengeri levegőtől lassan oszladozni kezdett, feje tisztult és agyában a reggeli szürkület buta józansága derengett. Csupán térdeiben érzett fáradtságot. Lomhán leült a szalmából készült karszékre. Tompa gondolatnélküliséggel, minden vágy nélkül nyújtózkodott a kényelmes ülésen és rettegve gondolt arra a pillanatra, a midőn be fognak menni a szobába.

Valami akarathiány, bágyadságot érzett szívében, valami szörnyű gyávaságot, a melynek puszta gondolata blazírt arcába kergette a vért a harmincöt éves embernek, a ki háromszor járta körül a világot, mint az élet örömeinek diadalmas hőse; a kinek joga van az asszonyra, szuverén joga az élet kegyelméből. És most? Oh jaj! Most ijedten érezte a pezsgő mámorának lassú tűnedezését, halántéka hűvös lett — és különös — ilyenkor a jobb halántékán valami furcsa idegenszerű hidegséget érzett, mintha kis buldog revolverének csövét tartaná oda!

Emma dús, gazdag barna hajának illata most kellemetlenül érintette. Mintha valami kellemetlen teher volna ez az édes asszony, aki bűnös-vágygyal hajlik ide keblére.

— Svetozár! — sugta álmatagon az asszony s azután ajkaihoz vont a szikár férfikezet.

— Emma! — felelt Svetozár apai melegséggel és megcsókolta a nagy fehér fogakat a nyílt ajkak között.

A mólón egy lélek se járt. A lámpasor szabályosan világított és a lassu tengeri zaj mélységes harmóniával töltötte be a levegőt. A hold már lefelé haladt.

— Svetozár, menjünk be, fádom!

Lassan, mintegy hipnotikus álomban imbolyogott be a szobába, shavlját összehuzva az asszony. Becsukta az erkélyajtót és leeresztette a függönyt. Nem nézett Svetozárra.

Svetozár megfogja Emma kezét:

— Édes Emmám, engedd meg, hogy maradjak itt.

— De, igen... Emma mosolygott.

— Becsületszavamra mondom, esküszöm neked, hogy nem élek vissza helyzetteddel.

Emma hirtelen új arcot csinál, visszalép s azután, mint aki mindent megért, megragadja a férfi kezét:

— Köszönöm, Svetozár!

Emma a divanon ágyat készített a vendégeknek. Svetozár szívében meleg fájdalom sajgott, önvád és epedés, honvág a szerelem után. Furcsa, harmincötéves ember, aki sok női ajkakról szedett mézet és most történt meg vele először életében, hogy egy szerető nő előtte ágyat vetett neki. Ez a karcsu asszony a dús, gazdag hajjal, most olyan szüzes, annyira bájos volt, amint lehajolt fejjel gondoskodóan igazította meg a párnát.

Most a spanyolfalat állította a diván és az ágy közé. Csókra nyujtva homlokát Svetozárnak.

— Jó éjt Svetozár!

Amikor egymástól elkülönítve mindegyik fekvőhelye előtt állott, hogy levekkezzék, csodálatos elfogultság fogta el őket. Hallgatództrak. Egyik sem akarta elkezdni a vetkezt. Azután nesztelenül, a lélekzetet visszafojtva, mégis csak levették ruhájukat.

— Vetkeződjél Svetozár, én már ágyban vagyok.

— Én is.

— Hogyan, igazán? Jó éjt!

Emma elfujta a gyertyát.

Nesztelenül feküdtek, egyik sem mert megmozdulni. A szobába a reggeli szürkület kívülről valami különös derengést öntött be a sárga ablakfüggönyön át.

Svetozár halántéka csak úgy lüktetett. Szégyelte magát. Közönséges állati szégyenkezés fogta el, amelyet azonban csakhamar erőszakosan elkergetett gondolataiból.

— Miért nem szeretem már ezt az asszonyt úgy, mint egy óra előtt? — kérdezte dühösen magától úgy, hogy önkénytelenül megfordult fekvőhelyén.

— Mi az? — kérdezte Emma tettetett álmossággal.

— Bocsáss meg, zavartalak, jó éjt.

S Svetozár tovább gondolkodott, hogy számot adjon magának. Pedig csupán hazugságot keresett uri maga számára. Aki másnak tud hazudni, ügyes ember; aki önmagát tudja rászedni, boldog.

Svetozár félig elszenderült, aztán megint fölébredt. Azután kezét homlokára támasztva, elkezdett merengni.

— Milyen kár, hogy Emma már nem feleség. Akkor szeretném. Elvégre bűn, de adhatnék a férjnek elégtételt éle-

temmel! De egy maitresse?: Ez lopás és csalás, gazság! Minő elégtétellel szolgálhatnék Livioninak? Legfeljebb kifizethetném számláit, de én szegény és becsületes vagyok! Az az asszony ott idegen tulajdon, nem az enyém.

Svetozár boldogan és büszkén nyujtózott az ágyban, az előbbi szégyennek, az előbbi boldogtalanságnak semmi nyoma. Svetozár most boldog ember.

Ott a spanyolfal másik oldalán pedig fekszik az érdekes «japáni» asszony és nagy, barna szemeiből sűrű könnyek hullanak fekete selymes hálóingére. Kezeit összekulcsolja, mint egy kis gyermek, aki a zivatar alatt biztos helyen, távollevő anyjáért imádkozik. Olyan védtelen és meghatott, szemét megindítóan sugárzanak fölfelé és ajkai oly bánatosan és hálásan rebegik:

— Ah! Mennyire tisztel és becsül engem ez a jó ember, engem, árva nyomorultat! Örökre fogom szeretni és áldani, — áldja meg őt az Isten, aki engem megvert!

Bibliai játékok.

Irta: Tutsekné Bexheft Lilly.

O b e r a m m e r g a u, 1905 augusztus.

A ragyogó világvárosból, a nagy szerencsék, nagy vagyonok és nagy nyomorúság ezerképű metropolisából, Párisból, a csendes alpesi faluba jöttem. És ennek a kis alpesi falunak mégis aránylag sokkal nagyobb az idegenforgalma, nagyobb a vonzóereje a *ville lumiére* sokszerű csábjainál. Vajjon az ember még mindig inkább keresi az idealizmus hitből és lelkesedésből szőtt délibábjait a földi, reális élvezeteknél?

O b e r a m m e r g a u n a k az idén premiéreje volt. A tiz évenként, legközelebb 1910-ben visszatérő passiójátékok mellett újra felelevenítették a harminc év óta elhagyott *Kreuzeschule* színjátékát, melyet új szöveggel ezentul szintén minden tiz-tiz esztendőben fognak előadni. Megelevenedik az antik, ó-görög színpad szabad ég alatt felvonuló kara, a karvezető magyarázó szónoklatával, s amint a zene ágy, templomi hangjai mellett a középső, fedett szin függönye felszáll, csodásan rendezett élőképekben látjuk Krisztus életét. Az élőképek közt pedig Dávid király romantikus története játszódik le előttünk.

Odaát, a határon túl, ahol a *Wacht am Rhein* nek vége van, s a *Marseillaise* kezdődik, az emberek a maguk életét élik. Önzők és erősek az örömeikben, vidámságuk a gondtalanság napsugarát szórja a néző lelkébe is. Nem hagyják el a hazájukat, nem ismerik a világot, lapjaik nem írnak egyébről csak francia politikáról, francia színházról, francia gyilkosságokról, s bár nem látták soha Londont, soha Berlint, soha a világ többi nagyvárosait — naivan és büszke öntudattal mondják: — *Il n'y a que Paris*.

A bajor fajnak ez az őseredeti hajtása itt, a fenyőborított hegyek között szintoly hű az otthoni röghöz: de ezt a fajt nem az öröm és a gondtalanság, az élvezetek varázssereje köti meg, — hanem a tradíciók, az Ige testnélküli hatalma.

Ez a kicsiny nép itt nem a maga életét éli: hanem a mások életét. Szavai és mozdulatai a bibliai szent játékokhoz idomultak. Külsejében ahhoz alakult. A férfiak fürtös, hosszú haját viselnek, arcuk hasonló lesz a próféták arcához. Fogalkozásuk is ehhez a világhoz köti a lelküket. Nemzedékről-nemzedékre folytatják apáik, ősök mesterségét, faszobrászok, faragóművészek lesznek, és Krisztus szobraikon, reliefsen látjuk az istenember szenvedését, megdicsőülését, mely az ő lelkükön, az ő alkotóképességükön idomult keresztül.

Ez a faj erőt és ihletet merit a nagy illuzióból, — és illuziót nyújtva műveiben, játékában egyaránt, keresi meg mindennapi kenyerét. Ez az egészséges, a tiszta, bibliai élet. És ennek az erős életnek a csodájára járnak az idegeknek, kihalt lelkű, szomorú modern nép, mely csak az idegeinek keres szenzációkat úgy itt, mint odaát, és mindenütt.

A falun kis patak folyik keresztül. Partján tiszta, emeletes házak épültek, freskókkal díszített falakkal, kicsiny kertekkel, amelyben lila meg piros mák virágzik, és hosszú póznákon színes üvegömbök díszlenek. A lugasokat befutja a vadszőlő, s a távolabbi villák mögött meredeken, ezernyi méterre emelkedő hegytetőn is a keresztet látjuk, a fenyvesek felett. Az üzletek kirakatai tele vannak fafaragással díszített iparművészeti tárgyakkal. Lépten-nyomon idegen nyelvű feliratokat látunk. Sőt Oszkár Zwink házában szemembe szökött a figyelmeztetés, hogy megrendeléseket elfogad angol, francia, olasz, magyar és német nyelven.

A lakosság, s a közreműködők több száz főre menő tömege katolikus vallású: de magának az előadásnak konfesszionális jellege nincs. Már a kicsiny gyermekek hozzászoknak ehhez a sajátságos vallásgyakorlathoz, mely szép, ideális emelkedettségénél fogva szinte inkább istentisztelet, mint színjáték. Ők játsszák az angyalok szerepeit, s a nagy felvonulásokban fürtös, szép formájú fejcskéikkel felbukkanak a nép közt. Az oberammergauiak két harmadrésze részt vesz a játékokban. Maga a polgármester, Sebastian Bauer is játszik, fekete szakállu, fekete haju úriember: s az egyik levita néma szerepében jelenik meg a színen.

A színház óriás fedett nézőtere négyezer emberre épült; de a roppant épület sokszor szűknek bizonyul a közönség befogadására, és volt olyan nap, mikor tízezer

vendég fordult meg a kis Oberammergau vendégszerető házaiban.

Fél kettőkor becsukják az összes ajtókat s a nézőtér teljes szélességének megfelelő nyitott szinpadra lassu, nyugodt mozdulatokkal jönnek be a hosszú, gazdag, aranszegélyű keleti palástokba burkolt nők, és férfiak, mialatt a zenekar, — szintén mind oberammergaui zenészek, — lágy, zengő melódiába kezd. A kék égről besüt a nyári, fényes nap a színre, megvillogtatja az énekesek diadémjeit, a szellő meglobogtatja a palástokat, fecskék röppenekát fejeik felett, s a középső szinpad épülete felett látszik a festői tájék.

Aztán felszáll a függöny, a kar elvonul. Bibliai alakok tűnnek fel előttünk. Az agg Jesse, és lantos pásztor-fia Dávid, akit Izrael főpapja felkent jövőendő királylyá. Látjuk párbaját a dicsekvő pogány Góliáth-tal, s amint az ifjú parittyája elejti az óriást. Megjelenik Saul, aki félti Dávid népszerűségétől a maga koronáját. Gyűlölsége száműzetésbe kergeti Dávidot, és künn, a filiszteusok közt lesz az ifjú pásztorból férfi, — míg hirül hozzák Saul elestét, s a főpapok eljönnek érte, hogy királylyá koronázzák. Itt aztán új történet kezdődik. Dávid fiának, Absolonnak pártütése, fegyveres lázadása apja ellen, legyőzetése, és Dávid diadalmas bevonulása az ünneplő Jeruzsálembe. Pálmaágas nők és gyermekek fogadják, lándzsás harcosai kísérik, papjai a frigyládát hozzák az oltárra.

És Dávid életének minden mozzanatával párhuzamban látjuk megjelenni Krisztus életének hasonló eseményeit. Születését és keresztelését, megkísértését a sátán által, bevonulását a szent városba, utolsó vacsoráját, keresztfeszítését és megdicsőülését.

A karvezető elmondja az örök történetet, a zene halkan kíséri minden szavát, és valami nagy érzés hulláma csap össze felettünk: a szenvedéseké és a megváltásé. Naiv, egyszerű emberek érzékitik meg előttünk ezt a szent színjátékot, naiv, igaz ihlettel.

Mert ezeknek az embereknek élete hit és játéka tradíció. Régi időkből való szent fogadalom alapján játszáék el a nagy tragédiát minden tíz esztendőben, az 1640. év óta. Már több mint száz esztendővel ezelőtt művészi szobrokat faragott ez a nép, és most is látni a régi művészek csodálatosan élethű munkáját, Krisztust a jászolban, a hódoló királyok csoportját, a pásztorokat és bárányokat, kincsekkel

megrakott tevéket, — egész megelevenedett világát a leg-szebb legendáknak.

Előadásuk legtávolabbról sem színészek játéka. Közvetlenebb, és művésztlenebb. Közelebb áll a természethez, és kevésbé tetszetős. S amidőn az egyik hosszú göndör fürtű közreműködőt megkérdeztem, nem-e akadt még senki az oberammergauiak közül, aki nagyobb tehetsége által kitűnve, künn, a nagy városok színpadjain folytatta volna művészi pályáját, őszinte megbotránkozással felelte: — Nem. Közülünk soha, senki sem lett színész.

A különböző érzések finom skáláját egyetlen ember tudta megszólaltatni köztük, — Saul király megszemélyesítője, Sebastian Lang. Vele is beszéltem később. Ő mondta el, hogy a passziójátékok éveiben a szereplők némelyike kilencszáz márkát keresett, s hogy a pompás jelmezeket is mind itt, a faluban készítették. Foglalkozására nézve Krisztus-faragó és büszkén mutatta — fia munkáit. Mert a fia is a faszobrász iskolába jár. Ő is itt fog élni, ebben a légkörben, ebben a világban, s az ő fiai, az ő unokái is valamikor, s az egyik nemzedék a másik után vonul keresztül ezen a szellős színpadon, míg elérkezik a templom melletti kicsiny temetőbe.

Ezekben a harmónikus életekben nincsenek változások. Ezeknek a férfiaknak, ezeknek a leányoknak a mozdulataiban a szomszéd franciák, a latin faj graciózus, érzéki bájából semmi sincs.

És mi, akik távol állunk mindakét nemzettől, verőfényes Magyarország délibábos rónaságaira gondolunk, Erdély havasaira, a thorockói rókaprémes viseletű szép magyar menyecskékre, arra a tömördek dekoratív értékre, nemzeti kincsre, amit a külföld csak lassan-lassan kezd még felfedezni nálunk.

Es mégis, a világmentő ember látja csak, hogy valami hiányzik ezekből a képekből. Nem az erő, nem az eredetiség, sem a hatalmas faji jelleg. Valami más. Az élet, a mozgás, a cselekvés.

Mintha megéreznék a Kelet ólmos lethargiája. A magyar ember hallgat, szemlélődik. Nem rendez vidám farsangi felvonulásokat. És nem játszik komoly bibliai játékot sem.

A megkötött erő nemzete vagyunk. Az a nemzet, mely véres háborukat vivott a kulturáért.

De nem ismerte soha a kultura derűs, vagy pathetikus játékait . . .

A magyar zene fejlesztése.

Írta: Csiky János.

A nemzeti érzés ujjaszületésének korszakában a magyar művészek is fölébredtek és lázas törekvéssel akarják pótolni a faji sajátosság rovására elkövetett mulasztásaikat. A festők, szobrászok és építőművészek mellett a legtöbb eredménnyel és a legnagyobb sikerrel dicsekedhetnek zeneköltőink. Az újabb magyar operákban, operettekben, szimfonikus művekben és dalokban már van valami a magyar nép lelkéből, már kiérezhetjük fajunk eredeti vonását és ami talán a legtöbbet ér, elhallgattak a kételkedők: nem gúnyolják, nem kicsinylik az úttörők önfeláldozó munkáját, mert végre ők is belátták, hogy csak nemzeti irányban lehet művészetünket fejleszteni. A magyar zeneköltőkre igazán magasztos, dicső feladat vár: a sokat emlegetett és kütföldön is megirigylet magyar népdal művészi feldolgozása.

Ebben a rövid tanulmányban azt akarom kifejtetni, miképpen kellene és milyen eszközökkel lehetne elérni a kitűzött célt. Előbb azokról a tényezőkről fogok megemlékezni, amelyek nemzeti zenénk fejlődésére a legnagyobb befolyással vannak. Kezdjük az Operaházzal, az ország első zeneművelődési intézetén. Örökös a panasz, hogy nincs újabb magyar opera, amelyért a közönség lelkesedni tudna. A bemutatott újdonságok a közönség részvétlensége miatt egymásután tűnnek le a játékrendről. Egyaránt hibáztatható ezért az Operaház vezetősége és a közönség. Az Operaházban válogatás nélkül, kételkedő hittel és a legcsekélyebb jelével adják elő a magyar operákat. A közönség nem bizik a hazai szerzőkben és már előre megbuktatja a legértékesebb alkotást is. Erős, befolyásolhatatlan kritikával és némi jóindulattal azt hiszem könnyen meghódíthatnák a közönséget, amelynek zenei művelését a később vázolt alapon kellene reformálni. Az Operaház egyik sürgős és rendkívül fontos kötelessége volna, hogy maga teremtsen magyar műveket. E célból szövegeket kellene rendelnie jelesebb poétáinktól és íróinktól. A mai zenei viszonyok mellett csak-

nem elkerülhetetlen, hogy ne csak szöveggel, hanem némi előleges anyagi támogatással lássák el az érdemesebb, eddigi működésük alapján teljesen megbízható zeneköltőket, akik így gondtalanul szentelhetnék minden idejüket a művészi alkotásra. Ugyanezt a kisebb énekes színházak is megtehetnék.

Kevesebb áldozattal is igen sokat tehetne a Filharmoniai Társaság. Ezek a jeles művészek se nagyon rajonganak a magyar muzsikáért. Csak kötelességből adnak elő egy-egy hazai ujdonságot és abban sincsen sok köszönet. A bemutatásra kerülő művek kiválasztásánál figyelmet kellene fordítani arra, hogy ne csak a zeneszerző legyen magyar, hanem első sorban az előadásra kerülő munka. A Filharmoniai Társaság így sok zeneköltőben fölkeltené a nemzeti lelkesedést. Kisebb zenekari művek előadásával kellene elősegíteni a fiatal poéták szárnybontogatását. Nagy baj az is, hogy a filharmoniai hangversenyeken minden magyar művet csak egyszer adnak elő. Miért nem ismétlik meg a következő esztendőben a becsesebb ujdonságokat, amelyeket első ízben talán meg sem értett egészen a közönség.

A magyar zene fejlődésének egyik sokat szidott keréktörője az Országos Zeneakadémia. Ott még mindig német rendszer uralkodik. A zeneszerzést egy nagytudású, be német vérű, német lelkű mester tanítja. Az intézet végzett növendékei vagy elnémetesednek, vagy pedig, ha elég erős volt bennük a magyar érzés éveken keresztül botorkálnak a magyar zene járatlan utain. Bármit beszélnek: az alapos zenei készség nem elégséges arra, hogy valaki magyar zeneköltő lehessen. Ismernie kell népünket, népünk zenéjét és gondolkozását annak, aki fiatal művésznövendékeinket a muzsika fölépítésének elemeire megtanítja. Ezért volna olyan üdvös, hogy a Zeneakadémián legalább egy párhuzamos zeneszerzési osztályt állítsanak azok számára, akik magyar mester oktatását akarják magukba szívni. Az Országos Zeneakadémia kötelessége volna átalakítani és megteremteni a magyar zenepedagógia anyagát. Ma még úgy ott, mint az államosítást váró vidéki zeneiskolákban túlnyomóan német gyakorlatokat és előadásképző darabokat játszanak.

A vidéki zeneiskolák államosítása azért volna szükséges, mert ezek nevelnék a magyar zenekedvelő és zeneértő közönséget. A mi zeneiskoláink kivétel nélkül mind kiművelési zongoraosztályok. Beszélő számokkal kimutatható, hogy e zenével foglalkozók nyolcvan százaléka zongorázik. Igen kevesen

hegedülnek és alig lehet rávenni negy-egy növendéket arra, hogy valami fuvóhangszert tanuljon. A vidéki zeneiskolák állami kezelésével könnyen elérhető volna az egységes, közös tervezetű zenei oktatás. Különös gondot kellene fordítani a kántorképzésre. Tudjuk, hogy nálunk több ezer helyiségben a kántor az egyetlen zenész ember. Ettől tanulnak zongorázni, hegedülni, énekelni. Ez a dalegyesületek karmestere is. A magyar kántorok pedig a zenei készség legalsó fokán állanak. Zene-elméleti tudásukról beszélni sem lehet. A közönség izlésének fejlesztésével magától megszűnne a mai együgyű cigány-kultusz, amely évtizedek óta folytatja romboló munkáját.

A tudományos és irodalmi társaságok is sokat tehetnének a magyar zene fejlesztése érdekében. Égetően szükséges a *Magyar Népdalok Egyetemes Gyűjteménye* és a régi magyar zene maradványainak gyűjteményes kiadása. Ezenkívül felolvasásaikon a magyar költészettel párhuzamosan kellene foglalkozniok nemzeti zenénkkel és annak irodalmával.

Röviden összefoglalva ez minden magyar zeneköltőnek a kívánsága, művészi hitvallása. Olyan külsőségek ezek, amelyek szerves kapcsolatban vannak zenénk fejlődésével és teljes kialakulásával.

Kevés szóval azt is körvonalozhatjuk: voltaképpen hogyan volna fejleszthető nemzeti stilusu zenénk? Nem a magyar zene elméletére gondolok. A faji sajátosságot egyik nemzet zenéjében sem lehet szabályokkal kimutatni. Ezt még a franciák, olaszok és németek sem tudnák megcsinálni, pedig azoknak már teljesen kifejlődött művészi zenéjük van.

Az első és legfontosabb feltétel, hogy minden magyar zeneköltő magyarul érezzen és magyarul fejezze ki gondolatait. Addig azonban, amíg ezt elérjük, még sok idő fog eltelni. Pedig: minden dallam, amelynek ritmusa és prozódiaja szigorúan simúl az ütemes vershez, okvetetlenül magyar. Nincs semmi szabály, semmi kivétel. A régi magyar zene tanulmányozásával azt is bebizonyíthatjuk, hogy nincs különös magyar hangsorunk sem. A magyar dallamfűzés, harmonizálás is tudákos koholmány. Szabad mindent csinálni, míg nyugot-európai zenében megengedhető, mert a nemzeti karakter nem ebben rejlik, hanem a kifejezés módjában. Aki ezzel a kérdéssel komolyan és gyakorlatilag foglalkozott, észrevehette, hogy: ami zenénk, a magyar nyelv erővel teljes zengése miatt tulságosan szaggatott. Tompítani kell tehát a ritmus élet, A

dallam keletéről hozott rapszodikus csapongását pedig a kíséret aláfestésével kell plasztikussá tenni. Ez a két sarkalatos megjegyzés az ugynevezett magyar verslábokra, továbbá a ritenutokra és koronákra vonatkozik. A lengedező és toborzéki ritmus erőszakolása unalmas, művészietlen és fölösleges. A vers megzenésítésénél elég, ha betartjuk az ütemeket és csak helyenként színezzük pontokkal az erősen hangsúlyozott frázist. A zenei tagolás ennél sokkal nagyobb szabadságot is megenged. Az egymásra következő egyformán hosszú, vagy rövid szótagok ritmusát ugyanis tetszésünk szerint alakíthatjuk.

Szükséges azonban, hogy az értelemmel, vagy rímmel összecsengő sorok ritmusa hasonló legyen. Ez már a poéták kötelessége volna, de ilyen finomságot ne is várjunk azoktól, akik új, eredeti ritmusok kitalálása helyett megelégednek az ősi nyolcassal, tizenkettes sándorverssel és az agyoncsépett négy=négy=három ütemre bontott sorokkal. A költemény sablonos ritmusa természetesen az erre készült dallamból is kiérezhető. A magyar zene problémájának megfejtése igazság szerint nem is a muzsikusoktól, hanem a versköltőktől függ. A régi magyar szöveges zene maradványaiból és a székelyeknél ma is élő ősi eredetű tánc-zenéből ezerféle alig használt ritmusalakot lehetne beolvasztani művészi zenénkbe.

Az aláfestésül használt kíséretnél csak olyan esetben kell orgonapontot használni, amikor ez valami sajátos hangulat kifejezésére szolgál. A dudakiséretből fejlődött orgonapontot régi zenénkben is megtalálhatjuk, de ez csak a kezdetleges harmonizálás egyik módja volt, s pongyolósága miatt a művészi zenében egyhanguságot kelt. Csak az élénken mozgó, összhangokban gazdag kíséret lehet erővel teljes és változatos. Ezért kell beosztani ütemekbe a ritenutokat, koronákat és rapszodikus zenénk más apró tempováltozását. Az így beosztott dallam mozgékony kísérete elveszi a zenemű pórias jellegét, anélkül, hogy nemzeti karaktere csorbát szenvedne. Az egyforma ritmusu, nyolcados, vagy triolás kíséret sohasem lehet olyan magyaros, mint a különféle értékű hangjegyekből alkotott aláfestés.

A magyar zene elméletének magyarázói abban is tévedtek, hogy a rendszerint ötödik fokon jelentkező szekvencia sajátosan nemzeti jelentőségű. A szekvenciák az ellenpontos zene korszakában keletkeztek s az ötödik fokra épített dallam a fuga feleletéből került a népzenebe úgy nálunk, mint a külföldön. Régi zenénkben ismeretlen. Ma

már annyira elkoptatták, hogy a legjobb volna teljesen mellőzni.

A faji sajátosság egyik legfontosabb tényezője a forma. Nagy tévedés azonban azt hinni, hogy a palotás, a kör-magyar és az ezekhez hasonló német és francia minták nyomán keletkezett táncok magyarosak. A szonátához, vagy a rondóhoz hasonló eredeti magyar formánk nincs és talán nem is lesz, mert az minden zeneköltőnek a találékonyságától függ. A szonáta, mint szingermán forma semmiképpen sem egyeztethető össze a magyar zenével. A különféle rondók már inkább megfelelnek. De a leghelyesebb minden zene-műnek egészen új alakot adni. Az összetett dalformák kombinációja kimeríthetetlen. S az igazi művész mindig megtudja találni annak a módját, miképpen fejezze ki érzelmeit.

Ha zeneköltőink a mostanihoz hasonló lelkesedéssel fogják fejleszteni a magyar zenét, néhány év múlva meg fogjuk hódítani vele az egész világot.

A koszorú.

Írta : Palanquin.

Szép nyári ünnepnap. Az ember lelkét meglegedettség tölti el. Mindenki igyekszik a fiatal hevétől duzzadó, viruló természet csodás, fönséges ünnepi köntösében gyönyörködni. Mindenki ünnepel, pihen. Az a durva tenyerű, a robotolástól elfásúlt, eltorzult arcú munkás is. Vajjon a lelke olyan durva-e, olyan elfásúlt-e, mint a teste?

Tegnap este jött haza egy heti távollét után heti keresetével. A gyermekek, Laci meg Jóska, — kiket egész héten a szomszédasszony gondozott, úgy, ahogy szivességből, szánalomból — már aludtak, mikor benyitott.

Ő most is olyan korán kelt föl, mint minden nap, mikor munkába szokott menni és kiült a viskó elé. Fejét lehorgasztva valami kis galylyal a földet piszgálgatta maga előtt. Látszott rajta a nagy, küzdelmes munkának a nyoma, a gond, a belső fájdalom, az elégedetlenség, a megvetés. Laci, a nagyobbik, kijött egy ingben.

— Na fölkeltél? . . .

Laci nem felel, csak huzakszik, ásít és amint meglátja a szögre akasztott, zöld levelekből font egyszerű koszorút, melyet az apja vett tegnap este, a virágoskofától, mikor munkájából jött hazafelé, mohó kíváncsisággal kérdezi:

— Minek ez?

— Fiacskám, — azt elvisszük anyádnak.

— Hát hol van anyám? . . . Mikor jön már haza? . .

A Sándor anyja mindig otthon van.

Csak hagyta fecsegni; nem felelt neki, s a gyermek csak beszélt, mindent össze-vissza és tovább nógatta, zaklatta kérdéseivel. Mintha nehezére esett volna megadni a választ, vagy látszott, hogy gondolatai még fogva tartották. Húzta, fontolgatta a szót.

— Anyád? . . . Anyád a temetőben van . . . Pihen . . . Nem emlékszel te arra fiam . . .

A gyermek erre már nem szólt, csak a koszorút bámulta. A kis Jóska is fölébredt és sír. Így szokta mindig.

— No, ne sirj, mert akkor nem jössz el velem a temetőbe — anyád sirjához!

És most még jobban kezdett sírni.

— Jössz már, jössz . . . csak ne sirj! . . .

— Én is megyek, vágott közbe Laci.

— Te is . . . Mindnyájan megyünk . . . mindnyájan megyünk a temetőbe . . .

A nagyobbik mosakodni kezdett egy vörös cseréptálban. A kisebbikkel az apja bánt el. Az udvarra ment vele. Vizet vett a markába és úgy mosta, súrolta durva, reszelős kezével a gyermek gyöngye arcát és nyakát. Ilyesmi nem történt minden nap, csak ünnepkor, vagy pedig, ha hazavetődött a munkából. Legtöbbször napokig játszottak, szaladgáltak mosdatlan és ingben, mert a szomszédasszony nem igen törődött velük. A reggeli után — ami most szikkadt kalácsból állott — lekerült a szegről a koszorú. Laci vitte büszkén előre. A keze remegett, ahogy tartotta, az arca sugárzott az örömtől. Jóska meg az apja egyik vastag újját markolta át és úgy kocogott mellette. A sarkon Laci megállt a koszorúval.

— Merre megyünk, apám? . . . Messze van az a temető?

— Látod ott a hegyen a templomot? . . . Látod? Annak a háta mögött van.

Azután közvetlen az apja előtt vitte tovább az olcsó, szegényes koszorút.

*

A temetőnek is új, nyájas, ünnepi színe van. Az utak tiszták. Legtöbb sír virággal van beültetve. Egyiken ibolya, a másikon jácint, vagy egyéb korai virág diszlik, illatozik. Egyik aranybetűs márványsírkőre már kapaszkodik is a folyondár, vagy valami futórózsa-féle. A vadrózsa sem hiányzik ezer vonzó, rikító virágjával. Mennyi szín, mennyi illat! Sehogysem tudja az ember elhinni, hogy itt egy-két méternyi mélységben az az irtóztató világ következik, a melyben a természet ősi törvénye nyer végrehajtást: emberek rothadnak. De még itt is különbség van téve ember és ember között. És éppen ezért domborodik itt ki nagyon is erősen az ellentét földi és földöntúli lét között. Egyik sír tele van virággal, a másik ott szerénykedik fakeresztjével a sövény mellett, a harmadiknak hatalmas, fehér márvány-emléket emeltek: mégis mindegyiknek a lakója egyformán rothad irgalmatlanul.

Lent milyen borzasztó világ és fent milyen gyönyörű,

kápráztató, ünnepies. Ki gondolná, hogy itt lent annyi szeretni, hevülni tudó szív málik széjjel és lesz semmivé, hogy minden ilyen virágos hanthoz annyi emésztő bú és könny fűződik?

Amilyen kíváncsi volt a két gyermek a temetőre, meg arra, hogy mi történik a koszorúval, olyan közönyösen viselkedtek benne. Mert valami mást, nem ilyen kertfélét sejtettek ők ez alatt. Arra nem is gondoltak, az ő gyermekes eszük azt nem is tudta felfogni, csak sejteti is, vagy megérteni, hogy minden olyan kisebb-nagyobb halom alatt egy emberi test fekszik. Különben is minden további figyelmüket elvágta az, hogy valami kis lelt cífraságon összekaptak. Tovább tehát nem törődtek a koszorúval — semmivel.

Apjuk ráhelyezte a koszorút a keskeny fejfára és sirt lassan, zokogott a durva markú, erős paraszt. A két gyermek észre sem vette.

A templomban már megszólalt az orgona, melynek lassú, ájtatos, szivetemelő hangja összekeveredett a fák suttogásával.

*

Pedig az az asszony nem érdemelte meg azokat az igazi könnyeket. Míg élt, az uráé csak színleg, de valóban még más kettőé volt. És nagyon jól játszotta a szerepét mindaddig, míg a halál le nem lökte a színpadról. Amiután csak az siratta meg, a ki be volt csapva alaposan és a ki semmit sem tudott meg a dologból soha.

Az asszony, mivel selyemkendőt is kapott a jegyző úrtól, valamivel többször járt adóügyben a községházához, mint más és akármennyire is szerette azt a hetyke legényt, azért a selyemkendő se kutya. Az is ér ám valamit, hát még mikor a jegyző úr adja.

Egy összetöpörödött öreg asszony, ki a gyepszélén lakott és abból élt, amit az efféle szerelmesektől kapott, mert találkozóhelyül szolgált a kunyhója, elmondta a legénynek a jegyző úr beavatkozását.

Aratás felé járt az idő. A jegyző úr egy pár hétig a tanyáján tartózkodott. A máskor üresen álló urasági lak kertrenyiló szobáját rendezte be magának ilyenkorra. A legénynek kész volt a terve. Nagy titokban előkereste azt a régi előltöltő fegyvert, melyről annyi sokat mesélt az apja, mely életének annyi epizódjával kapcsolatos. Éjjel, mikor lecsendesült a falu, mikor a denevér suhogtatta a levegőt, mikor a holdsütötte erdő szélén az éber vad feszült figyelem-

mel hallgatta a nádas békák kuruttyolásának egyhangú, de mégis bús és változatosnak tetsző melódiáját, a legény kilovagolt a tanya közelében lévő cserjéshez. Itt megkötötte a lovat, azután a kerten keresztül odament a jegyző ablakához és erősen megkopogtatta:

— Jegyző úr! . . . Jegyző úr! . . . Tessék hazajönni, ég a faluháza!

Gyertyával jött ki a jegyző, de a gyertyát elfujta a szél és abban a pillanatban nagyot dördült a fegyver. A legény réten, árkon-bokron keresztül hazavágtatott. Utközben a fegyvert a nádas legközepébe dobta, a hol sohasem szokott kiszáradni.

Nem tudta meg senki, hogy ki lőtte agyon a jegyzőt. A banya is csak sejtette, de még magában sem merte ki mondani. Csak a legény szeretője tudta meg, a ki asszony volt, mégis el bírta titkolni a dolgot; persze, mert önmagát árulta volna el. És magával vitte a nagy titkot a másvilágra, a mely felett ott sirdogált nagy esetben parasztférje, s két nevetlen kis fia.

A regényfolytatás térszüke miatt szorult ki e heti számunkból.

Főszerkesztő: Bródy Sándor.

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő” kiadóhivatala.

Közgazdaság.

A hitelbank mérlege.

A Magyar általános Hitelbank igazgatósága e héten tartott ülésében állapította meg az ez év első felére vonatkozó zárszámadást és a nyereség- és veszteségszámlát. Az utóbbi a befizetett részvénytőke után 2.816.358 K. 22 fill. tisztanyereséget tüntet ki.

A zárszámadásban a társasüzletekből származó eredmények, amennyiben azok ez évi június 30-án el voltak számolva, be-foglaltatnak.

A mérleg az üzleteredményszámlában a következő eredményt mutatja:

Jövedelem: Nyereségáthozat az 1904. évről 343.507 K. 69 fill. Kamatok 2.351.582 K. 67 fill. Jutalékok 517 336 K. 54 fill. Társasüzleti nyereségek 250.136 K. 71 fill. Nyereség értékpapírokon 225.824 K. 84 fill. Nyereség ércváltók és ércértékek után 69.700 K. 70 fill. Nyereség árukon 2832 K. 38 fill. Házbérjövdelem 21.547 K. 33 fill. Nyereségrészesedés a fiumei hitelbank (r. t.)-nal (mult évi maradvány) 4311 K. 44 fill. Összesen 3.786.780 K. 30 fillér. Kiadás: Tiszti fizetések 318.733 K. 97 fill. Költségek 460 401 K. 18 fill. Veszteségek követeléseken 20.193 K. 97 fill. Adó-számla 171.092 K. 96 fill. Összesen 970.422 K. 08 fill. Tiszta jövedelem az 1905. június 30-án végződő felévben 2.816.358 K. 22 fill.

Ez az eredmény a mult fél-évvel szemben 610.000 koronával, illetőleg ha a mult évi átvételnél jelentkező különbséget tekintetbe vesszük 502.000 koronával kedvezőbb. Daczára annak, hogy az elmult félév folyamán tudvalevőleg a bank részvény-

tőkéjének felemelése keresztülvitetett, a részvénytőke kamatozása (pro rata temporis 12.80 százalék) a mult évi tőke kamatozásával szemben alig változott. Emellett tekintetbe veendő, hogy a részvényesek az új részvényekre történt befizetésnél 5 százalék kamatot térítettek meg, úgy, hogy az első félév eredménye az 1904. év első felével szemben kedvezőbb. Az értékpapírállományok a mult évben alkalmazott módszer szerint állítottak be.

A jelen mérlegben az 1904. évi 4 százalékos magyar korona-járadék üzletnél, továbbá a 3 és fél százalékos magyar földhitelintézeti záloglevelek értékesítésénél, a 4 és fél százalékos orosz birodalmi kölcsönüzletnél és a Bank für Handel et Industrie berlini intézet alaptőke felemelésénél elért syndikatusi nyereségek vannak elszámolva. Folyamatban vannak: a „Mezőgazdasági ipar r. t.“ a „Részvénytársaság villamos és közlekedési vállalatok számára“ a „Hungária egyesült gőzmalmok r. t.“, a „Fatermelő r. t.“, a különféle petróleum-vállalatok, a „Holzverkohlungs-Industrie A. G.“, a Banque Générale Roumaine“ részvényeire, a „Magnesit ipar r. t.“ 6 százalékos osztrák koronajáradék kötvényekre alakított syndikatusi részesedés.

—
Magyar bank a Keleten. A várnai osztrák-magyar alkonzul jelenti, hogy a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknak Banque de Commerce de Sofia címen a bolgár fővárosban legutóbb alapított fiókjintézete most Várnában fiókjintézetet nyitott, amely különböző bankügyletekkel foglalkozik.

Hirdetmény

A mezőhegyesi m. kir. ménesbirtok mezőgazdasági répa szeszgyáraiben előállított 1000 (Egyezer) hektoliter contigens finomított szesz folyó évi szeptember hó 7-én ajánlati versenytárgyalás útján eladásra bocsáttatik.

Venni szándékozók felhivatnak, hogy 1 (Egy) koronás bélyeggel és az ajánlott szesz árának 10%-át tevő bánatpénzzel ellátott zárt írásbeli ajánlataikat a mezőhegyesi m. kir. ménesbirtok igazgatóságához szeptember 7-én délelőtt 10 óráig nyujtsák be.

Az eladásra és átvételre vonatkozó közelebbi feltételek a földmivelésügyi miniszteriumban III. emelet 121. sz. ajtó és mezőhegyesi ménesbirtok igazgatóságánál megtekinthetők és kívánatra megküldetnek.

Budapest, 1905. augusztus 9.

M. kir. földmiv. miniszter.

15—20 éves hölgyeknek !

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól, mert itt a nyár !

Eredeti levelek hiteles másolata :

Egy berlini varieté primadonnájától jött a következő levél (németből fordítva): Tisztelt gyógyszerész úr! Egy kóristáné, ezelőtt Budapesten működött, feltűnt közöttünk gyönyörű és fiatal arcával, bár tudtuk véletlenségből, hogy túl van a 40 éven. Egy alkalommal, mikor nem volt otthon, átkutattuk a tükör asztalát és láttunk egy tégely száraz crémet, melyre az volt felírva, hogy **Diana-Crème**. Ugyanott láttuk a **Diana-Pudert** és a mozdóban a **Diana-Szappant**. A szekrényben volt egy üveg **Diana-Parfüm**. Nagyon természetes, hogy a crémet leirtuk és ezeket mindjárt meghozattuk. Dicsérni nem akarom, mert eléggé dicsérni nem lehet. Annyit azonban írhatok önnek, hogy a színháznál még az öltöztetőnők is Diana-szépítőszeret hozatnak és a budapesti kardalosnő, kitől ellestük a szépsége titkát, megpukkad az irigységtől. Most kérek ismét 3—3 adagot. Nagyon jól tenné, ha egy itteni gyógyszerértárnak raktárt adna belőle, mert akkor sokkal többet vehetnénk.

Egy kalocsai diplomásnő írja: Oly csunya, szeplős volt a kezem és arcom, hogy igen szégyeltem rendes társaság közé menni. Kétheti használata a Diana-crémnek és Diana-szappannak teljesen elmulasztotta.

Egy tégely **DIANA-ORÉM** (éjjel használható zsíros krém) 75 krajcár
DIANA-SZAPPAN 75 kr., **DIANA-PARFUM** originalis nagy üveg 5 K
DIANA-PUDER 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely **DIANA-PIROSITÓ** 5 korona. Egy üveg **DIANA-HAJSZESZ** 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel :

Erényi Béla Diana-gyógyszertára
Budapest, Károly-körút 5. sz.

Egy francia grófné levele (franciából fordítva): Megkaptuk a **Diána-parfümöt**, mely meglepett mindenkit. Az a pikáns, vonzó illat és az a csodaszép kiállítása az üvegnek arra indított bennünket, hogy most 20 üveggel utána rendeljek belőle. A férfiak is azt állítják, hogy a Diana-Parfüm illata hevíti a vért és izgatja a kedélyeket.

Egy bécsi szép asszony írja (németből fordítva): Kérek egy **Diana-pirositót**, amit küldött olyan természetes pirosságot idézett elő arcunkon, hogy most mindenkinek tovább ajánljuk.

Egy szegedi leány így ír: Oly csunya voltam és most oly szép vagyok, hogy nem cserélnék senkivel. Az irigység nem engedi, hogy barátnőimnek megmondjam, hogy ezt a változást csak a Diana-szépítőszer idézik elő. Különösen a Diana-szappan.

Egy erdélyi mágnásnő írja: Tisztelt gyógyszerész úr! Sógornőm ajánlata folytán hozattam Öntől a múlt hónapban egy üveg Diana-parfümöt és mondhatom, hogy ezen a téren nagy-a tapasztalatom, de ilyen illatot még nem produkáltak soha. Kérem küldjön 3 üveggel belőle, mielőtt elutazom a, rendes téli tartózkodásom helyére..

Dr. Gölis-féle emésztő-por.

(1857 óta kereskedésben cikk.)

Étrendi szer, kitűnő hatása van a különösen nehezen emészthető ételek föloldására, valamint az általános emésztésre és így a test táplálására és erősítésére is. Naponta kétszer használva, evés után egy kávéskanálnyit téve a nyelvre s a szokásos itallal leöblítve, kedvező befolyást gyakorol a hiányos emésztés következtében fellépő jelenségeknél, minők: **gyomorégés, nyálkaképződés, székrekedés, aranyeres bántalmak, altesti pangás** stb.

Ásványvíz-gyógymódnál mintelő-vagyutókura, vagy egyidejűleg a gyógymóddal kitűnő hatást fejt ki.

Minden doboznak dr. Gölis pecsétjével és a bejegyzett védjeggyel kell lezárva lenni s mindenkor határozottan dr. Gölis-féle emésztő-por kérendő a vél. alkalmával.

Egy nagy doboz ára 2 K. 52 fillér, egy kis doboz ára 1 K. 68 fillér

Dr. Gölis-féle egyetemes emésztő-por központi szétküldése:

Bécs, I., Stefansplatz 6. (Zwettlhof.)

Főraktár:

Török József gyógyszerháza BUDAPEST, Király-utca 12 és Andrassy-ut 26. szám.

:: Sportegyleti tagok figyelmébe ajánljuk! ::

RIGER GYÖRGY, Budapest, Kerepesi-út 23.

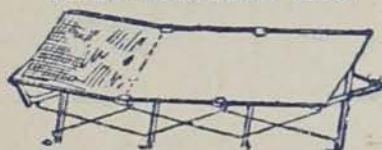
Készít mindennemű **sport-cipőket, uri-, női-, gyermek és orthopéd-cipőket** a legjutányosabb árak mellett, Mértékszerű megrendelések a legfinomabb bel- és külföldi bőrből gyorsan és pontosan eszközöltetnek. Minden e szakmába vágó javítások elfogadtatnak. Főtörökvésem oda irányul, hogy tisztelt rendelőimet a leg pontosabban kielégíthessem. — A sportközönség b. pártfogását kérve tisztelettel

RIGER GYÖRGY, czipész - mester

!! Fájdós lábakra különös figyelem fordittatik !!
!! Lábizzadás ellen eredeti por nálam kapható !!

TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGYÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor).

M. kir. szabadalom 31530.

legessé teszi az ágyneműt. Szűk lakásokban megbecsülhetetlen. Vendég-, gyermek- és cseléd-szobákban és kirándulóknak nélkülözhetetlen.

Kapható:

FREUDIGER MÓZES és FIAI

magyar ágy-, fehér- és ruhanemű gyárában

BUDAPEST, LAUDON-UTCZA 6.

Telefon 20-75.

Árjegyzék és leírás kíváncsra bérmentve.

Szenzációs találmány!

Összerakható és kézi-
táskában hordható **ágy**. Nappal kis
helyezhető és éjjelre kényelmes ágy. Fölös-
kéztáskába
megbecsülhetetlen. Vendég-, gyer-
mek- és cseléd-szobákban és kirándulóknak nélkülözhetetlen.

Összerakva.

Telefon 20-75.

Dr. Lengiel Fr.-féle

NYIRFA-BALZSAM

Tavaszzal a nyirfából kifolyó nedvet már az őskorban ismerték a nők, mint kitűnő szert, sokféle bőrbaj ellen. Szakszerűleg választott anyagok és bevált eljárás által sikerült ezen növényi anyagból oly mesterseges balzsamot előállítani, a melynek hatását a bőrre határozottan csodásnak lehet nevezni. Lassu lehámlás által a bőr megújul, mely azután minden kiütéstől, szeplőtől, foltoktól, vörösségtől stb. menten mutatkozik. Ráncok és himlőhelyek lassankint teljesen elsimulnak. Az arcszín üde és jól színezett lesz. **1 korsó ára 3 korona. Dr. Lengiel beinzoé-szappana lényegesen elősegíti a hatást. Darab ára 1 korona 20 fillér és 70 fillér.**

Főraktár Magyarország részére :

Török József gyógyszerértára

**Budapest, Király-utca 12. szám
és Andrássy-ut 29. szám.**

KRISTÁLY

Orvosi rendelet szerint igyék minden reggel éhgyomorra egy pohár melegített Kristályforras ásványvizet! Vidékre és külföldre **fuvardíjmentes** szállítás.
— Kérjen árjegyzést a Szt.
— Lukácsfürdő Kút vállalatától, —
Budán.

KRISTÁLY

FONCIERE PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET. Összes biztosítékok :
31 millió kor. Központi iroda : **BUDAPESTEN, Sas-utca 10.**
Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítmánykárok ellen.

Ha őszül a haja használja a hirneves STELLA-VIZET

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszerértárában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétatér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

JÖVENDŐ

Főszerkesztő: Bródy Sándor. Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Dr. Dési Géza

MAGYAR AKADEMIÁ
KÖNYVTÁRA

Kiadóhivatal :

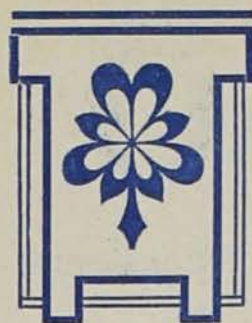
Akácfa-utca 63.

Ára 20 fillér

Egy hónapra

Tisztelettel értesítjük előfizetőinket,

*hogy szerkesztőségünket és kiadó-
hivatalunkat folyó évi augusztus
hó 1-én, VII. kerület, Akácfa-
utca 63. szám alá helyestük át.*

Okleveles tanítónő,

ki a német és francia nyelvet is beszéli, zenében
jártas: még néhány szabad órával rendelkezik.
Szíves megkereséseket „Tanítónő 1000” jelige
alatt a főpostára kér.

LAKÁS
ÉS
ABLAK
TISZTÍTÁS
PADLÓ
BEÉRÉSZTÉS
FÉREG
IRTÁSI
ÉS
SZÖNYEGPOROLÓ

DITRICHSTEIN
KERTÉSZ-
UTCZA 18.
TELEFON
14-59.

ÉS MEGOVÓVÁLLALAT

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

Általános titkos választói jog.

Irta: Dr. Dési Géza

országgyűlési képviselő.

Olykor egyes idegen szavak merülnek fel az emberiség életében, ismeretlen fogalmak, amelyekről eddig nem hallott senkisé. De mint a villám tüze, egy pillanat alatt bezárják a mindenséget, betöltik az űrt ég és föld között, lekötik az érdeklődést, mihelyt születnek már óriások is, ismeretesek és hatalmasak. Az emberi fejlődés mértföldjelzői ezek, csodálatos nagy pillanatok s ha a biblia világteremtésének hat napjáró azt mondják, hogy itt minden egyes nap évszázakat jelent, úgy szintén az eszmevilág teremtésében napok végzik e századok munkáját. Amolyan nagy geologiai forradalmak ezek, tengerek száradnak ki és ujjak születnek, hegyóriások vonulnak össze, és lapályok égbenyúló csúcsokká tornyosulnak, régi világok elmerülnek és új nagy szigetek tűnnek elénk, a mindenség más képet ölt, új csillagokkal, más lesz az idők járása, megváltozik az emberiség is, a tegnap oltárait, dogmáit, porba dönti a ma uralkodó igazsága.

De nincsenek csodák, véletlenül misem történik. Az eszmevilág evolúciójának törvénye van, láthatatlanul ég a föld gyomrában, a hegyek tövében s a tengerek mélyén a tűz, ég, bont és működik szünetlenül, bárha csupán akkor vesszük

észre, amikor kitör s világokat temet és alkot. A nagy forradalmak csak kitörések, ezekben a szakadatlan folyamatokban s nem is befejezései, csupán állomásai az alakulásoknak, nincs megállás, az élet örökkévaló. Az emberiség története valóságos menetrend ebben a végtelen utazásban, mutatja a megtett utat, de jelzi egyúttal a jövődőt is, csak olvasni kell tudni.

Az általános titkos választói jog is ilyen állomás az emberiség útján. Elemi kitörése az öntudatra ébredt emberi gondolatnak, az ember egyenlően születik, egyenlően hal meg, életében se legyenek tehát kiálló ellentétek. Ugyanaz az alapgondolat, amely széttörte a rabszolgák bilincsét, a zsarnokságok pallosát, trónokat és pyramisokat sujtott porba, s amelynek a Marsellaise csak egyik versszaka, maga a dal azonban végtelen, zeng az idők szakadatlan aeonjain át, még akkor is, ha elnyomják szavát. Nem is öncél, csak eszköz, verejtékkel sziklából vágott alagút, elenyésztet távolságokat, összeköt világokat, közelebb hozza az embereket. És nem Kristóffy miniszter hozta napfényre, sem a szocialismus, sem a liga. Önmagából fejlődött, mint a teremtés sejtjei, láncszeme a múltnak és jövődőknek, természetes szerves alakulás. Nem is valami új igazságot hirdet, csak csupán régi igaztalanságot akar megszüntetni s nem elvenni akar mástól létező jogokat, de orvosolni akar kiáltó jogtalanságokat. Azt a megdönthetetlen igazságot érvényesíti, hogy mindenkinek joga van befolyni sorsának intézésébe, mert képtelenség, hogy legfontosabb életérdekeinkben rólunk, de nélkülünk döntenek. A művelt világon mindenütt régen be is látták, hogy ez az állapot tarthatatlan s az általános titkos választói jogot, titkos vagy nyílt, közvetett vagy közvetlen, egyenlő vagy többszörös alakjában, épp oly természetesnek találják, mint azt, hogy mindenkinek joga van a világossághoz, a levegőhöz, az élethez.

aSjátságos, hogy nálunk, a szabadság klasszikusnak hirdetett földjén, ez az igazság csak most kezd erőre kapni.

Azt kellene hinnünk, hogy egy országban, amelynek évtizedeken át a „szabadelvűség“ volt uralkodó pártja, a sza-

badelvűségnek ez a legelemibb következménye már régen valóra vált s szinte fogalmi ellentmondás és érthetetlen állapot, hogy a kérdés, mint ujdonság áll a magyar közvélemény előtt. Hát bizony, furcsa szabadelvűség ez a mi magyar szabadelvűségünk. Amolyan északvidéki nyár, megfagyni nem kell mellette, de búzáat nem érlel melege, valóságos klimatikus hűsölő hely, ahová üdülni menekülnek azok, akik nem tudják elviselni a napnak valóságos tüzeit. Tengett, lengett, ez a szabadelvűségnek nevezett vérszegény valami, örült hogy él s a szabadelvűségnek fogalmát és tartalmát azzal merítette ki, hogy volt reakcionárius. Az egyházpolitika az összfooglaltja mindannak, amit a szabadelvűség Magyarországon világra hozott, holott ezek nem is szabadelvű alkotások, mint inkább pusztán állami szükségességek, egyedül a felekezetnélküliség törvénybe iktatása nevezhető vérbeli szabadelvű gondolatnak. Azóta pedig semmi sem történt. A világ halad, repül körülöttünk, mi meg itt állunk s még meg sem látjuk a nagy átalakulásokat, vagy legjobb esetben úgy nézünk, mintha valami szórakoztató színjáték volna s színház után vacsorálni megyünk, húzatjuk a cigánynyal: sohse halunk meg. Pedig meghalunk, mert élni nem tudunk. Az a nemzet, mely nem érti meg az élet törvényét s nem akar, vagy nem tud élni az előkelőkkel, el kell hogy pusztuljon, kiválasztja és kidobja magából az elevenképes élet. Az emberiség darvinismusa, mint örök kérlelhetetlen törvény áll felettünk is s parancsol s jaj nekünk ha nem engedelmesskedünk. Szava nyílt és igazságos. Azt mondja, nagykorú az ember, joga van joghoz, ez a jog pedig azt követeli, hogy minden ember részesüljön sorsa intézésében. És intézze sorsát az idők parancsa szerint. Döntsön le létező buta válaszfalakat, oszlasson el misztikus homályokat, rúgjon fel lelketlen bálványokat. Tegye könnyebbé az életet azzal, hogy ossza meg igazságosan a terheket, a gyengébbnek a kevés öbb, mint az erősebbnek a sok. Bizonyos törvényesen szabályozott kis életföltételhez ne nyúlhasson senki sem, még az állam sem, nehogy az ember hajléktalanul bitangoljon, mint az erdők vadjai.

A beteg embert gyógyítsák ingyen, s ha a munkából kidől, kapjon ellátást, ne a koldusbot legyen a munkában eltöltött élet eredménye.

Az elhagyott gyermek ne legyen farkaskölyök, s míg a másik selyemben gőgicsél, ő se ázzék, éhezzék, fázzék. Legyen iskola, ahol tanítják, ne hogy csak testileg lásson, de szellemileg elvakuljon, ébredjen emberi mívoltának tudatára, tanuljon gondolkozni, emberré fejlődni. Tanítsák ingyen ehhez joga van az emberfiának, mert születésével mégis az államé, testével, lelkével, megkövetelhetik tehát, hogy az állam ápolja és erősítse, ha nem is magasabb igazságból, de merő önérzésből is. És maga az állam tanítsa, ne tűrjön maga és a polgár között idegen befolyást, tanítsa igazságra, erkölcsre, emberi egyenlőségre, emberszeretetre. Tanulja megérteni az élet szembetűnő igaztalanságait, lássa mint gondoskodik a mai állam arról, hogy a nagyúrak fiai tönkre ne mehessenek, de örökké gazdagok és hatalmasak maradjanak, míg a szegény ember fiának nincs betevő falatja, s gonosztévő, ha kenyeret kerít, hogy ne pusztuljon el éhen.

Ne nyugodjék bele abba a vérlázító egyenlőtlenségbe, hogy az egyik embernek egész földkirálysága van, ő pedig pénzért sem szerezhet annyi földet, hogy abból családjának kenyeret termeljen.

Essék kétségbe, amikor azt kell látnia, hogy nőtlen papi fejedelmek évenként százezreket költhetnek, míg a néppel szenvedő istenszolgái nyomorognak, s a szegény ember adófillérjeiből kell kipréselni azt a hadsereget és iskolát, amelynek felállítására kapta a papi fejedelem mérhetetlen kincseit. Értse meg, hogy ez a világ így nem állhat fenn, nem is érdemli, hogy megmaradjon, de teremteni kell új világot, szebbet, jobbat, mint a régi volt. Jöjjön ismét népvándorlás és űzze el a régi világ uralkodó kasztjait, jöjjön az üde, ifjú, egészséges népelem, ragadja magához az élet irányítását, joga van hozzá, a nép a milliók, a nép verejtek, a szenvedés, az erő, legyen övé a hatalom is.

Az általános titkos választói jog az a természetes eszköz, amely jobb idők eljövetelét biztosítja. Ha a nép milliói-

nak alkalmuk lesz vágyaikat, panaszaikat, nyíltan és közvetlenül feltárni, szószólói gyanánt olyan egyéneket kijelölni, akik vele élnek és foglalkoznak, a népet ismerik és szeretik, — akkor ezek a kérdések fogják uralni a mindenkori törvényhozás tevékenységét, mondvacsinált jelszavak nem fogják felemészteni az ország idejét és erejét. De viszont, nem lehet a nép követeléseit „megtagadni“!

Ma, Magyarországon, nem a nép egyeteme, hanem az összlakosság huszadrésze választja a képviselőket, vagyis száz lakosra öt választó esik, úgy hogy ez már nem is osztályuralom, de valósággal kivételes uralom, mert a nép szinte csak elméletileg vesz részt a képviselőlet megalakításában, tényleg azonban teljesen ki van abból zárva. Ebből azonban megcáfolhatlanul következik, az, hogy eme liliputi nép nem is fejezhet ki erőt képviselőletében, viszont a képviselők is erő hiányában szűkölködnek, mert a megbízott csak annyi erőt testesít meg, amennyit a megbízó reá ruházhatott, s így a mai képviselőháznak nincs ereje, mert gyökerei nem a nép egész rétegébe nyúlnak, hanem csupán a nép töredékéhez tapadnak. A kizárt nép idegen ezzel a képviselőlettel szemben, mert ez nem az ő véréből való vér s így a képviselőletnek nincs meg az az erőforrása, amely harcok idején győzelemre juttathatná. Ime itt van, mint eleven bizonyosság, a mai válság története. Hosszú hónapok óta, a parlament többsége küzdelemben áll a királylyal, az ország közben elvérzik, de, a kibontakozás ügye nem halad előre. A király „nem enged“, a koalíció „nem enged“, s a nép? a nép végzi dolgai nyugodtan, mintha a legbékésebb időket élnek. Miért van ez? Azért, mert a népet nem érdekli ez a küzdelem. A vitapontok nem a nép közvetlen életérdekeiből valók, a népet meg sem is kérdezték, nincs is beleszólása, közönnnyel tekint tehát a reá nézve idegen válságra, s tovább éhezik, vagy kivándorol. Hol a forradalom? Miért nincs forradalom? Mert nem tudnak forradalmat csimálni. Már pedig a forradalom a népakarat sankciója, amely nép nem tud forradalmat csinálni, az ne akarjon akarni sem. De ha a népmilliók választásából előállott törvényhozás, a nép valóság

életérdekeiből folyólag, állna csatában, úgy nincs az a hatalom, amely ennek az őserőnek ellenállhatna, elsöpörné a nép souverain akarata. Tehát már nemzeti szempontból is alapfeltétel, hogy az egész népet tegyük a törvényhozás erőforrásává, akkor nem lesz szükség se vezérlőbizottságra, se ellenkormányra, s ha bárkinek is zsarnoki szeszélyei lennének, úgy ez a zsarnokság halva születend, pillanatig sem lesz képes lélegzeni, megfojtja a néperőnek acélgyűrűje. De másrésről, a népre nem is lehet reáerőszakolni a forradalmat. Vezényszóra nem lelkesedik még a vezényszóért sem. A nép lelkéből közvetlenül kell a kérdéseknek fakadniok, mesterségesen nem lehet az egész népet sem lángra gyújtani, sem nem lehet lángját eloltani. A nép éhezik, nyomorog, nincs kenyeze, szelleme ápolatlan, ezer sebből vérzik, a lesujtott ember pedig nem lelkesedik külső vivmányokért, akármilyen becses dolog is a magyar vezényszó, előbb azok a kérdések érdeklik és izgatják, amelyek az elevenbe vágnak. És ez a természetes sorrend is. Mert a nyomorgó népnek nem vigasz az, hogy magyarul vezényelnek reá tüzet, ha kétségbeesésében csoportosan jajdul fel rettenetes sorsa ellen, viszont azonban, ha emberi helyzete tűrhetőbbé válik, úgy felébred nemzeti önérzete is. Az általános választói jog kierőszakolja majd a törvényhozástól, hogy a nép helyzetén javítson, bajait istápolja és orvosolja, s a nép törvényhozása kiküzdje a magyar vezényszót is, a vezényszó ellenben nem fogja a nép bajait szemernyivel sem csökkenteni. Az általános választó jog neveli, komolylyá, teljeskorúvá teszi a népet, vagyoniilag, erkölcsiileg és szellemileg emeli és gyarapítja. Olvassuk el a hivatalos statistikákból, hogy azokban az országokban, ahol általános választói jog van, azóta amióta behozták, minő óriási lendületet vett az anyagi és szellemi haladás, ahol kevesebb az írástudatlan, ott kevesebb a koldus is, s kevesebb a gonosztevő is. Minden bűnnek a szegénység az oka, az anyagi és erkölcsi szegénység, hű testvérek ezek, szinte összenőtt ikrek, mindig együtt járnak. Ha fogy a nyomorúság, nő a jellem addig lenyüggözött ereje, szárnyakat kap a porban sínylődött lélek,

szabaddá és bátorrá teszi a népet, s csak ilyen néppel lehet eszményi javakat kiküzdeni. Akit tehát kizárólag nemzeti szempontok vezetnek, az is híve kell, hogy legyen az általános választó jognak, mennél több joga lesz a népnek, annál hatalmasabb lesz az állam is, porló vályog helyet köre építi talapzatát.

Ámde az általános választói jog csak úgy felelhet meg természetének és hivatásának, ha felruházzuk mindazzal az erővel, ami épen erőssé teszi s elhárítunk felőle minden olyan járulékot, ami egyrészt meghamisítaná lényegét, másrészt csökkentené erejét.

Legyen a választói jog e g y e n l ő. Mindenki egyenlő számú szavazatot gyakoroljon: e g y e t, akár szegény ember, akár pénzcászár, vagy földkirály. K ö z v e t l e n legyen, Az „ösválasztók“ és közvetlen választók közötti tételes megkülönböztetés meghamisítása az általános választói jognak, ugyanolyan, mint a kuriális-rendszer, valóságos osztályuralom, még rosszabb, mint jelenlegi állapotunk. T i t k o s legyen. Ment minden erőszakos vagy bűnös befolyástól, mert csak így teljesen szabad és őszinte megnyilatkozás, valóban hamisítatlan választói akarat. K ö z s é g e n k é n t gyakorolandó legyen, mert így érhető el, hogy minél több választó gyakorolja e legfontosabb politikai jogát s épen az a cél, hogy a választások lehetőleg az egész nép lelkiületének legyenek megnyilatkozásai.

Az eszményi állapot az lenne, hogy minden elképzelhető megszorítás nélkül — bizonyos koron túl — minden ember választói joggal birjon. Valamikor el is kell, hogy jöjjön az az idő, amikor más választási rendszer nem is lesz elképzelhető, aminthogy egyedül ez felel meg az igazságnak, de a mi viszonyaink között kénytelenek vagyunk egy feltételhez kötni, értve ez alatt az írni-olvasni tudást.

Maga az általános választói-rendszer fogairól gondoskodni, hogy eltűnjék ez az egyetlen korlátozó feltétel is, mert egy igazi népparlamentnek egyik legelső feladata az lesz, hogy az ország szellemi színvonalát legalább is arra a magaslatra emelje, hogy analfabéta ne legyen senkisé, vagy

csak oly elenyésző csekély számban, hogy ezek miatt nem szükség választói rendszerünket ezzel az egyetlen szépség-hibával elcsufítanunk. Az nem szenvedhet kétséget, hogy ez a minősítés igazságosabb és „jobb anyagról“ kezeskedik mint a mai rendszer, amelynél h a r m i n c k r a j c á r földadóval választható valaki, ha mindjárt teljesen tudatlan és értelmetlen is, míg a rengeteg „kis ember“, aki ír-olvas értelmes, iskolát végzett, művelt lelkű és önállóan gondolkodó meg van fosztva attól, hogy a népképviselőt alakításában résztvegyen.

Ne féljünk tehát attól a sokszor hangoztatott aggálytól, hogy az általános választói jog „megbizhatlan és alacsonyabbrendű elemek“ túlsúlyát biztosítaná. Csak javulhat a helyzet — aki látta, hogy sok helyen — ma — minő elemek és miként döntenek a választásoknál, az csak jobbat remélhet, rosszabb nem jöhet. Az az ellenvetés sem állhat meg, hogy a választórétegek szaporításával talán épen a haladás ellen, ségeinek nyújtunk anyagot, amelyből épen ellenünk merithet. Nem baj. Lehet, hogy a reakció is fog az új jogalanyok tömegéből harácsolni, — hiszen emberek vagyunk — de ne féljünk ettől a veszedelemtől. Hiszen az általános választó jog maga a haladás, belekapaszkodhatnak annak küllőibe egyes áramlatok, az lesz az eredmény, hogy még azok is haladni fognak, de a haladást feltartóztatni — még kevésbé pedig visszaterelni — nem fogja tudni a sötétségnek minden serege sem. És végre küzdjük meg ezt a valóságos és természetes harcot: a maradás és haladás emberi csatáját. Csapjuk össze minden erőnkkel, vonuljon fel a két tábor, ez a egyetlen küzdelem, nem jelszavakért, de az életért, a holnapért.

Rövid napok múltán felvonulnak a küzdő seregek. A kérdés ott lesz a törvényhozás bölcsessége előtt s ha a kormány nem veti föl, úgy sorompóba lépteti e sorok szerény írója. Ki fog derülni, hogy van-e szabadelvűség Magyarországon? És csak e g é s z s z a b a d e l v ü s é g létezhetik, félszabadelvűség nincs, amint nincs féligazság és nincs félbecsület.

Béke.

Mandzsuria zordon vidékein nem fog ujólag megdőrdülni az ágyú: a húsz hónapon keresztül tartó orosz-japán háború véget ért e héten a portsmouthi békekötéssel. Bevégződött tehát Japánország legendás küzdelme s hős fiait visszatérhetnek az országba, amelyet úgy szeretnek. S hazamehet gyorslábú Kuropatkin és Linevics is, a kiknek jóvoltából a cárizmus oly megérdemelt sorsban részesült. Hazamennek a seregek és mi ne beszéljünk arról, hogy véres pusztulást hagytak maguk után. Vége van, lezajlott s most a seregek elvonulnak.

A frázisokat tehát ne bolygassuk. Végre is nemzetek viszályait nem mindig lehet egy-egy jól sikerült formulával elsimítani, s Japánország a világbéke jó hangzású szólamának kedvéért nem engedhette, hogy az orosz zavartalanul áshasson számára sírt. Reá nézve a lét vagy nemlét kérdése volt a háború, to be or, [not to be, tehát vérét nem hiába és nem fölöslegesen ontotta. Történelme igazat fog adni azoknak, akik felvették nevében a harcot Európa rémével, s mi sohasem fogjuk elfelejteni legendás hőseit, a névteleneket és lángeszű vezéreit, akik győzelemre mindig a győzelemre vezették.

Oroszország és Japán megbékélt a világtörténelem legvéresebb csatái után s ezeknek emlékeképen két japáni békekövet a legszebb békét alkotta meg.

Ez a portsmouthi békekötés valójában japáni béke, szóval olyan, a minőt az európai eddig vajmi nehezen tudott volna elképzelni. Mert az, ami 1905. augusztus 29-én a kis amerikai fürdőtelepen végbement, páratlanul áll a békekötések sorában. A zöld asztalnál megjelennek a legyőzött és letiport fél képviselői, s a békülést azzal kezdik meg,

hogy magukat le nem győzöttnek minősítik. A győzelmes Japán békekövetei ennek ellenében egyszer sem tartották szükségesnek a világ emlékezetébe juttatni, a port-arturi csatákat, a liaojangi, sahamenti és mukdeni harcokat és Togo össze tengeri ütközeteit, Komura és Takahira nem azért ültek ellenfeleikkel, hogy elvi kijelentéseket tegyenek. Még csak nem is bismarckoskodtak, valamint Witte Sergei sem viselkedett — Jules Favre módjára. Három héttel ezelőtt Komura báró kivett legbelsőbb zsebéből egy ív papírt, s felolvasta Japán békeföltételeit. Három hét elteltével pedig ez az okmány csekély változtatásokkal immár a létrejött béke alapját képezi. Ami ezen a huszonegy napon végbement, az érdektelen bár, de módfelett jellemző. A japán eljárás megcáfolta azt a feltevést, hogy német példák után indult. Bismarck az ellenfél megalázását, teljes megadását és letiprását tűzte ki célul magának, Komura arra törekedett, hogy ellentétet kibékítse. Győztes volt a vaskancellár is, a japáni békekövet és külügyminiszter is, mégis modoruk és viselkedésük között az illemnek és udvariasságnak egész világa állott. Bismarck a béketárgyalás második napján durván és türelmetlenül rászólt a francia követekre: Uraim, mi már órákon keresztül lopjuk az időt és kérдем, mi az eredmény? Semmi! Jó lesz tehát komolyan venni a dolgot. — Nem azért jöttem ide, hogy siránkozzunk! Komura csöndes és szerény volt, s nem éreztette győztes voltát az orosz békekövetekkel. A mikor pedig három heti alkudozások után a megegyezés létrejött, a japáni követek ismét különös viselkedést tanusítottak. Ők tudniillik nem fűtyülték el a Hallalit amint azt Bismarck tette, pedig a földterület, a mit Oroszország kezei közül kiragadtak, nagyobb sokkal Elzásznál és Lotharingiánál. A vaskancellár pöffeszkedő gőggel, poroszos fennhéjázással, az említett ó-német vadászdal fűtyülése között hagyta oda a béketárgyalások színhelyét, Komura és Takahira ellenben csöndes szerénységgel, minden hangosabb szó nélkül. A bámész amerikaiak meghurrázták, ő pedig udvarias fejbólintással köszönte meg a neki idegen üdvözlést, találóan tűntetve fel a különbséget jómaga és a tacsókómódjára hencegő

és üvöltöző Witte között. Igazi hamisítatlan japán cselekedet volt.

És japáni minden izében ez az augusztus 29-iki béke is. A két világ háboruja ama kérdések körül forgott, a melyeket Japán magának a békekötésben biztosított. Egyedül a hadisarc és a Szachalin sziget kérdése volt újabb keletű. Japán azt hitte, hogy Oroszországot kényszerítheti a milliárdok fizetésére. Csalódott, azaz talán inkább megfélelkezett valamiről. Felejtette, hogy Bismarck csak azért tudta Franciaországtól az ötezer milliót kicsikarni, mert zsarolhatott. Mert azt mondhatta Jules Favrenak, hogy a német seregek nem hagyják el addig a francia földet, amíg csak a hadisarc utolsó frankját nem fizették le. De mivel fenyegetődzhetett Japán. Azzal talán, hogy nem üríti ki Mandzsuriát? De hát orosz területet tartott volna megszállva. Lex imperfecta lett volna ebben az esetben az elvállalt hadi kárpótlás, törvény, a melynek nem lett volna meg a maga sankciója. Japán egy örök igazságú törvény felismerésével ajándékozta meg a nemzeteket, azzal, hogy hadisarcot nem lehet kérni és behajtani, ha az egyik fél nem szállta meg a másik területét.

Hazamennek a seregek. A halottak pedig, akiket a mandzsu hegyszakadásokban s a liaojangi sikokon hátrahagytak, talán nem haltak hiába. Talán belátják a népek és császárok, hogy a zsoldos seregek kora örökre letűnt.

A magyarcsékei követ.

A január huszonhatodiki nagy magyar vihar különös társaságot sodort össze a gótika dunaparti remekébe. Az új emberek nem hoztak valami nagy intellektualis erőt magukkal és a képviselőház karzatán keserves sopánkodásokat lehetett hallani: milyen társaság, milyen társaság ez. Az új emberek felette igen nem tetszettek a t. Ház kritikusaiknak.

A megvert, az összetörött, a megfogyatkozott, a bánatosan gubbasztó szabadelvűpárton azonban akadt egy ember, aki tetszett. Egy erős, bátor, kemény, szép legény, akit kedvtelve nézegettek még a tulsó oldalról is. Dési Géza volt, a magyar csékei kerület képviselője. Ez a Dési Géza a szabadelvűpárt szorongattatásának a legkeményebb napjaiban — új ember léte — fel mert állani szólásra a Tisza István háta mögött. No, gondolták a nézők, ezt most mindjárt felfalják az éhes baloldali tigrisek. Hát — nem falták fel. Hargosan morogtak, eltátották a szájukat, de a mozgás néha helyeslésre változott és végül is — nem falták fel. A jobboldal ellenben megelégnék. A szabadelvűpárt felüdült, neki bátorodott, helyeselt, tapsolt, azután felkeltek a miniszterek és sorban gratuláltak az új embernek.

Ez volt a Dési Géza első szereplése. A második — az még érdekesebb.

Dési Gézát mameluknak küldték fel Biharból. Hadd segítsen — mondták a nagyváradi megyeházán — Tisza Pistának rendet csinálni. Mire azonban felért Budapestre jó Dési Géza, akkor az ország csinált itt rendet. Vágott olyan rendet az ország, hogy nyöszörgött bele minden eresztéke a Lloyd-klubnak. Mamelukra nem volt itt szükség már. Dési Géza körültekintett. A válság csak nem akart véget érni, a szabadelvűpárt csak nem tudott ellenzékre kerülni. Jött Fejérváry, jött Kristóffy és ekkor Dési Géza kijelentette:

— Ha Kristóffy nem nyújtja be szeptember tizenötödikén az általános választó jogról szóló törvényjavaslatot, — benyujtom én.

. . . Huh, ez kemény szó volt. Végigzugott a magyar politika mezején és jobbról-balról beledideregtek a fázós po-

litikusok. De végigzugott ez a szó az országon is; itt meg belémelegedtek az emberek.

Az érdeklődés kutatva fordult Dési Géza felé. Ah, ki ez a merész szavu legény?

Hát ime: Dési Géza ügyvéd volt Nagyváradon. De különös módon volt ügyvéd: árverést soha nem vezetett és a kinek nem volt pénze, az mind őt kereste fel.

Senki nem csinált annyi ingyen ügyet mint ő, azonfelül senkinek az irodájában nem jártak annyiféle kéréssel, mint nála. És senki sem járt nála hiába. E mellett elsőrangú kriminalista. Hét évvel ezelőtt Budapesten szerepelt egy sajtóperben: a plaidoyer-ja szenzációs volt. Nagyvárad közéletében régen vezető szerepe van és a nagyváradiak megszokták, hogy leendő képviselőnek tekintsék. Mikor a magyarcsékei kerületben megválasztották, Nagyváradon mindenki természetesen találta. Számos hive azonban aggódott egy kissé: a nagy kormánypártban hogyan jut olyan szerephez, a mely megilleti?

Január huszonhatodika után ez az aggodalom felesleges lett és Dési Géza már meg is kezdte a szabadelvűpárt ellenzéki szereplését. Abban, a mit ő az általános választójogról mondott, benne van annak a tudata, hogy a szabadelvű pártnak meg kell frissülnie egy igazán szabadelvű, radikális politikában, ha élni akar. És valóban: ha élni akar, az öreg szabadelvű párt ebben a fiatal Dési Gézát fogja követni.

A husos fazekak elvesztése kevés embernek tett jobb szolgálatot, mint Dési Gézának. A neve így egy félesztendő alatt a legjobban hangzó nevek közé került, míg amugy ki tudja meddig kellett volna azért az ércsengésért küzdeni, a melylyel az értékes név különbözik a tucat névtől.

A nevét ezentul sokszor fogjuk hallani. Erős, nagy, érdekes talentuma, szónoki ereje megkülönböztetett helyre juttatják mindenütt. A hol egy szép szóra, egy nemes gesztusra lesz szükség, ott keresni fogják. De Dési Géza érteni fog hozzá, hogy a közeledő, nagy magyar kavarodásban az egész országnak megmutassa, mit ér.

Azt mondta, hogy benyújtja az általános választó jogról szóló törvényjavaslatot? — Hát be is nyújtja, ha megpukkadnak is belé jobbról és balról a pukkadásra hajlók.

NEY DÁVID. A nagy magyar operaénekes meghalt, s a magyar királyi operaház szemmel láthatóan elszegényedett tegnapról mára. E két szomorú eset módfelett összefügg egymással, mert a ki nem operaigazgató, az tudja csak, mit jelentett Ney Dávid az első magyar műintézetnek. A herék és hivatásos szerződésszegők között csöndesen és szerényen huzódott meg a mi nagy énekesünk, a míg életben volt, most, hogy meghalt, beszéltetett magáról először, anélkül, hogy valami művészeti esemény hőse lett volna.

A kis veszprémi zsidófiuból európai hírű művész vált. Művész volt Isten és természet kegyelméből, a legerősebb és a leglágyabb hangú művész. A mikor megjelent hatalmas alakja az opera színpadán, szinte kedvünk kerekedett hinni, hogy csalódásba estünk, s király vagy főpap áll előttünk és nem a legszerényebb magyar énekes. A falusi zsidótemplom karénekese sohasem pöffeszkedett, s nincs ember, aki elbizakodottnak látta volna. Banalitás lenne e helyütt és ebből a szomorú alkalomból azt fejtegetni, hogy mi volt a magyar művészetnek Ney Dávid. Nincs is helyén most a nagy elhunyt pótolhatatlanságáról beszélni. Átérezzük a veszteséget, a mely bennünket ért mindannyian, a kiket bárszonyos lágyságú hangja kiragadott a mindennapi élet harcaiból.

A közönség búcsút vesz Ney Dávidtól, aki immár bevonult a magyar művészet történetébe. Az méltó helyet fog neki juttatni, s felfogja róla jegyezni, hogy volt egy magyar énekes, aki nagy volt, keresett is volt, idegen föld színházaiba, operáiba még sem kíváncszott soha, hanem beérte ezzel a szegény országgal, a melynek egyik legnagyobb művésze volt.

Ney Dávid 1843. évi március hó 15-én született, szegénysorsu szülőktől a veszprémmegyei Várpalotán. Szülői 1856-ban, 13 éves korában inasnak adták egy szabómesterhez Veszprémbe a hol föl is szabadult s rövid ideig mint segéd is működött. Munka közben el eldalolgatott s egy ízben a veszprémi zsidó kántor is meghallotta. Az egyszerű ember

felismerte a ritka képességet s a templomi karba szerződtette. Itt Ney Dávid azonban csak 2 évig maradhatott, mert 1863-ban besorozták katonának a lovasított tüzérekhez. Részt vett az 1866-iki hadjáratban is, s felvitte a lovaglómesteri rangig. Katonai szolgálati ideje alatt kedvence volt a tiszti- és törzskarnak, mert összejöveteleiknél szép énekével szórakoztatta őket s dalaiért nem egyszer könnyítettek szolgálatán. Ezredével elment Olaszországba is, hol neki, mint kedvencnek kiváltképen megengedtetett az operaelőadások látogatása. Ennek Ney nagy hasznát vette, mert tanult belőlük, egy-egy opera kedvenc dalát elsajátította s hatalmas hangjával a tiszti karnak be is mutatta. A katonaságnál a legénység jobb hangú tagjaiból férfi négyes-kart szervezett, azokat dalokra oktatta. Ennek az általa szervezett dalárdának csakhamar jó híre támadt, úgy, hogy Olaszországból való kivonulásuk közben Krajnában, Karinthiában és Stájerországban hangversenyeket rendezett nagy tetszés közt.

Majd Bécsbe került, hol letelvén katonai szolgálatának ideje, több barátja unszolására és tanácsára jelentkezett a Carl-színháznál, hol akkoriban Sontheim hires tenorista, Stella primmadonna és több hires művésznek operacyklusa volt. Próbát énekelt az akkori karmester Suppée előtt, ki nyomban felvette a karba, sőt több apró szerep éneklésére is használta. Ez 1872-ben történt s innen datálódik Ney Dávid színpadi működése. A Carl-színháznál említett Suppée és a színház másik karmestere Brandl, voltak. — Az operacyklus befejezése után még rövid ideig a színház kötelékében maradt; de nem lévén kedve operettekben és énekes bohózatokban működni, bucsut vett Bécsből és rokonaihoz Győrbe költözött. Itt ismerkedett meg feleségével, Weisz Annával. Alkalmazást a hitközségnél kapott, mint énekes. Szép hangja itt is csakhamar feltűnt s több hangversenyben működött. Az akkortájtban társulatával ott működött Bokody magyar szinigazgató figyelmessé lett rá s szerződtetni akarta, de Ney Győrt el nem hagyhatván, a szerződést el nem fogadta ugyan, de néhány hónapon át azért működött Bokodinál, mint népszínműénekes. — Győrből azután mégis Pestre jött.

Itt először a templomi énekesek között talált alkalmazást s működött, míg Richter figyelmessé nem tette rá, aki aztán 1874-ben a nemzeti színház énekkarába szerződtette. Richter Neyt az első perctől kezdve élénk érdeklődéssel kísérte; kisebb szerepeket bízott reá, többek között a Hugonották Maurevert szerepét, melyben először énekelt szólót.

Szép hangja feltűnt úgy a közönség, mint kartársai között. Egy ízben a Don Juan előadására készültek; de a Kormányzó szerepére nem volt alkalmas szereplő. Balázsne Bognár Vilma a vezetés figyelmét Ney Dávidra terelte, s melegen ajánlotta. Az igazgatóság a meleg pártolásra neki osztotta a szerepet, mit ő 1876. táján, hangja teljes erejével, nagy sikerrel énekelt. Ez időtől kezdve nem is énekelt más e szerepet.

A Don Juan után kivétel a korból. Folytonos haladás közt nemsokára az első bassus szerepkör az ő vállaira nehezedett. 1877. február 18-án énekelt először a Varázsfuvola Sarastroját. A siker koronája az volt, hogy e naptól kezdődőleg új szerződést kapott, mely tehetségével arányos izetést biztosított neki. Ez idő óta büszkessége lett úgy a Nemzeti Színháznak, mint később és most a magy. kir. operaháznak.

A fővárosban töltött működési ideje alatt nem egyszer vendégszereplésre hivatott. Énekelt Lipcsében, Berlinben, Bécsben stb. Szerződtetési ajánlatokkal halmozták el, de ő itt maradt. Hangversenyeket rendezett hazánk több városában s a külföldön nagy sikerekkel, mert amily jó színpadi énekes, ép oly kitűnően megállja a helyét a hangverseny-podiumon is.

A börtönügyi kongresszus.

Irta : Dr. Bernát Ottó.

Valószínűleg kevesen vannak Budapesten, akik tudják, hogy hélfőn nemzetközi kongresszus kezdődik itt meg, amelyen a világ minden részéből a legkiválóbb jogtudósok fognak összejönni, hogy a börtönügy szükséges reformja fölött tanácskozzanak. A civilizált világ akármelyik államának fővárosában gyülnének is össze, több érdeklődéssel fogadnák ezeket a tudósokat, mint nálunk; mintha Magyarországon az az a nézet uralkodnék, hogy a börtönügy tulajdonképen csak a fegyenceket és biráikat érdekli, s mintha kizárólag jogász-kérdés s nem elsőrangú szociális kérdés volna az, hogy a büntetőrendszer olyan legyen, amely céljának meg is felel. A börtönügy reformkérdései sokkal inkább érintik a politikai kérdéseket is, semhogy fölöttük a nemtörődomség közönyével szabad lenne napirendre térni, hisz ha csak egy pillantást vetünk is az előadások és referátumok programjára, rögtön láthatjuk, hogy az államélet minő mély horderejű kérdései kerülnek majd szakavatott megvitatás alá.

Az a huszonhét év, amióta a mi büntető törvénykönyvünk kodifikálva van, ennek hiányait sokkal élesebb viláztásba helyezte, s annak hibáit és tévedéseit sokkal kiáltóbb hangon hozta nyilvánosságra, semhogy szemünket és fülünket befogva, minden érdeklődés nélkül megnyugodhatnánk abban, hogy addig mig a büntetőtörvénykönyv szakaszaival összeütközésbe nem jutunk, addig ránk nézve teljesen közönyös az, hogy ezek a szakaszok mit tartalmaznak. A személyes szabadság, a cselekvési szabadság s mindaz mi ezzel összefügg, a büntető törvénykönyv szakaszainak korlátjain belül gyakorolható csak, s minden alkotmánynál és minden közjogi törvélynél fontosabb biztositéka a szabadságnak a büntető törvénykönyv liberalizmusa. Az abszolutisztikus kor-

mányformának is nem a közjogi törvények, hanem a büntetőtörvény reakcionárius intézményei képezik a biztosítékát és szankcióját.

Azért nagy baj, hogy mi, akik oly féltékeny gonddal állunk őrt, azok mellett a jogaink mellett, a melyeket közjogi törvényeink nekünk ígérnek, nem vigyázunk épen olyan féltékeny gonddal arra is, hogy jogainkat, szabadságainkat, s főleg a vélemény, gondolat, sajtó- és cselekvési szabadságunkat, a büntető törvénykönyv ne tegye illuzóriussá.

Nálunk a büntetőjog iránt való érdeklődést úgyszólván teljesen kimeríti egy-egy nagyobb esküdszéki tárgyalás, de azzal már kevesen gondolnak, hogy a büntetőtörvénykönyvünk az oka annak, hogy fogházainkban és börtöneinkben száz számra vannak elzárva egészen ártatlan emberek is, akiket a bíróság még akkor sem menthet föl, ha ártatlanságukról meg van győződve, mert büntető kodexünk telve van esztelenül drákói intézkedésekkel.

A büntetőtörvénykönyvünk egyik hírhedt szakasza a hatóság elleni erőszakról szóló fejezet, a személyes szabadsággal szemben tulságosan védett vagyoni érdek, viszont az úgyszólván védtelenül hagyott becsület, s a büntetések aránytalansága, büntető kodexünknek olyan hibái, a melyeket egyetlen szabad államban nem volna szabad megtűrni, s a bűnvádi perrendtartásról szóló törvény által úgyszólván mindenhatóvá tett ügyészi intézmény s az anyagi igazság rovására monstruózussá fejlesztett ostoba formalizmus, a laikus közönség által nem is sejtett korlátjai a közszabadságnak. A mi büntetőjogunk és bűnvádi eljárásunk valósággal pókhálósálakkal vesznek körül bennünket, a melyben fennakadunk lépten nyomon, a nélkül, hogy tudnánk, s hogy minden nap nem kapunk husz bünpert a nyakunkba, annak nem a törvény az oka, amely módot adna erre, hanem a hatóságok jóakaratu elnézése. Ha az utcán sétálva «szerencsekrajcárt» találunk s azt nem jelentjük be a rendőrségnek, már büntetendő cselekvényt követtünk el, ha a cselédünk engedély nélkül egy darab kockacukrot vesz el, arra a minimális büntetés, a melytől, ha feljelentjük, nincs mód

hogyan megszabaduljon, hat hónapi börtön, az a pityókos ember, aki az utcán kissé támolyogva igyekszik haza s nem hajlandó a legelső rendőrlegény felszólítására a kerületi kapitányságra menni, s kissé ellenkezik, hatóság elleni erőszakot követ el, aki a szabójának, mikor ez a számlája kifizetését kéri, azt feleli várjon egy-két hétig, akkor lesz pénze, s az újabb terminuson nem fizet, mert nincs miből, hitelezési csalás miatt bünvádi eljárás alá fogható; s egy nagyon szellemes egyetemi tanárunk mondta, hogy a magyar büntető törvény olyan szigorú, hogy aki egy idegen diót feltör s azt megeszi, már betöréses-lopást követ el.

A büntető törvények eme kinővéseire s a büntető praxis szomorú tapasztalataira akarják a börtönügyi kongresszusok felhívni a parlamentek és a népek figyelmét, s azért megérdekelne, hogy a magyar közvélemény is nagyobb érdeklődéssel tekintszen tanácskozásai elé.

De még ezeken a már említetteken kívül is néhány érdekes kérdést akarok felsorolni, a melylyel ez a hétfőn megkezdődő kongresszus foglalkozni fog. Ott van mindjárt az a kérdés, hogy a különböző államokban mi az alkoholizmus befolyása a kriminalitásra, s minő eszközöket volna helyén alkalmazni általában az elítéltekkel szemben az alkoholizmus leküzdésére? Az is nagy szociális fontosságú kérdés, hogy minő eszközök alkalmasak a tudóvésznek a letartóztató intézetekben való leküzdésére, kezelésére és arra nézve, hogy annak terjedése bármilyen letartóztatási intézetekben megelőztessék? Vagy nem nagy jelentőségű kérdés-e, s nem általános nemzeti érdekű kérdés-e, hogy az államnak intézkednie kell-e az elítéltek gyermekeinek védelme érdekében, s ha igen, melyek volnának e célra a legmegfelelőbb, a leghathatósabb eszközök? A fiatakorú büntetettek, elzúllásnak indult, vagy erkölcsileg elhagyott gyermekek részére helyén való volna-e megfigyelő intézeteket felállítani? A rendes nevelési eszközökön felül melyek a leghathatósabb rendszabályok arra, hogy biztosítsák az erkölcsileg elhagyott gyermekek megmentését és olyan elzúllásnak indult gyermekek megjavítását, akik még büntetve nem voltak?

Úgy-e igazam volt, mikor azt mondtam, hogy a börtönügyi kongresszus tanácskozásai nem csak a jogász világot kell hogy érdekeljék?

Mert már rég idejét multa az a felfogás, amely azt az elvet tette az egész büntető-politika alapelveül, hogy a bűnös nyerje el méltó büntetését, s a büntetésnek nincs egyéb célja, mint a megtorlás. Ez volt az a büntető-politika amely megtöltötte a börtönöket, fegyházakat, s amely mellett a statisztika évről-évre megdöbbentőbb adatokat mutat fel a visszaeső büntetésekről. A helyes és egyedüli célravezető elv nem lehet más, mint az az általános szociálpolitikai elv, hogy az emberiséget már gyerekkorától fogva nevelni kell oly irányban, hogy a büntetések feleslegessé váljanak, mert nincs aki bünt követne el.

És azért ez a kérdés felöleli az államok egész szociális politikájának körét, nemcsak a nevelés terén. A bűnesetek számának megfogytatkozása nem a szigorú büntető törvények, hanem a helyes szociálpolitika segítségével érhető el. Kenyere kell adni a népnek, meg kell tanítani dolgozni s módot kell neki adni arra, hogy becsületes munkával megélhetése biztosítva legyen.

Majdnem hatvan év múlt el azóta, hogy az első börtönügyi kongresszus a Majna melletti Frankfurtban összejött tanácskozni, s amely akkor még tényleg abban a téves hitben tanácskozott, hogy feladata nem lehet más, mint a börtönügy tanulmányozása s annak esetleges javítása. De az azóta elmúlt hatvan év tapasztalata megmutatta, hogy nem a börtönök javítása, hanem a börtönök belső életének reformálása lehet csak az az eszköz, melytől siker várható, s a hétfőn összeülő budapesti kongresszusnak már gazdag szociális programja van, mely négy irányban akarja vizsgálni, minő módon lehetne a bűnesetek számát redukálni. Az első szempont az, amelyik a büntető törvénykönyvek helyes és okszerű reformjára törekszik, a másik a börtönökben letartóztatottak belső életét akarja a bűnösök javítása érdekében felhasználni; a harmadik szempont azoknak a módoknak megállapítása, a melyekkel emberi számítás szerint lehetővé

tétetnék a meggátlása annak, hogy valaki bűnt kövessen el, és pedig a nevelés, a tisztességes megélhetés biztosítása segítségével s végül a negyedik szempont a kiskorúaknak a bűnre csábítás s a bűnbe esés ellen való megvédése s ennek eszközei.

És épen ezért a kongresszus tagjait az emberiség igazi apostolaiként üdvözljük Budapesten.

AZ ÜDVÖZLŐ MEGYE. A portsmouthi békekötés élénk visszhangot keltett egy megye uraiban, akik a nagy történelmi esemény hatása alatt feliratot intéztek Roosewelt elnökhöz és elhatározták, hogy az emlékezetes nap alkalmából üdvözlük a kibékült feleket: Oroszországot és Japánt. A megye tehát felir és üdvözlő. Békeszerző Roosewelt, immár nyugodt lehetsz, mert érdemeidet senki sem akarja, vagy tudja majd egykor elvitatni, hisz, ha valaha — amitől különben isten ments — erre kerülne a sor, ott lesz kéznél a megye mindent jelentő felíratra! Oroszországnak sem kell többé szégyenkeznie a közelmúlt eseményei miatt, s ha akad majd merész, aki nagyhatalmisága iránt kétségeket fog támasztani, akkor az orosz előfogja keresni a megye üdvözlését és dezavválja a szkeptikusát. Japán pedig a kicsiny, megyei üdvözlésre szoruló Japánország immár bizonyos lehet, hogy nemzeti nagyságában senki sem kételkedik. Mindezekben azonban reánk nézve szerencseszámba megy, hogy nem magyar törvényhatóságról van szó, hanem a franciaországi Rhône megyéről, amely érdemesnek tartotta az üdvözlésre Rooseweltet, Oroszországot és Japánt.

BÁRDOS ARTUR UJ VERSEIBŐL.

EGY FÖLDI ASSZONYT . . .

Egy földi asszonyt ismerek,
A lelke csupa sejtelem . . .
A borús, látó szenteket
Az ő képére képzelem.
A bűn sápad tekintetén
És kelyhet bont a lélek
S csodás idők jósihlete
Lelkemben hitre éled . . .

Egy földi asszonyt ismerek,
A lelke csupa-csupa hit . . .
A gyűlölet sebezte meg
És ő szeretni megtanít.
Amerre lép: liljom fakad
Meg oltár, templom épül . . .
S feloldozás nincs édesebb,
Mint hófehér kezéből!

PASZTELL.

Szilaj, hangos mulatók között
— Vékony árnyék — egy töpörödött
Furcsa kis anyóka.

Lassacskán, vánszorogva halad,
A karján egy roppant kosarat
Cipel meghajolva.

Körötte vig, kipirult arcok,
Kacag a jókedv, a tréfa harsog
Ujjong a mámor . . .

Ének . . . Sikoly . . . S mindent a zene
Mámoros, áradó üteme
Sodor magával.

Félénken, titokzatos arccal
Csendben, lopódzva, minden asztalt
Sorra végig tipeg.

S a tarka kendőt föllebbenti . . .
De pillantást sem szentel senki
Az ő kincseinek.

Csöndesen, szomorun bólogat.
Vén feje, hajh, némely dolgokat
Bizony már meg nem ért . . .

Itt rossz, keserű lőrét adnak
E sóvár, éhes emberhadnak
Sok drága pénzeért:

S az ő cukros, habos mindenféle,
Sok édes, édes süteménye
Csak nem kell senkinek.

A mákos patkók szüz illatát,
Az arany fánkok gyöngyharmatát
Nem érti senki meg . . .

S míg kosarát remegő karja
Ájtatos gonddal letakarja —
Az arcán ott honol:

Egy bágyadt, halványan derengő,
Tudatos és mégis merengő,
Bus, de büszke mosoly . . .

. . . Ugy-ugy, anyó! Én így szeretlek!
Ilyen rátarti vén gyerekek!
Lásd, szörnyen értelek . . .

Büszkén a spanyolt! A mi fajtánk,
Ha egy-egy buta kor nem hajt ránk, —
Azért nem érzeleg!

Mi édes, habos rimeinknek,
Csokoládé-szerelmeinknek
Ha e kor nem foglya: —

Kincseinkre mi rá nem ununk, —
De a butákat spanyol gunyunk
Agyonmosolyogja!

Az örökség.

Irta: Virter Ferenc.

A Comanche gőzös kikötött; s mint valami nagyszerű színházi diszlet tárult elénk Virginia kikötője: Charleston. Csak félnapi pihenőre állott meg hajónk, hogy azután új rakományal folytassa útját a floridai kikötők felé.

Este volt, mikor a hosszú tengeri út után, az örökké ingó hajóról a partra léptem, s a dockon állva, első tájékozódásul a kikitői öböl nagyszerű látványát csodáltam: lelkesülten kiáltottam föl. Egy fehér ruhába öltözött, nagy szalmakalapos úr, ki mellettem állott, hirtelen meglepetéssel fordult felém; azután megszólított:

— Milyen nyelven beszél ön most, uram? — kérde tangolul tőlem, s én tétovázás nélkül adtam meg a rövid feleletet.

— Hogyan? Ön magyar! . . . kiáltotta föl ő most már ezen a nyelven, s mindkét kezét nyújtotta felém és csaknem megölelt. Öröme leirhatatlan volt éppen úgy, mint az én meglepetésem is és öt perc után már barátok voltunk, szível-leléssel jóbarátok, aminőkké az idegenben egymásra bukkant honfitársak pillanat alatt szoktak válni.

— Hová készült, mielőtt találkoztunk? — kérde azután tőlem.

— A várost szeretném látni, — feleltem.

Bambusz-kerekű könnyű kocsiba léptünk, mely elé szalmakalapos öszvér volt fogva.

— A magnolia-park felé, Harry! — mondta honfitársam a kocsisnak, mire elindultunk. Hosszú, kissé tisztátalan, de érdekes és sajátos utcákon robogtunk keresztül, melyeknek minden háza fából készült és kotárkaszerűen cölöpökön nyugodott. Hatalmas, büszke törzsű pálmák hosszú sora vetett árnyékot az útra; a házikók körül pedig megannyi paradicsomi kert: gyümölcsöző datolya-pálmák, nagy, sárga banána-fürtöktől meghajlott pizángok, mik karácsonyfadíszletekként tűntek elém a mind rohamosabban terjedő félhomályban.

— Ez hát a Dél! — kiáltottam fel lelkesedésemben. — Örökké itt tudnék élni!

Honfitársam mosolygott; aztán elmondta élményeit, küzdelmeit, itt történt letelepedésének körülményeit és a szerencsáját, mely végül megjutalmazta fáradozásait s vagyonghoz juttatta.

— És mi az ön foglalkozása itt? — kértem.

— Gyümölcsössel kereskedem. New-York és Filadelfia számára Dél-Karolina gyümölcsstermésének egyedüli szállítója én vagyok.

— Hisz ez pompás! Tehát ön boldog.

— Látszólag igen, — mondta Mister White és sóhajlott egyet.

— Nos, mi bánata lehet? Ön gazdag, a föld paradicsomában él, független és egészséges: mit akar ön ennél is többet?

— Nincsenek barátaim; egyedül vagyok, mondta csaknem szomorúan. Társaságom majdnem kizárólag szerecsenekből áll. Aztán meg . . . Nos, hiányzanak itt a nők . . .

— Hogyan? Dél-Karolinának ne lennének leányai?

— Oh, vannak! Hanem ezek itt mind szerecsenek. Az a néhány fehérbőrű nő, aki itt él, férjével költözött ide, s férjes asszonynyal kötni bizalmas barátságot nagyon veszélyes vállalkozás ezen a vidéken.

Mindketten elhallgattunk. A lomha öszvér lassú futása közben a város végére értünk. Végtelennek látszó sík tárult elénk: magas fűtenger, mely hullámszerű hajlongással vonult a messzeségbe. Azután jobbra kanyarodtunk s a magnolia-park feküdt előttünk.

— Ha úgy tetszik, — mondta barátom; — estebéd idejéig sétálunk egyet.

A park bejárata előtt kiszállottunk és Mr. White e szavakkal fordult a kocsisához:

— Harry, te haza mégy. Mondd meg Jinnynek, hogy vendégem lesz.

Harry csak annyit felelt:

— All righ!

* * *

A terraszon vacsorára terítették. Szép gyümölcsös kertre nyílt a kilátás, melynek illatát arcunkba csapdosta a gyenge szél. Jinny, a ház gazdasszonya, egy már elvirult, igen rút, de még mindig kacér szerecsen nő szolgálta föl az étkeket. Mikor szivarra gyújtottunk, új barátom így szólt:

— Álmos ön?

— Nem, — mondtam.

— Akkor még beszélgethetünk.

Honfitársam parancsára Jinny most két különös alaku palackot tett az asztalra, két pohárkával, melyekben kristály jégdarabok voltak.

— Isméri ön ezt az italt? — kérdé házigazdám. — E vidék különlegessége. Ananászból és datolyából készült, Pineappellal whiskez a neve. Saját készítményem.

Különös íze volt ennek az italnak, édes, bódítóan erős s egyszersmind üdítő. A második pohárkánál már csaknem mámorossá tett. Meleg éjszaka volt, melynek fenséges csöndjét fénykődbe burkolta a csillagos ég. Valami buja, ingerlő vágyakkal teli hangulat feküdt az előttünk elterülő képen s a kert fái fantasztikus alakzatokként olvadtak össze, a félhomálylyal. Tágra nyílt szemekkel néztem az éjszakába s az erős ital, meg a sajátos körülmények hatásban úgy tűnt fel nekem mindez, mint egy álom.

Barátom közönyösnek látszott.

— Eleintén, — mondta, — engem is elbájolt mindez. Hanem az ember hamar megszokja s akkor aztán csak árnyoldalát látja.

— Hogyan került ön ide? — kérdeztem. — A véletlen hozott erre. — A véletlen? — Igen; a véletlen, meg a csapódás. — Elhallgatott s én úgy éreztem, hogy e pillanatban valami régmúlt emlék fátylát téptem fel előtte.

— Csalódtam, — mondta újból: — csalódtam, ami által elvesztettem a jövőbe vetett reményeimet, hitemet . . . Kivándorlásom volt az egyetlen mód arra, hogy feledni tudjak. Fejét kezére támasztva nézett reám s hangjának oly fájdalmas rezgése volt, hogy meglepődtem. — Csalódásaimról — folytatta — még soha sem beszéltem senkinek; azt hiszem, jól esnék nekem, ha könnyítenék magamon azok elmondásával. Huszonötéves voltam akkor. Mint kész mérnök kerültem Budapestre. Az egyetemeket Zürichben és Münchenben végeztem. Mikor oklevelemmel hazámba visszajöttem, atyám temetésére érkeztem éppen. Teljesen egyedül állottam ekkor a világon és csekély örökségemből irodát nyitottam a fővárosban. Az életet sohasem ismertem, ekkor legkevésbé. Vakmerő reményekben bízva, elhatároztam, hogy megnősülök. A szerelem gyorsan támadt bennem, mert mindenben hittem. Szőke, kékszemű leányka volt, egyike azoknak a mézédess, ártatlan hölgyecskéknak, kik szemlesütve nehezednek karunkra a keringő fordulataiban. Izának hívták. Nyugalmozott tanácsos volt az apja, Legjobb barátaim biztattak

a házasságra; sőt csaknem erőszakoltak reá s három hónap után már férj voltam. Egy évig teljesen boldogan éltünk, s áldottam a véletlent, meg barátaimat. Mintha a szerencse is kezén hordozott volna! Nagy vállalatokban jutott osztályrészem, amik sikerültek s jövedelmeim szép összegre szaporodtak. Feleségemnek csak egy gyengéje volt: imádta a színházat, a bálokat, az ékszereket és a toiletteket. Én tehát mindenben részesítettem, — olyannyira mindenben, hogy rövid fél év után vagyonom végéhez értem. Ekkor meghökcentem. Mindenek előtt fölmondottam nagy lakásunkat és a kocsibérletet. A feleségem sokat sirt, fenyegetődzött; de aztán beletörődött s türte a szerény életmódot. Szerelme azonban mintha elröppent volna: viszonyunk teljesen hideggé lett. Egy napon, színházból jövet, Iza meghütötte magát. Másnap köhögött. — Azt hiszem, meg fogok halni, mondta nekem szomorú hangon.

Kétségbeestem. Két orvos gyógyította és délvidéki tengerpartot ajánlottak neki. Egy hét után Nizzában voltunk. Négy napot töltöttem feleségemnél, de azután vissza kellett térnem, feleségemet egy idősebb francia hölgy gondjaira bízva. Minden reggel aggodalommal néztem át leveleimet; különös, félelemmel teli érzés vett rajtam erőt: az ismeretlen jövőtől való rettegés, melyet sajátyszerű módon ösztönünk sejtet velünk a bekövetkezendő esemény előtt. Ekkor szerettem őt a leglángolóbban. Sohasem szerettem senkit sem előtte; ifjúságom lelkivilága tehát benne összpontosult. Elgondoltam, mily rettenetes volna reám nézve, ha elveszíteném őt! . . . Néha egész éjjeken át hevertem álmatlanul ágyamban, csókkal borítva a mellettem üresen fekvő vánkost. Tíz nap után már azt írta, hogy teljesen egészséges. Mintha nehéz kő esett volna le szívemről. És a mind vidámabban hangzó levelek — a melyek Nizza bélyegével érkeztek — teljesen helyállították nyugalmamat.

Egyhavi ott tartózkodása alatt pedig alig egyszer írt pénzéért. Csodálkoztam és örömmel láttam, mily pompásan takarékoskodik.

Május végével mentem érte, hogy hazahozzam. Sohasem láttam oly szépnek s oly szeretőnek, mint akkor. S mikor a nizzai tengerpart esti sétányán együtt csodáltuk az alkonyat pompáját, — szinte büszkélkedtem gyönyörű nőmmel, kit mindenünnen üdvözölt sok elegáns ismerőse. — Mindenki ismer itt — mondta mosolyogva. — És én büszke voltam erre s elhatároztam, hogy még három napot itt maradunk.

Boldog voltam immár, kimondhatatlanul boldog: öt teljes hónapig. Csak az bántott titokban, hogy az asszony többet gondol toalettjével, mint a háztartással. Mikor újra tél lett s ismét kezdetét vette a szezon, azt az ajánlatot tette nekem, hogy kiadásainak fedezésére határozzak meg egy bizonyos összeget havonta. — Meglásd, hogy jobban jössz ki — mondta — és csakugyan, azelőtt sohasem volt elég három annyi, mint most s mégis több ruhája volt ekkor, mint bármikor. Még a páholyokat is ő vette leggyakrabban. És boldog volt, örökön kacagott, verőfényt árasztva szerelmével kicsiny fészkünkbe.

Egy napon édes titkot suttog a fülembe. És ezzel boldogságunk tetőpontra hágott. Fiút kívántam magamnak és aggodalmas örömmel lestem a nagy pillanatot. Feleségem igen melankólikussá lett e naptól fogva s gyakran túlárado érzékenység vett erőt rajta: a haláltól való félelem. Nyár végén történt. Három orvost hívtam s mikor épen a legnagyobb örömben hittem magam, akkor sújtott le a legrettenetesebb esemény. Az én kedves, mosolygó asszonyom — meghalt . . .

Nem irom le önnek fájdalmamat. Egy hétig nem is tudtam, mit érzek.

Egy napon aztán levelet kaptam egy közjegyzőtől. Arról értesített, hogy nőm végrendelete végett jelentkezzem nála. Kétszer is elolvastam a levelet, még sem értettem semmit az egészből. Tudtommal nőmnek sohasem volt vagyona.

— Miféle végrendelet az? — kérdeztem a körjegyzőt, akit felkerestem.

Ekkor elém tette nőm okmányát, melyben huszonhét ezer forintot hagy rám örökül, azonkívül egy levelet, melyet kizárólag nekem és csakis az ő halála után volt szabad átadni.

Kábultan léptem az utcára. Valami titokzatos esemény múltját láttam magam előtt feltárulni, melynek nem mertem a belsejébe tekinteni. Két napig hordtam magamnál nőm levelét, anélkül, hogy felbontani mertem volna. Csak ennyi állott benne: «Kedves férjem! Ne kutasd, honnan van; — bocsáss meg».

* * *

Honfitársam elhallgatott.

Sokáig szótlánul ültünk együtt, aztán újból megtöltötte poharainkat.

— És mit tett ön azután? — kérdeztem tőle.

— Kivándoroltam — mondta egyszerűen.

A kordé bevonul.

A Thespis kordéja tudniillik. A kutató tudomány ugyan ezt a fogalmat mindössze egy rossz etimológián alapulónak bélyegzi. De a magyar köztudat ismeri a vándor műzsának harsonás szekerét, koficostul, bécsi rongyostul együtt. Nem is tudja elfelejteni.

Hát megkezdődik a színházak ideje.

A dionyzoszi ünnepségek misztikus kerete azonban szétfoszlott. Thespis szekerén többé nem misztériumok nyilatkoznak meg a profánus hallgatók áhítata előtt. A sárgánál sárgább hirdető cédulák csak jól ösmert ingereket kielégítést ígérnek. Egyáltalán nem titokzatos ingerekét. A direktorok pedig nyíltan és kedves cinizmussal áldoznak vasból való bálványuknak, mely a «kassza» elnevezése alatt népszerű.

A misztériumok füstje ma már csak egy fogalmat leng körül. Egy valóban misztikus fogalmat. Valahogy úgy nevezik, hogy: a nemzeti szellem követelménye a színpadon. Hogy mit jelent: azt még nem siketült körvonaloznia senkinek. Talán azt, hogy a kar háromszinű trikóban énekelje a «Tralala hopp, csak a magyar vezényszó . . .» kezdetű dalt. Talán azt, hogy a hazafias kegyelet szobrai az illemhelyekről ankétezenek. Avagy, hogy az ősbudavári négerek a magyar himnusz énekeljék. Vagy végül azt jelenti talán, hogy a tisztességes pénzen megvásárolt ülőhelyek tulajdonosainak állva kell az előadást végighallgatniok a minduntalan kibuggyanó hazafias felbuzdulások miatt? Nem tudom. De követelmény, miként a magyar vezényszó.

Csodálatos. A nacionalizmus őstalaján, Franciaországban még egyetlenegy szezőneleji vezércikket sem irtak azzal a tendenciával, hogy a nemzeti szellemnek érvényesülnie kell a színpadon. Hanem arról igenis irtak vezércikket is, hogy irodalmi értékű darabokat kell előadni az értelem rendezésében. Mi azonban, kis hamisak, sovénobbak vagyunk a franciáknál.

*

Egy vezércikkben olvasom éppen, hogy szezonnyílás idején mit sem epedhetünk hőbbben, mint a fentidézett nem-

zeti szellem érvényesülését a színpadon. Hogy mit ért alatta? — újból nem magyarázza meg. Tehát újból nem értem. A vezércikkíró úr nyilván igen jeles vezércikkíró, mert a művészethez, hitemre, egy cseppet sem ért. Dehát ez ismét magyar speciálítás, hogy ahhoz is hozzászóljunk a közérdek kritériumával, amihez legkevésbé sem értünk. A művészet dolgaihoz pedig egyenesen mindenki ért. Holott a franciáknál még a gasztronómia is külön tudomány ág; pedig enni mindannyian eszünk. Nos, a vezércikkíró úr meg van győződve róla, hogy a c i c e r ó k felett való rendelkezés őt felülbíráló úrrá teszi a szegény b o r g i s z d u r c h-val rovó emberiség felett.

Ugyane vezércikk végére helyezett konkluzió igazságára azonban a most kihaló nyári szezón megtanított. A nemzeti szellem agitációja ugyanis oda konkludál, hogy az eszmék tisztulásával a színházdirektorok be fogják látni, hogy még üzletnek is jó a nemzeti szellem ápolása a színpadon. Hát ezt már fentartás nélkül elhiszem. Meggyőződött róla, mondom, ez a nyári szezónocska, mely a «Smólen Jónás» és a «Kukorica Tóni» jegyében vitte diadalra a színművészet ügyét. Es ennek kapcsán most már megértem azt is, hogy Smólenék után bizonyos «Rendületlenül», című darabokat mer hirdetni a város által szubvencionált «műintézet».

De azt is tudom, hogy erről már írnának vezércikket minden jóízű népek vezércikkírói. Arról, hogy a nemzeti himnusz kasszacélokra kisajátítani legalább is becstelenség. Arról, hogy a nemzeti érzés illetlen elkoptatása még hitetleneknek sem megengedhető cinizmus.

*

Egyébként kellemetlenül megszégyenítő, ha az ember bizonyos idealizmussal közeledett olyan dolgokhoz, melyekről kiderül, hogy semmi közük az idealizmushoz.

Elvégre jól tudjuk, hogy a színház ma már nem egyéb, mint a szórakozás igényén épült üzleti vállalkozás. Nem pedig kulturális tényező. Hogy még az alacsonyabb intellektuálisok számára nem az, annak oka a közönség izlése éppen úgy, mint az igazgatók élelmessége. Mitsem vethet egyik a másik szemére.

A népnek pedig operett kell. Két nem-operettszínházzal szemben három, sőt négy operettszínház bizonyítja nálunk ezt a tételt. És a műfajok köz ülegyet sem vet meg a modern művészeti szabadelvűség. Hiszen az opera s z í n p a d i létjogát még több logikai ok támadja, mint az operettét.

És az operett győzelmében való megnyugvás még nem

jelenti azt, hogy mindenféle operettbe és mindenféle előadásba egyként bele kell nyugodnunk. Sőt éppen az operett az, mely az előadás külsőségei dolgában a legnagyobb követelésekkel lép fel. Hamletet el tudom képzelni a sekszpiri színpad primitív kereteiben, teljes illúzióval. De a »New-York szépe-t« az operettek korszakának eme legzseniálisabb ostobaságát, csak a legpazarabb keretben tudom élvezni. Annak az alacsonyabb rendű színpadi munkának, melynél magasabbat nálunk a Nemzeti Színházban sem ismernek — tudniillik a technikai rendezés munkájának — de még a stílus munkájának is teljes a szerepe az operett színpadán. Gazdaság és fantázia nélkül az egész ügy igazán csak a nem nemesebb értelemben vett népnek való.

Az operett-színházaknak is jó lesz némely dolgot megszívlelniök. Ujabban kiállítás és izlés dolgában már néhány szép dolgot produkált legfiatalabb operett-színházunk, a Királysínház.

*

A Nemzeti Színház már régen elszoktatott tőle, hogy bánatunkkal, ki nem elégített irodalmi igényeinkkel hozzá meneküljünk. Leszoktatott róla Sardou, Echegaray és Brieux, kikben az utóbbi évek összes sikerei kimerültek. Ennek a kornak az embereiről, értékes embereiről nem tud a Nemzeti Színház.

Némelyek új, friss szellő pezsdülését érzik a korhadt falak között. Reményeiket azonban nevekhez, személyekhez fűzik. És ez megint félreismerése a jelentőségeknek. Gál és Pethes nevéhez kötni egy színházi érárt, épp oly végzetes rövidlátás, mint akár a Nagy Imréjéhez, vagy szerencsétlen epigonjaihoz. A Pethes mindenhatóságát vallani például csak a hit naivitásával lehet. Mellesleg: ez a színház az intelligencia és ambíció ritka tulajdonságaival válik ki a színpad heréinek tömegéből. Csakhogy éppen nem mindenható. Egyéni-éppen kevésbé hajlítható és sokszor nem csupán a hangja fénytelen, száraz. A modern színjátszás ugyan nem ismeri a szerepkörök kategóriáit, az értelem uralmát helyezvén a külsőségek fölé, és jól teszi ezt. De a színész természetes egyéniségével mégis kell törődnie. Anatole Francetól talán senki sem fogja elvitatni a modernséget és Anatole France legutóbb egy folyóiratba cikket írt arról, hogy a színész egyénisége kiküszöbölhetetlenül elsőrangú tényező.

Nem egyénekhez, hanem a rendezéshez, közelebbről ennek nem technikai, hanem értelmi részéhez, ennek reformá-

lásához kell kötni a várakozásokat. És a műsorhoz, melynek összeválogatását ne tessék az akták elintézésével egyenrangú adminisztratív teendőként felfogni. Talán olvasni is kell tudni annak, aki az ország vezérszínházának szellemi vezetője és talán némileg a modernségről is fogalommal kell bírnia annak, akire egy eleven közönség ízlésének irányítását bízta.

*

Frissen támadt, gyorsan hódított a nem-operett-színházak másodika: a Vígszínház. Sikere a legmodernebb párisi Vaudeville-irány sikerét jelentette. A »kitűnő ensemble« itt igazán nem volt frázis, mert a helyén volt mindenki. Persze modernül is beszéltek és a keret finom, elegáns.

De az öregedés sajátságos tragikumát a fiatal és modern Vígszínház sem kerülte ki. A reform tradícióvá vált, melybe majdnem csakúgy belerozdásodott, mint az összes hivatalos színházak a magukéba. A francia Montmartre-bohózatokat még mindig a régi jól játszzák. De tessék csak megfigyelni egy-egy komolyabb feladat megoldását. Az indulatok könnyed *eltársalgása*, mely néhol olyan jól, modernül hat, a szerep teljes elejtésével egyértelmű, amikor például egy halálba taszított öreg erdészt kelletik játszani. (L. Góth a »Szentbernáti barátok«-ban). Persze itt nem lehet mindenkit az ensembleba gyömöszölni. Minden szerepében túlnő rajta csodálatos intuíciójával a ma legelső magyar színésze: Hegedüs Gyula.

Már új szemre, új rendezésre van szükség itt is. Amennyiben tudniillik komolyan vesszük a Vígszínház kommunikációiban letett ígéreteit a műsor megkomolyodása irányában. Aminő ígérekben egyébként egy szezonkezdet és egy színház sem szűkölködik.

A Vígszínház megkomolyodásához azonban, úgy vélem, egy hatalmas faktor fog közelebb vinni, a szükség. Hiszen ismerjük a kaviár axiomáját.

*

Érzem, hogy nagyon hatásos lenne így végeznem: »Most pedig föl a függönyvel!«

Dr. B—s Artur.

A rejtelmes ország.

Európa rejtelmekkel telt országáról, az orosz birodalomról esik majd szó e sorokban, melyek ujak is lesznek, igazak is. Egy most megjelent orosz könyvnek, Sydacoff munkájának alapján íródtak, s hiven fogják megvilágítani az orosz földön végbemenő eseményeket.

Ha megakarjuk érteni az orosz tömegek forrongását, akkor végig kell lapoznunk Oroszország történetét, végig, egészen a legrégebb történeti korig. Azután látni fogjuk, hogy kiváltságos nemesek és földesurak mikép nevelhetnek évszázadokon keresztül egy népet a forradalomra, mert amit ma a szerencsétlen Miklós cár arat, azt nem egyedül a Romanoff—Holstein—Gottorp-házbeli uralkodók vetették. Messzire, nagyon messzire kell a történelemben visszamennünk s végül arra a meggyőződésre fogunk jutni, hogy az orosz nép forrongásának előkészítésében a mostani nagy fejedelmeknek ép úgy részük van, mint a Romanoff-cároknak. Ruriktól kezdve mindegyik orosz uralkodó arra tanította meg népét, hogy tőle mit sem remélhet s hogy bármily ígéretet tegyenek is «felülről», az nem lesz egyéb tartalmatlan, mit sem jelentő frázisnál. És az orosz történelem arról győzi meg tanulmányozóját, hogy ha már egyszer-másszor a hatalmon levő nemesség egy táborban volt is a pórsággal, úgy ez csak egyik vagy másik zsarnok trónfosztásért történt s csak a zsarnok személye változik, de a kormányrendszer s a társadalmi állapotok ugyanazok maradtak. Maga az orosz történet nem egyéb véres események hosszú soránál, amely orgyilkosság, palotaforradalom és tömegforrongás képe. Mindez csak az orosz nép szerencsétlenségét növelte s épen ezért az, aki megírja Oroszország történetét, elmondotta forradalmát is.

A hivatalos orosz történetírás a fehér cár birodalmának multjában csak orosz nagyságról s cári dicsőségről beszél, de

ha végig kísérvük ezt a multat, úgy kétségtelenül kiviláglik, hogy az orosz népnek csak egy boldog kora volt : a Rurik előtti századok. A nagyszámu orosz néptörzsek egymástól teljesen függetlenek voltak s nem volt köztük nyoma sem az állami közösségnek. Csakis e közös eredet tudata és a nyelv azonossága tette lehetővé, hogy egymás mellett, jóllehet torzsalakodások és véres villongások fordultak elő — úgy ahogy megfértek s a polgárháboruban hosszabb-rövidebb szünet állott be. Ennek dacára ezek a néptörzsek szabadok voltak, s nem ismerték a zsarnok parancsszavát. Voltak ugyan vezérek, ámde ezek engedelmességgel tartoztak a községek képviselőének, melyeket az egyes községek legöregebb tagjai alkottak. Ez a parlamentszámbamenő községi képviselő volt a «wjetsche», a melyet az orosz nép mostani harcaiban sűrűn hallunk emlegetni. S az orosz nép boldog volna, ha ma, 1905-ben fél annyi szabadsággal birna, mint amennyit neki 862-ben tehát ezer és negyvenhárom esztendővel ezelőtt a «wjetsche» nyújtott. És az a körülmény tünteti fel legjobban az orosz népnek egy évezred alatt átélt tengernyi csalódását és szenvedését, hogy ma ezer év előtti visszaállítása kell törekednie. A «wjetsche» kivivásáért hal meg a kozák lovak patái alatt.

Oroszországnak ez a prehisztorikus korát Rurik fellépése zárja be.

A hódító Normann és két testvére, Sineus és Truwor csakhamar véget vet az orosz nép aranykorának s utódaik folytatják a népszabadság megsemmisítését. Testvéreinek halála után Rurik korlátlan ura lett az orosz néptörzseknek Nowgorodba teszi át székhelyét és ezzel megvetette alapját a mai Oroszországnak. Az orosz nép korábbi urai csak fejedelmek voltak, de Rurik már tényleg orosz cár és kiméletlenül orosz uralkodó volt. Majd megjelennek a nagy fejedelmek szilhouettjei s az orosz történetből kivész egy fogalom : a népszabadság. A «wjetsche» mindjobban veszt jelentőségéből, lassankint teljesen szolgálalkü testületté válik, végül nyoma is elvész. Az orosz nép sötétségbe merül. Állandó forrongásban él, Dschingis-kán rabszolgájává lesz s mikor

felszabadul a tatárok uralma alól, ujólag jobbágy, a khán helyen a nemes és saját fejedelme tartja rabságban. Nincs Európának népe, amely oly szerencsétlen lett volna, mint az orosz nép. Megmaradt műveletlenségében és nem civilizálódhatik, hisz nincs egy nyugodt évtizede sem. IV. Iván megnyitja a cárok sorát, s a tizenkét éves Feodorovits Mihálylyal, véres és viharos napok köszöntenek az orosz népre. Felvirradhat reá azután nagyon is kétséges nemzeti dicsősége, a tömegek forrongása nem szűnik meg, sőt ép ebben a korban a Romanoffok és Romanoff-Holstein-Gottorpok korában a leghevesebb. Ez a korszak csak annyiban különbözik az előbbiektől, hogy itt minden törekvés a cár hatalmának növelésére irányul. A tatár khán hordíát a cárok zsoldosai váltják fel a nép kifosztásában. Ezek ép úgy tekintik zsákmánynak a népet, mint Dschingis-khán hűbéresei, s csak az volt féligmeddig veszélyen kívül, aki a cári hatalom szolgájává lett.

Bármilyen történt is orosz földön, az csakis kárára szolgált a népnek. Görög misszionáriusok a keresztyén vallásra térítették, de az új hittal együtt a byzantinizmus is beköltözött Oroszországba. S ez a byzantinizmus, kapcsolatban az alsóbb néprétegek tudatlanságával s a kiváltságosak hatalmi törekvéseivel, rövid idő alatt elsőrendű politikai tényezővé avatta az egyházat. Nem telt el néhány évtized s a görög keleti egyház felszabadítani igyekezett magát a konstantinápolyi patriacha felsőbbbsége és befolyása alól. S a mikor megtörtént az orosz egyház felszabadulása, a szerencsétlen orosz nép helyzete még tűrhetetlenebb lett, s kulturális előrehaladása egyenesen lehetetlenné vált. Mert az orosz patriarchák mindenkor a legnagyobb készséggel állottak rendelkezésükre azoknak, a kik az orosz nép felett a hatalmat gyakorolták, a kettős kereszt mindenütt látható volt, a hol csak az állami hatalom kardja, vagy kancsukája feltűnt. Maga az autokrata orosz állam is váltig azon volt, hogy az egyház minél nagyobb hatalomra tegyen szert a nép felett, s csak akkor lett féltékeny erre a hatalomra, amikor I. Péter cár lett a «minden oroszok uralkodója». Azonban az orosz nép helyzetén

ez mitsem változtatott. Mindössze annyi történt, hogy az állam most már az egyház útján is gyakorolt hatalmat és befolyást a néprétegekre.

A sors nem elégette meg az orosz földön szenvedők számát és csakhamar a lengyel nemzet is együtt szenvedett az orosz néppel. Rettenetes volt a mód, a melylyel az orosz hatalóm birtokosai az idegen néptörzseket igába hajtották. Közép-Oroszországban és a Kaukázusban évtizedekig folyt az emberirtó harc, a mely borzalmasságára nézve messzire felülmulta a «bulgarian atrocities»-eket, az orosz diplomácia műfelháborodásának módfelett alkalmas tárgyát. Alig ígázták le az egyik néptörzset, azonnal egy másik letiprásához láttak. A fiatal férfiakat rabszolgáikká tették, a nőket magukkal vitték a vigadni vágyó orosz tanyákra. Ezekből a rabszolgákból később legendás szabadsághősök lettek, a kik a kancsuka csapásaitól pusztultak el, a mikor szabadulni igyekeztek rabságukból, vagy amikor szemük előtt ment végbe övéik meggyalázása. Csodálható-e, hogy Oroszország népe immár évszázadok óta nyugtalan és forrong.

Az orosz nemzet gyűlölete a hatalmon levők ellen évszázadokon keresztül majd lappangott, majd kitört, de paroxysmusát csak a XIX. században — a n i h i l i z m u s b a n — érte el. Ez a gyűlölet különböző titkos pártok keletkezését vont maga után, s ezeknek a pártoknak majdnem mindegyike kezdettől fogva Oroszország államrendjének felbontására törekedett. Azonban ezeknek a pártoknak nem volt sem alkalmas vezetőjük, sem világos és tisztán látható politikai programjuk. Az orosz hatóságok futóbolondoknak tartották e pártok híveit, a nihilistákat, s ez a vélemény bár minden alap nélkül, de az egész országban elterjedt. Maga az ország eleinte nagyon keveset tudott a nihilistákról, s csak Turgenyevnek 1861-ben megjelent regénye, «Apák és fiaik» világosította fel egy s más tekintetben a nihilizmus céljairól és törekvéseiről az orosz népet. A nihilizmus pedig folytatta hódító útját és feltartóztatlanul tört előre. A mult század utolsó évtizeoeiben már a hadsereg tisztjei és legénységei között is számos híve akadt, ma pedig — és ez bátran

állitható — mindinkább csökken azoknak az oroszoknak a száma, a kik — nem nihilisták.

Mindazonáltal ma, amikor Oroszország a forradalom szélén, áll a nihilistákból lassankint szabadsághősök válnak. A nihilista végrehajtó-bizottság helyébe már régóta a forradalmi bizottság lépett. A jelszó, a mely itt a legellentétesebb elemeket együvé hozza: gyűlöld a cárt. A forradalmi bizottság ijesztő következetességgel és pontossággal működik. Így például Szergei nagyherceg — röviddel meggyilkolása előtt — kézhez vette a forradalmi bizottság halálítéletét. A nagyherceg környezetét páni félelem fogta el, s lázasan kutatták az összeesküvőket. A rendőrség néhány nap alatt el is fogott mintegy háromszáz forradalmárt s éjnek idején szakadatlanul házkutatásokat tartottak. Az igazi összeesküvőket nem foghatták el s mindössze annyit ért el a rendőrség, hogy a forradalom több vezérembere hurokra került. Épen tanácskoztak Moszkva egyik külvárosi házában, a mikor a rendőrség rájuk tört. A rendőrtisztek és titkos rendőrök betörték az ajtókat s a terembe nyomultak, de visszahökkentek, mikor a forradalmárok soraiban Moszkva legelőkelőbb polgárait látták, sőt mi több, udvari embereket és magasabbrangú állami tisztviselőket is. Köztük volt Szergei nagyherceg egyik udvari embere is, aki a legnagyobb hidegvérrel tanácsolta a rendőrségnek, hogy arról, amit látott, ne tegyen említést felsőbbbségének, különben a következő nap már nem lesz életben. A tiszt engedelmeskedett és távozóban odaszólt a kíséretének: itt előkelő urak játszanak tiltott játékokat, távozzunk minél előbb, ne hogy rosszul járjunk. S másnap maga is beállott forradalmárnak, s ő volt az, aki a merénylőnek elárulta, hogy merre fog tartani a nagyherceg fogata.

Ez az eset híven világítja meg az orosz nép gondolkodási módját, kigunyolja a nihilistát, a míg diákok és kétségbeesettek képezik sorait, de forradalmárrá lesz, mihelyt magasabbrangú embereket lát a forradalmárok között.

VIRÁGOK KÖZÖTT.

— He i m d a l. —

Hadd rejtőzöm virágok közé,
Mig a május virágot ád,
Hogy zord valót ne lássak többé,
Csak fényt, egy hosszú álmon át.

Virágok között hadd feledjem,
Mi tépi, marja szívemet.
Oh, a ciprus-rengetegben
Pihenni mily édes lehet !

Ah, illatos, puha virágok
Köztetek gyógyulok meg én !
Kinjaim ! Rám nem talállok
Tavasvirágok lágy ölén.

Virágok közt sirom megásom,
S átalszom ott egy szép tavaszt !
Ne jöjjön oda vágy és álom,
A mely csak könnyeket fakaszt.

A nyári nap hő lehellete
Ébresszen virágok között,
Múlt szenvedésim — kinevetve —
Uj boldog életem mögött.

A b á d i .

A pléhvitéz.

Irta: Anatole France.

Egyik éjszakán történt, amikor influenzás lázam nem engedett aludni. — Egyszerre kopogtatást hallottam üvegszekrényemen, amely épen ágyam mellett áll s amelyben tarka összevisszaságban meiszeni porcellánfigurák, tanagrai agyagszobrocskák és ezer más apróság sorakozik, megannyi emlék vidám és szomorú órákból, barátoktól, barátnőktől.

Egészen halk volt a kopogtatás, de tisztán hallottam; akkor aztán észrevettem azt is, hogy egy kis pléhvitéz akar megugrani a szekrény állványáról. Sikerült is neki. Amikor még néhányszor megdőngette öklével a szekrény üvegajtáját, az fölpattant. Nyiltan szólva, nem is csodálkoztam oly mértékben, mint gondolnók. A kis pléhkatona már kezdettől fogva félelmetes tárgy benyomását keltette bennem. Attól a két évtől kezdve, hogy madame G. M. nekem ajándékozta, voltaképen mindig el voltam készülve valami impertinenciájára. Az egyenruhája szerint a fehér kabátos gárdistákból való volt; abból az ezredből, mely számtalanszor kitüntette magát vitézségével.

— Hollá! — kiáltottam rá. — Le Fleur, Brudamour, La Tulipe — lennél szives talán egy kicsit csendesebben viselkedni, hiszen tudod hogy beteg vagyok.

De a kópé mormogva azt felelte vissza:

— Ugy nézz rám, hogy épen száz esztendeje romboltam le a Bastille várát, polgártárs. Nem hiszem, hogy sok pléhvitéz lenne még abból a korból. Jó éjt, most parádéra kell mennem.

— La Tulipe, — válaszoltam szigorú hangon — a te regimentedet XVI. Lajos parancsára 1789. augusztus 31-én feloszlatták. Nem kell tehát semmiféle parádéra menned. Maradj csak nyugodtan az üvegszekrényedben.

La Tulipe sodort egyet a bajsán s megvetőleg mért végig.

— Ugy látom, nem tudod — mondta — hogy minden ujév éjszakáján az összes pléhvitézek szemlére gyülekeznek a háztetőn, mialatt az utolsó karácsonyi hasábfá füstje felgomolyodik a kéményen. Furcsa kavarodás az ott, azt elképzelheted, mert némelyik vitéz fej nélkül vágat föl, alá. Mint

pokoli forgószél, úgy száguldanak el a csatában elhullott pléhkatonák kísértetei. És az elhalt bakák lelkei ott állanak s bámulják a furcsa felvonulást.

Meg voltam lepelve, mikor így beszélni hallottam.

— Tehát tradíció, régi ünnepélyes szokás. Oh, én véghetetlen tisztelettel viseltetem minden tradíció iránt. A mesék, mondák, regék fölötte érdekesek, mert a népek fantáziája szötte azokat s mi szorgalmasan tanulmányozzuk a népek lelkének ezt a megnyilatkozását. La Tulipe, úgy örvendek, hogy immár ismerlek; tehát tradicionista vagy. Mindazonáltal nem tudom, vajjon megengedjem-e neked, hogy az üveg-szekrényedet elhagyjad.

— Igen, sőt meg kell tenned, — felelte most a vénkonyka ismeretlen hang; odanéztem s egyik Tanagra szobromat láttam előlépni, amelyik a pléhvitéz mellett volt a helye. — Meg kell tenned. A hagyomány szent dolog. Elődeink jobban tudták, mi szabad s mi nem, mert ők az istenekhez közelebb állottak s amit reánk hagytak követendő példának, az szent. Ennek a harcosnak nem szabad eltíltanod harcias szokásait. Az én koromban ugyan nem viselt a katona ilyen nevetséges kék kabátot vörös hajtókával. De féltünk tőlük, mert barbárok voltak. Te is harcos vagy és barbár. Hiába olvastad költőidet, fogalmad sincs az élet szépségeiről. Te nem voltál akkoriban az Agorán, amikor én a vén eperfa alatt ültem és házunk udvarán gyapjut fontam.

Igyekeztem mérsékletes hangon felelni:

— Szép Pamychis, a te néped néhány műremeket hagyott hátra, amelyek ma a szivünket és szemünket gyönyörködtetik. Hanem a te Agorádon naponta annyi ostobaságot fecsegték össze, amennyit ami képviselőházunkban alig képesek összehadarni egész év alatt. Épenséggel nem hangol le, hogy nem voltam Tanagra és Larissa polgára. Mindazonáltal el kell ismernem, hogy helyesen beszéltél. Engednünk kell a szokásnak, különben nem volna többé szokás. Szép Pamychis, miután meghallgattalak, megengedem La Tulipenek, hogy eltávozzék, ahová a nép hite szólítja.

Hanem ekkor egy sèvres-i parasztleány esdeklő tekintetet vetett reám.

— Kérem, ne engedje őt elmenni. Házasságot ígért nekem. Minden lánynyal, akit meglát, kacérkodik. Ha most elmegy, sohse látom viszont.

Es köténytét a szeméhez emelve, kétségbeesetten sírni kezdett.

La Tulipe olyan piros lett, mint a hajtókája. Nem szen-

vedheti a jeleneteket s nagyon kellemetlenül esik neki, ha szemrehányásokat hall, amelyeket megérdemel.

Megnyugtattam a kis lányt s lelkére kötöttem La Tulipenak, hogy a szemle után ott ne feledkezzék valami csapásokban. Ő megígérte, de nem mozdult. Amikor előlött elcsodálkoztam, így szólt:

— Csak türelem. A tradícióval ellenkeznék, ha szemed láttára mennék el. Ha majd elalszol, egy holdsugáron kilovagolok. Addig majd mesélek neked egyet-mást, érdekeset a régi világból.

— Mesélj, — mondá Pamychis.

— Mesélj — könyörgött a sèvres-i kis lány.

— Igen, mesélj, La Tulipe, — mondtam én is.

Erre leült, megtömte a pipáját, pohár sört kért s elkezdte:

— Körölbőlül 99 esztendeje most; néhány bajtársammal akkor egy asztalkán állottam. Ugy hasonlítottunk egymáshoz, mint csupa testvér. Az egyiknek a feje, másinak a karja, lába hiányzott, egy doboz pléhvitét tettünk ki, amelyet St Germain vásárján vettek. A szoba világoskék se-lyemmel volt bevonva. A lámpa félhomályt világított a szobába s a nyitott kandallóban lángolt a hasábfá. Julie a hálóköntösben az íróasztal mellett ül; levelek közt lapozgat, amelyek gondosan összekötve egy fiókban szoktak szunnyadni.

Ejfélt üt. A diszes falióra aranyos ámorral hirdeti, hogy az 1793. év véget ért.

Amikor végig ütötte, egy apró kisértet jelent meg a félig nyílt ajtóban. Egy bájos kis gyermek, ingecskében, elősiet és anyja ölébe fut, hogy boldog új esztendőt kívánjon neki.

— Boldog esztendőt, Pierre? — köszönöm; de tudod, te, mi az a boldog esztendő?

Azt hitte, tudja; de Julie még boldogabbra tanította.

— A boldog esztendő az, amelyet gyűlölködés és félelem nélkül töltünk el.

Megcsókolja a gyermeket s újra kiviszi a másik szobába, ott visszafekteti az ágyába.

Aztán újra leül az íróasztalához. Néha odapillant a kandalló lángjaiba, majd újra a levelek közt lapozgat, amelyekből elszáradt levelek hullanak ki. Nagy küzdelmébe kerül, amíg azokat elégeti, de végre sikerül. Mert ha ezeket a leveleket nála megtalálnák, az is, aki irta s ő is, akihez irták, a guillotine bárdja alá jutnának. Egyetlen egy e levelek közül elegendő volna arra, hogy nyomára vezessen annak a

férfinak, aki Páris valamely külvárosának egyik zugában rejtőzik.

Pierre édesen szunyad a mellékszobában, a szakácsnő és Nanon már régen fölvonultak az emeletre a kamráikba. Künn halkan szitál a hó. Julie végre most elakarja égetni drága leveleit, de előbb mindegyikét utólszor el akarja még olvasni.

Gondos sorrendben fekszenek itt a levelek.

Néhány már elsárgult, mert már három év előtt íródott és Julie felidézi magában most azoknak az édes óráknak az emléket. Nem vet a tűzbe egy lapot sem, mielőtt tizszer el nem olvasta volna.

Köröskörül nyugalmas csönd. Valahányszor egy óra elröppent, Julia az ablakhoz megy, kitarja azt és kitekint hosszan a St Germain des Prés templomra, melynek tornyait a holdvilág játssza körül. Akkor aztán ismét hozzálát pusztító munkájához:

És az éjszaka csöndjében ifjúsággal, szerelemmel telik meg a szive.

«Julie, mindig magam előtt látlak, ha messze is vagyok tőled. — Oh, milyen boldoggá tesz az a tudat, hogy te az enyém vagy. Vidámnak látok mindent, mert téged látlak mindenben; szép az élet, mert te vagy benne; az egész mindenség, a napfény, a virágok, mindenben a te édes, szerelmes, hű szivedet érzem. És ha estende kigyúlnak a csillagok, azoknak a fényében a te mosolygásod fényét érzem, — téged, aki szeret, akit mindenekfölött szeretlek. —

Juliem, ha engem is, mint Sidneyt, utól érnek üldözőim karmai s megfosztanak az életemtől, még akkor is állandóan veled, nálad leszek a lelkemmel, amely szüntelenül körül fog lebegni, édes imádott egyetlenem — —»

Julia olvassa és elmereng. A virradat közeledik. Aztán belopódzik a függönyökön egy keskeny fénysáv: reggel van.

A cselédek hozzáfognak a munkához — Julie be akarja végezni a magáét. — Nem hallott épen hangokat? . . . . Nem, minden csöndes körülötte.

Igen, csöndes, mert künn a léptek neszét elfogja a hó. De jönnek, itt vannak . . . parancsolón kopogtatnak az ajtón.

A leveleket elrejtteni, az íróasztalt elzárni, — arra már nincs ideje. Csak éppen annyi, hogy fölnyalábolja a leveleket s a kanapé alá vesse, a melynek takarója a földig csügg. Azt a néhány levelet, amelyek kilátszottak, lábával gyorsan a többi után tölja.

Aztán könyvet vesz a kezébe s nyugodtan leül egy karosszékre.

A kerület elnöke, tizenkét alabárdos kíséretében belép. hajdani kosárfonó az elnök, kinek vérrel befuttatott szemeiben félelmetes erőszakosság villan.

Jelt ad kíséretének az ajtók őrizetére, aztán Juliehez fordul.

— Polgárasszony! megtudtuk, hogy te Pitt ügynökkel, emigránsokkal és összeesküvőkkel folytatasz levelezést. A törvény nevében birtokomban veszem az irataidat. Már rég óta gyanus és veszedelmes arisztokratának tartalak. Rapois polgártárs, akit itt magad előtt látsz — s ezzel egyik emberére mutatott, — bevallotta, hogy 1789 telén pénzt és ruhát adtál neki, hogy megvesztegessed. Tulságos sokáig kiméltünk téged. De mosd már nem kerülöd ki a guillotinet. Add át a papirjaidat.

— Vegye ön maga; íróasztalom nyitva van.

Csak néhány keresztlevél, számlák és ehhez hasonló iratok voltak az asztalban, amelyeket Brochet a leggondosabban átkutatott. Időnkint káromkodott.

— Gyalázat! A néhai király neve még most is rajta van. Gyalázat!

Julie sejti, hogy a látogatás soká fog tartani és mindent át fognak kutatni. Nem képes magát tartóztatni, hogy lopva oda ne pillantson a kanapéra s ekkor észre veszi, hogy egy levél csücske kifehérlik a takaró alól. És ebben a pillanatban félelme hirtelen eltűnik. Tudja, hogy elveszett; és ez a tudat nyugodttá tette. Az kétségtelen, hogy észreveszik a fehér papírlap csücskét s most már csak attól függ, mikor pillantják meg. Tragikus helyzetében gúnyos jókedv kerekedik felül a hangulatán, amint látja, hogy közelednek és ismét távolodnak a kanapé körül.

Brochet, aki hiába kutatott az íróasztalban, fenyegetődzik.

Kardjával összezúzza a tükröket, végig kopogtatja a falat, fölforgat mindent, hogy a levelekre rátaláljon. S úgy tesz a többi is. De a fehér papírt egyik sem veszi észre.

Juliennek velök kell mennie a többi szobákba, át kell adni a kulcsait. Ott föltépik a székek párnáit, bezúznak mindent. És nem találnak semmit.

Brochet még most sem esik kétségbe. Visszatér a hálósobába.

— Ezer ördög, a leveleknek itt kell lenniök!

A kanapéba beledöft kardját kétszer háromszor is, de nem talál semmit. Aztán átkozódva küldi el embereit.

Amikor még az ajtóban van, visszakíáltja:

Rettegj, ha másodszor látsz! Én a szent néphatalom vagyok.

És utolsónak ő távozik el.

Végre-valahára elmentek. Hallja a távozó lépteket a folyosón. Meg van mentve. Gondatlansága nem vesztette el, nem árulta el — őt!

Pajzán jókedvvel fut át a másik szobába és elhalmozza csókjaival a kis Pierret, aki mit sem sejtett, nyugodtan aludva mindvégig.

Amikor La Tulipe bevégezte a meséjét, újra rágyújtott kialudt pipájára és fölhajtotta poharát.

— Barátom, — mondtam neki, — azt meg kell hagynom, hogy egyszerű katona létedre egészen jól tudsz mesélni. Hanem úgy tetszik nekem, hogy ezt a történetet már hallottam valahol.

— Nem lehetetlen, hogy Julie maga jegyezte föl. Kiváló szellemű hölgy volt.

— És mivé lett?

— A konzulság ideje alatt még szép órákat látott. De azért mégis sok bánata volt. Mert a halál ellen jobban tudta magát megvédelmezni, mint a szerelem ellen.

— És az a férfi, aki azokat a szép leveleket írta?

— Abból báró lett és préfet a császárság alatt.

— Hát a kis Pierre?

— Az 1859-ben, mint ezredes, meghalt Versaillesben.

— Terringettét!

Párisi levél.

Páris, 1905. augusztus végén.

Párisban mindjobban fogy a temetők száma s a nagy világvárosban, a melynek száz évvel ezelőtt szinte több temetője volt, mint temploma, évek óta sorra bontják a régi temetőket. Ott, ahol ötven-hatvan év előtt még emberek porladoztak, ma hatalmas bérkaszárnnyák vannak s a sírkövek helyén egy- és kétfogatosak várakoznak a rendez-vousra siető párisi világfira. Csak a Montmartreon van még két régi, évszázados kis temető, de ide csak azok a családok temetkezhetnek, akiknek már száz év előtt is sírboltjuk volt Párisban ezidőszerint már csak három temető van, a hova még ma is temetnek elfáradt párisiakat. Ezek a Cimetière-Montmartre, ahol Heine nyugszik, a Cimetière-Montparnasse, a Quartier Latin mögött, a Szajna jobb partján és végül a Lachaise jezsuita atyáról nevezett temető. Ebben a három temetőben nyugszanak azok, akik az elmúlt században Franciaország legkiválóbbjai voltak. De ha azoknak sírjait keressük, akik évszázadok előtt haltak el, úgy hiába járjuk végig Páris temetőit. Ha szembe ötlük is egy-egy régi név, úgy csak tévedésről, vagy megtévesztésről lehet szó.

A Père Lachaise temetőben látjuk például Heloise és Abalard sírkövét, a látszat szerint itt van La Fontaine és Molière sirja, de ezek közül egy sem nyugszik a sírkövek alatt, amelyen nevük olvasható. A középkor híres szerelmeinek Heloisenak és Abelardnak sírköve alatt egyáltalán senki sem nyugszik, s Molière és La Fontaine sírjában vannak ugyan csontok, de kétségtelen, hogy azokat nem burkolta be soha a két nagy francia poéta porhüvelyé. Mindkettőt, szegény, sok tiltott dolgot elkövetett emberekhez illően, Párisnak valamely rég szétbontott temetőjébe temet-

ték, a hova a kivégzetteket, öngyilkosokat és istentagadó hitetleneket helyezték jól megérdemelt nyugaljukra.

Amikor ennek a kis lemetőnek helyére házakat építettek, kiástak két csontvázat s átszállították a Père Lachaise temetőbe, ahol ma felettük Molière és La Fontaine sirkövei diszelegnek. Ha a régi francia nagyok sirjai után kutatunk, úgy el kell mennünk a párisi templomokba s be kellene járnunk a katakombákat, amelyek fél Párist behálózzák. Ide hordták a szétbontott temetőkben összeszedett csontokat, s itt alusszák névtelenül örök álmukat minden valószínűség szerint Molière és La Fontaine is.

Az újabb Franciaország neves írói, államférfiai és művészei a Montparnasse és a Montmartre, de különösen a Père Lachaise temetőben pihennek. Itt minden ötödik vagy hatodik siron egy-egy híres név olvasható. A Père Lachaise temetőben tértek meg örök nyugalomra Thiers és Faure Felix elnökök is. A fasorban sűrű sorban láthatók a nagy zenészeknek Rossininek és Aubernek sirjai, itt nyugszik a két híres festő Conture és Baudry, Musset az újabb francia irodalom egyik legkiválóbbja, azután Cousin, Chopin, Cherubini és St. Pierre, a Pál és Virginia poétája. Nem messzire innen Börne sirírata ötlík szembe, kissé távolabb Casimir Périéré.

Az, ami nálunk elképzelhetetlen, hogy a temetőnek ne legyen vallási jellege, Párisban teljesen ismeretlen fogalom. Így például a Père Lachaise-i temetőben vegyesen vannak eltemetve zsidók és keresztények, katolikusok és protestánsok. Itt a Circumdederunt akkordjai elvegyülnek a levegőben a krematorium füstjével s a Père Lachaisei nyugvóhely igazán — temető, a hol bezáródik minden, ami földi volt, s elenyésszik az ember türelmetlensége.

Háború és béke.

Írta: Tolstoj Leó.

— Új fordítás az orosz eredetiből. —

134

«Már rég elutazott. Natascha pedig nagyon beteg.»

«Ezt szívből sajnálom», — mondotta András herceg és hidegen, kegyetlenül felkacagott azzal a sajátos kellemetlen nevetésével, amely atyjára emlékeztette.

«Kuragin herceg tehát nem méltalta kezére Rostowa grófnét.»

Nem vehette feleségül — mondotta Pierre — mert ő már nős ember!

András herceg kegyetlenül kacagni kezdett, s ez a nevetés veszélyesen emlékeztette atyjára, az öreg hercegre.

«S meglehetne talán tudnom, hogy hollehet feltalálnom az ön sógorát?»

«Pétervárra utazott . . . különben ezt sem tudom bizonyosan» — felelt Pierre.

«No hiszen ez teljesen mellékes» — mondotta a herceg — Rostow grófnénak pedig adja át kérem üzenetemet, hogy keze felett mindenkor teljes szabadsággal rendelkezett, s akarata és elhatározása most is szabad, a melyet nem lehet befolyásolni senkinek sem. Mondja meg neki azt is, hogy én a legboldogabb jövőt kívánom és óhajtom neki.

Pierre átvette a levélsomót.

András herceg sokáig szótlánul nézte, mintha még akarna neki mondani valamit. Azt is várta, hogy Pierre szóljon hozzá.

«Hallgasson rám herceg — szól elfogultan Pierre — emlékszik ön a mi pétervári viszályunkra? Emlékszik még . . . Emlékszem — felelt határozottan András herceg. Mondottam, hogy a nőnek, a ki tetszik nekünk, meg lehet bocsátani, de azt nem mondtam soha, hogy én megbocsátok. Ezt én nem tudom megtenni...

(Folytatjuk.)

Főszerkesztő: Bródy Sándor.

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő” kiadóhivatala.

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól, mert itt a nyár!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy lemerbergi tanárné írja: Az újságban hirdetett csodadolgoknak nem hittem soha és a Diana-crémet s Diana-szappant is csak azért rendeltem meg, mert több oldalról azt állították, hogy ezek a legjobb bőrápoló- és szépitőszerek. Most már tapasztalatból mondhatom, hogy ezek az állítások igazak és igyekszem én is tovább terjeszteni hölgyismerőseim között. Egyelőre csak 2 tégely Diana-crémet és 1 drb. Diana-szap. kérek postafordultával.

Uri hölgyeknél rendes szokás, hogy mielőtt színházba, bálba vagy egy sétára mennek, előveszik a «Diana-szappant» — mely tiszta epe és parfüm — és azzal megmossák az arcukat, kezüket. Azután a száraz és nappal is használható «Diana-crém» gyöngén bekenik magukat, melyre jön a «Diana-hölgypor». Minden dobozhoz már a szárazbőr is hozzá van csomagolva. Ily bőrápolás mellett nem csoda, hogy a fővárosi és a vidéki nagyvárosi hölgyek feltűnést keltenek szépségükkel, finom, tiszta s szeplőtlen arcukkal és gyöngéd, puha, bársonyszerű kezeikkel. — Ezek a Diana-szépitőszerek arról nevezetesen a hölgyek előtt, hogy azoknak használatát nem lehet felismerni az arcon s éppen ezért vásárolják ma már az egész világon ismeretes Diana-szépitőszereket.

Egy párisi gyógyszerész leánya írja: A minden oldalról ajánlott Diana-szépitőszerekkel tettem egy próbát s mondhatom, hogy többet ér az összes francia szépitőszereknél. Legyen szíves intézkedni, hogy egy párisi gyógyszertárban állandóan megkaphassuk, mert így sokba jön a szállítás. Most kérek két száraz Diana-arccrémet, két Diana-szappant és három Diana-pudert.

Egy 17 éves bakfis levele: Nővéremtől loptam egy kis Diana-parfümöt, de az olyan valami különös jó volt, hogy az egész kis városunkban csak az én illatomról beszélnek. Legyen szíves megírni, hogy a Diana-szappan és Diana-crém is ilyen finom dolog-e?

Egy kassai úrhölgy írja: Semmit se tartottam az összes szépitőszerekről addig, míg meg nem próbáltam a Diana-crémet és Diana-szappant. Tessék utánvétellel 3-3 adagot küldeni.

Egy kolozsvári 45 éves urinő írja: 16 éves korom óta használom arckenőcsöket és szappanokat, de hatását soha nem vettem észre oly rövid idő alatt (egy hét) mint a Diana-arccrémmnek és Diana-szappannak. Oly üde, friss, tiszta arcot kaptam, hogy mindenki megbámul azóta.

Egy tégely DIANA-CRÉM (éjjel használható zsíros krém) 75 krajcár, DIANA-SZAPPAN 75 kr., DIANA-PARFUM (originalis nagy üveg) 5 K. DIANA-PUDER 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely DIANA-PIROSÍTÓ 5 korona. Egy üveg DIANA-HAJSZESZ 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára

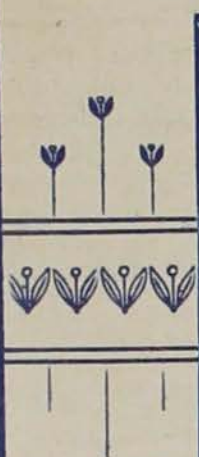
Budapest, Károly-körút 5. sz.

"Globus" műintézet és kiadóvállalat részv.-társaság nyomása Budapesten.

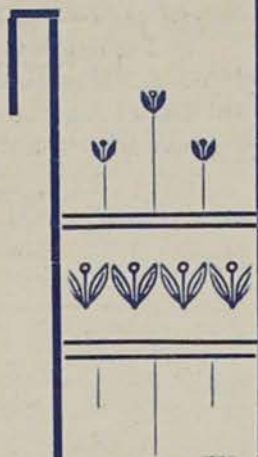

„ROSENHOF“ VILLA

ABBÁZIÁBAN

Szép, elegáns urasági lakás a villa emeleti részében, konyhával, kiadó a téli szezonra. — A földszinten kényelmes **szép vendégszobák**, elegánsan butorozva. — Gyönyörű terrasz, szép kilátás a tengerre, pompás kert. — Abbázia északi részén, a központ közvetlen közelében.

Olcsó árak ! Olcsó árak !

TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGYÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor).

Eladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat, ugymint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat, mahagoni- és rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnyegeket, függönyöket, olajfestményeket, antique tárgyakat, gáz- és villamos-csillárokat.

Grosz Sándor és Tsa Budapest, Gyár-u. 2. I. em.
(Király-utca sarkán.)

Ha őszül a haja használja a hírneves **STELLA-VIZET**

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszer-tárában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétátér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

HÁBER JÓZSEF

diszmnü, játékaru-készítő és
— mechanikai műintézet —

Budapest, VII., Király-utca 31. szám.

Műintézetemben minden diszmnü, játékaru és bármilyen mechanikai munka készül. Elvállalok továbbá minden e szakmába vágó munkát, valamint javításokat. Külön babajavító osztály.

Ugyszintén minden bronz szobadisz régiségtárgyak és játékaru-javítás, mely különös szakismeretet igényel, pontosan és lelkiismeretesen eszközöltetik. Törött porcellán, majolika és terrakotta-tárgyak saját találmányu tapasztalattal összeragasztatnak és művésziesen felülfestetnek.

Tapasztalataimat elsősorú külföldi gyárakban szereztem, miáltal abban a helyzetben vagyok, hogy t. Uraságoknak minden a fentemlített szakmába vágó megrendelést pontosan teljesíthetem és így nagybecsü megrendeléseit kiérdemelhetem.

KRISTÁLY

Orvosi rendelet szerint igyék minden reggel éhgyomorra egy pohár melegített Kristályforras ásványvizet! Vidékre és külföldre **szuwardijmentes** szállítás.
— Kérjen árjegyzést a Szt.
— Lukácsfürdő Kút vállalatától, —
Budán.

KRISTÁLY

FONCIERE **PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET.** Összes biztosítékok: 31 millió kor. Központi iroda: BUDAPESTEN, Sas-utca 10.
Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítmánykárok ellen.

:: Sportegyleti tagok figyelmébe ajánljuk! ::

RIGER GYÖRGY, Budapest, Kerepesi-út 23.

készít mindennemü sport cipőket, uri-, női-, gyermek és orthopéd-cipőket a legjutányosabb árak mellett. Mértékszerinti megrendelések a legfinomabb bel- és külföldi bőrből gyorsan és pontosan eszközöltetnek. Minden e szakmába vágó javítások elfogadtatnak. Főtörökvesem oda irányul, hogy tisztelt rendelőim et a leg pontosabban kielégíthessem. — A sportközönség b. partfogását kérve tiszteletle

RIGER GYÖRGY, czipész - mester

!! Fájós lábakra különös figyelem fordittatik !!
!! Lábizzadás ellen eredeti por nálam kapható !!

WALTER KÁROLY

BUDAPEST, V., Mária Valeria-utca 10.

(Thonet-udvar)

Műipari műterem mindennemü faragott és szabad kézzel domborított bormunkákra, továbbá minden e szakba vágó felszerelésre. — Kitüntette a nemzetközi kiállításon Budapesten, 1903. diszoklevéllel és aranyéremmel.

SPECIALISTA: családi cimereken mindennemü rajz és pecsét-lenyomás után.

JÖVENDŐ

Főszerkesztő: Bródy Sándor. Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerbia nagykoru trónörököse

MAGYAKADEMIA
KÖNYVTÁRA

20

Tisztelettel értesítjük előfizetőinket,

hogy szerkesztőségünket és kiadó-hivatalunkat folyó évi augusztus hó 1-én, VII. kerület, Akácfa-utca 63. szám alá helyestük át.

Okleveles tanítónő,

ki a német és francia nyelvet is beszéli, zenében jártas: még néhány szabad órával rendelkezik. Szíves megkereséseket „Tanítónő 1000” jelige alatt a főpostára kér.

WALTER KÁROLY

BUDAPEST, V., Mária Valeria-utca 10.

(Thonet-udvar)

Műipari műterem mindennemű faragott és szabad kézzel domborított **bőrmunkákra**, továbbá minden e szakba vágó felszerelésre. — Kitüntetve a nemzetközi kiállításon Budapesten, 1903. diszoklevéllel és aranyéremmel.

SPECIALISTA: családi címerekben mindennemű **rajz és pecsét-lenyomás után.**

FONCIERE PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET. Összes biztosítékok: 31 millió kor. Központi iroda: BUDAPESTEN, Sas-utca 10. Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítmánykárok ellen.

Francia folyékony hajfestőszer (Chromatique Parisien) ::

melylyel minden haját tetszés szerint 10 perc alatt állandóan megfesthetni feketére, barnára vagy szőkére. Tulajdonságai: a szín állandó s a természetes színtől meg nem különböztethető, alkalmazása egyszerű. Ára 4 kor. A használathoz szükséges csészek, kefék stb. 1.20 korona. ☐ Főraktár Budapesten:

Török József gyógyszerháza Király-u. 12. és Andrássy-ut 26.

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

A szerb trónörökös.

A minap egy Belgrádban székelő külföldi diplomata a következő nyilatkozatot tette:

— A szerb trónörököst nagykorusítják; mikor lesz nagykorú Szerbia?

Aki ezt a kérdést fölvetette, tulajdonképpen a Balkán-probléma velejét érintette. Az a kis ország, amelyet Isten annyira megáldott és a politika annyira tönkre tett, tulajdonképpen roppantul fontos szerepet játszik, sőt mondhatni, hogy politikai hivatása nagyobb földrajzi terjedelménél. A legutóbbi időkben irtóztató átalakulás történt a szerb földön: extupáltak egy egész dinasztiát és egy egész kabinetet, egyéb vérengzésekről nem is szólván. És megérkezett Genfből egy őszülő, komoly tekintetű férfiú, akire a Budapest-zimonyi gyorsvonaton hamarosan ráadták a szerb tábornoki egyenruhát és akit Avakumovics ajkán, mint királyt üdvözölt az egész szerb nép. Karagyorgyevics Péter, mint férfiú, tért újra hazájába, amelyet mint gyermek hagyott el. Véres volt akkor is a hely, melyet elhagyott és most véres a trón, melyre lépett.

Egynémely esztendő múlt el azóta és Szerbia kaosa tisztulni kezd. A kis konak, amelyben egy degenerált délszláv ifjú rémes és meddő gyönyöröket élvezett egy hideg temperamentum és a szerefem minden titkában jártas érett korú arany karjai között, eltűnt a földszinéről, de Karagyorgyevics Péter tekintete a katasztrófa helyére esik, valahányszor kilép a nagykorukból. A kertész pázsitot rakott a rögökre, a történelem pedig oszlopot állított vele. Itt született Karagyergovics Péter trónja.

Olyanoktól, akik ösmerik a viszonyokat és akik ellenségei Karagyorgyevits Péternek, tudom, rút rágalom, mintha Karagyorgyevits Péter részese lett volna a juniusi véres forradalomnak. Igenis, voltak összeköttetései Szerbiában elégedetlen elemekkel és cselédjének régi híveivel tárgyalt és terveket is kovácsolt, — de számításában sohase fordult elő a vér.

— Mindig tudtam, — mondta a szent király egy bizalmasának, — hogy hazám földjén fogok meghalni, apám helyén. Hittem istenben, csillagomban és Szerbia jövőjében de másként képzeltem el az eseményeket. Európa és Szerbia egyaránt fölháborodással szemlélte, ami a szent trónon történik, — világos volt, hogy az átalakulásnak be kell következnie, De nem hittem volna, hogy vas és golyó intézi el a dolgokat, — hanem egy csónakra gondoltam, amely Obrenovics Sándort a magyar partra viszi át. Engem a forradalom és a forradalom módja teljesen meglepett.

Ha másként állna a dolog, Ferencz József nem üdvözölte volna testvérileg Karagyorgyevits Pétert.

Valjon mi lesz Szerbiában? Junius 12-én délelőtt, huszonnég órával a királygyilkosság után azt mesélte D n u r b a akkori belgrádi követünk e sorok írójának:

— Szerencse Európára és Szerbiára nézve, ami Obrenovics Sándorra nézve szörnyű katasztrófa.

Szerbia tényleg békés fejlődésnek indult és az új király komolyan fogja fel hivatását. Talán túlságos komolyan.

Ő a királykodás mesterségét a köztársaságban tanulta. tehát föltétlenül szabadelvű király. De valjon kérdés, szab-e, lehet-e, okos e, angol alkotmány szerint uralkodni olyan országban, amelynek politikai kiskorúságát, vezető embereinek gyöngeségét és közéleti korupcióját még az igazi szerb hazafi se vonhatja kétségbe?! Karegyorgyevits Péter királyról, mint egyénről keveset tudunk. Nem száll le az utcára, noha nyájasan vegyül el a nép között, de bensejét diszkrétül eltakarja a világ színe előtt. A hajdani és mostani barátaitól tudjuk a következőket:

Nagyműveltségű és szomorú férfiú. Aki a szeme közé néz, látja, hogy ezek a pillák ismerik a könnyet. Magán fájdalmának lírájához semmi közünk, de akik szívének titkár ismerik, mondják hogy szomorúságnak oka még tiszteletreméltóbbá teszi jellemét. Végtelenül fáj neki, minden gúnyos és lealázó szó, amely a külföldön Szerbiát éri. Mint európai ember áll félig művelt népe élén és izzó szeretettel működik a kultura érdekében.

Talán éppen abban a pillanatban, mikor ezek a sorok a nyomdából kikerülnek, fogja nagykorúsítani fiát, György herceget. Ettől a fiutól függ Szerbia jövője.

A cár ezekkel a szavakkal búcsúzott el annak idején az új szerb trónörököstől, aki az emlékezetes juniusi éjszakáig a pétervári nemes apródiskola növendéke volt:

— Csókoltatom apádat és mond meg neki, hogy imádkozni fogok — érted.

A cár ezzel honorálni akarta Péter lángoló apai szeretetét, de tulajdonképpen jellemezte a szerb trón helyzetét. Mert bizonyos, hogy ezt a trónt, amelyre Pétert meghívták, valamikor Györgynek kell végképpen meghódítani az új dinasztia számára.

A szerb trónörökösről belgrádi előkelő körökben a következőket hallottam:

— Rokonszenves egyéniségű és meleg szívű fiatal ember a trónörökös, akinek jövőjéhez a legszebb reménységeket fűzhetni. Teljesen romlatlan lélek, melybe édes apjának demokráciája a leghelyesebb elveket oltja. Úgy nevelték, mint egy jómódu és ideális gondolkozású svajci polgár fiát...

Hullanak a lombok Kalimegdán fiáról és őszi napsugár nyugszik a belgrádi hársfák lombjain, amikor Szerbia politikai életének új tavasza — imhol — hivatalosan bimbózik ki György trónörökös személyében. Mikor tavaly Belgrádban jártam, a következő jelenetet láttam: A trónörökös a katonai kaszinó felől gyalog jött kísérelével, amint éppen előtte egy öreg anyóka elejtette kosarát, úgy, hogy segényes cókmókja szétgurult. És Szerbia trónörököse oda ugrott és gyermeki buzgósággal szegedte össze az anyóka kosarát és annak tartalmát.

A belgrádi harangzúgás közepette ismét föltámad emlékezeteiben e kép, — vajha szinbolum lenne Szerbia jövő királya pályájának!...

A napi politika nagy kérdése.

Irta: Dr. Bernát Ottó.

Minden más országban lehet vita tárgya az általános és titkos választói jog, nálunk nem lehet és nem szabad, hogy legyen, mert a nemzetre életkérdés a választói jog kiterjesztése. Nem is akarok most arra az általánosan hangzottatott érvre reflektálni, mely jogot követel mindenki számára, akinek vállaira terheket ró az állam, nem szándékszem most abból érvet kovácsolni, hogy aki tagja és polgára az államnak, annak befolyása is legyen az állam életére.

Én nem általános filozófiai és absztrakt politikai elvekből akarok kiindulni, hanem abból a szomorú tapasztalatból, amelyet a magyar parlamentarizmus története 1865 óta nyújt. És épen azért én a választói jognak legszélesebb körökre való kiterjesztését, illetve a választói jognak általánossá tételét nem a liberalizmus kérdésének tartom, hanem a nemzeti becsület kérdésének.

Ne ámítsuk magunkat. A magyar parlament nemcsak, hogy nem fejezte ki 1867 óta a magyar nép akaratát, hanem nem is akarta kifejezni. A pénzzel és erőszakkal megválasztott parlamenti többség nagyon természetesen szolgálja volt mindig annak, aki számára a milliókat előteremtette s aki a katonaságot és csendőrséget az érdekében kivezenyele. A magyar választások története a korrupciónak, a politikai és egyéni becsstelenségnek olyan bizonyítékait szolgáltatatta az utolsó negyven évben, hogy azt ma már nem lehet orvosolni sem másképp, mintha lehetetlenné tesszük a korrupciót.

Akkor, mikor az ellenzéki pártok koalíciója a nemzetnek vissza akarja szerezni elalkudott és eladott jogait, szerezze vissza a nemzet politikai erkölcsait is, azokat az erkölcsöket, amelyeket az 1867-iki kiegyezés után elrendelt első

képviselőválasztás óta a kormányok prostituáltak úgy, hogy a magyar választóközönség egy része, mely mindig a szabad-elvűpárt számára szállította a képviselőket, tavaly a rossz termés után a választásokkal vigasztalta magát, s ismerék egy szabadelvűpárti képviselőt, aki azzal korteskedett maga és elvei mellett, hogy a kormány csak azért rendelt el választásokat a télen, hogy a népet valamiképen kárpótolja a múlt év szomorú aratási eredményéért.

Tisza Kálmánnak sok egyéb »szent meggyőződése« mellett az is meggyőződése volt, hogy ezt az országot nem lehet másképp kormányozni, mint korrupcióval s ő volt az első, aki iskolát csinált abból, hogyan kell a nemzeti akarat megnyilatkozását lehetetlenné tenni vesztegetésekkel, választói lajstromok meghamisításával; s ahol ez nem sikerült, ő volt az, aki még a magánéletbe is kivitte a kérlelhetetlen harcot s képes volt erkölcsileg és anyagilag a leglelketlenebbű tönkre tenni azt, aki az ő politikájának eszközéül nem szegődött. Lónyayt még elsöpörte a nemzeti felháborodás, Tisza Kálmán már tizenöt évig zavartalanul vezethette a nemzet sorsát. De még ő is csak szégyenkezve merte megnyitani a bőség szaruját kegyeltjei és hívei számára; utódai közül Bánffy már nyíltan vásárolta a híveket, s Széll Kálmán már kénytelen volt a legszigorúbb szankciókkal ellátott törvényeket hozni, hogy ennek a korrupciónak úgy-ahogy gátat vessen.

A választási eljárásról szóló 1899 : XV. t.-c. s az inkompatibilitásról hozott törvény, örök emlékoszlópa a magyarországi választási korrupciónak. Aere peraennius. S ma már a kormány bizalmasai egész nyíltan hirdetik, hogy Fejérváry tizenhét milliót szán rá a legközelebbi választásokra »hadd költsenek a koalíciós urak is«.

Minthogy mindig volt és mindig van pénz a vesztegetésekre s a nemzeti akarat meghamisítására, vannak mindig, a kik meg is vásárolhatók.

Ezt lehetetlenné tenni annyit jelent, mint a nemzetet az elzülléstől megmenteni.

És azért nagyon csodálatos a koalíciótól, hogy az általános titkos választói jognak megadását mindenféle uton meg akarja

kerülni. Ha komolyan regenerálni akarja ezt a szegény országot, akkor az egyetlen, amit tehet az, hogy belevonja az újjáalkotás nagy munkájában az egész nemzetet. Hisz az az osztályuralom, melyet a francia forradalom a nemességtől és papságtól elakart vonni, még ma is fönnál, bár válogatott formában, mint a burzsoázia hegemoniája, s ahogy akkor az alkotmányból kirekesztett polgárság részt követelt az állam életének irányításából, követel részt ma az a néhány millió, akit épen a vezérszerepre jutott polgárság akar megtartani a rabszolgaság némaságában és az ellentmondás nélküli engedelmesség kötelességében.

Azon a jogon, a mely jogon ma a választói jogosultsággal bírók patronatust gyakorolnak a kirekesztettek fölött, ki lehetne a választói jogból rekeszteni mindenkit; mellőzni lehetne az egész parlamentizmust, s eljutnánk végső konkluzióban az abszolutizmus igazolásához. És még a választójog korlátjai közül is a magyar választási törvény a legrosszabbat alkalmazza, mikor a magas vagyoni cenzust a választói jog alapjául teszi meg. Hisz a tőke a világnak mai gazdasági berendezkedése mellett még aránylag a legfüggetlenebb, s még az orosz abszolutizmus járma alatt is a földbirtokos és a tőkés osztály nagyon jól érzi magát, Mindenütt ezek alkotják a konzervatív pártokat, akik a választokkal meg vannak elégedve. Ezeknek van legkevésbé szükségük arra, hogy ellenőrizték a kormányt, de ha erre mégis jogot formálnak, akkor nem tagadhatják meg ezt a jogot azoktól, akiknek arra szükségük van, sőt nagyobb szükségük, mint nekik.

De mégis egy korlátot szükségesnek tartok az általános választói jog daczára is, s ez az egy korlát a magyar írás és olvasás, vagy a magyar nyelv tudása. Tudom és tisztában vagyok azzal, hogy mihelyt ezt a korlátot felállítjuk, lesznek, akik azt mondják, igazságtalanságot követünk el azokkal szemben, akik vér és vagyoni áldozattal járulnak az állam fentartásához, pedig magyarul sem beszélni, sem írni sem olvasni nem tudnak. S ha az általános választói jog a liberalizmus kérdése volna csak, akkor igazuk is volna

azoknak, kik ezt az ellenvetést teszik. De Magyarorszáokban speciális viszonyok vannak. Nagyszámu és ellenséges érületi nemzetiségek is polgárai e hazának, akiknek szeparatiztikus törekvései. melyek eddig is annnyi bajt okoztak, hatalmas segítséget nyernének a választói jognak korlátlan kiterjesztésével. A nemzetiségek eddig is magyar nemzeti állam kiépítése ellen harcoltak, nem szapad még lovat is adni alájuk. Aki magyarul beszélni nem tud vagy nem akar, az nem magyar, s annak a magyar állam sorsának intézésébe befolyást engedni nem szabad.

De hogy a választói jognak minden esztét korlátait — nagyon természetesen a nagykorúság s fedhetlenség feltételeinek kivételével — megszüntessünk, az a nemzeti becsüle kérdése és a nemzeti érdek követelménye.

A perbefogott kormány.

A politikai élet kegyetlen és nem ismer kiméletet. Letiporja az útban állót, s porba sújtja a hatalmast és gyengét egyaránt. A ma még félelmetes miniszter, holnap már úgy lehet, a vádlottak padján ül egy parancsszavára, s a történelem tanítja, hogy annál nagyobb lett a nemzet, minél elszántabb és kegyetlenebb volt a parlamentje. A népfelségiség legtöbbször ledöntött államférfiakon keresztül tör előre, s önös érdekért, vagy sokszor a meggyőződésért küzdeni és végül a parlament hatalma alatt megtörni és elbukni: ez a miniszter tragédiája!

Annak a kormányrendszernek, a mely az uralkodó előjogokon alapul, mindig az volt legnagyobb hátránya, hogy a királyi hatalom rossz kézbe került, mert ha kiegyenlíthetetlen nézetkülönbségek merültek fel a korona és a parlament között, nem volt, ami kellő biztosítékot nyújtson a rossz kormányzás ellen. Nem volt eszköz, a mellyel meg lehetett volna akadályozni, hogy a nemzet elégedetlensége a tömegek forrongásából ne törjön át a nyílt forradalomba. A parlament uralma kizárja az ilyen eseteket, mert a palamenti kormány alig kerülhet összeütközésbe a törvényhozással. Ott azonban, a hol a korona nem veszi tekintetbe a népképviselő akaratát, viharos villongások és forradalomszerű tünetek fognak elkövetkezni. Ha a miniszter vétkezett, a vád alá helyezés következik el, követte el bár vétkét saját kezdeményezéséből, vagy a király parancsára. Angliában már évszázadok óta vonják felelősségre a vétkes minisztereket vád alá helyezés, vagy rendes perbefogás útján s az angol parlamentben évszázados lett a törekvés, hogy bármikor megállapítható legyen, milyen tanácscsal szolgált urának a vétkes miniszter. Az az eset, amely ennek a kérdésnek az eldöntését siettette, veszedelmesen hasonlít kereskedelmi szerződéseink fogas kér-

déséhez s mintegy kétszáz év előtt 1698-ban történt. Az angol alsóház abban a véleményben volt, hogy a Partition Treaties-szerződések károsak az angol nemzetre nézve s elhatározta, hogy perbefogatja Lord Somerset, aki mint kancellár azokat a nagy pecséttel ellátta. A kancellár azzal védekezett, hogy ő ellenezte a szerződések megkötését, de a király parancsolta, hogy tegye reájuk a nagy pecsétet. A parlament nem fogadta el a lord védekezését és elrendelte a perbefogást. Sőt elhatározta, hogy vád alá helyezi Earl of Portland, Lord Orford és Lord Halifax minisztereket is, akik mint a kormány tagjai felelősek voltak a kormány minden cselekedeteért. A vizsgálat megindult és csakhamar kiderítette, hogy a három miniszternek semmi dolga nem volt a szerződésekkel s így azokat nem lehet büntetni és ép úgy nem boldogultak a miniszterium többi tagjai ellen sem. Nem lehetett kimutatni, hogy mennyiben volt ezeknek részük a Partition Treaties megkötésével s végre is a parlament beérte — intézkedésekkel, melyek a távol jövőre szóltak. Záradékot csatoltak az Act of Settlement bevezetéséhez, amelyben elrendelték, hogy a Hannover ház trónralépte után «minden a birodalom kormányzására vonatkozó ügyek, a titkos tanácsban (a kabinetben) intézendők el és az itt hozott határozatokat a tanácsnak, illetőleg a kormánynak minden tagja aláírja, aki a határozatot helyesli, vagy beleegyezésével annak létrejöttével hozzájárult.» A parlament ezzel a határozattal elérte, hogy a jövőben mindig tisztán láthassa helyeselte vagy ellenezte-e a miniszter a nemzetellenes kormány intézkedést.

Az angol alkotmányos gyakorlatban ennek dacára vajmi ritkán és elvétve fordult elő a kormány vád alá helyezése. A Hanneveri királyok uralkodása óta jelentékenyebb esetet bajos volna felemlíteni, s ha látni akarjuk az angol minisztert a vádlottak padján, úgy vissza kell mennünk az angol nemzet véres polgárháborújának idejébe. Ebben a korban volt a parlament a legfélelmetesebb. I. Károly király rövidesen meggyőződött, hogy a második parlament semmivel sem volt jobb az elsőnél s a «hosszú» parlament beigazolta a király aggodalmait. Tudni sem akart arról, hogy a királyi előter-

jesztéseket tárgyalja s mindjárt megalakulása után áttért az angol nép sérelmeire. Ez a kor pedig minden sérelem alapokának a kormányt tekintette. Strafford és Laud érsek nevében foglalta össze mind azt a szenvedést és sérelmet a mit éveken keresztül elszenvedett Londonban lázongott az utazó népe. Laud érsek palotáját csőcselék ostromolta és senki ellen nem forult a közgyűlés oly mértékben, mint az egykor ellenzéki Wentvort Tamás, akkor már Strafford lord, írlandi helytartó ellen.

A miniszter jól tudta ezt s éppen ezért kérte az uralkodót, hogy bocsássa el. «Jelenlétem által — mondotta — felségednek a legkisebb szolgálatot sem tehetem, ellenben bajait szaporítom.» De a király nem nélkülözhetette a kabinet egyetlen támaszát s nem engedte el a minisztert. «Egyébb iránt — mondotta a király —: a mint igaz, hogy Anglia királya vagyok, nem fogom megengedni, hogy csak egy hajszálat is meggörbítsék önnek. Biztosításra Strafford magához vette mindazokat az adatokat, a melyekkel eljárását igazolni vélte, s nagy betegen, de összeszedve minden lelki erejét, Londonba sietett.

Egykori bajtársa Pym, fenyegetve hívta meg erre a légyottra: «Viszontlátásra» — ugymond — a Westminsterben. «És ez a viszontlátás ideje egyuttal a bosszuálás órája is lett, mert alig vettek ellenfelei hirt a gyűlött miniszter megérkezéséről, rögtön zárt ülést tartottak, a melyen Pym megtette a vádindítványt.» Végezzünk vele örökre — mondotta Pym mert ha késlekedünk, úgy a királyt ismét rábirja a parlament feloszlatására — Strafford e pillanatban a királynál volt, s az ellene emelt vád hírére a felsőházba ahol azonban már Pym megelőzte. Az ajtó zárva volt, az ő nem akarta bebocsátani. A miniszter félre lökte az útból s bement a terembe, hogy szokott helyét elfoglalja. Minden oldalról öklök emelkedtek a levegőbe. A képviselők felugráltak helyeikről, rákiáltottak a belépő miniszterre, hogy távozzék el rögtön, s csak akkor jöjjön vissza ha hívni fogják. Strafford visszavonult s egy óra telt el a míg a terembe hívták.

A belépő minisztert ez egyszer halálos csend fogadta. Az elnök felszóllította, hogy térdeljen le a korlát előtt, s így hallgassa végig a parlament vádhatározatát. Strafford letérdelt és végighallgatta a vádat. Majd szót kért, hogy védekezhessék, de nem hagyták beszélni és a Towerbe zárták. S vele egyidejűleg fogságba vetették az ősz Laud érseket is, a ki mosolyogva hallgatta végig a vádló szavakat. Windebank államtitkár, és Finch, pecsétőr gyáván külföldre szöktek.

A Strafford elleni vádpontok tüzetes kidolgozására, egész életének szigorú megbirálására s minden lehető adatok összegyűjtésére egy külön titkos bizottmány neveztetvén, a képviselőház tárgyalás alá veszi a napi kérdéseket.

Első nyilvános kihallgatása márcz. 22-én volt. A király és királyné egy külön állványon; tömérdek hallgatóság a karzatokon. A közönség tiszteletteljesen hajolt meg a nem rég mindenható s most bukott ember előtt. Tizenhét napig tartott a tárgyalás. Ő egymaga védte magát sorban a szónokló tizenhárom vádló ellen, s felelt egymásután az ellene emelt 28 vádpontokra.

A legsúlyosabb vád, amit ellene, mint tényt, bebizonyítottak, az volt, hogy egy időben a csillagkamara s a magas bizottmány tagja volt; mit pedig akkor véteknek senki sem tartott, bármily sérelmes volt is az országnak e legfőbb törvénszékek fönnállása.

A vádlott e napokban valóban nagynak mutatkozott. Ellenei érezték s rettegték felsőbbbségét. Észrevették a közönség felébredő szánakozását, részvétét, a bírák ingadozását. Az alsóház, aggódva a kimenetel felett, sürgető izeneket küldött a felsőháznak, hogy járjon már végere az ügynek s ne vesztegesse a drága időt. A bill azonnal keresztül ment, s egyelőre csak a lordok megfélemlítésére célzó büntetés volt. Strafford bámulatos ékesszólást fejtett ki birái előtt s részére hódítá az összes halgatóságot.

A beszéd oly hatást tett, hogy Pym rezkető kézzel keste a papírt, melyre beszédét előre leírta. A vádlott felmenetése bizonyosnak látszott.

A törvényjavaslatot végre a megfélemlített felsőházban is, dacára Strafford személyes ellensége, Digby lord élénk ellenzésének, elfogadott. A király eleget tünődött s töprenkedett, hogy adott szavát beváltsa, s váltig vigasztalta a hűség ez áldozatát fogságában is, hogy nem fogja elhagyni.

A dolgok ily helyzetében írta Strafford ama híres levelét, melyben magának minden érző szívben visszhangot keltő, halhatatlan emléket emelt. «Felség! — így ír sorsával kibékülve a bukott ember — hosszú kínos küzdés után — ama határozatra jöttem, mely egyedül illik hozzám; minden magános érdek kell hogy háttérbe lépjen felséged szentelt személye s az állam legfőbb érdeke mellett; kérem felségedet, szenteitse a billt, s ezzel tegye félre az útból azon egyedüli akadályt, mely önt alattvalóitól elválasztja.» E levél után, némileg rejtélyesnek látszik, noha megmagyarázható. Az a látszólagos meglepetése, melylyel a billnek a király által történt szenteítése hírért vette. Ég felé emelt kezekkel fakadt (Whitelobke szerint) e szentírási latin szavakra: «Nolite confidere principibus et filis hominum, quia non est salus in illis!»

Utolsó pillanatáig férfiasan viselte magát. Kocsiban akarták a vesztőhelyre vinni, hogy állítólag a nép dühétől védelmezzék. A vérpadra érve, egy percig imádkozott, aztán felállva, a néphez beszédet tartott. Fejét a törzsre hajtva, magá adta jelt a hóhérnak, melylye végel szakadt e lázas életnek és a parlament megülhette diadalát.

DAL A PELLENGÉRRŐL.*)

Bitóra kötve görnyedek
Előttem London népe,
Mint ha kirugtak részeget
Az utcasöpredékbe.
Mulattok vének, ifiak
Megcsapzott koponyámon —
Nem kél panaszom emiatt,
Nincs okom pörre szállnom,
Hisz pellengéren ténferegni
Nagyobb gyönyör nekem,
Mint hajbókolva kéjelegni
Tündöklő termeken.

Igaz, mást vártam töletek
Hogy idehurcolának;
Hivém, szivem, a csüggeteg,
Itt balzsamot találhat.
Hivém, örökre gyulladok,
Ha arcotokba nézek,
De bár, mely enyhén nyugtatott,
Bizalmam elenyészett —
A pellengéren ténferegni
Nagyobb gyönyör nekem,
Mint hajbókolva kéjelegni
Tündöklő termeken.

---

*) A vers Defoë Danielről, a Robinson szerzőjéről szól, kit a hatalmaskodók elleni röpiratáért pellengérre ítélték s kinek a nép —
história szerint — fényes elégtételt adott.

Mert volt egy ember — ó dicső! —
 Kit ajkam félve említ,
 Milyen mosolygva tűrte ő
 A kint, a százezernyi!
 Kicsúfolák, megvérezék,
 Keresztre feszítették,
 S kik átkát és jaját lesék
 Még zokszavát se vették —
 Ó pellengéren ténferegni
 Nagyobb gyönyör nekem,
 Mint hajbókolva kéjelegni
 Tündöklő termeken.

Igen, igen. Gyötrelmemet
 Az ég bár százszorozná,
 Bár méltatná a porszemet,
 Hogy hasonlítson Hozzá.
 Ne hagymát, gazt és záptojást
 Hajtsatok fejemre:
 A gyilkoló, bős kődobást
 Sovárgom én esengve.
 Mert pellengéren ténferegni
 Nagyobb gyönyör nekem,
 Mint hajbókolva kéjelegni
 Tündöklő termeken.

Lássátok, hogy nem tréfaság,
 Miért idelökének:
 Kerestem mindünk igazát
 Elűzve a sötétet.
 S buzgó szívem, hogy föllelé
 A tiszta szeretetben,
 Az önzők, álnokok felé
 Kiáltám törhetetlen,
 Hisz pellengéren ténferegni
 Nagyobb gyönyör nekem,
 Mint hajbókolva kéjelegni
 Tündöklő termeken.

De hajl a gőgös magasok
 Igémtől rettegének,
 Mikép, szólván a kakasok
 Megriadnak a rémek,
 S úgy vélik, hogy betakarák
 A nap fényét az égen,
 Ha, ki hirdette sugarát,
 Nyomorún tönkre mégyen.
 Ám pellengéren ténferegni
 Nagyobb gyönyör nekem,
 Mint hajbókolva kéjelegni
 Tündöklő termeken.

De még fenn hordom homlokom
 S még él, liheg a mellem,
 S nincs hatalom, hogy szent jogom
 Tőlük ne követeljem:
 Miért élvezze pár bitor,
 Mi jót a föld s az ég ad,
 Elfogva többi társitól
 Az isten ajándékát?
 Így pellengéren ténferegni
 Nagyobb gyönyör nekem,
 Mint hajbókolva kéjelegni
 Tündöklő termeken.

S te balga nép, testvér, rokon,
 Kiért lelke fellázadt:
 Ne hidd, hogy megejt zsarnokom,
 Hogy elfojt a gyalázat.
 Igen, míg eszemet birom,
 Míg testem el nem ássák,
 Hirdetem szóval, papiron
 A szabadság varázsát,
 Hogy pellengéren ténferegni
 Nagyobb gyönyör nekem,
 Mint hajbókolva kéjelegni
 Tündöklő termeken.

Kacagj hát népem! El ne hadd!
 Halmozd a gúnyt a szenyre!
 Erőm csak újabb tűzrekap
 Merészebb küzdelemre,
 Azok ellen küzdök tovább,
 Kik úgy megvakítottak,
 Hogy meg sem érted az okát
 Haragvó bánatomnak:
 Mért pellengéren ténferegni
 Nagyobb gyönyör nekem,
 Mint hajbókolva kéjelegni
 Tündöklő termeken. — —

De ah! mi látvány! Mily csoda!
 Szemetek könybe lábadt!
 Rám hull virágok zápora,
 Lábamnál pálmaágak!
 Ezer kendő lobog felém,
 Ezer hang harsog: Éljen! —
 Légy áldva nép, hogy meglelém,
 Mit hő hittel reméltem:
 Hogy pellengéren ténferegni
 Nagyobb gyönyör nekem,
 Mint hajbókolva kéjelegni
 Tündöklő termeken.

Lenkei Henrik.

Tudós professzor Becker.

A lefolyt héten — amint különben rendesen történn szokott — többen odahagyták a magyar földet. Izmos tehetségű fiatal magyar mérnökök siettek minél előbb átkelni az Oceánon, hogy éhen ne vesszenek, őszerejű székelyek lépték át a román határt, megbékélni ős ellenségükkel, hogy legyen hol fejüket lehajthassák, magyar földmivesek és iparosok, mindannyian, szóval azok akiknek számára a nagyvilág e helyén nincsen hely. És elhatározta, hogy odahagyja Magyarországot, a budapesti egyetem egyik tanára: tudós professzor Becker Ágost is.

A többi távozónak még csak nevét sem említettük meg — ez nem tartozik a tollforgatás mesterségéhez — de ennek az idegenből hozzánk szakadt professzornak a távozásáról sok mindent összeírtunk. Összeírtunk és összehordtunk sok mindent a keserűség és csalódás hangján, tudomást sem véve a magyar vérek távozásáról, hisz azokat mi küldtük az idegenbe, valamint ezt a karakterisztikus nevű professzort is mi hoztuk el magunknak Elzászból. S nekünk, akiknek a nagyvilág és e kis magyar világ véres, viharos eseményeiről kell beszámolnunk, eszünkbe sem jutott, hogy amíg Becker tanár úr távozását tesszük szótárgyává, ez az ország csak újra és ismét vérszegényebb lett.

A vérszegény Magyarországot és a vérdús, habár poshadt és haszontalan vérben dús budapesti egyetemet állítom itt párhuzamba önkéntelenül is, amikor ennek a jelentéktelen egyetemi tanárnak a távozásával foglalkozom. Amikor foglalkozom vele, mert kell és nem, mert valamely új igazság bizonyítására kínálkozik alkalmam. Tudós professzor Becker esete felkinálja tisztázását a kérdések ama halmazának, amelyet egy korcs kormányzat és beteges könnyenrivőség, ítéletnélküliség zúditott a mi ígához szoktatott nyakunkra.

Egy félig német, félig francia elzászi professzort tiz év előtt a haszontalan magyar kormány idehozott az ország első kulturális intézményeinek egyik tanári székébe, a nem kevésbé haszontalan magyar társadalom pedig tudomást sem vett erről az importról, miközben érdemes fiatal tudósai nyomorogtak s ma ezt az indifferens egyéniségű professzort elrabolja tőlünk Bécs város tudományegyetemeit. És a professzor megy. De őt nem irigylem, valamint nem kelti fel bennem az irigységet a bécsiek rablása sem, a minthogy nem tudom fájlalni a budapesti egyetem veszteségét. Tudós professzor Becker eltávozik — hírével az úrnak keljen útra — a bécsi tudományegyetem számottevően gazdagodott s én mindezek dacára sok ily gazdagodást kívánok neki. Az egyetemtéri palotát megrabolta egyik ékes büszkeségétől, de e miatt érezzen csak keserőséget az, aki ezt a bölcs elzászit ide protegálta. Becker tanár úr esete azonban mégis érdekes s érdemes arra, hogy cikk témául szolgáljon. A tudós eljött hozzánk a messze Elszászból, hogy az új magyarokat kioktassa, a francia nyelvtudására, a nélkül természetesen hogy a német kultúra terjesztéséről csak egy percre is megfeledkezzék. Hivatásos nyelvész lévén, elsajátította nyelvét ennek az országnak is, a melynek évi nyolcezer koronáját élvezte, jóllehet a szalonban, a hol mindennapos vendég volt, s az egyetemen, a hol csakhamar korifeussá lőn, el nem felejtett anyanyelvét használta mindenkor. A szalonban szívesen látták a nagyságos tanárt, hisz a «tudóst» és a «világfit» egyesítette magában, s amellet nem volt épen veszélyes ember, jól ápolt körszakálla és egészen a csillogásig kitisztított szemüvege dacára sem, — hisz a budapesti társaság szépeinek is az ó-francia nyelv sajátos germán elemeit magyarázgatta. Végül pedig az akadémia nagyon szerette, hisz néhány év előtt egy német nyelven írt könyvében oly közismert magyarázatokkal kísérte az ő magyarázataira szoruló Racime tragédiákat.

A szalonban szívesen látták, mert tudnunk kell a hódító felől, hogy ő tipusa volt a stréber és üres, a komolykodó, s épen a komolyság affektálása miatt kicsinyes és

megmosolyogni való fiatal német tanárnak. Az akadémia nagyságos és méltóságos de túlnyomóan kegyelmes és főtisztelendő tagjai közül sokan rokonszenveztek vele, mert a tudós professzor sohasem «népszerűsített», nem igen volt ártalmára a tudatlanságnak, s mindig abban a tárgyban szólalt meg, amire senki sem volt kíváncsi. Becker tanár úr magyarországi tartózkodása alatt is arisztokrata maradt mindvégiglen, a tudomány, habár lényegével ellenkező tudomány arisztokratája. Az ő arisztokrátiája lenézte azokat az örök igazságokat, amelyeket a szellem forrongó tömege mondott ki, ő azok közé tartozott akik rég ismert és sokszorosan elmondott tudósok kompiációval akarják lekötni az igazi tudományra törekvőket és egy ország ifjúságát Becker professzor úr ezzel a tudással, a tudásnak ezzel az arisztokratikus világnézetével akarta kielégíteni. Kicsiny kis lelkének egész elfogult és elvakult hevével hive volt annak a még mindig fennálló társaságnak, a mely tudást és tudományt magának köti le, s arisztokratikus ajkbiggyesz, téssel nézte le azt az igazi, örökkön-örökké igazi tudományt, a melynek nincs helye az akadémiai székben.

De az akadémia nem felejt és az akadémikusok nagyon hálásak, azokhoz, akik természetszerű ellenszervvel viseltetnek a fénysugarak behatása iránt. Az elismert tudós nem feledkezik meg azokról, akik egy úton járnak vele. Bejuttatja őket a székbe, a honnan könnyen lehet az új nemzedéket megmételtyezni, s kiölni belőle minden meglevő fogékonyságot, melyet az élő és érvényes tudomány a tények és igazságot felismerése kelthetne fel. Jövel tehát sötétség illetőleg akadémiai tudás és mindenhatóság, s bizonynyal el jösz majd újból, ha el is távozik tudós professzor Becker Ágost.

Titok.

Irta: Gergely István.

SZEREPLŐK.

Az öreg asszony.

A fiatal asszony.

(Történik az öreg asszony lakásán.)

Az öreg asszony: Már tegnap is észrevettem, hogy bánt valami, de nem akartam kérdezősködni. Ugy gondolkodtam, hogy majd megszólalsz, ha csordultig lesz teli a szived.

A fiatal asszony (sirva): Csordultig van . . .

Az öreg asszony: Hát légy hozzám őszinte, — mi a baj? Talán az urad keserít el? Idestova egyéves házasok vagytok . . .

A fiatal asszony: Tegnapelőtt volt az első évfordulónk.

Az öreg asszony: Az uradban van a hiba?

A fiatal asszony (hevesen rázza fejét): Nem.

Az öreg asszony: Hát?

A fiatal asszony: (nagy fájdalommal): Bennem.

Az öreg asszony: Hogy-hogy?

A fiatal asszony (tompakétségbeeséssel): Édes néni, úgy nézzen rám, hogy elkárhoztam.

Az öreg asszony (felriadva): Csak talán nem . . . Oh te szerencsétlen!

A fiatal asszony (keserűen mosolyogva): Nem, nem, kedves néni . . . Annyira nem buktam. Becsületes és tiszta homlokkal állok maga előtt. Még nem veszi-

tettem el a tisztességemet, — de végtelenül boldogtalan vagyok! Ha még lenne édesanyám, az ő keblére borulnék, — de így magához jöttem, adjon tanácsot, vigasztaljon . . . (Sir.)

(Szünet.)

Az öreg asszony (szeliden biztatva): Hát öntsd ki előttem a szivedet.

A fiatal asszony (felzokogva): Ki hitte volna ezt?!

Az öreg asszony: Úlj ide mellém, — így. És most sugd a fülembe titkodat, úgy, mintha a papnak gyógnál. Mindent. Őszintén.

A fiatal asszony: Lássa, édes néni, mikor férjhez mentem, nagyon szerettem az uramat. Most is szeretem. Akkor megesketett, hogy egész életemben becsületes és őszinte leszek hozzá. Hogy minden gondolatot, amely eszemben átsuhan, minden érzelmet, amely szívemben feldobban, közölni fogok vele. Hogy nem lesz titkom. Ha azt betartom, — azt mondta — mindvégiglen boldogok leszünk. És most . . .

Az öreg asszony: Féltékeny vagy az uradra? Rájöttél talán valami kis turpisságára? Nem olyan nagy baj a férfiak . . .

A fiatal asszony: Oh néni, néni, — bár ő csalt volna meg! De nem. Hiszen tulajdonképpen én csalom őt.

Az öreg asszony: Hiszen az imént mondtad, hogy . . .

A fiatal asszony: Óh néni, ha a maga tiszta, hófehér hajára nézek, elfog a gyávaság és nem merek tovább beszélni! Hadd megyek el inkább . . . a Dunába.

Az öreg asszony: Itt maradsz, — hunyd be szemed és gondold, hogy anyáddal beszélsz. Szeretted az uradat, mondtad, — talán valami meggondolatlan szeleburdi hibát követtél el?

A fiatal asszony: Nem, nem, ezerszer nem. Bennem van a bűn. Én vagyok a bűn. A kárhozat előtt állok,

szembenézek vele és ellentállhatatlan erővel fog magához rántani, úgy érzem.

Az öreg asszony: De ha nem akarsz?

A fiatal asszony: Hiába. Meg van fertőztetve a szívem. Bűnös a gondolatom. Vétkes vagyok, ha nem is követtem el a vétket. Lássá, édes néni, a világért se tudnám magamat más férfi karjai között elképzelni, — az uramé vagyok minden izemmel. De utóbbi időben többször történt meg velem az, amit az uram úgy nevez, hogy: házasságtörés a szívben. Van egy férfi — jó barátja az uramnak — de nekem idegen ember, aki képzeletemet és gondolataimat foglalkóztatja, bármint is küzdők ellene.

Az öreg asszony: Udvarol neked?

A fiatal asszony: Szó sincs róla.

Az öreg asszony: Tudja, hogy tetszik neked?

A fiatal asszony: Dehogyan tudja! Ne is tudja soha! És nem is tetszik tulajdonképpen . . . Csak valami irtóztató kényszerítő erő van a tekintetében, amelynek súlyát egész testemen érzem. Ha kezet nyujtok neki, előnti arcomat a vér és a szívem a torkomig dobog fel. Félek tőle és menekülni kellene előle. Már most egy kérésem volna, édes néni . . .

Az öreg asszony: Mintha anyád hallgatna . . .

A fiatal asszony: Az uramnak megígértem, hogy sohase lesz titkom előtte. Ő megmondta nekem, hogy bármikor is támadna bennem valami képzeleti vágy, avagy hűtlen gondolat, azt rögtön bevalljam neki. Hogy majd ő is így tesz. Aztán majd együtt viseljük a fájdalom terhét és kölcsönösen segítünk egymáson. Mert az ilyen vágyakozás a hűtlenség után a szívnek betegsége, amelyet gyógyítani kell. És imhol megtörtént, hogy idegen férfiú közöny helyett érdeklődést, kíváncsiságot szít bennem, — édes néni, én nem merem elmondani az uramnak, — azért jöttem ide, hogy megkérjem, mondja el maga neki. (Sír.)

Az öreg asszony (nagyon komolyan): Őszintén beszél, egészen őszintén: nem csókoltál meg idegen férfit?

A fiatal asszony (kétségbeesve): De mit gondol, édes néni, — látja, már maga se becsül.

Az öreg asszony: És mióta bántja a lelket a nyughatatlanság?

A fiatal asszony: Várjon, néni, — ma vasárnap van, — szombat, péntek, csütörtök, — negyedik napja már . . . Boldogtalanságom egy álommal kezdődött.

Az öreg asszony: Álommal? . . . hiszen a dolog mindinkább szebb lesz.

A fiatal asszony: Szerdán este együtt mentünk a színházba: az uram, meg én és az idegen. Mind e napig nyugodtan éltem és még csak halvány gondolatom se jutott eszembe ő, aki legjobb barátja uramnak. Színház után vacsorázni mentünk és nem tudom a pillanatot, amikor rajtafeledtem a szememet. Közönyösen búcsúztam el tőle. Éjjel aztán álmodtam . . . (Összeborzongva) Megölelt, megcsókolt. De ez az álom annyira valószínű, hogy mikor reggel fölébredtem még ajkamon éreztem az idegen csók ízét. Kétségbeesve és kezemet tördelve néztem uramra, aki sejtelem nélkül mélyen aludt. És ezt az álombeli csókot nem tudtam elfeledni. Az idegen betolakodott benső életembe. Azóta háromszor láttam és mindannyiszor hihetetlen gyötrelmet okozott nekem az ő elenléte. Hát még amikor először került elibém az álom után . . . Olyasmit éreztem, mintha mindenről tudnia kellene, mintha részese lenne az én áloméletemnek.

Az öreg asszony: Mit gondolsz, sejti ő a te gyötrelmeid okát? Megváltozott viselkedésében?

A fiatal asszony: Ma már bizton tudom, hogy nem gondol semmi rosszra, de tegnap még úgy véltem, hogy tisztában van velem.

Az öreg asszony: Aztán honnét gondolod ezt?

A fiatal asszony: (egyszerűen); Biztosan tudom.

Az öreg asszony: Aztán ma is úgy éget az álmodott csók, mint csütörtök reggel?

A fiatal asszony (némi tűnődés után): Tulajdonképpen nem. Úgy látszik, beletörődtem.

A z ö r e g a s s z o n y: Nem édes gyermekem, — másként áll a dolog. Ideges, bolondos impressziód már-már elmúlik, sőt már elmúlt volna, ha nem gyötörnéd magad. Semmi közöd ahhoz a férfihoz, — az idegenhez, amint jól mondd.

A f i a t a l a s s z o n y: Oh bár így lenne ez, édes néni, — de nincs így. Szememben érzem tekintetét, kezét a kezemben, vérét a véremlében, mert különben nem kellene vele foglalkoznom tépelődő gondolataimban.

A z ö r e g a s s z o n y: De hiszen ellentmondasz a gondolatoknak?

A f i a t a l a s s z o n y: Igen.

A z ö r e g a s s z o n y: És nem boldogít a tudat, ha rágondolsz?

A f i a t a l a s s z o n y: Oh nem! Csak nyugtalanít. Zavar. Bánt.

A z ö r e g a s s z o n y: Akkor, dőre fehérnép, nincs is okod a kétségbeesésre.

A f i a t a l a s s z o n y (kezeit tördelve): De az uramnak meg kell mondanom! Neki meg kell tudnia, hogy szívből házasságtörést követtem el, hogy volt olyan pillanat, amikor egy idegen ember képe zavarba hozta idegrendszeremet!

A z ö r e g a s s z o n y (símogatva a fiatal nő haját): Te édes gyerek kezdek most már látni megzavart lelkecskéd sötétségében. Értem fájdalmadat, amely kínoz, amiért nem érted önmagadat. Mi mind, szegény asszonyok, keresztülmegyünk ilyen kríziseken, amelyek megrázkódtatják egész valónkat, — te még szerencsés vagy, ha csak álmok képben találkoztál végzetteddel. Oh be szép is lenne az élet, ha érzelmeink nyugodt összhangban maradnának mindig és a valóság szeszélyei nem bántanának, amíg a kötelesség útján haladunk. Csakhogy az nincs így! A női szív olyan, mint a firmamentum, amelynek megvannak a maga szabályszerűen haladó csillagzatai, — de vannak hirtelen, abnormis, váratlan és törvényeket nem ismerő csillagzatai is — zavaró, kápráztató, elkábító fényhatások. Oh, ha a világ tudná, hogy még a legfegyelmesebb nő szívében is minő viharok dúl-

hatnak! Démoni ötletek cikáznak át szivünkön, de rögtön el is tűnnek. Ez a mi titkunk. Ehhez senkinek semmi köze.

A fiatal asszony: De az uramnak!

Az öreg asszony: Hát úgy hiszed, hogy megértene?! Nem, édes gyermekem. A férfi sokkal hiúbb az asszonynál és féltékeny még az álmokképre is. Urad elveszítene nyugalmat, boldogságát és őszinteségedért soha többé nem hinne neked. Belefészkelődnék a kétely. Az őszinteség nem mindig igazság.

A fiatal asszony: De mit tegyek?

Az öreg asszony: Ezt a harcot magadban kell kivívnod. Most is. Később is. Mert még gyakran esik majd meg veled az életben, hogy idegen férfi képe zavar. Tartsd titokban és küzdj ellene.

A fiatal asszony (naívu l): Hát nem vagyok bűnös?

Az öreg asszony: Látod, ez a fehér haj is barna volt valamikor, — ez a szem is fénylett egykor régen. A kötelesség teljesítése nem béke, hanem harc. Magamat is láttam, más asszonyt is láttam ezer gyötrelemben, nagy veszedelemben, hanem azt az egyet soha meg nem éltem, hogy elbukott volna az a bátor asszony, aki nagytitokban rögtön ellentmondott a csalogató bűnnek.

A fiatal asszony: Hát hallgassak?

Az öreg asszony: És küzdj. És szenvedj. Egyedül. De a férjed sohase bocsátaná meg neked, hogy küzdelmedbe és fájdalmadba került, hogy ő maradhasson az ideáloed. Az asszonyok legnagyobb hősiessége titokban marad.

A nemzetközi diákkongressusról.

Mialatt a napilapok túltesznek egymáson a Liege-ből jövő hírek és a diákkongresszus előzményeinek jóakarató kommentálásában, addig tekintsünk mi is a dolog mélyére egy kevésbé, hogy kitűnjék mi van a jelszavak mögött. Mert ma jelszó a magyar állam kiépítése, a magyar haza megvédése s több ehhez hasonló szólam. Használja ezeket ma még az is, akinek egyébként soha semmi köze sem volt a magyar állam kiépítéséhez és a honvédelemhez s épen ezért nézzük csak, hogy építik ki Liegeben a magyar államot...

Elő! kezdem.

Az építkezés megindítása előtt igen jóakarató cik-kecskéek hirdették szerte széjjel, hogy ugyancsak neki gyürkőzött néhány magyar diáksorbéli ur, meg néhány diákviselt «corda fratres», hogy bemutassák külföldön is az obstrukciót. Ilyenkor mindenki szívesen olvas efélét, a közvélemény meg épen bőszülten leste a híreket, a jelmezes főpróbákról; a minőket — dicséretükre legyen mondva, — nem tartottak. Arról is beszélt a kommüniké, hogy kik lesznek a fő matorok a magyar haza megvédésében, — Liegeben, — hogy milyen fontos épen mostanában reánk magyarokra nézve ez a küldetés; végül megtudjuk azt, hogy gróf Apponyi Albert is ellátogat a nemzetközi obstrukciós tanyára...

Hát mindig jobbkor jött a nemzetközi diákösszejövetel, mint most, mindig inkább lehetett reményünk arra, hogy nyugodt meggyőző tárgyalásokkal felvilágosítjuk a németsegeket a szláv államok és népek képviselőit s az ezekkel rokonszenvező franciát, olaszt, angolt és az Úr tudja, hogy még mily nátiókat; mindenkor inkább lehetett kilátásunk arra, hogy a magyar közállapotok jól megrajzolt valódi képe nyugodt fogadtatásra fog találni. Ma sehogysem szerencsés gondolat egy ifjaktól álló tanácskozás elé vinni nemzeti ügyünket, melyet világlapok, idegen államok nagynevű statusférffiai sokszor a legjobb akarat mellett is oly ferde fel-fogással tárgyalnak. A mikor az angol nemzet sajtója és legnagyobbjai fejtegetéseikben ellennünk szólnak, akkor illúzióknak kell tartani bárkitől is, hogy egy legnagyobbbrészt szenvedel.

mekből és az érzelmek elvakultságától táplálkozó ifju sereg vérszomját, úgy hiszük kielégíthetni, hogy abból ami szegény magyar ügyünk győzelmesen kerülkessen ki.

Vajjon kik azok az urak, akik a kongresszuson az idegen államok küldötteiként megjelennek? Ugyanazok, akik a két éve Budapesten tartandó kongresszust megelőzőleg már olyan próbamanővrozást rendeztek ellenünk, hogy az egész kongresszusból nem lett semmi. Ezek az urak egytől egyik szereplői és tagjai azoknak a társadalmaknak, melyekből nem hallottunk senkit mellettünk nyilatkozni, még akkor sem, mikor a magyar ügy védelmét nagyjaink közül a leghivatottabbak tették a külföldi közvélemény porondjaira. Ezek között a kiküldöttek között lehet egy inkognitóban elintézett kirándulást rendezni, meg lehet velük mászni egész kedélyesen a Mont-Blancot de ügyünket eléjük terjeszteni ezidő szerint naivság, valamint naivság azt hinni, hogyha sima lefolyású bankettekések történnek azzal már a m a g y a r h a z a k i é p i t t e t t.

Azok, akiknek neveit a kiküldöttek sorában olvassuk, a diák életnek régi emberei és legnagyobbbrészt olyanok, akiket hosszú idő óta ismerek.

Ismerem dr. Zsembery István urat, ismerem dr. Hindy Zoltán urat, akik saját bevallásuk szerint igen sokat tettek a diákügyért, úgy hazánkban, mint azonkívül, de épen mert ismerem őket, a mai felelősséggel teljes időkből szomorú szívvel tekintek az elé a misszió elé, amelyet ők hazánk érdekében külföldön teljesítenek.

Idők mulhatnak, de a megtörtént dolgokat nem lehet a történelem lapjairól csak úgy kedvtelésből eltüntetni, mert hosszú időközön át jövő és menő diákgenerációk egyik szomorú emléke, hogy élt az egyetem falai között az ifjaknak egy igen csekély számú, de igen makacs csoportja, mely szervezett hazafiatlansággal szembe helyezkedett minden nemzeti érdekből táplálkozó áramlattal, és fölhasznált minden eszközt, hogy a három évvel ezelőtt insertált küzdelmeket nevetségessé tegye; volt neki egy sajtója, mely államsegélyen kiszedett cikkeivel a leghallatlanabb cinizmussal kicsinyelte le az ifjúság hazafias mozgalmait; ők voltak, akik a tönkretett egyetemi körbe diktátornak Heinrich rektort tették meg, ők mentek tisztelegni főhercegekhez fenséges kézzszorításokra, ők rendeztek Tisza István tiszteletére, Berzeviczi hivatal átiratára Deák bankettet a Kossuth kultusz ellensúlyozására, ők kaptak útlevelet a kultusz-minisztertől. Lukács miniszter úr írta nekik, hogy: . . . .

«netalán való megtámadtatás esetén, a magyar nemzeti egység és a magyar állameszme erélyes védelmét honfiúi . . .» és így tovább.

Nos, ha ezekre a tényekre gondolok, akkor azt természetesnek találnám, hogy mikor ezeknek az uraknak politikai ideáljai és vezérei úgyis fiaskót szenvedtek, hogy akkor ők is elnémulnak és gondolkoznak a bűnükön, — de hogy ők a nemzet nemtőiként akarnak szerepelni a közvélemény előtt, hogy a kétségkívül nagyon viharos multat ezzel egyszerűen megkorrigálják, ezt nem meriem fölteni róluk.

Megengedem, hogy eddig nem lévén aktuális a nemzetközi diákszövetkezés ügye, nem gondolhattak arra, hogy az állások, melyeket a Corda Fratreren elfoglalnak bizalmiak, a szó legideálisabb értelmében, de most, mikor a nemzeten azon áramlatok uralkodnak, melyeknek diákharcosai, ellenök a legnagyobb és legkiméletlenebb hajszákat rendezték, akkor csak beláthatják, hogy nem az ő hivatásuk lehet a magyar ügy megvédése a nemzetközi diákkongresszuson.

Nekünk kipróbált küzdőkre van szükségünk, elsősorban azokra, akik akkor is küzdöttek, mikor, küzdeni üldöztetést jelentett, mikor a küzdelemnek voltak súlyos következményei, de nem kecsegtető kilátásai. Mert hiszen szépnek szép, ha megtér valaki, de akkor tegye ezt multjának nyílt meghazudtolásával, nem pedig olyan taktikázással, hogy bár mikor lehessen bármely diadalmas áramlat hőseként szerepelni.

Melha Tibor.

Marcelle.

Írta: Jeanne Marni.

Kertilak, a vasuti állomás épülete közelében, Cour-
beroieban. Reggel 8 óra.

Marcelle Verdyait, 26 éves, igen rokonszenves,
gyöngéd arcú leány.

Madame Verdyait, 48 éves. Szomorú, kuszált
arcvonásain rengeteg szenvedések nyoma ül; a szemeiben
különös, fényes villanás. — Madame az ágyában ül s merev
tekintettel, mélyen elgondolkozva néz maga elé.

Josephine, 32 éves, derék, falusi cselédleány. Épen
a szobába lép, kezében hirlap, kávéscsésze, cukordoboz és
néhány szelet piritott kenyér.

Marcelle (halkan Josephinehez): Tegye csak le;
majd én megkísérlem rábírni a mamát, hogy egyék.

Josephine: És a kisasszony vonata?

Marcelle: Csak 9 óra 20-kor utazom. 10 és 11 óra-
kor van ma órám; nem kell tehát annyira sietnem.

Josephine: És egy órakor megint agyon fáradva
tetszik majd haza jönni.

Marcelle: Igen, dejeunerre ismét itt leszek.

Josephine (a fogai közt morog): Igen, hogy aztán
beerőszakoljon valami falatot a nagyságába és hallgassa azt
a bolond fecsegését. Na, ha szabad volna kinyitni a szá-
mat!... (Vállat von, leteszi a reggelit az asztalra és
ismét elmegy.)

Marcelle (anyja ágyához közeledik): Jó reggelt,
mamuska! (Meg akarja őt csókolni, de Madame elfordítja
a fejét.)

Madame: Jó reggelt, kisasszony.

Marcelle: Itt a reggelid. Van egy kis étvágyad ma?

Madame: Miért kérdez? Tudhatja, hogy nem szabad
étvágyamnak lenni.

Marcelle: Nézd csak milyen pompás kávé és vajás
szeletkék piritott kenyérrel. Végy egy szeletkét legalább.

Madame (visszalöki a tányért): Köszönöm — látta
... ő ... ezeket a kenyérszeletkéket?

Marcelle: Kicsoda?

Madame: Marcelle.

Marcelle: Hiszen én magam készítettem el a számodra!

Madame: Úgy már helyesen van. Marcelle dühös lenne, ha látná. Képzeld csak, ő azt akarná, hogy egyáltalán ne egyem semmit.

Marcelle: Igyál hát egy kis tejet is.

Madame: Nem. — Napokon át így hágy feküdni minden étel nélkül. Nem rettenetes ez? Hihető-e, hogy egy leány így viselkedjék tulajdon anyja iránt? Valóságos szörnyeteg ez a teremtés.

Marcelle: Csak egy korty tejet, — egyetlen kortyot igyál. Ez csak nem sok. Jer, erőltessd magad arra, — kérlek.

Madame: Hagyjon békében; nem akarok. (Titkolódzó hangon.) Azt hiszem, így akar tőlem szabadulni, — el akar pusztítani. Szégyenkezik miattam, — érti? Szégyenli magát amiatt a börtönhistória miatt.

Marcelle (összerezzen s aggodalmasan pillant az ajtó felé, amelyen át Josephine kilépett.)

Madame: Miért néz úgy az ajtó felé?

Marcelle: Hiszen nem is gondolok arra.

Madame: Mégis azt hiszi, ugy-e, hogy Marcelle hallgatódzik?

Marcelle: Nem!

Madame: Nézze csak meg, hogy nincsen-e ott?

Marcelle: Az egészen fölösleges.

Madame (hevesen): De nézze meg, hogy Marcelle nincs-e ott? Akarom. Tüstént tegye meg;

Marcelle (hevesen az ajtóhoz megy és föltárja azt.)

Madame: Nos?

Marcelle: Senki sincs itt.

Madame: Nem bujt talán az ajtó mögé?

Marcelle: Nem.

Madame: Esküdjék meg!

Marcelle: Esküszöm.

Madame: Akkor hát jöjjön ide mellém — egészen közel — elmesélek önnek valamit, — akkor meg fog érteni mindent, (Átható pillantással fürkészi őt.) De nem meséli el majd Marcellenek?

Marcelle: Egy föltétel alatt, ha valamit eszel. Nézd csak ezt a vajjas szeletkét. Jer, harapd össze a te szép fehér fogaiddal. Olyan szép fogaid vannak; sokkal fehérebbek, mint az enyéim. Jer, edd meg ezt. Látod, milyen étvágygerjesztő.

M a d a m e : Nagy örömet szereznek tehát önnek, ha a tejet meginnám?

M a r c e l l e (könyörög): Ah, tedd meg.

M a d a m e : Akkor hát adjon nekem egy kanállal, de csak egy kanállal.

M a r c e l l e (mint kis gyermeknek szokás, kanalankint megitatja anyjával a tejet.)

M a d a m e : Ugy; és most hallgasson meg; mesélek önnek valamit. — Egyszer, régen, büntényt követtem el. Hogy mikor volt, arra már nem emlékszem. Megöltem valakit. De már arra nem emlékszem, hogy kit. Azt hiszem, fiatal ember volt, nagyon fiatal ember, de már régen történt. Akkor letartóztattak engem és börtönbe vetettek. Rettenetes volt az a börtön; majd megvett a fagy; a takaróknak pedig irtózatosszaguk volt. Képtelen voltam ezt elviselni. Nem tudom, észre vette, mennyire finyás vagyok minden iránt, ami a testemhez ér. Nézze csak a párnámat; a legfinomabb, rózsaszínű battisztból való s kellemes parfümmel van beillatosítva. Az ilyen dolgokat nagyon szeretem — enélkül állandóan undort éreznék. És a börtönben a legrettenetesebb bűzt kellett elviselnem. Egyszerűen rémületes volt. Amellett még hallanom kellett, hogyan száguldanak cellámon át a patkányok egész csapatai. Fogvacogva bújtam a párnáim közé, hogy elrejtőzzem, — a borzasztó bűz elől... Ez egészen beteggé tett. Hozzájárult még ehez az a szüntelen sikoltozás, emberi jajkiáltás, amely a szomszédságomban hallatszott. Istennem, milyen hangok voltak azok!... Egy napon eljött végre Marcelle, hogy kiszabadítson. Idehozott ebbe a házikóba, aztán ismét elment s teljesen magamra hagyott. Sohsem jön hozzám. Azt hiszem, éhen akar elpusztítani, hogy így bűnhődjem a vétkemért, — azért a vétkemért, amelyre már nem tudok emlékezni.

Ez volt az, amit önnek el akartam mondani. — De várjon egy pillanatig, mást is el kell önnek még mondanom. Valamit kérnék öntől. Megigéri, hogy nem neheztel meg érte?

M a r c e l l e (alig tudva könyeit visszafojtani): Oh, hiszen tudhatod, hogy sohsem neheztelek semmiért.

M a d a m e : Azt szeretném kérdezni, hogy miért — miért tegez ön engem? És miért nevez engem mindig mának? Annyira hasonlítok édes anyjára? Bizonyára elvesztette a szegényt?

M a r c e l l e : Nem, nem vesztettem el őt. Él, él még! Oh mama, drága jó mama, hát nézz meg jól, ismerj rám! (At akarja ölelni.)

M a d a m e (visszatartja őt): Oh nem, csak azt nem. Bocsásson el; nem szeretem az ilyesmit. Semmiféle csókolódzást, elérzékenyülést nem tűrhetek; idegessé tesz. — De most föl kell kelnem. Csöngesse be, kérem a leányt . . . ezt az utálatos, vöröskezű teremtet. Hozasson nekem meleg vizet. Nincs többé komornám. Marcelle elvette tőlem még ezt a kényelmet is. Redves, fagyoskezű cseléddel kell magam kiszolgálnom.

M a r c e l l e: De mama, hiszen én is kiszolgálak.

M a d a m e: Igen, ön nagyon kedves. Mindent megtesz, ami Marcellenek volna a kötelessége. De az elhagyott . . . szeret atyjával és Rago bátyjával élni együtt — ez teljesen világos is. És ha én meghalnék, mind a hárman boldogok lennének.

J o s e p h i n e (a meleg vizet hozza): Kisasszony, ha a 9.20 órai vonattal el akar utazni, nincs vesztegetni való ideje. Öt perc hja már csak.

M a r c e l l e: Igen, csak a kalapomat hozom. (Kimegy a szobából.)

J o s e p h i n e (követi őt): Rábirta, hogy egyék?

M a r c e l l e: Nagyon keveset csupán. Ugy félek, hogy teljesen elerőtlenedik a szegény mama.

J o s e p h i n e: És minden gyöngesége mellett, mégis annyira rosszindulatu?

M a r c e l l e: Oh, épen nem az!

J o s e p h i n e: Igen rosszindulatu. Majd meglátja, még elkövet valamit a kisasszony ellen, ha majd ráismer. (Kötta-csomagot ad a kezébe.) Itt vannak a kottái.

M a r c e l l e: Köszönöm. Aztán maradjon szépen mellette, Josephine; kérem, ne hagyja mamát egyedül. (Elrohan).

J o s e p h i n e (ismét bemegy és elgondolkozik): Borzasztó csak látni is, hogy kinlódik a szegény kisasszony ezért a bolondért, aki meg sem érdemli azt. Elvon magától mindent, csak hogy az anyjának többet adjon és minden köszönet nélkül. Bizony, sokkal jobban tenné, ha bedugná valami intézetbe, ahol a bolondot hideg vízzel öntenék le és kényszerzubbonyba zárnák, mint a többi bolondokat.

Vármegyei küzdelem egykor.

Irta: Várady Gábor*).

Eljött ápríl. 17-ike, a vármegyei közgyűlésnek általunk várva várt napja, mert már több nappal előbb értesültünk, hogy e gyűlésen Lovassy Laczi és társainak elfogatása és más sérelmek miatt erős viták lesznek. És csakugyan voltak is.

Tömegesen jelentünk meg a gyűlésteremben, hisz az ilyen gyűlésekről a „Jurista“, hogy is maradhatott volna el? Magyarországon ma is politizál az egész világ, a varga kerek szék körül úgy, mint a szalonokban, a malom alatt úgy, mint a pártklubokban, itt ugyan egy kicsit kártyáztak is; hát még akkor, az ébredés korában, a pezsgő élet hajnalán, a censura kényuralma alatt, midőn az ugynevezett „szabad szó“, már annyira a mennyire, főleg csak a gyűléstermek falai között virágzott! A jurista politizálással kelt föl és feküdt le, az volt légköre, éltető eleme, öröme, bánata, minden reménye. A közeledő felszabadulás, a szabadság korszakának ösztönszerű előhírnökei valának ezek.

A zsufolásig megtelt teremben péchujfalusi Péchy Imre kir. tanácsos, első alispán nagy grandezzával elnökölt. Hogy a konzervatívekhez tartozott, azt kir. tanácsosi címe is mutatta, mert akkoriban ez a cím és „ellenzék“ egymást kizáró fogalmak voltak. Most szépen megfér e kettő egymás mellett. És olvastatott Biharvármegyének böjtelő hava 27-ről kelt körlevele, „a minden idézés nélkül elfogatott s főben járó kereset alá vétetett ifjak ügyében, a főbenjáró pörnek minő körülmények között megindítása s a mi móddali folyamata által törvényeinken elejtett sérelmek orvosoltatása tárgyában, Biharvármegye indítványozta, hogy ezen sérelmek orvosoltatása a legközelebbi országgyűlés elébe terjesztessék. De felolvastatott Pest-Pilis és Solt vármegyéknek Böjtmás hava 21-én tartott közgyűléséből ugyancsak a felségsértés vádja alatt levő ifjak dolgában, valamint „némely ifjaknak az ügyvédi próbatételtől törvényt eltiltásuk tárgyában“ kiküldött körlevele, a bihari határozaton kívül a királyi ítélő tábla vád alá helyezését is indítványozván.

* Ezt a szép korrajzot szerzőnek „Tarlózatok“ című könyvéből adjuk, amelynek ismertetésére még visszatérünk.

Az 1832—6-iki országgyűlés alatt ugyanis Lovassy László, Szemere Bertalan, Vukovics Sebő több lelkes ifjuval „társalkodási egyesületet” alakítottak Lovassyt választva elnökül. Lovassy fogalmazta a többi között a b. Wesselényi Miklóshoz az „országgyűlési ifjuság” nevében intézett üdvözlő iratot s több nem éppen nagyon loyális beszédet tartott. Ezek miatt 1836. májusban több társával elfogatván, 10 évi várfogságra ítéltetett. Ujházy László, az ellenzék hatalmas vezérszónoka emelkedett föl s lelkes és lelkesítő beszédben mindkét törvényhatóság felhívását, indítványát magáévé tette. A beszéd folyamán többször s végeztével harsányan éljenzett az ifjuság, de bizony sok öreg is volt az éljenzők sorában, ámbar Sáros megye akkor még erősen dinasztikus, helyesebben „aulikus” volt. A „Pecsovics” címet akkor még nem ismertük. Ez a gunynév 1843-ban született. Pecsovics tisztartója volt gróf Festetics Rudolfnak s mert ő volt megbízva azoknak a megvendégelésével, a kik a közös teherviselés dekretálása ellen korteskedtek, ez az ő véletlen működése nevét politikai zászlóvá avatta, mely név rút bélyege lett mindannak, a mi és a ki nem szabadelvű. Szegény Pecsovics! minő hirhedté tette őt egy grófilag megrendelt trakta. Ujházi nyakába is felségsértési vádat akasztottak beszédéért, melytől a nádor közbenjárására szabadult meg. Aztán sárosi főispán lett 1848-ban s utóbb kormánybiztos, mely minőségben írta alá a komáromi kapitulációt. Texasban 1870-ben golyóval veteti végett életének. Az általa sirmezőnek nevezett temető helyről őt és nejét Farkas fiók 1878-ban haza hozatta a budaméri családi sirboltba. Sáros vármegye közgyűlése, a hosszas vita befejezése után, a királyi táblat az ifjaknak ügyvédi próbatételre nem bocsátása tárgyában, védelmébe vette, de egyszersmind elhatározta, hogy „ezen tárgy egész kiterjedésében a jövő országgyűlésnek idejére följegyztetvén, az akkori követek számára adandó utasítás anyagául vetessék a végett, hogy ama főtörvényszék előtt divatba jönni látszott eljárási mód hasonló esetekre nézve világos törvény által szabályoztassék s az ország lakosok aggodalmának eloszlatására körül irattassék. E határozás tehát a törvény-szabta időben tartandó országgyűlés alkalmával az országos sérelmek sorában hathatósan szorgalmazandó lészen!

Ez a «gravaminális politika» domborodott ki majd minden vármegye határozatában, ez viszhangoztatta a követek táblaja, még inkább a «kerületi üléseknek» szabadabban mozgó testülete, minden látható eredmény nélkül. A Lovassy-

féle esetben még is volt némi eredmény, mert az 1844. évi országgyűlés kegyelmet eszközölt szegény Lovassy Laczinak, ki örülten tért haza Spielbergből, így élve le még igen sok gyászos évet. Ez a «gravaminalis politika» tükröződött vissza akkor még a fiskálisok, prókátorok perbeli nyilatkozataiban is. A felperesi ügyvéd megjelent minden évnegyedben a per-tárban s beirta a perekbe «Felperes megjelent és vár a védelemre, ff. (fentartva a fentartandókat), vagy rr.» (reservat-reservanda). Az alperesi ügyvéd is megjelent s beirta a stereotyp ff.-et, vagy rr-t. Így ment ez éveken át, míg elvégre ítéletre került a dolog.

A vármegyék az ő utasításaikban, országgyűlési követek az ő beszédekben a sérelmek orvoslását követelve, prókátor-nemzethez méltóan, az ff. és rr. féle rendszert követték. De hát az ő utasításaikra, az ő beszédekre is eljött végre az ítélet napja. Mint megyei aljegyző 1847-ben hetekig dolgoztam az orvosolatlanul maradt legrégibb, régibb, régi, új és legújabb sérelmeknek a porlepte jegyzőkönyvekből kikeresésén, rendszerbe szedésén, ezt a hosszú bünlajstromot a nov. 7. napjára egybehivott országgyűlésre küldendő követeknek adott utasítások közé iktatván. Aztán jött március 15-ike, jött az 1848-iki törvények «Magna chartá»-ja és tárgytalanokká váltak az utasítások, a gravamenek. Az új aera mindent nivellált.

És jön szomorú évtized, az ötvenes, majd elérkezett a vármegyék feltámadása.

Biz ez a feltámadás teljes életerőről tett tanubizonyosságot. Mintha a 11 évi szunnyadás megacélozta volna az izmokat, üdőbb vért öntött volna az erekbe. Pezsgett, forrott minden, az ország minden részében.

Kevéssel az októberi diploma s a többi l. f. leiratok kibocsátása után b. V a y Miklós 20 szakaszból álló utasítást intézett a főispánokhoz, de mintha csak rostával merte volna a vizet. Falra hányt borsó volt az egész utasítás. A megyék mintegy vezényszóra az 1848-iki alapra állottak. Az abszolutizmus önkény-uralmát az alkotmányos önkénykedés váltotta fel. A szélsőségek találkoztak. A «jogfolytonosság», a «törvényesség» jelszavak hangoztatása mellett a «via facti» terére léptünk mindannyian, ép úgy itt, — a Tisza bölcsőjénél, a keleti Kárpátok tövében — mint az Alföld sík rónáin s a Duna partjain.

A pesti megyegyűlés nyitotta meg a sorompót deczember 10- és 11-én, amelyből feliratot intéztek, nem a főkancellárhoz, hanem egyszerűen «báró V a y Miklós

őnagyméltóságához» kérve az országgyűlésnek — az 1848-iki törvények értelmében — legrövidebb idő alatt való egybehívását, a sajtószabadság visszaállítását, továbbá, hogy az adóbehajtás, az ujoncállítás, a dohányegyedáruság gyakorlása az országgyűlés rendelkezéséig függesztessék fel. De mindez csak kérés volt, míg Hevesmegye kimondta, hogy mindenben a hazai, különösen pedig az 1848-iki törvények szerint fog intézkedni, minden az utóbbi időben a megye területén fenállott hivatalok megszüntetése mellett; a most megválasztott tisztviselők a megyét illető minden pénztárt átvesznek, az eddigi községi előjárók elbocsáttatnak s a nép saját óhajta szerint való választás eszközzésére felhívatik. Mind ennek teljesítése a tisztviselőkre bízatik.

Szabolcsmegye 1861. január 16-án a reformátusok nagytemplomában tartott s nemzetgyűlésnek is beváló közgyűlésén a köztisztviselőben álló, veterán harcos, Bóni Samu indítványát fogadta el: hogy «az 1848-iki törvények alapján állanak, az udvari kancellária s a helytartó-tanács törvénytelen intézményeknek nyilvánítatnak s az ország alkotmányos szabadságának visszaállítása csak az országgyűléstől várható.»

Ez időben — január 20-án — bocsátotta ki Scitovszky primás a vármegyéhez intézett, atyailag intő körlevelét, amelyben figyelmeztette a megyéket, hogy ne idegenítsék el maguktól «a nemzethez a béke olajágával közeledő, legjobb szivű s legtisztább szándéku fejedelmet.»

«Legyenek, úgymond, e bizalmas szavak Önök iránti tiszteletem, testvéri szeretem s önök hazaszeretete iránt táplált reményem őszinte tanui. Isten áldása szálljon a fejedelemre és a hazára!» Elhangzott, igen természetesen, ez a »Mementó« is, mint kiáltó szó a pusztában. A 11 év alatt elfojtott cselekvési vágy s önnálósági törekvés fokozott erővel szakgatta szét a gátakat. Máramaros megye sem maradt hátrább a legzajosabb vármegyéktől.

Már a gr. Széchenyi István emlékének dicsőítésére április 26-án Szigeten rendezett nagyszerű gyászünnepélyen nyilvánult hangulat is jelezte, hogy nagy események vannak készülóban. Magyarok, ruthének, románok beláthatlan hosszú sorokban vonultak előbb a görög, aztán a r. katolikusok templomába, végül ref. templom romjai közé, miután a megelőző évben dühöngött tűzvész a templomot, tornyot semmivé tette volt. A gyászbeszéd, imák nyíltan hirdették, hogy: »Él magyar, áll Buda még.« A vonagláshoz közeledő abszolút hatalom »fogd meg«-jei nem merték a rendkívüli

csoportosulást, népgyűlést meggátolni, egyházi gyászszertartásról, requiemről lévén szó. Erősen imponálhatott nekik a r. kath. templomban felállított gyászravatal előtt emelkedő két oszlop is, amelyek egyikén e szavak állottak: »A hazának élt mindig, egészen.« Néhány hónap múlva egy más jelentékeny mozgalom követte ezt. Gróf Nádasdy cs. k. igazságügyminiszter a birodalom tanács június 21-iki ülésében oda nyilatkozott, hogy a telekkönyvek a ruthén, a román községekben pedig román nyelven szerkesztessenek. Erre a megyénkbeli úgy ruthén, mint román értelmiség felzúdult s főbbjei bejöttek hozzám, mint a »honoris causa« féle munkák, kivált politikai jellegű instanciák iródiákjához, megkérvén engem a kellő lépések megtételére.

Fogalmaztam mindkét fél részére megfelelő, külön-külön feljajdulást, kérvén a telekkönyvek magyar nyelven vezetésének elrendelését. Minden községi előjáró, minden lelkész, minden kaputos román és ruthén lakós aláírta a kérvényeket s beküldtük azokat gróf Nádasdyhoz. Ha ez csak egy évvel előbb történt volna, minő országra szóló inquisitio támadt volna ezek miatt a sok száz aláírással ellátott s büntetésre kárhoztatott »Sturmpetitiók« miatt. De érezték, sőt tudták, látták is már Bécsben a fergeteg közeledtét, ezért zsebre vágták, agyonhallgatták a tiltakozásoknak is beillő kérvényeket. A románok felterjesztésében a többi között ez állott: »Mármaros megye román ajkú lakósa a Magyar haza complexumához, szokásai és intézményei szerint testben, lélekben hívek lenni, a magyar nemzettel testvérileg élni: dicsősögeknek tartják. És valamint már az ősi időkben Róbert Károly királyhoz intézett s magyar nyelven szerkesztett folyamódásuk által kimutatták a magyar haza iránt, mint annak kétségen kívül álló polgárai, teljes és köteles hazafiúi hódolatukat, úgy az újabb viszontagságos lefolyása előtt e megye román ajkú népe soha sem jajdult fel a magyar nyelv hivatalos használata ellen, míg jelenben az indignatio egész súlyával érzi a bár tisztelt, de általa nem értett s idegennek tekintett német nyelv behozatalát.»

A ruthének pedig, a többi között ezeket írják:

»A mult idők tapasztalata, mely szerint a ruthén nép a magyarral, ennek Európába bejövetele idejétől és a ruthéneknek Kiebben hozzácsatlakozásától, tehát ezer évet túlhaladó időtől testvéries egységben élt: a ruthént a magyarokhoz kapcsolja. És ezen helyzetből eredő csatlakozás jelenleg is oly erős, hogy a ruthén és magyar nép között a kölcsönös őszinte testvériség a jelen időben is csorbitatlanul fennáll

és mint természetszerű, továbbra is kétségtelenül fent fog állani.»

A mindenütt jelenlevő mindenttudó, mindenható csendőr, vagy mint zsidóink nevezték «der heilige Zsándár» sokkal alkalmatlanabb dolgokat is kiszimatolt és bejelentett.

Bizonyynyal ezek a faluról-falura vándorló kérvények sem kerültek ki figyelmöket s nem mulasztották el a részletes Berichteket. Mind hiába! Az oroszán már kinyitotta a szemeit, felhorzsolta a sörényét, halk morgása is hallott; igen természetes, hogy a nyulak, rókák és farkasok meglapultak.

Ezek az előjelek, az emberi hatodik érzék által tett eme jóslatok csakhamar beteljesültek.

Amint Mán József, — Kossuthnak 1849-ben hozzánk küldött 2-ik kormánybiztosa, — főispánná kineveztetett, november 24-én tisztelkedtünk nála szarvaszói kastélyában. Már a bevezetés is impozáns, mélyen megható volt. A szigeti városházától indult ki az óriási tömeg a Rákóczy-induló harsogása mellett a megyeház felé. Midőn a 11 év óta dugva tartott nemzeti trikolor a megyeház homlokzatára kitüzetett, a százszorosán felhangzott, «Éljen a háza» kiáltásokat a «Sózat» követte, melyet fedetlen fővel énekeltünk, mialatt szemeinkben könnyek csillogtak.

A Szarvaszóra kivonulásánál a kocsik beláthatatlan hosszú sorát az utszéleket elfoglalt sűrű néptömeg szakadatlan éljenzéssel üdvözölte.

A főispáni lak zsuffolásig megtelt nagy termében az öreg Anderkó Péter gk. vikárius, a vármegyének minden ünepély alkalmával ex offo szónoka állt soraink élére, aki a 6-ik főispánt üdvözölte ezen alkalommal, s ki a II. József császár rendszerének elpusztulása után megérte ennek a 2-iknek is a romba dőlését.

A főispán, — kinek jobbján Mihályi Gábor az 1849-iki kormánybiztos és főispán, balján Szaplóczay Zsigmond, a megyei 1849-iki tejhatalmu választmánynak mindvégig tántorithatatlanul működött elnöke állott, — meghatottan válaszolt, igérván s a közönséget is buzdítván a békés kibontakozás és alkotmányos átalakulás eszközlésére. A sokszorosán ismételt éljen kiáltások a hajnal beköszöntését s a fényes nap felderülésének reményét fejezték ki. De ez a remény, bizony, sokáig várt a megvalósulásra. A szép hajnalt négy éves sötét boru fedte be.

A tisztválasztást megelőző estén, december 12-én fáklyás zenével jelentünk meg a főispán megyeházi laka előtt.

Üdvözlő beszédemben rámutatva az 1848. év tavaszán, midőn Asztalos Pal és Mán József meghozták nekünk az 1848-iki törvényeket s akkor is fáklyák fényénél mondtuk el köszönetünket, fölemlítettem az azóta eltelt s ötödfél ezret haladó iszonyuan hosszú napot s ugyananyi gyászos éjszakát, a megyénkbeli magyarok, románok, ruthének között századokon át fennálló törhetetlen egyetértés által összeforrasztott népünk nevében éltettem a főispánt, a hazát, mely a testvériség erejével nagy és szabad leendő s éltettem azt a felkenendő királyt, akinek halántékát fogja ékiteni Szent István koronája.

A főispáni székbe iktatás s a tisztviselőválasztás a következő napon ment véghez nagy pompával s a testvéri egyetértés legmeghatóbb nyilvánulásával.

Mindjárt az első napi ülésben elhatároztuk, hogy feliratot intézünk Ő Felségéhez az 1848-iki törvények teljes visszaállítása s ez érdekből az országgyűlésnek az 1848-iki törvények alapján mielőbb leendő egybeállítása iránt.

Ragyogó napok voltak ezek, tele poézissal, ábrándokkal, sangvinikus reményekkel. Annál keserűbben hatott lelkünkre a csakhamar bekövetkezett kiábrándulás.

De reményeink nemsokára éledezni kezdtek s 1867. június 8-ika már nem késett soká.

Söderberg.

Irta: Geyerstam Gustaf.

Még csak délután három óra volt és a sziget körvonala már is elvesztek a sűrű, téli ködhomályban. Két kis vörös ház állt a fenyő erdőszélén, ott, ahol a part a tenger felé lejtősödik. A szürke felhő lomhán csüngött a nedves föld fölött. Az éles szél sorba zörgette, cibálta a száraz faágakat, a kemény sűrű füstjét pedig dühösen a föld felé vágta, azután a sötét fenyvesek közé szórta.

Az öreg Söderberg fát hasogatott az udvaron, körülötte szanaszét görbe faágak heverték. Lassan, óvatosan dolgozott; gyakran félbeszakította munkáját s egy-egy pillantást vetett a tengerre. Mikor az éles szél elsüvített mellette, hirtelen jobb lábához kapott, melyet a csúz kinezott. De nem káromkodott, mert jámbor ember volt, csak az ő szokásos kifejezését használta: ez mégis csodálatos. Ezt többször elmorogta és aggodalmasan, fürkészve nézett a tengerre, melynek sötét hullámait fehér hab-taréj koronázta. Majd elgondolkozva maga elé köpött, azután bement a szobába.

— Ez havat fog hozni, — mondta szomorúan és odaállt a kályhához. Jobb lábát dörzsölni kezdte, hogy a hidegtől megdermedt izmai könnyebben átmelegedhessenek.

— Havazik? — hangzott egy vékony, csendes hang a szoba egvik sarkából, ahova a kályha gyér sugarakat vetett.

Az öreg felpiszkálta a tüzet, egy pár görcsös ágat dobott rá és fűjni kezdte. A tűz egy pillanatra lobbot vetett, ide lelohadt. Hiába pattogott, erőlködött, nem tudott győzedelmeskedni a nedves faágakon. Bágyadt, szürke homály borult a kis szobára. Az alacsony fakanapén egy összetöporodott öregasszony ült. Ölében egy csomó burgonya volt és ahogy mindegyiket, külön, lassan a kezébe vette, hogy csiráit letördelje, sovány ujjai árnyékot vetettek a falra. A már-már kialvó, pislákoló tűz felé hajolt, s a halvány fény megvilágította ősz haját, ráncos, beesett arcát.

— Havazni fog, — jósolgatta ismét Söderberg.

— Na, most pedig megfőzöm a kávé, — szólt az

öreg asszony és felemelkedett helyéről. A tüzet megpiszkálta, miközben a bekövetkező unalmas, zord napokra gondolt.

— Még jó, hogy az a néhány rossz heringes-hordónk van . . .

Söderberg jóslata nem teljesedett be, mert hó helyett csak nagy hidegség jött, mely megfékezte a szilaj hullámokat, úgy hogy egyik szigetről a másikra kényelmesen lehetett átjárni. Csak azután jött a hó.

Voltak napok, mikor folyton havazott, csöndesen, nyugodtan. A tél kifogyhatatlanul szórta a pelyheket a szigetre és a házakra. Az erdei utat teljesen beborította és a kis ház alacsony ablakából csak egy végtelen fehér síkságot lehetett látni.

A sziget lakói megkezdték a hógörgetegек elleni harcot, mert féltek, hogy egyszer csak egy fehér nehéz halotti kendő fog rájuk borulni. Az erdőben, a házak előtt, a kutakhoz utakat lapátoltak. Egy napon azonban megjött az északkeleti szél, hogy segédkezzen a temetkezésben. Jött, mint valamely örült ellenség, mindig nagyobb és nagyobb hófergeteggel. Fáradhatatlan volt. Végigüvöltött a házak között; megrázta az ajtókat és a kéményeket és az erdő úgy nyögött, úgy zokogott, mintha már kifáradt volna szörnyű cibáásától. Mikor aztán egy pár napig elhallgatott, az emberek öllélegzettek, kijöttek szobájukból, ahol aludtak, — mint a medve téli odujában és ismét előkeresték a lapátot. De az északkeleti szél ismét visszajött. Még vadabb, még erőszakosabb és pusztítóbb volt, mint valaha. Mintha minden életet elakart volna pusztítani erről a szerencsétlen vidékről. Vágta, szórta a havat. S a midőn már embermagasságú volt a hó, a vihar szövetségese: a hideg is megérkezett, melytől, de talán inkább a vastag hórétegtől, a háztetők gerendái recsegve roppantak össze.

És a természetnek ez az őrjöngése három hónapig tartott.

Távol, a sziget külső részein, ahol a szegények laktak, olyan nagy csöndesség volt, mint éjjel a temetőben. És miután a nagy hóban, a szörnyű viharban a közlekedés megakadt, az élelmiszereket nem szállíthatták és így sok helyen az inség kezdett bekopogtatni.

Söderberg mindennap szorgalmasan benézett a tehénistállóba. A hasadékokat gondosan bedugdosta és takarmányt adott a tehénnek, de bizony nagyon szűken, csakhogy éppen a teje el ne apadjon. Ennek a tehénnek az etetése és ápolása képezte a sivár, egyhangú napokon minden szórakozásukat.

Mikor az asszony fejt, mindig megmérték a tejet és aggodalmasan pillantottak egymásra, ha valamicskével is kevesebbet adott, mint az előző napon. Attól kezdtek félni, hogy a tehén megdöglik és akkor sós heringen és fagyos burgonyán kell majd tengődniök.

Ha a tehén egyedül volt és a szél megzörgette az istálló ajtaját, hosszú, szomorú bőgése behallatszott a szobába. Ez volt az egyedüli hang, mely a nagy csöndet megszakította és mihelyt hallották, szinte visszafojtott lélekzettel kezdtek fülelni.

— Szegény! azért bög, mert fél egyedül a sötétségben, — mondta sajnálkozva az öreg. Ilyenkor bement hozzá, megsimogatta homlokán a fehér csillagot és beszélt neki. A tehén pedig mintha megértette volna ezt a jóindulatot és mindig utána bögött, mikor kiment. Gyakran az asszony is bement és órákig foglalatostkodtak vele. Valóságos társaság volt a számukra és nélkülözhetetlennek tartották.

Söderberg már meghaladta a hatvan esztendő, az asszony pedig tiz esztendővel volt idősebb, de azért sohasem gondoltak a halálra. A vígkedélyű öreg asszony szerette az életet. Söderberg zárkózott természetű volt, amit talán betegségének lehetett tulajdonítani. Ősszel és tavasszal reumája miatt napokig nyomta az ágyat.

— Én egy napig sem voltam még beteg. Na, kivéve a gyermekeknél, — szokta mondani az asszony. — De azt érzem, hogy ha egyszer lefekszem, sohase fogok felkelni többet.

Söderberg nagyon sokat olvasott a bibliából. Az okulárét egészen az orrára tolta és durva, érdes kezével szorgalmasan lapozgatott. Nappal rendesen az ablaknál, este pedig a kis petróleumlámpásnál. Lassan, susogva olvasta a fejezeteket. Olykor, olykor a fejével is bólintott egyet egyet. A feleségének nem olvasott fel soha, mert ő nem is érdeklődött iránta, de gyakran bosszankodott, hogy Söderberg egész nap a könyv fölött görnyed.

Az utolsó hóvihár kilenc napig tartott. Volt tehát munka elég: utat csinálni a kúthoz és az istállóhoz, fát vágni, a tehenet ellátni takarmánnyal, a tejet a szobába hordani és a pitvar előtt a havat ellapátolni. Egy hétnél tovább voltak bezárkózva. Az egyhangúság dacára ez az idő, bár elég gyorsan eltelt, de az egyes órák végtelenül hosszúnak tűntek, úgy, hogy a két öreg lelkét csöndes borzalom szállta meg a távoleső kis házban.

Egy este kifogyott a tüzelőfa. A lámpát nem merték

meggyújtani, mert úgy takarékoskodtak az olajjal, mintha a lámpafény olyan élvezet volna, amelyet csak ritkán engedhetnek meg maguknak. Söderbergnek tehát sötétben kellett fáért menni. De nagyon sokáig maradt kint és Stina asszony már aggódni kezdett. Néhány darab parázs világított még a kályhában, de a szoba minden zúgára vak sötétség borult. Csak az ablakot lehetett látni, mert az üvegtáblákat belepte a hó, mely nagyon barátságtalanul fénylett a homályban.

— Csak nem történt valami baja? tűnődött az öreg asszony. Nagyon kellemetlenül érezte magát a sötétben és félni, remegni kezdett. A lámpát nem gyújthatja meg, mert Söderberg haragudni fog és ezt ő nem szereti. Félelmében imadkozott is minden összefüggés és értelem nélkül. Azonban aggodalma és félelme csak jobban növekedett és felcsigázta képzelődését. Kisértetek, árnyak suhanását hallotta és szinte megrémülve surrant ki az ajtón. Nagyon könnyen volt öltözködve, de azért nem fázott. A pitvar előtt megállt. A lába nedves lett a hóban. A szél az arcába csapkodta a havat és így nem láthatott semmit, de különben is olyan sötét volt, hogy a szemei elé tartott kezét sem láthatta.

— Söderberg! Söderberg! . . . .

Gyöngye hangja azonban elveszett a viharzúgásban és a hidegtől összerázkodva a szobába sietett. A szél úgy becsapta utána az ajtót, hogy az egész ház megrendült belé. Mikor belépett, az óra épen lassú, tompa csörgéssel ütni kezdett. Az öregasszony gyufát keresett, melynek kékes lángja még fokozta félelmét. A pitvarban lépések zaja hallatszott és a meggyújtott lámpát hirtelen eloltotta. Remegve húzódott a kanapéra. Fogait vacogtatta a hidegtől.

Söderberg belépett és a fát a ládába dobta. — Miért oltottad el a lámpát? — szólt és kabátjáról, csizmájáról gondosan leverte a havat.

Az asszony nem felelt. Összekuporodva, csöndesen ült a helyén.

— Csodálatos egy asszony! kezdte az öreg erősebb hangon. Gyűjtsd hát meg azt a lámpát, hisz nem látni semmit!

Az asszony csöndesen engedelmeskedett. Egész testében reszketett.

— Olyan sokáig időztél . . . . . Borzasztó volt egyedül lennem.

— Sokáig? Hát azt hiszed, hogy olyan könnyű fát hordani, mikor ölnyi magas hóval van borítva? Te pedig itt ülsz; meggyújtod a lámpát magadnak és mikor hallod, hogy

jövök, hát eloltod, hogy én ne tudjam. Látnod, ez az a régi hazugság, mely mélyen gyökerezik az ember lelkében. Ez a sátán, az ördög minden hazugságoknak atyja. Az asszony sohse hazudják a férjének! Mert a férfi a család feje. De te félre akartál most engem vezetni! Mindezt Söderberg nagyon hevesen és hangosan mondta. Az asszony nyugodtan hallgatta végig s mikor bejezte, felelni akart neki valamit, de Söderberg észrevette és ráfordult;

— Asszony, hallgass! és az egyik darab félig behasított fát úgy a földhöz vágta, hogy kettéesett. Azután ordítani kezdett, dühösen harapdálta ajkait. Az asszony nem felelt semmit, mert ismerte férje természetét, csak csöndesen rakosgatta a fadarabokat; felfújta a tüzet, és meggyújtotta a lámpát. Így telt el az egész este; egyik sem szólt ezek után többet. A vihar pedig zúgva csapkodta a havat az ablaktáblához.

* * *

Jött a reggel. Ez is olyan borús és hideg volt, mint a többi. A két öreg egymás mellé húzódott az ágyban. Söderberg nyugodtan feküdt egy ideig. Azt hitte, hogy az asszony most is előbb kell fel, mint rendesen, de mikor látta, hogy nem mozdul, csöndesen felöltözködött és tüzet gyújtott a kályhában, miközben többször az ágy felé tekintett, a hol az asszony feküdt. A fejét egészen a dunna alá húzta. Söderberg odament hozzá és miután látta, hogy alszik, nem zavarta, hagyta aludni. Azután a kávé kezdte készíteni; majd kitekintett, hogy mennyi hó esett az éjjel. Mikor kinyitotta az ajtót, valami panaszos fájdalmas nyögést hallott, Nyugtalanul sietett az ágyhoz.

— Beteg vagy?

— Körülbelül — felelt az asszony lassan a dunna alól. — Még ilyen különösen nem éreztem magamat.

— Na, nem lesz annyira veszedelmes. Várj, majd főzök kávé.

És mikor kész volt a kávé, szólt neki, hogy üljön fel.

— Oh, nem ér az semmit! Végem van! Nem hiszem, hogy megérem az estét. Szemeit lehúnyta és csöndesen, mozdulatlanul feküdt.

Söderberg egy szót sem tudott szólni, csak ott állt. Ugy érezte, mintha valami összeszorította volna a lelkét. Nem kételkedett az asszony szavaiban. Hisz eddig sohasem panaszkodott fájdalmakról, sohasem volt beteg. De most, hogy feküdni látta és hallotta ajkairól, hogy meghal, elhitte. Belátta, hogy itt nincs mit tennie. És mikor arra gondolt,

hogy a halál bármely pillanatban bekövetkezhetik és akkor egyedül maradna a halottal, előre rettegés fogta el. Óvatosan csoszogott az ágyhoz. Kezét a dunna alá dugta, hogy az asszony kezeit megtapintsa, vajjon hidegek-e.

— No, még annyira nem vagyunk, susogta az asszony. Legjobb volna, ha elmennél valakiért, ha ugyan eljutnál ebben a nagy hóban.

— Eljutni tudnék, de te félni fogsz majd egyedül.

— Nem félek.

— Nem félsz meghalni?

— Nem, csak fáradt vagyok.

Mig egészséges volt, mindig félt a haláltól. Ugy mondják, hogy a halál előtti órákban az ember nem fél a haláltól. Ez is megerősítette Söderberg hitét. Fölvette a téli kabátját; még egyszer odalépett az ágyhoz; egy ideig szótlanul állt, azután megigazította a dunnát és ismét megkérdezte:

— Akarsz egy kis kávét?

— Nem.

Ezzel elment. A beteg egyedül maradt.

A szobába mindjobban beözönlött a világosság; a kályhában vigan pattogott a tűz. De mennél jobban világosodott, annál bágyadtabb lett a tűzfény és annál hidegebb lett a szoba. A beteg fázott. Összeszedte minden erejét, fölkelt és odahúzódott a kályhához. Megigazította a tüzet. Azután szorosán odaguggolt a kályha oldalához és behunyta szemét.

Söderberg nagy munkába fogott. A faluba igyekezett, mely egy fél mértföldnyire feküdt. Az út egy erdőn vezetett keresztül, ahol a keskeny ösvénynek minden nyoma eltűnt és csak nagy fáradtsággal juthatott előre a derekáig érő hóban. Ahol a vihar a havat tulságosan összehordta, még karjaival is dolgoznia kellett.

Elhagyta ez erdőt. Előtte feküdt a síkság, mely fölött szürke hófelhők lebegtek. Itt tombolhatott a vihar kedvére. Itt nem kellett az erdő faóriásaival küzdenie, de olyan magasan feküdt itt is a hó, hogy Söderberg leült, hogy kipihenje magát, mielőtt nekivág a nehéz utnak. Alig indult el, csakhamar megállt. A nagy csöndben távolról ugatást hallott. A falu már közel volt. Annyira elfáradt, hogy lerogyott a hóba és akaratlanul egy imába kezdett. Emberi hang ütötte meg a fülét, mely felrázta kábultságából. Minden erejét összeszedve föltápáskodott és körülnézett. Nem messze tőle húzódott a faluba vezető országut. Egy fél óra múlva Söderberg a gazdag Lars pitvara előtt állt és a lábáról verte a havat. Belépett a szobába. Az asztalnál vendégek ültek és

fekete kávét ittak pálinkával. Lars az asztalfőn ült és a többivel együtt egy anekdotán kacagott, melyet éppen akkor fejezett be valamelyik. Az új vendég láttára hirtelen lecsendesedtek.

— Hogyan jutott ide ebben az időben kedves Söderberg? kérdezte a vendéglős, csakhog y éppen mondjon valamit.

— Söderberg zavartan nézett körül és köhögött.

— Beteg az öreg. Nem hiszem, hogy kibírja estig. Szeretném, ha valaki eljönne velem, hogy ne legyek vele magam.

A vendégek egymásra néztek. Egyik se mutatott kedvet a nagy sétára, de hogy nem illenék az öreget egyedül haza engedni, azt mindnyájan tudták.

Lars felállt, odalépett a feleségéhez és lassan tárgyalták az ügvet. Azután hirtelen megfordult és odaszólt egy kis szakállas embernek.

— János, te fogsz vele elmenni. Igen!

János, Lars öcsce, nem felelt semmit, ami azt jelentette, hogy beleegyezett. János egy nyugodt, józan kereskedő volt. Kecskékkel kereskedett, de pénzt szokott kamatra adni. Ezenkívül még sok más egyéttel is foglalkozott, vagyonra azonban nem tudott szert tenni és ezért a környéken csak «szegény János»-nak hívták. Ha nem volt dolga, a bátyjánál tartózkodott, a ki különféle apró ügyekkel szokta megbizni.

János tehát készülődni kezdett. Fölvette a nagykabátját; megtöltötte a dohányzacskót; a pálinkás butykost pedig a belső zsebébe dugta.

— Phenjen meg Söderberg bácsi és talán jó volna még egy csésze kávé, ugy-e? kérdezte Lars barátságosan.

— Igen, a kávét megiszom, de pihenni nem lehet. Az öreg nagy rosszul van. Talán már haldoklik is. És öreg este lesz, mire hazaérünk.

Azután a temetésről kezdett beszélni.

— Istenem, ha most meghal! Hogy temetjük el ilyen időben? Lehetetenség.

— Nem kell addig a temetésre gondolni, míg él, vélekedett Lars.

— Na persze, bólintottak a többiek.

Hazafelé már könnyebb volt. Szótlanul haladt a két ember egymásután. Az erdőnél Söderberg megszólalt:

— Mégis kíváncsi vagyok, él-e még?

— Oh, igen, hogyne, felelt János.

Mikor hazaérték, Söderberg rögtön az ágyra tekintett, de az meglepetésére üres volt.

— Tehát még sincs olyan nagy baj. Bizonyosan az istállóba ment a tehénhez . . . Unatkozott . . . Csodálatos, már egészen beleitörődtem.

Amint így töprengett, egy gyöngye hangot hallott a kályha mögül:

— Te vagy Söderberg?

— Itt gubbasztol? — kérdezte tőle és bizonyos félelemmel közeledett hozzá.

— Egész nap fáztam, majd megfagytam.

— Legjobb lesz, ha visszafekszel az ágyba. Odabírsz menni?

Az asszony a fejét rázta. Valamit mormogott. Odatámaszkodott a falhoz és lehunyta a szemét. Az öreg karjaiba vette, gyöngéden az ágyba tette és megigazitotta feje alatt a párnákat.

— Fázom, szörnyen fázom. Ugy-e most meghalok?

Söderberg az ágy mellé ült.

— Ugy-e? ismételte az asszony.

— Nem tudom, felelt Söderberg és szemeibe könnyek tödultak.

Az asszony hirtelen fölnyitotta a szemét.

— Akarsz valamit? kérdezte Söderberg. János kíváncsian nézett az ágy felé.

— Senki sincs a tehénnél?

— Én kimehetek hozzá, szólt János, miközben gyorsan felállt, kiverte pipáját, zsebvágta és kiment.

Söderberg meggyújtotta a lámpát, azután visszaült a helyére. A beteg sovány, ráncos kezével a takarót kezdte tapogatni. Száját többször felnyitotta, mintha mondani akart volna valamit és mereven maga elé bámult, majd feje lehanyatlott a párnára. Meghalt.

Az öreg összerette kezeit és egy ideig ott állt a halottal. János éppen visszajött az istállóból.

— Vége, intett az öreg és mind a ketten sokáig bámultak a halott arcába.

Regényfolytatásunk térszúke miatt e heti számból kimaradt.

Főszerkesztő: Bródy Sándor.

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő” kiadóhivatala.

15-20 éves hölgyeknek!

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól, mert itt a nyár!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy külföldi 20 éves szép leány írja: Ide mellékelem 3 arcképet. Az «első» kép eredeti hajam volt; a «második» kép mutatja, hogy a folytonos hajhullás következtében milyen csunya voltam; a «harmadik» kép feltünteteti jelenlegi hajzatomat, melyet 3 üveg Diana hajszesz elhasználása után már eddig elértem. Ezek után felhatalmazom, hogy arcképet is — ha jónak látja — közölje azok érdekében, a kik nem hajnövesztőt keresnek, hanem az ijesztésig határos hajhullást, hajtörést és korpa képződést megakadályozók nem voltak képesek. Kérek az eredeti Diana hajszeszből 2 üveggel újból küldeni, mert hajhullás ellen más szer nem létezik.

Egy csongrádi menyecske levele: A Diana Crém és Diana szappant minden oldalról ajánlották, melyet meghozattam és nagyon hálás vagyok érte. Sárgás szeplőimet és pattanásaimat teljesen elveszítettem annyira, hogy arcom és kezem oly finom tiszta lett, mint az alabástrom.

T. Erényi Béla urnak Budapest. A küldött Diana pirosító sokkal többet ér, mint a külföldi drágább pirosítók, azért én barátnőmmel mindég ezt használom. Kérem Abbáziába küldeni 1 üveggel, mert jövő héten oda utazom. Üdvözlí Dr. K. K.-né.

Egy tégely DIANA-CRÉM (éjjel használható zsiros krém) 75 krajcár, DIANA-SZAPPAN 75 kr., DIANA-PARFUM (originalis nagy üveg) 5 K. DIANA-PUDER 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely DIANA-PIROSÍTÓ 5 korona Egy üveg DIANA-HAJSZESZ 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára
Budapest. Károly-körút 5. sz.

Egy kopaszodó ur aláírásával kaptuk a következő sorokat: Feleségem részére ajánlották a «Diana hajszert» melyből 1 üveggel hoztam. A mennyiben hajhullása fél üveg elhasználása után megszűnt, a második felét én használtam el. Most magamnak kérek még egy üveg «Diana hajszert», hogy megmentsem azt a pár szál hajamat, mely még megvan, de nem szeretném elveszteni.

Tisztelt gyógyszerész ur! Szíveskedjék a Diana pirosítójából küldeni 10 koronaért két üveggel, mondhatom, hogy mindnyájan nagyon meg vagyunk elégedve.

Tisztelettel Z. K. grófnő.

Egy fővárosi primadonna nyilatkozata: Mi színésznők tudjuk legjobban megítélni, hogy milyennek kell lenni egy finom arc-crémnek és szappannak. Hát mondhatom hogy a Diana-szépítőszeret kipróbáltuk többen és az volt az általános vélemény, hogy a Diana-crémet és Diana-szappant bátran világgá bocsáthatják, sok nő hálás lesz érte és nem fognak szégyent vallani vele.

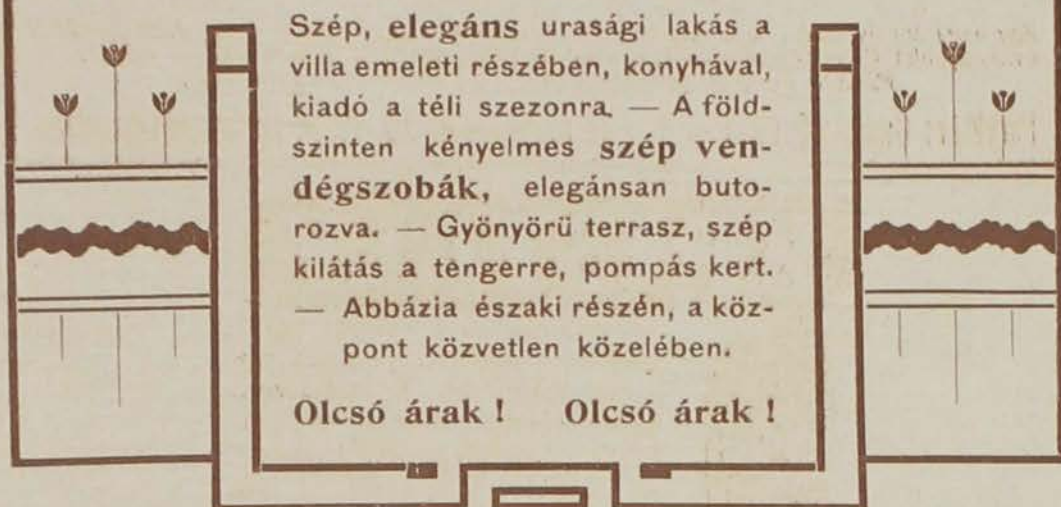
Egy szatmári uriaszony írja: Mult évben hozatott Diana-Crém és Diana szappanból kérek 1-1 adagot, mert ez az egyedüli szer részemre mely megakadályozza, hogy tavaszi szeplőim láttatlanok legyenek.

Globus" műintézet és kiadóvállalat részv.-társaság nyomása Budapesten

„ROSENHOF“ VILLA

□ ABBÁZIÁBAN □

Szép, elegáns urasági lakás a villa emeleti részében, konyhával, kiadó a téli szezonra. — A földszinten kényelmes **szép vendégszobák**, elegánsan butorozva. — Gyönyörű terrasz, szép kilátás a tengerre, pompás kert. — Abbázia északi részén, a központ közvetlen közelében.

Olcsó árak ! Olcsó árak !

TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGYÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor).

Eladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat, ugymint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat, mahagoni- és rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnyegeket, függönyöket, olajfestményeket, antique tárgyakat, gáz- és villamos-csillárokat.

Grosz Sándor és Tsa Budapest, Gyár-u. 2. I. em.
(Király-utca sarkán.)

Ha őszül a haja használja a hírneves STELLA-VIZET

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszer-tárában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétátér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

A már 53 év óta dicséretreméltólag ismert, s a 71012. sz. Bm. leirat követelményeinek teljesen megfelelő

UJ-VUKOVÁRI

arctisztító kenőcs

bőrszépítő szappan

szeplő, himlőhely, sömör, májfoltok, fakadékok, forrósági pörsenések, orrvörösségek és minden egyéb

arcvirágzások ellen, valamint az uj-vukovári

mely az arckenőcscsel a használati utasítás szerint alkalmazva, még korosabb egyéneknek is viruló és fiatal kinézést kölcsönöz.

Egy nagy tégely ára kor. 60 fill., kisebb 1 kor., szappan 1 kor. Utánzásoktól óvakodjunk! Csak **Kraicsovics** által **Vukováron** készített kenőcs valódi. — Minden tégelyen **Kraicsovics**, a készítő arcképe látható.

Főraktár: Budapest, Király-u. 12., és Andrassy-ut 26. Török József gyógyszerháza.

KRISTÁLY

Orvosi rendelet szerint igyék minden reggel éhgyomorra egy pohár melegített Kristályforras ásványvizet! Vidékre és külföldre fuvardíjmentes szállítás. — Kérjen árjegyzést a Szt. — Lukácsfürdő Kútállatlól, — Budán.

KRISTÁLY

:: Sportegyleti tagok figyelmébe ajánljuk! ::

RIGER GYÖRGY, Budapest, Kerepesi-út 23.

készít mindennemű sport cipőket, uri-, női-, gyermek és orthopéd-cipőket a legjutányosabb árak mellett. Mértékszerű megrendelések a legfinomabb bel- és külföldi bőrből gyorsan és pontosan eszközöltetnek. Minden e szakmába vágó javítások elfogadtatnak. Főtörökvesem oda irányul, hogy tisztelt rendelőmet a legpontosabban kielégíthessem. — A sportközönség b. pártfogását kérve tisztelettel

RIGER GYÖRGY, cipész - mester

!! Fájos lábakra különös figyelem fordítottatik !!
!! Lábizzadás ellen eredeti por nálam kapható !!

LUSER L.-féle TOURISTA-TAPASZ.

Biztosan és gyorsan ható szer tyukszem, szemölcs és a talp, valamint a sarok bőrkeményedései, továbbá mindennemű bőrelszarusodás ellen. A hatásért jótállás vállalattatik.

E tapasz csak egy nagyságban létezik és pedig drbkint 1,20 kor. Mindig határozottan LUSER-féle turista-tapasz kérendő.

Schwenkl L. gyógyszerháza, Meidling-Bécs.

Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás és minden tapasz a mellettes védjeggyel és aláírással el van látva, azért is erre ügyelni kell.

1 doboz ára 1.20 K., vidékre 1.65 K., előzetes beküldése mellett bérlem.

Magyarországi főraktár:
Török József gyógyszerháza, Budapest
Király u 12., Andrassy-ut 26.

JÖVENDŐ

Főszerkesztő: Bródy Sándor. Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Schratt Katalin.

MAGYARAKADEMIA
KÖNYVTÁRA

*Tisztelettel értesítjük előfizetőinket,
 hogy szerkesztőségünket és kiadó-
 hivatalunkat folyó évi augusztus
 hó 1-én, VII. kerület, Akácfa-
 utca 63. szám alá helyestük át.
 — Telephon 87-34. szám. —*

Okleveles tanítónő,

ki a német és francia nyelvet is beszéli, zenében
 jártas: még néhány szabad órával rendelkezik.
 Szives megkereséseket „**Tanítónő 1000**” jelige
 alatt a főpostára kér.

Ha őszül a haja használja a hírneves **STELLA-VIZET**

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül ZOLTÁN BÉLA gyógyszer-tárában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétátér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

FONCIERE PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET. Összes biztosítékok:
31 millió kor. Központi iroda: **BUDAPESTEN, Sas-utca 10.**
 Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítmánykárok ellen.

Egy női divat áruházról!

Egy jó hírnevű cég üzlete élénk feltűnést kelt ízléses
 és gazdag áruházával. Ez a cég: **Grünwald és Wahl**
 (Schreier Viktor utódai) **IV., Váci-utca 26. sz.**

A női divatnak minden újdonsága föllelhető e párisi
 nivón álló üzletben. Különösen meglepő szépek az idei
 tavaszi újdonságai. Nagy választék különlegességek-
 ben, ágyneműekben, pongyolákban, juponokban stb.

Menyasszonyi kelengyék!

Jövedő

irodalmi és politikai ujság

Az elbukott kabinet.

Szép szeptemberi hónap első napjaiban nagy meglepetés érte a magyar politikai világot. A „császári kirendeltség” és „ügyvezetőség” nincs többé. Megbuktatta a legösszetettebb koalíció, a mely valaha létezett. Szép szeptembernek első napjaiban történt, hogy Bécsset járó magyar ellenzéki politikusok frigyre léptek a magas kamarilla tagjaival s megszületett az ellenzék és az udvari párt szövetsége; a koalíciók koalíciója.

Ez az új koalíció volt ezekben a szomorúan válságos napokban az uralkodó planéta. Elveit természetesen nem adta fel egyik pártja sem, az udvar az megmaradt osztráknak, a magyar csoport meg könnyen maradhatott elvhű, hisz a választói jogtól ép úgy irtózott, mint burgbeli elvtársai. Ez az ad hoc koalíció azután kormánybuktatásra vállalkozott s Fejérváry Géza báró elbukott miniszter társaival együtt a népszabadság kérdésében. A „darabontok” tehát elmennek, miután odadozták magukat egy haragvó nemzet áldozatainak. Az ősz generális ujólag kiállt a küzdő térre, s akadtak társai is, a kiket most vezetőjükkal együtt a maga

uri és parancsoló kézmozdulatával utjukra menesztett a feudális Habsburgi Rudolf nemkevésbé feudális ivadéka.

Ezek a miniszterek azonban, a kik most elmentek, nem helyezhetők egy sorba régebben bukott, illetőleg menesztett kollégáikkal. Kegyetlenül válságos és szokatlan időben jöttek. Ha vétkeztek volna az ország és népe ellen, vagy ha vétkezni akartak, úgy bűnüket levezekelték többszöresen is. Nyugtukat és részben embertársaik becsülését elvesztve távoznak most el, magukkal pedig elviszik a tudatot, hogy örök igazságú az a bibliai mondás, amely holmi kételyeket fejez ki a királyok megbízhatóságát illetőleg. Mert lehet kárhoztatni a távozó kormány működését, de az az egy kétségtelen, hogy ezek a bukott miniszterek áldozatok. Törhetetlenül hittek királyi uruknak, s miniszteri székeikből odaigérték az országnak az általános szavazati jogot. A tömegek megmozdultak, s a szavazati jog általánossága előtt kitérni immár nem lehetséges.

De az uralkodó, a népeit atyai szívvvel hően szerető fejedelem, mégis ki akar térni utjából. S ezért elfelejtette, hogy ezek az emberek első sorban Ő érte áldozták fel magukat győzelemre segítette a koalíciók koalícióját.

Ó koalíciók koalíciója! Ki hitte volna felőled, hogy meg fogsz születni? Deus ex machina-ként tűntél fel s rémületbe ejtetted azokat, akik alkotó részeidhez bizalommal voltak. S ha alá is fogsz merülni a politikai élet hullámai között, megnyugtatódsodra szolgálhat: hogy nem fogunk elfelejtani soha. Épületes és Rakovszky Istvánnak kétség kívül pokoli módon tetsző dolog volt a te születésed és néhány napos pályafutásod.

Ép jókor jöttél. Ha ad-hoc születésed csak rövid idő

vel késik, még megéri Bécs, hogy Magyarországon teljes a népszabadság. Azért üdvözölte jöttödet hozsannával a koalíció szóvivő klerikális része. Ezért látta el születésedkor a tudósnő szerepét a bécsi Burg egyik főhercegasszonya. Azután elbabusgattak az udvariak, te üvegházi virág, gyilkos — pusztítóan gyilkos — virág!

Megóvtak a fuvó szélről — a népszabadság szellőjétől természetesen — s eltakartak az emberek szeme elől, nehogy meglássanak s tudomást szerezzenek létezésedről. Mert II. koalíció, imperatorságodnak nyíltan meg kell vallanunk, a tiszamenti magyar nem szívesen látja, ha képviselője Béccsel szövetkezik, s egyáltalán nem igen szereti a szövetkezést. S most, hogy képviselőinek szövetsége szövetségre lépett veled, az udvar-csöcselék szövetségével, a parlagi magyar alighanem visszasírja azt az időt, amikor pártról volt csak szó és nem szövetségről. De te mindezzel nem törődöl, s csodaszép eredménynyel rakod le kis aknáidat, hogy maradjon továbbra is rabságban a nyomorgó kisember, s legyünk — azok is, akik nem azok — egytől egyig kapitalisták. Ha majd azután nem eshetnék több szó az általános választói jogról, úgy egyedül neked köszönnők ezt a nagy sikert, óh dicső és nagy, kormánybuktató koalíciója a koalíciónak!

Schratt — beteg.

Egy szó nyilallott a hazán — engedelmet, nem jól fejeztem ki magamat : — a monarchián keresztül, hogy t. i. Schratt Katalin beteg. A kitűnő művésznő, aki éppen abban az értelemben emanációja az osztrák fővárosnak, mint Blaha Lujza a magyar géniusznak, lázzal küzdök Salzkammergut fenyves levegőjében és mialatt kies lakában — az ischli kaiser-villa közelében — szerető gonddal ápolja válogatott és exkluzív környezete, egy-egy könnyed köhögése elhallatszik egészen messzi Bécs városáig, ahol aggodalmat okoz és remegést. Schratt Katalint nagyon szeretik.

És mi magyarok is meleg érdeklődéssel viselkedünk a «Kathi» iránt, amint ezt a zseniális színésznőt Bécsben nevezik. Volt idő, a mikor Schratt asszony sokat járt köztünk, de aztán multak az esztendő, a gyapju-utcai német színház is leégett, no megváltoztak az emberek és a körülmények is, — elég az hozzá, hogy a mikor mult télen Budapestre látogatott, már némileg idegen világgal találta magát szemközt. Igen érdekes vala akkor a politikai helyzet. Schratt asszony a Hotel Hungáriában lakott — budapesti tartózkodása november 18. és december 3-ika közé esett — és nagy érdeklődéssel fogadta barátait, valjon mi következik a meglepő novemberi nap után? Izott akkor nálunk a politikai hangulat, a felséges úr is éppen Budapesten tartózkodott és mindenki kérdőjelet állított a jövőre elé.

Mikor a még mindig bájos asszony a m. kir. operaházban megjelent, az egész ház szeme a baloldali földszinti első páholy felé fordult, ahol az érdekes vendég megjelent. De ő elmélyedve és gyönyörűséggel hallgatta a mi — immáron örökre elnémult — Ney Dávidunkat, aki — a Walkürt adták — remekül énekelte Wotant.

Akkor Schratt asszonynak alighanem elment a kedve attól, hogy még egyszer Budapestre jöjjön látogatóba. Hogy-hogynem, erőnek-erejével összefüggést akartak találni egymással az ő látogatása és a politika között.

Hajába már ősz szállakat szőtt az idő, de alakja leányosan karcsú, járása-keleése csupa ritmus és grácia. Csillogó szemében a szubretti dévajság meleg szívéllyességgel párosul, de aki jobban odafigyel, észreveheti, hogy ennek a könnyed bájnak igen komoly mélysége van. Mintha nagyon is vigyázna, hogy elfogulatlanak tessenek! Ajka körül gúnyos mosoly cikázik, amelyet a bizalmatlan természetüknél találunk

és egynémelykor elkomolyodó pillantása arról tanuskodik, hogy sokat csalódott és sok keserűségen ment át.

Akik Schratt Katalint közelebből ismerik, úgy mondják, hogy az annyi asszony által irigyelt «Kathi» egyáltalában nem boldog. Fényesen él és illusztris társaságot lát maga körül. Télen Bécsben, nyáron pedig Ischlben. Mindenki a kegyét lesi és keresi. Aki nem látta, el sem képzelheti, hogy mi történik Hietzingben az ő villája körül, névnapján: Szent Katalin napkor. Valóságos kocsitábor állja el az utat és az országúton egyre több kocsi jön: főhercegi főudvar-mesterekkel, udvari nagyságokkal, miniszterekkel, nagyköve-tekkel, pénzkirályokkal, arisztokratákkal, művészekkel, sajtó-zsarnokokkal stb.

És ő mégse boldog! Szinpadra vágyik a szive, a hon-nét undok intrikák elkedvetlenítették. Schratt Katalinnak, lehetetlenné tudták tenni az életet a császár színházában, a Burgban!

Utoljára Schönthan: Mária Terézia című fércelmé-nyében lépett föl, amint a Deutsches Volkstheater vendége. Minő est! Valóságos theatre parée! Schratt, mint Mária Terézia! A bécsi cenzura, amely különben ilyen kérdések-ben hajhatlan, megengedte, hogy Ferencz József őset Mária Teréziát a szinpadra vigyék.

Sőt mi több: a premiéren megjelent maga Ferencz József is. Körülötte az udvari méltóságok, külföldi diplomáták és még a legrosszabb földszinti ülőhelyen is tábornok foglalt helyet. A páholyokban az osztrák-cseh arisztokratia virága és ez az illusztris társaság — élén a kegyesen tapsoló királylyal — valósággal elárasztotta ünneplésével Mária Te-rézia elragadó személyesítőjét.

Egy gondolat üldöz. Be kár, hogy a véletlen intézke-dése folytán nem egy magyar művésznő az, aki ilyen ünne-pelésben részesül a befolyásos körök és a király tanácsadói részéről! Talán még a politikában is megéreznök báró Beck jóakarátát! A vezérkari főnök tudniillik egyik bizalmasa Schratt asszony vendégszerető házának, a másik pedig egy bankkirály: Palmer vezérigazgató.

Lázban hánykolódik az ischli villában a kitűnő művésznő, akinek egyénisége annyira foglaltoztatja a fantáziát és akinek népszerűsége irigységtől földre festheti a legelkényeztetettebb tenoristát is. Örömmel halljuk, hogy dr. Hegl, királyunk orvosa féltő gondossággal minden veszedelmet elhárított e drága élet közeléből. Elvégre ő félig-meddig magyar asszony is. És pedig «a kvóta arányában»: úgy áll tudniillik a dolog, hogy Schratt asszony férje magyar ember: a nemeskéri Kiss-dinasztiából való.

M. N.

A gyanuba vett Teleki ivadék.

Magyarország közéletének legpiszkosabb ügyével kell e tiszta lapokon foglalkoznunk — megkésve bár, mert kezdetben úgy tartottuk, hogy a szemétnek a szemétdombon van és lehet a helye — a legpiszkosabb, legúndorítóbb ügygyel ismételjük, azzal, amelynek Zeisig a neve — Zigány Árpád jóvoltából.

Fecsegő, zúg-ujságírók csinálták fényes tanuságképen arra nézve, hogy az ujságíró tanoncot kioktatni kell és nem komoly munkára felhasználni; meglett férfiak, diszei a magyar nyilvánosságnak, avatkoztak bele, de kellemetlen kalandjuk bizonyára elveszi majd kedvüket a jövőben, hogy a zug-zsurnaliszta besugásainak és sugalmazásainak felüljenek. Mert a tiz hónapon keresztül huzódó válságnak nincs visszataszítóbb fázisa ennél a »Zeisig«-ügynél, amelyben botrányhajhászás és rágalmazás társult az árulkodással s a mindenrekaphatósággal. Az egyik ujságíró nem éri be tisztesseges fizetésével és röpiratok írására adja magát, egy másik éretlen »ujságíró« megszegi a legkötelezőbb titoktartást s elárulja a tudósítóját, a harmadik rágalmaz; ez a Zeisig-ügy, vagy ha úgy akarjuk a magyar ujságírás szennyese. Carlyle-nek kétséggkívül kitűnő essay-témát nyújtott volna, mert talán ez tünteti fel leghivebben azt a megdöbbentő könnyűhívőséget, amely a közéletben szereplőket válság idején a besugásokkal szemben eltölti. Amit ez a három ujságíróalak megkezdett, azt azután folytatta két igazi ujságíró. Gajári Ödönnel céhünk valamely disze elhiteti, hogy a röpiratot Weisz Julián írta, s a kiváló magyar publicista másnap ott áll a pellengéren, s nyilvánvalóan ott is marad nagy politikai barátjaival egyetemben, ha a detektivek serege nem működik eredménynyel. Ez a magyar közélet igazsága. Végül pedig megindul a gyanúsítás a mi táborunkból is: Nyilván a

darabont iratta — erősítgetjük — mert ez is a magyar közélet igazságához tartozik.

A botránykrónika azonban még hiányos. A magyar hadak egyik vezére még hátra van. Jöjj hát Bánffy Dezső báró és állj elő, azonban anélkül, hogy süveged levennéd, mert galambősz fejed még dezavualhatná a rágalmazókat. És törj össze a bizonyítéknak reád zúduló terhe alatt, hisz a börtönlakó azt sejtette, hogy megbízója te voltál. Bánffy Dezső pedig előáll és becsületszárával erősítgeti ártatlanságát, amikor eddig abban komoly ember amugy sem kételkedhetett. Mert tegyük fel nyílt őszinteséggel a kérdést: hitte-e komolyan gondolkodó ember, hogy Zigány Árpád Bánffy megbízásából írta ezt a sok piszkot felvert remek művét? Mi célja lehetett ezzel Bánffynak, az államférfinak, a nemzetet vezérlő politikusnak? Ráakart ijeszteni talán uralkodójára, hogy az haladéktalanul teljesítse a koalíció feltételeit, avagy talán el akarta hitetni vele, hogy ily körülmények közepett az ujpárt még a legmérsékeltebb? Bánffy tette volna ezt, a volt miniszter? Bánffy lett volna olyan naiv elképzelni, hogy a király megijed egynéhány száz példányban? — Berlinben megjelent röpirat hatásától. A király, aki nem rettent vissza hadseregének statusquo érdekében egy viharedzett nemzet ellentállásától sem.

Mindezeknél fogva tehát haladjunk a három ujságíró alak ösvényein s csapjunk át a könnyen hívóségből abba a hitbe, amelynek alapja az abszurdum. Higyjük, hogy a közélet tisztasága csak sóhajtozás tárgya lehet s arról csak akkor lehet és kell beszélni, amikor a szabadelvűség lejáratásáról esik szó. Higyjük, hogy való a valótlan s hazugság a tények igazsága és higyjünk mindenekfelett igazmondó Zigány Árpádnak, aki elakarja velünk hitetni, hogy Teleki Mihály ivadéka országos bolond. Országos bolond, aki a Habsburg makacsságát irott malasztal akarja megtörni.

Dinasztikus tükördarabok.

Irta: Kalmár Antal.

Magyarország éppen ezeréves fennállásának a dicsőségét ünnepelte. Európának legrégebbi élő országa, legrégebbi királyi koronája. A középkori térképből, mely a magyarok bejövetelekor Európát ábrázolta: egyedül Magyarország határvonalai tartották meg napjainkig régi természetes alakjukkal — régi jogerejüket. A többi Európára alig lehet ma már ráismerni.

Eme régi királyi korona fölkent képviselője néhány hétre odahagyta Bécs városát s udvarával együtt lejött Budára. Lejött a bécsi diplomáciai testület is, akik emberségesen megértették, hogy itt földrészünk legrégebbi független országának — legrégebbi királyi koronájáról van szó. Megértették különösen azt, hogyha a fiatal osztrák császárság szuverénje egy ilyen antik királyi koronával is tündökölni lehet: hát ezt illik ebben a minőségben üdvözölni s a magyar királyságnak az osztrák császárságtól közjogilag különálló szuverénitását Európa színe előtt kidomborítani.

Igy gondolkozott különösen Nigra, Olaszország nagykövete, a bécsi diplomáciai kar doyenje, de vele együtt így gondolkodtak a többi diplomaták is. Elhatározták tehát, hogy eme ritka történeti alkalmat megragadják és I. Ferencz József személyében az ünnepet ülő Magyarország szuverén királyát meggratulálják. Az erre vonatkozó felhatalmazást kiki a saját államától csakhamar be is szerezte s miután a legnagyobb diplomata parádéba csapták magukat: fölhajtottak Budavarába.

Európai fénynyel: Európa tisztelgett a magyar király előtt.

És a magyar király?

A tisztelgőket nem a fő, hanem egy harmadrangú szűk lépcsőn vezetik föl, nem is a trónterembe, hanem egy dohányzó szobába s ott a magyar király nem magyar zászlósurai, hanem egy szál német hadsegéde jelenlétében, nem is királyi diszben, hanem utcai ezredesi ruhában fogadja őket. A követek doyenjét, Nigrát hozzá sem engedik az üdvözlő szóhoz jutni, hanem e helyett ő felsége a követekkel nyom-

ban társalgást kezd, a lakájok szivarokat hordanak körül s az országos, sőt ránk nézve európai jelentőségű dolog szándékosan egy vadászkirándulás konverzációjának a bizalmas színterére szűkítik le.

Igy Európa a szuverén magyar királyságot nem láthatta meg, — ellenben kiszámított módon demonstrálódott az a bécsi cél, hogy Budavára és a körülötte elterülő föld, az összbirodalomnak csak egy tartománya.

Ez a dolog máig sem került nyilvánosságra, de a legelőkelőbb magyar körökben hosszú ideig beszéltek fölháborodással a magyar nemzet eme szándékos szörnyű megáláztatásáról.

*

Szintén ekkor történt. Vilmos a németek császára bejelenti, hogy fényes kísérettel eljön látogatóba Magyarország ezredéves ünnepségére. Bécsből azonban értesítik, hogy kisebb parádéval jöjjön. No hát így is történt. Tudták, hogy az udvari díszebéden Vilmos beszélni fog. Az osztrák főudvarmester Lichtenstein főherceg tehát — hiven a spanyol etiketthez — kérte a beszéd szövegét Vilmos főudvarmestertől, Hohenlohe hercegtől. Ez csodálkozik a kérésen: az ő császára nem írásból szokott beszélni.

Általános szurkolás. Vilmos föláll, s Zrinyi Miklósnak, a szigetvári hősnek önfeláldozó honszeretetéből indulva ki, csodás lelkesedéssel beszélt a dicsőséges történelmi Magyarországról. Soha, egyetlenegy Habsburg sem szólott így a magyar nemzethez. Az osztrákokban megfagyott a vér, ellenben a mámorba ejtett magyarok — az udvari szokások ellenére — halk éljenzésbe törtek ki.

Elképedt maga a király is, s egész határozottsággal tudták, hogy szobáiba visszavonulva: s i r t: Panaszkodott Vilmosra, hogy el akarja tőle hódítani a magyarok szeretetét.

A magyarok szeretetét?

De hisz nem írta-e meg Petőfi:

«Bármit mond a szemtelen hizelgés:
Nincsen többé szeretett király!»

A külföld krónikája.

A mi mai korunk apró dióhéjában, a csillagvilág történetének egy tovaszálló pillanatában, az emberiség történetének egy másodpercében, a világtörténet egyik kis mozzanatában átélünk egy istenek alkonyát, egy világösszeomlást, egy «Muspillit». A nap elhomályosul, a föld megrendül és ezreket temet magába, valahol a messzi napsütéses keleten két nép, amely először látja egymást, egymást gyilkolja. A gyilkolásban kifáradnak, megbékélnek és akkor a győző, mint a legyőzött népe felháborodik, pusztít, gyilkol, lázad és forrong. Mindenütt a világon népek csatája: hol fegyverrel, hol eszméssel, szóval és tollal, de mindenütt a szabadságért, Európa és Ázsia összeborul a nagy vágyakozásban a szabadság után.

. . . Vajjon van-e valami okszerű, valami törvényszerű ebben az egész világon, sajátságos egyöntetűséggel, törvényszerűséggel föllépő forrongásban, népháborodásban? Belejátszik a mi földünk világtörténetébe a csillagvilág is, a csillagászati és geológiai megdöbbentő jelenségek filozófiai magasságúvá komplikálják a problémát. Vajjon fölfedezzük-e valaha azt a törvényt, amelyet követve a lelkek egyszerre, egy hullámmozgásban odadobják magukat az egyén életét feláldozó márnak, valamilyen eszme szolgálatában: vajjon megtaláljuk-e valaha az okot, talán a csillagok végtelenének méhében rejtőző okot, amely felháborította az emberiséget és felháborodásával a haladást szolgálja? Vajjon van-e egyáltalán ok és törvény ezekben a végtelenig elnyúló problémákban, vajjon az ok és törvény nem csak a mi véges, szegény agyunknak a korláta-e és vajjon nem játszik-e velünk a határtalan természet, fenségesen gunyolódó játékot? . . .

Konstatáljuk azonban a valóságokat, a tényeket. Lassan, észrevétlenül fejlődött Európában a világfelfordulás, az új

szabadságküzdélem. Hogy hol, merre volt az eleje, az első fejezete, azt csak a jövő objektív történetírója fogja megmondani. Talán Franciaországban, ahol a haladás eszméi a köztársaság ellen indított hajsza kiváltotta a haladás embereiből a nyakas energiát, és a vallás tirannizmusát levetették magukról. A mozgalom azontúl mindig a jogtalan tekintélyek ledöntése felé irányult, és ha a hatalmasok között kerekedett is viszály, ennek eredő oka is mindig a szabadságvágyban volt.

Japán erővel teljes, ifju terjeszkedési vágyában, utjában találta Oroszországot. Valami sok joga egyik félnek sem volt a kínai és koreai földekre, de a parlagon maradt sárga területek termékenyítésére, Japán, mint sárga testvér, a viszonyok és emberek közeli ismerője, mégis inkább tarthatott igényt. Megindult a háború, amely most véget érven, békére vezetett. A béke eredményessége még a jövő problémája, de egyelőre a figyelmet az orosz nép szabadságmozgalmára irányítja. Oroszország évszázadokkal hátramaradó rabság alatt tartja a népét, a szabadságérzésnek tehát minden rétegű mozgalma forrong ott. A polgári osztály, polgári jogait, a népfajok nemzeti szabadságukat, a milliók gazdasági felszabadulásukat követelik. Még a félvad tatárok és megéreztek valamit és a maguk érzésének módja szerint, félig öntudatlanul küzdenek; gyilkolnak és gyujtogatnak.

De Japán csodált és sokat bámult népe is megmozdult. A japán nép, mint minden friss, munkás élete elején álló nép legfőképpen a faji, a sovinszta ideálokért lelkesül. Japán tulajdonképpen éppen olyan autokrata ország, mint az orosz birodalom. Az alkotmányosságnak alig a színe, az íze van meg ott. Az önkényuralom józan, emberi, modern ugyan, de önkényuralom. A népnek nem tetszik a béke; szava nincs a megkötése körül, aminthogy az ország dolgai körül általában alig van, fellázad tehát. A minap legyilkolta Komura bárónak, a békedelegátusnak otthonmaradt családját. De azért Japán a maga forradalmával bizonyára jobban jár, mint Oroszország. Hazajönnek a győzelmes, jól táplált katonák, akik alig várják, hogy visszatérhessenek békés tűzhelyükhöz. Ezek a fegyel-

mezett csapatok könnyen végeznek majd azzal a tömeggel, amely a háborút akarja. Oroszország hadserege, amelyben a forradalom eszméi már annyira hódítanak, ha összetörve, nyomorultan, elkeseredve visszatér a zugolódó, nyomult országba, esetleg az összeomlása, a vége lesz a cár birodalmának.

És roppannak, recsegnek a birodalmak másutt is. A svéd-norvég monarchiában, nagy a jólét, az emberek egyéni élete megelégedett lehetne, de felágaskodik a norvégekben a nemzeti önérzet. Kettészakadásuk Svédországtól már eldöntött dolog. Most már csak egy részletkérdés fölött folyik a vita, de ez a részletkérdés a nemzeti önérzet kérdése. A svédek azt kívánják, hogy rombolják le a norvég-svéd határon épített erődöket és a békés, józan, munkás, praktikus norvégek ezt egy gondolat, egy semmi pozitív hasznot nem hajtó gondolat, nemzeti büszkeségük nevében tagadják meg. Talán készek volnának a végsőig is kihegyezni a kérdést.

És forronganak az albánok a török uralom ellen, a krétai görögök görög alattvalók akarnak lenni. Még a celebzi vadakban is ágaskodik valami a hollandi uralom ellen. Vajjon csodálatos-e, hogy a világtörténeti hullámnak egy taraja hozzánk is elcsapott és kettős erővel küzdünk a mi szabadságunkért? Az ilyen egyöntetű világküzdelmek egy természeti jelenség erejével törnek ki: kár is ellenük ágaskodni . . .

A börtönügyi kongresszus gyermek védelmi határozatai.

Irta: dr. Szilágyi Arthur Károly.

A büntető jogtudomány minden ága rendkívüli változásokon ment át az utóbbi évtizedek alatt. A társadalmi evolutio tanai a legmélyebb barázdákat e mezőn szántották, mást tanítunk, mint amit még magunk tanultunk a bűncselekmények elkövetésének megelőzése, az anyagi és alaki büntetőjog legsarkalatosabb tétele felől és arról, mi az állam és társadalom kötelessége azok irányában, kik szabadságvesztési büntetésüket kiállották?

A büntetőjogi kérdésekkel foglalkozó kongresszusok ez új irány hatása alatt mind jobban kiterjesztik figyelmüket a gyermekvédelem kérdései felé, melyek ez alkalommal is a legszélesebb érdeklődést keltették fel.

Méltán, mert a bűncselekmények elkövetőinek, de különösen a visszaesőknek száma ijesztően szaporodik, emellett a bűnösök aránytalan nagy része vagy már kiskorúságában ütközik össze az állam tiltó törvényeivel vagy legalább is kiskorúságában »készül« a kriminálításra; de szaporodik a tömeg nyomor is, a létért való ádáz küzdelem mind nehezebben vivható meg, a városi központokban számtalan család alámerül, a technikai vívmányok korszakalkotó sikerei súlyos áldozatokkal jártak, az állam a munkás-osztály érdekében még alig tett valamit; a büntető törvények fogyatkozásai, még inkább azonban azok mikénti alkalmazása és a büntetések mikénti végrehajtása sem az előrelátás céljait nem szolgálták, sem a bűnös megjavulását nem eredményezték.

A viszonyok lényeges változása természetesen számtalan tényezőtől függ, de minden esetre elsőrangú állami érdek követeli meg a kiskorúak kriminálításának megelőzését és illetve csökkentését.

E szempontok vezérelték a kongresszust, midőn az alább ismertetendő határozatokat hozta.

Szükségesnek tartja a kongresszus, hogy a bűnöző ifjúság, valamint a törvényes gondviselő által a közhatóság oltalmára bízott erkölcsileg romlott, bűnös hajlamu vagy

fegyelmezetlen kiskorúak intézetben vagy más alkalmas helyen előzetesen megfigyeltessenek. A gyermek itt legfeljebb hat hónapot tölt, lehetőleg közösségben másokkal, tanul, mezőgazdasági vagy ipari munkával foglalkozik, erkölcsi vagy biológiai vizsgálatnak van alávetve, melyet egy paedagogus és egy pszichiáter egymást támogatva ejtenek meg. A gyermek jövőendő sorsa e vizsgálat eredményétől függ.

A fiatalok elítéltek a nagykorúaktól elkülönítetten, lehetőleg egészen külön, részükre épített intézetben őrizendők és ezekben is csak azok kerüljenek együvé, kik koruk, jellemük és erkölcsi állapotuk szerint együvé tartoznak. A magánzárka-rendszer csak azokkal szemben lehet hatályos, kik rövid tartalmu szabadságvesztésre ítéltetnek, kik azonban hosszabb időre záratnak el, magánzárkába csak egész rövid időre és akkor is csak jellemük tanulmányozása céljából zárhatók el. Egyébként ezeket — magaviseletük szerint — 3—4 osztályba kell sorozni, a javultak fokozatosan előlépnek, míg a legfelső osztálybeliek büntetésük felének, esetleg kétharmadának kitöltése után már feltételes szabadságra bocsátandók.

Az elítelt kiskorúakat — az étkezés és pihenés idejétől eltekintve — állandóan foglalkoztatni kell. E munka legyen kivétel nélkül kötelező. Azok, kik hosszabb időre vannak elzárva, oly hivatásban képeztetendők ki, mely tisztességes és biztos megélhetést nyújtand számukra.

A napi teendők között a torna és a katonai gyakorlatok is szerepeljenek.

Kötelező az oktatás is. A rövid időre elítélteknek elég az erkölcsi és vallási oktatás, a hosszabb időre elzárandókat írni, olvasni és a négy számtani műveletre kell tanítani. A képesebb fiatalságot a gyakorlati erkölcsstan, a jog és az állampolgári kötelességek alapfogalmaival is meg kell ismertetni.

A kongresszus az egyes kormányok figyelmét felhívja arra, hogy az Egyesült Államok gyermekvédelmi intézményei közül különösen az u. n. ifjusági bíróságok és a «Probation officers» rendszerét tanulmányozták. Kifejezte a kongresszus azon óhaját is, hogy azon államok száma, melyek kiskorú bűnösöket letartóztatási intézetekben zárnak el, a lehető leggyorsabban csökkenjen.

Az erkölcsileg elhagyatott gyermekek oltalma érdekében a következő határozatok hoztak:

Óhajtandó, hogy a közhatóságok a kiskorúak családi elhelyezésének patronage-ját mozdítsák elő, — a bűnös haj-

lamúak részére, — ha a családi elhelyezés nem kielégítő, különös iskolák (écoles de prévention), az abnormális vagy degenerált bűnös hajlamuak részére medico-paedagogiai intézetek állítandók fel.

Az állam tartozik a helyi közigazgatási hatóságokkal, a magánjótékonysággal és a patronage egyletekkel karöltve ellátni az anyagilag vagy erkölcsileg elhagyott, valamint az elhagyatás veszélyének kitett gyermekeket, ideértve az elítéltek gyermekeit is, amennyiben az illetőknek családjuk nincs vagy a szülőapa hatalmától megfosztatott.

Az erkölcsileg elhagyatott, nem bűnös gyermekén, kinek szülője csupán saját életviszonyai folytán nem áldozhatja magát teljesen gyermekének, olyként segítsünk, hogy a szülő sorsát lehetőleg javítsuk meg.

A megjavítandó gyermekek különleges intézetekben nevelendők, ezekben fődolog a hivatásos kiképzés és az erkölcsi oktatás, a kikerülő növendékek a patronage által oltalmazandók. Az erkölcsi védelem megköveteli, hogy kellő gondot fordítsunk a physiologiai psychológiára és psychopathológiára. Míg megfelelő intézetek lesznek felállítva, addig is törekedni kell arra, hogy a javító intézetek orvosa a psychiatriában jártas legyen és a tanítótestület is az említett szempontokat tekintve hivatáza magaslatán álljon.

Az elítéltek gyermekeivel szemben az állami gondoskodást illetőleg hatályosnak kell tekinteni minden olyan intézkedést, mely az egyes államok különleges viszonyai szerint a gyermekvédelem terén a próbát már kiállotta és mely biztosítékot nyújt az iránt, hogy a nevelés a gyermek egyéniségének megfelelő lesz.

Az itt közölt határozatokban szerintem a következő vezető gondolatokat találjuk:

Kiskorú bűnöző nem való fogházba, hanem úgy őt, mint minden elhagyatott gyermeket előzetesen egyénisége teljes felismerése céljából tűzetes és megfelelő vizsgálatnak kell alávetni, melynek eredményétől függ, mi történjék vele. Míg azonban a szabadságvesztést büntetésképen kiskorúakkal szemben is alkalmazzuk, törekedjünk kettőre, arra, hogy minden elítélt a lehető legegényibb elbánásban részesüljön, mert csak így remélhetjük erkölcsi megújódását és arra, hogy önállóan kereshesse meg tisztességes kenyerét, a mikor az intézetből kikerül.

Az erkölcsileg az elhagyatott gyermek családi elhelyezését tartotta a kongressus a legfelelőbbnek, azzal, hogy a milieu nyomban megváltoztatandó, mihelyt ennek szüksége

fennforog. A javaslatok súlyt vetnek a társadalomnak az államok e téren támogató tevékenységre, nagy sikert várnak különösen a patronage egyletek további kiépítésétől. Az erkölcsi vallásos oktatás a regeneráció egyik legszükségesebb előfeltételéül ismertetett el.

A javaslatok között fölötte sok a jámbor óhaj, félő, hogy azok nagy része a legtöbb európai államban még igen soká csupán jámbor óhaj fog maradni, mert pénzügyi nehézségeitől eltekintve a javaslatok nagy része évszázadok óta megállapodott nézeteket, rendszereket, hogy ne mondjuk dogmákat kezd ki. Az Egyesült Államok messze-messze tulszárnyaltak e téren, évek óta csodálatos merészséggel honosítják meg újabb és újabb eszméiket a gyermekvédelem különösen a gyermekek jogi védelme terén.

A kongresszus egyébként e téren már többi feladataira való tekintettel is igen szűk keretben mozgott, különösen sajnálatos, hogy nem adta meg az erkölcsileg elhagyatott gyermek fogalmának meghatározását, nem foglalkozott azapai hatalom megszüntetésének kérdésével, sem azzal, mily határig tegyük a szülőt, illetve a törvényes képviselőt felelőssé a gyermek által elkövetett bűncselekményért. Az anyagi büntető-jog körébe eső vonatkozó kérdések teljesen mellőztettek.

Az érdekes és tanulságos napok lezajlottak. A mi dolunk csak most kezdődik. Ha valahol, úgy nálunk kell a gyermekek jogvédelmének kérdését állandóan szőnyegen tartani, foglalkoznunk kell azokkal elméletileg és gyakorlatilag és mielőbb megoldanunk azokat. Az állami s önkormányzati hatóságoknak a szabad társadalmi erőkkkel leendő tartós szervi együttműködése, melyet a »Budapesti ügyvédi kör gyermekvédelmi bizottsága« inaugurált, néhány hét múlva kezdődik, Vajha siker koronázná! e törekvést

A Bakonyból.

Irta: Eötvös Károly.

Beszélgetést tartok itt egy tárgyról, a melynek ha igaz nevet akarunk adni, ezt a nevet adhatjuk: a B a k o n y b ó l. Ezt a szót, Bakony, mindenütt ismerik az országban, de minél távolabb laknak tőle az emberek, annál csodálatosabb, annál rejtélyesebb fogalmat alkotnak meg róla, úgy hogy ez a szó: Bakony, az ország erdélyi részén, a felső Tiszáná és felső Kárpátoknál mint valami csodálatos, rejtélyes tüné-mény állott az emberek képzeletében. Pedig a csodás vidék egyszerű hegyes-völgyes erdő, mely nem szélesebb, mint négy mérföld és nem hosszabb, mint tizenöt mérföld. Egy erdőcske, melyen a polgáriasultság alatt az új kor vivmá-nyai: a terhek, hitelek és adósságok már sok lyukat ütöttek. A Bakonynak, melynek multja homályos és jövődjé még homályosabb, füzese a magyar költészet anyagának óriási tömegével van tele. Talán lesz idő, — nem tartom bizo-nyosnak, — mikor majd írni fogok róla, talán soh se.

A bakonyi életnek egy kis fejezetéről akarok itt meg-emlékezni. Régi árpádkori okiratokban igen gyakran találko-zunk ezzel a szóval: udvornicus, udvornici.

Annyit tudnak róla tudósaink és annyi már bizonyos, hogy ezek az udvornicusok a királyi udvarhoz tartozó sze-mélyek voltak. Mi volt a feladatuk, mi volt a foglalkozásuk, kik voltak, miből állott a fizetésük, azt nem tudjuk. Jeles, nagy történetbuvárok akadtak a nemzet életében, kik élénk figyelemmel buvárkodtak arra nézve: mik voltak azok az udvarnokok?

Nem magyar szó ugyan, de közkeletű. Nagyon sok ilyen szó van minálunk, mely nem magyar és a melyről mi azt hisszük, hogy magyar.

Ez az udvornicusi intézmény megszűnt a mohácsi

csatával. Igaz, sok minden megszűnt ezzel, de ezek még nem voltak oly nagy veszteségek a nemzetre nézve, mint a milyen sok minden ránk következett azután. Az udvornicusi intézmény megszűnésével nem következett ránk semmi, de a mohácsi csatában a magyar királyság örökre elveszett, vele együtt az udvornicusi intézmény is. — Azt hiszszük, és a mi tudósaink is így tudják. Én azonban tudom, hogy ez nem így van.

Az udvornicusi intézmény fennállott még az én gyermekkoromban is és szépen virágzott. E vidéknek népe ezeket nem látta, tudósaink le nem irták, így Debrecennek szép közönsége előtt is ismeretlen. Ezen udvornicusi intézmény egyik ágáról, a szent-gaali királyi vadászok intézményeiről beszélek, a kik meg vannak ma is, a kik ott futtatnak, lovagolnak, agarásznak és kopóznak, a kik ma is kunyhókban, sátorokban laknak.

Abban az időben is, ha sok dologtalan ember, léhűtő, nagyszemélyzet összeállott egy csoportba: nevezték királyi udvarnak, — épen úgy mint ma. — A királyi udvar azonban hajdan egészen más szervezetű volt, mint a mostani. A mostani királyi udvar áll 5—6 ezer emberből, kiknek rendes állásuk, foglalkozásuk és fegyelmi viszonyuk van. Valamennyinek meg van a maga rendes ruházata, öltözete. Mi fizetjük! Hajdan a királyi udvar nem 5—6 ezer emberből állott. Árpádházi királyaink udvara — csak úgy megközelítőleg akarom mondani — állott 50—60 ezer emberből; csakhogy nem ott laktak a királyi udvarban, hanem otthon laktak az őseik várában, vagy birtokán.

A királyi udvar nem adott fizetést, de szolgálatot követelt igen sokat. A királynak meg voltak a maga szakácsai, asztalrendezői; meg voltak a maga pecérei, farkasbőr szállítói, meg voltak a maga kanászhajók és vadászai, a kik a királyi udvarhoz szükséges füstölt és nem füstölt húst, zsírt és szalonnát szállítottak. A királyi vadászoknak, kanászoknak, juhászoknak és gulyásoknak külön magyar latin műkifejezések jött szokásba. Kanász subulcus; gulyás-bubulcus, és juhász ovibulcus. Ezeket azonban csak ritkán hívták ezen a

néven. — Voltak a királynak ménesei; gazdasági, halászati, vadászati és nagy kiterjedésű méhésztelepei. A merre a királyi udvar járt, azon vidék udvarnokai tartoztak a királyi konyhához húst, bort és tüzelőfát beszállítani. A királyi udvarnokoknak csak akkor voltak kötelességeik, ha a királyi udvar arra járt. A szent-gaáli királyi vadászok eredetileg a királyi kanászai voltak. Okiratokból bizonyos, hogy szabadságlevelüket jeruzsálemi Endre királytól kapták és azt minden király megerősítette. Ettől kezdve ők, a királyi udvarnak tagjai voltak. Ők szállították a húst minden módon elkészítve a királyi udvarhoz. Ezért a fizetésük volt 40.000 holdnyi terület a Bakony erdejéből, mely terület körülbelül annyi, mint a Debrecenhez tartozó Hortobágy. — Azonban 40.000 holdnyi terület a Bakonyból korántsem ér annyit, mint a Hortobágyon ugyanannyi terület. El lehet gondolni, hogy a mohácsi csata után, midőn meglepte az országot a sokféle veszedelem: török, tatár, német, a hitújítás századában a szerzetesek serege, ott a Bakony erdő kellő közepében 40.000 hold rengeteg erdőt nem akartak magyar kézben hagyni; mert bár a király iránti hűségök példaszerű volt, azonban a hitújítás új tanait fogadták el a maguk részére s vastagnyaku kálvinistákká lettek. Egyik szomszédjuk volt a bakonybéli apát, egyik a zirci apátság, a másik a veszprémi káptalan, harmadik a veszprémi püspökség, a negyedik volt az a híres karthausi szerzet, mely a leggazdagabb volt Magyarország hasonló szerzetei között. Ehhez járultak a hatalmas Zichy család és egyik hatalmas devecseri ága az Eszterházy családnak. A mikor ilyen nagy egyházi hatalmasságok, nagy világi főrendek veszik körül ezt a magyar, kálvinistának maradt részt, akkor következik a hóhér királynak I. Leopoldnak és a szelid Mária Teréziának a korszaka.

Természetes dolog, hogy akkor minden módot megkíséreltek ezek, hogy azt a 40000 holdnyi területet a királyi vadászok kezeiből kivegyék, azonban ezek nem adták fel jogaikat. A királyi udvar számára most is beszolgáltatták évenként az illetményeket. Nem sokat ért, de nem is sok volt az; 3 szarvas — s ezek között gim csak 1 lehetett; 15

őz, vagy dām vad, nagyobb részt őz; 32 nyul és 300 huros. Ez volt a középkor utolsó hűbér adományának mennyisége. A hurost ezen a vidéken nem annak nevezik, nincs is ezen a vidéken. Másképpen nevezik szürke, — vagy fenyves rigónak is. Ez a 300 drb. huros évenként csekély mennyiség volt; mindazonáltal a hurok száma a Bakonyban annyira megkevesebbedett, hogy vadászat útján a 300 darabot beszerezni nem lehetett. Így aztán felvidéki, felső kárpáti tótoktól hozatták meg és úgy vitték a királyi udvarba.

De nem ez az érdekes része a dolognak, hanem az hogy miként vadásztak ott a királyi vadászok. Ez aztán az igazi magyar életkép! Élet és elevenesség volt ott még 55 évvel ezelőtt is. A szent-gaáli királyi vadászok községének szervezete nem is volt olyan gazdag és bőséges, mint Debrecené. Nem volt annyi tisztviselő, nem volt annyi hivatalnok és szolgálószemélyzet. Természetesen nem is lehetett. Más volt a feladata, mint Debrecennek. Itt a magyarságnak kellett őrizni a törökök és németek közt a hazát. Az ő dolguk kicsit nehezebb volt. Töröknél, tatárnál nagyobb ellenségeik voltak az apátságok. A szervezet egyik tisztviselője volt az öreg bíró, aki a hadnagyok felett rendelkezett. Ez intézkedett az italmérési, vadászati és halászati intézmények felett, továbbá a mészárszékekben a személyzet felett. Egy másik tisztviselő volt a vadászbíró, ki az erdő személyzete: a kerülők és csőszök felett rendelkezett. Ez szerezte be a királyi udvarba évenként szállítandó hűbéri adományt és gondoskodott annak Bécsbe, a királyi udvarba való felszállításáról. Volt még egy tisztviselő, kinek neve volt: malombíró. Volt a szent-gaáli szerzetnek 4 vizimalma és két, két kerekű, felül csapós fűrészmalma. Ennek nem csak az volt a feladata, hogy a gabonát megőrölje, hanem hogy még mi más, arra majd mindjárt rátérek. Tehát főszemélyek voltak: öreg bíró, vadászbíró és malombíró.

Szent Mihály napján kellett arról gondoskodni, hogy a hűbér adományt a királynak felszállítsák. Ekkor a vadászbíró jelentést tett az öregbírónak, mire ez rendeletet adott ki, hogy a király vadászokat szedjék össze. Majd összehívta

a tanácsot, ami azt jelentette, hogy az öregbíró berendelte a vadászbíró, a kerülőket, a hadnagyokat és közösen tanácskoztak. Természetesen az összes vadászokra nem volt szükség, így válogatni kellett közöttük. Mindenekelőtt megszabták, hogy 80 akó bornál többet inni nem tanácsos. Elég is lesz 60—70 embernek. A királyi vadászatnak egy hónapnál rövidebb ideig tartani nem lehetett. Minden esztendőben meghívták azokat, kik a nép előtt kedves emberek voltak. Így meghívták minden évben a nádorispánt, az egy esztendőben sem ment el, de a meghívást megköszönte, a vármegye főispánját, alispánját, vezető tisztviselőit, a járás főszolgabíráit, azonban kevesen jelentek meg, mert a királyi vadászat munkának elég nehéz, mulatságnak hatalmas volt s nagy testi és lelki erőt veit igénybe. Az öregbíró hadnagyai útján gondoskodott arról, hogy a kir. vadászoknak annyi és olyan bor álljon rendelkezésükre, amennyi és amilyen fegyverrel bánó embereknek nem veszedelmes, mert ők is tudták, milyen hatása van a bornak. A vármegye első tisztviselői fő kötelességüknek tartották, hogy magukat kimentsék, bár a távollévkre bírság volt szabva és pedig; özvegy asszonynak egyetlen gyermeke váltság fejében 1 frtot, ha valami kis vagyona volt, 2 frtot, ha hatalmas erős ember volt magán vagyonnal, 3 frtot s ha még vagyonosabb s többet magával volt, 4 frtot fizetett. Az így begyűlt összeget a bor bevásárlására és egyéb vadászathoz szükséges dolgokra fordították. A malombírónak kötelessége volt, hogy az egész időn át folytonosan készen legyen a szép fehér cipó és piritósnak való barnább kenyér. Azonban az erről való gondoskodás nem tartozott az utolsó feladatok közé, mivel nem lehetett tudni, hogy a nap bizonyos szakában hol folyik a vadászat és hol végzik azt be, akkorára pedig ott kellett lenni a fehér cipónak és a piritós kenyérnek, meg kellett tehát határozni, hogy mely részen kezdik a vadászatot, átteszik-e azt másrészbe, rendben vannak-e a vadászok? A vadászat tartott november 10-től december 10 vagy 20-ig. Erős, hatalmas tél szokott ilyenkor lenni a Bakonyban. A hideg szél hordja a havat s a vadászterület messze van minden emberlakta helytől. S így a vadászoknak

a legcsikorgóbb hidegben is az erdőben kellett aludniok. Ezért nem siettek az ország nádorispánja, alispánja és többi tisztviselője a vadászatra. Mindamellet nem aludtak az isten szabad ege alatt, hanem egy szélről védett oldalon nyilott, szabadon hagyott, 3 oldalról erős bükkfából készült deszkákkal körülvett 8 öl hosszú, 3 öl széles alkotmányban, melybe az egész vadásztársaság éjszakára kényelmesen belefért s minden kezdetlegessége mellett is oly szakértelemmel volt készítve, ahogy a mai építészet előkelő emberei is nehezen tudnák megcsinálni. Ekkor szállították ide a tűzifát a kirendelt fejszések, akkor nevezte ki az öregbiró a tisztartókat, helyesebben tűztartókat. Kirendelte a pap-vertest is, mely intézménynek eredete onnan jön, hogy mikor a barátok közül rossz valaki fát tett a tűzre, azzal büntették, hogy nem volt szabad bort innia, hanem a többi barátoknak kellett a bort töltenie. Az ilyen ember volt a papvert ember. Azt gondolták a jó szerzetesek legnagyobb büntetésnek, hogy másnak nézni kell azt, hogyan isznak s maga nem ihatik, bár a tele kancsó a kezében van. De e tapasztalat mást bizonyított, ugyanis ők csak annyit ittak, amennyi a kupába fért, de a bortöltögető annyit ivott, amennyit akart. — Utóbb valamennyien igyekeztek rosszat tenni, hogy bortöltögetők lehessenek. Ennek következtében a szent-gaáli kir. vadászok azokat, akik bort töltöttek a kir. vadász urak poharaiba, papverteseknek neveztek. A kunyhó közepén máglya égett, jobbról és balról harasztágyon feküdtek északa a kir. vadászok egymás mellett is, legfölül magában külön feküdt a vadászbiró. A tűztartóknak az volt a kötelességük, hogy mindig ébren tartsák a tüzet, hogy egy kis meleg mindig legyen 15—20 fokos csikorgó szeles tél mellett. A tűztartók piritották egész éjen át a piritóst, a papvertes kezelte a nagy csutorát, ezen a vidéken kulacsnak nevezik s kötelessége volt a piritóst sóval, hájjal ellatni, minden negyedórán a nagy csutorát minden kir. vadászhoz odavinni s megkínálni, hogy tessék inni, vagy nem inni. Csak a vadászbirónak volt az a kiváltsága, hogy őt csak óránként kellett megkínálni, hogy aludhassék valamit. Mikor az idő különösen kegyetlen és hi-

deg volt, amikor Keselyükő és Hajsza-Barnáról irtózatos fergetegek fujtak, akkor a deszka repedésein keresztül úgy megtelt a kunyhó hóval, hogy valamennyi kir. vadász a hó alatt feküdt, de azért jól érezték magukat. Akkor nagy mőglyákat raktak a kunyhón kívül és jó távolra, nehogy tüzet fogjon.

Igy háltak a kir. vadászok kin 40 nap és 40 éjen át. Reggel 8—9 óra után kezdetét vette a vadászat s délután 2—3 óráig tartott. Ezen 30—40 napon keresztül hozzáedződtek a kir. vadászok a tüzhöz, hideghez, ételhez és italhoz. És ha jónak látták, egy nap alatt meg volt a 3 szarvas, 15 őz, 32 nyúl és 300 huros, s ha jónak látták, bementek a szomszédos Bakonybéli Apátság, az Eszterházyak és a Veszprémi püspök erdeibe, s nem akadt oly vadász, ki csak egy szót is szolt volna nekik, hogy ez tilos, mert a tisztviselői állás betöltése tőlük mint nemesektől függött s nagyrészen a szolga osztálvé is. Ezen szabadságukat ezen emberek 1847-ig megőrizték. Mikor együtt volt a vad és jónak látták azt a kir. udvarba szállítani, akkor készültek arra, hogy felszállítsák. Lóháton nem lehetett, gyalog még kevésbé, kocsin kellett felszállítani. Igen, de a németeknek meg kellett mutatni, hogy a szt.-gaáliaknak jó lovaik vannak, tehát már Szt.-Mihály napján kiválasztották a négy lovat s mindeniket kiadták valami jó állatkedvelő, lószerető embernek, adtak neki elég abrakot, zabot és árpát, hogy a lovak 3 hó alatt oly kövérek legyenek, mint amelyet nem tud felmutatni sem a kir. udvar, sem Bécs városa. — természetesen, hogy a kihízott lovakon a hűbéri ad manyt felvigyék, ki kellett mozdulni falukból, igen de azt tapasztalták, hogy ha magyar ember messze útra akar menni, nem mehet el anélkül, hogy németül ne halljon, kivált ha Bécsbe megy, szükséges volt tehát olyan ember, aki németül is tudjon, de ki tudhat németül Szt.-Gaálban? Kevés ember volt azon a vidéken, aki németül is tudott. Éppen azért mindig a vármegyéhez folyamodtak, adjon olyan embert, aki németül tud, aki beszéljen helyettük, ők adnak neki ezen út alatt bőségesen ételt és italt, pipával is ellátják, dohányt is adnak hozzá, egyebet

semmit, de a folyamodásukban mindig betették, hogy pap és pópista ne legyen, mert ők azokkal veszedelembé jutnak.

De a vármegye is nehezen talált olyan embert, aki németül tudott volna és sem pap, sem pópista nem volt. Ezért aztán elhatározták, hogy olyan embert neveltetnek magok közül, akinek meg kell tanulni németül és köteles volt a tanítatás fejében a községi jegyzői teendőket is elvégezni. Két embert találtak olyat, aki erre alkalmasnak mutatkozott. Az egyik, akit nevéről is ismer majdnem az egész ország: Kerkápoly Károly, a pápai kollegium híres tanára, később pénzügyminiszter. Neki lett volna a feladata, hogy elkísérje a királyi vadászokat Bécsbe. Ő azonban inkább lett tanár s később az ország pénzügyminisztere. Pedig jobban járt volna, ha ott marad. Mikor valaki kérdezte édes anyjától, hogy mire akarja neveltetni fiát, az azt felelte, hogy vagy ügyvéd, vagy tanácsos, sőt talán utóbb még vicispán is lehet belőle.

— Ne tanítsa kigyelmed — mondá a falu — ugy se lesz belőle szentgaáli bíró.

A másik, aki találkozott és aki tudott németül, azt hívták Szalai Jánosnak. A vadászbíró kíséretével együtt egész 1847-ig minden évben felszállította Bécsbe a hűbéri vadakat; csak hogy Ausztriába a vadat könnyű szerrel bevinni nem lehetett, mert a határon mindenféle vámot kellett volna fizetni. Már pedig a szentgaáli kir. vadász nem tudott fizetni; ez a szó az ő szótárából hiányzott. Mert hiszen ők a királynak vittek enni és innivalót. Már pedig abban az időben olyan felfogásban volt sok jó magyar ember, hogy miért fizessen ő akkor, mikor a királynak visz enni és inni valót? Folyamodtak tehát a vármegyéhez; adjon nekik bizonyítványt arról, hogy ők a kir. udvari számára szállítják a vadakat, amit Veszprém vármegye előljárósága, illetve alispánja készséggel is teljesített, mert ha megtagadta volna ezt, akkor a következő restauráción nem igen választották volna meg a vármegye alispánjának. Az írás különben így hangzott:

Mi Veszprémvármegye egyházi és világi főrendei és köznemesei ezen levelünkkel rendeljük és bizonyítjuk azt, hogy nemes társaink: Tinta József, vagy Szalai Mózes —

ekkor még a bibliai nevek használatban voltak — királyi vadászok és társai a felséges királyi udvar számára, a mi tudtunkkal az ország törvényei és alkotmányában gyökerezett joguknál fogva szállítják a vadat. Figyelmeztetjük tehát az egyes hivatalokat, hogy ezen nemes társainkat az ő utjokban zavarni, őket bántalmazni és nekik sérelmet okozni óvakodjanak, mert a mi haragunkat vonják a maguk fejére.»

Szentül meg voltak győződve, hogy ha ezt a levelet az osztrák finánc meglátja, hasra fog esni ijedtében s minden megfontolás nélkül eresztik át őket a határon.

Igy utra készülvén, felmentek Bécs városába, átadták a hust, mely már egy hónappal ezelőtt le volt lőve. Jelentkeztek hivatalos komolysággal a magyar kir. udvarnál, a szentgaáli viseletben, rövid szürgubóban, magyar nadrágban, hatalmas zsinórral, posztó nem volt hozzá szükséges, jó vastag csizmában vak sarkantyúval, hatalmas csereággal a kalap mellett rövid, de két csövű puskával, mert a szt.-gaáli vadászoknak a puskát nem lehetett letenni sohasem. — A kir. főkancellár fogadta őket, átvette tőlük a vadat s jelentette a felséges királynak, kinek nagyon tetszett ez a hűbér rendszer s rendesen meghívta őket ebédre, nem a belső terembe, csak a külső folyosóra. Rendesen a maguk vad husából is adott nekik, hogy izleljék meg, ezenkívül egy-egy aranyat is mindenkinek. Amig ettek, két testőrt állítottak oda, akivel magyarul beszélgethettek. És azután, mikor a kir. vadat beszallították, tehát midőn ezt megkapták, hasonló módon visszajöttek Magyarországra. Hazaérve, jelentést tettek kiküldetésük eredményéről és soha sem felejtették el földiejiknek bejelenteni azt, hogy a király tisztelteti őket.

De most már nem tisztelteti. Megszűnt a középkori intézmények ezen utolsó maradványa.

1846-ban szállították fel utoljára a vadat az utolsó udvarnokok, a magyar királyi udvar udvornicusai.

Már 48-ban, már akkor, szeptember, október, november hónapban, az ágyu dörgése, puskák ropogása között, a nyulak, rigók, őzek és szarvasok helyett az ellenségre kellett lövöldözniök. Már akkor a nemzetet kellett védelmezni

és az ország határait. Már akkor 600 királyi vadászból álló sereget szállítottak Jellasich ellen. S már akkor megfogadták, hogy míg ez a világ fennáll, addig semmiféle hűbéri szolgálatot nem teljesítenek többé a királynak. Azóta a királyi vadászok nem látták a királyt, sem a király az ő vadászait. Nem is látja többé soha.

A két vadászkunyhó helyén az alsó erdőségben azt a helyet én magam is megnéztem. Még van néhány penészes bükkfa deszkája. Magam is vadásztam a kir. vadászok utódaival, az öregek közül is néhánynyal. Kérdeztem, hogy felépülnek-e még valamikor ezek a kunyhók.

Erre azt mondták, hogy míg mi élünk és míg szentgaáli ember él, addig fel nem épülnek soha.

Hanem ha még magyar király lenne, akkor még felépülnének. De mi azt nem érjük meg!

VERSEK.

NEVESS!

Ne vess! Hisz oly szép vagy te akkor,
Midőn nevetsz te, kis hamis.
Akár a rózsza pitymalatkor,
Oly hamvas édes ajkad is.
Szemedben száz tüzes kis nyíl van,
Az arcod egyre mosolyog,
S korallajkad mögül kicsillan
Két gyöngyfüzér: a fogsorod.

Ne vess! Hisz a kacajod lágy dal,
A legcsilingelőbb zene,
Akárha csendben, méla vágygyal
A kis pacsirta zengere.
A kápolnák csengettyűjének
Van ennyi zengő bája csak,
S ha kis fiókat rejt a fészek:
A vadgalamb is így kacag.

Ne vess, hogy testem általjárja
 A részegítő, nagy gyönyör,
 A melynek óh dehogy van párja,
 Mely andalít, fáj és gyötör
 Ne vess, ne vess, hadd égjen újra
 A seb, mely régen nem sajog,
 A lelkem hadd érezze, tudja,
 Hogy kínomat te kacagod.

Ne vess! S ne inditson meg téged,
 Akárhogy esdekel szavam.
 De akkor is csak szívem tépjed,
 Ha már a térdem porba' van.
 Ha százszor átvonaglik rajtam
 Az égető nagy gyötrelmem:
 Te csak ne vess! Mert e kacajban
 Van üdvöm, poklom, mindenem!

Ne vess, ne vess hát egyre jobban!
 Hisz ingerlő e fájdalom,
 S e szív, midőn teérted dobban,
 Mulattató csak angyalom . . . .
 . . . Legyen tehát, elszántan zengem,
 A nevetésed vad, heves,
 Legyen gyilkos! Csak ölj meg engem,
 Csak ölj meg engem! És ne vess!

EMLÉKSOROK.

Szép álmomból, valóra hogy riasszon,
 „Ébredj!” kiáltja, vélem, száz torok.
 „Ah nincsen már bohó királykisasszony,
 Ah nincsenek szerelmes pásztorok.”

„És nincsenek incselkedő koboldok,
 Se nimfa, mely a habban elmerül“ . . . .
 De lám azért az álmodó oly boldog.
 Ha legszebb álma nem is teljesül.

Kálnoki Lajos.

A kisérteties szegfűszál.

Írta: Ráskai Ferenc.

Vidám agglegények rejtelmes, sőt hátborzongató históriákkal mulatták egymást hamvazó szerdán. Nem egyen szívesen kapott volna a legfantasztikusabb spiritisza folyóirat is. Még a legkevésbé rejtelmes a szőke szakállas Bicskey Imrée volt. Történetének ezt a fogyatékoságát maga is érezte, azért mindjárt e mentegetődzéssel kezdette:

I.

Az én históriám inkább aktuális, mint rejtelmes. Elmondanám akkor is, ha történetesen nem nógattok, amint-hogy eddig még minden farsangutójan kikiváncsozott belőlem . . . Kerek tizenöt éve épen. Kissé fanyar, kiabrándult voltam már akkor is. A polgári örömökre nem áhitoztam. Ha jártam is a farsangi mulatságokat, táncolni, sohasem táncoltam. De azért szívesen kitartottam mindegyiken a második négyesig, mert előbb rendszerint lehajtottam egy-két pohár pezsgőt, ami aztán változatlan vidámsággal árasztotta el idegeimet. Egy szóval a mamák és a lányok bosszuságára végig lábatlankodtam, végig táncbetyárokodtam mulatságaikat.

Az egyik mulatságon — hogy melyik volt, bizony már nem emlékszem, találkoztam egy sudár, fekete leánynyal, akivel azelőtt vagy három évvel valami névnapon ismerkedtem össze és akivel hébe-hóba ismerős családoknál össze-összejöttem. Szorosabb barátságot azonban sem vele, sem övéivel nem tartottam. Mindazonáltal valakim volt ez a lány. Ő érezte ezt, bár tisztában nem volt velem. Azért valahányszor a sors csak összehozott kettőnket, mindig magyarázatot várt, olyan vallomásfélét, amivel azonban én — haj, nagyon is bölcsen! — mindig késtem és késtem . . .

Épen kifelé tartottam a táncteremből, hogy társaságom asztalanál kinörpintsek még egy pár pohár pezsgőt, amikor gyenge ütés érte vállamat. Ő ütött rá fehér csontlegyezőjével.

— Látja, okosan tette, hogy eljött — mondotta kedveskedve, hogy hátrafordultam és mélázó fekete szemeit az enyémbe mélyesztette.

En, mivel az oldalánál fontoskodó lovaggal csöppet sem voltam hajlandó megismerkedni, a jelenet folytatását kizáró, szinte durva hangon és szemtelen tekintettel válaszoltam:

— Szoktam okosakat cselekedni!

Nem sértődött meg, de elidegenedve nézett rám és táncosa karján ellibeggett az alaposan izzadó cigányok felé. Utána néztem. Fejedelmi volt. Fehér ruhája, mintha rajta, vele együtt nőtt volna, olyan finoman, ránc nélkül simult remek természetéhez. Szénfekete, omlós hajából szemérmatosan kandikált ki egy fehér szegfűszál.

Mondom, meg nem sértődött, mert a mikor a pezsgő bekebelezése után visszatértem és a sétálék tömege a közelébe sodort, fivérére mutatva egészen vidáman szólott:

— Ott jön Gábor az unokanővéremmel!

Ha nem is lett volna kedvem a megmutatott kis heves-megyei rokonhoz, a sors, illetőleg Gábor úr nékem szánta. Nem vettem zokon tőle. A táncteremben volt a quasi meny-asszonya is, aki a mamája oldaláról időnként gyilkos tekintetet vetett rájuk. Velem egykorú huszonnégy éves volt a fickó és már akkor négy éve ismerte szive választottját. És kitartott mellette; később, rá négy évre, amikor kész ügyvéd lett, feleségül vette. Már eltöprengettem akkor is, vajjon áldás-e az ifjura, ha két fehér kacsó rózsaszín gyeplőjén törtet célja felé. Ifjuság és semmi kaland? Lesajnáltam Gábor urat. Most már belátom: igazságtalanul. Férj-materia volt az istenadta. És ez fölötte megbecsülendő minden ifjuban, már csak azért is, mert a legmegcsontosodottabb agglégény ősapja is férj-materia kellett hogy legyen hajdanán.

Igy hát nyakamba szóta Gábor úr a farsang-látni, mulatni Budapestre lerándult fruskát. Mindössze az államig ért. Pöttön, örökké mosolygó jószág, azok közül való, akik bár-hogy is fűzik magukat, kedvesen gömbölyűek maradnak, anélkül, hogy elhizottak lennének. Hogy letelepedtem vele, egy a táncolók hullámaitól mentes pamlagra, azonnal verset akart hallani tőlem, még pedig a legujabbat, mert hát hallotta ám, hogy én verset fabrikálok. Hiába erősítgettem, hogy már régóta nem irok, mert költeményeket, középszerűeket legfeljebb siheder korban szabad elkövetni, egy bizonyos koron túl azonban be kell látni a Muzsán erőszakoskodónak, hogy a rímmel élni csak az egész talentumoknak szabad. Végre is engednem kellett és elrecitáltam egy igen régi versemet, aminek holdvilágot faló, nebulisztikus érzelgése annyira meghatotta, hogy még egyet akart. Én azonban megkötöttem magamat és semmiképen sem akart eszembe jutni ezentul egyetlenegy sem. Ekkor meg azt kérdezte tőlem, hogy istentagadó vagyok-e? Igenlésemre (huszonnégy éves korában ugyan ki nem istentagadó?) majd hogy tapsolt örömeiben:

— Ugy mondjon olyan káromlásféléket. Rajongok az istentagadókért!

— Ne mondja? — néztem rá hihetetlenül. — Nem is lenne rossz elcsavarni a fejét ennek a kis istentagadónak, — ütötte fel bennem fejét az ördög. — Erre csak nem vigyázz az úristen?

No de vigyázott az én sudár termetű feketém. Lovagjával hirtelen a pamlagunk előtt termett:

— Bicskey úr, baj van! Meg kell fosztanom magát Elzától. Az iménti valcernél megbicsaklott a lábam, táncképtelen lettem. Táncosomat, Berger urat pedig kárpótolnom kell a most jövő négyesre, mert már az elsőt is tisztán az én kedvemért nem táncolta. Tehát ha akarják, ha nem, helyet kell cserélnem Elzával. És hogy gondolkodásra idő se legyen, fülünkbe robogott a mámoros szemű táncrendező bősziült ordítása:

— A négyesre fölállani!

— Hát isten vele, kis hevesmegyei vadóc — bocsátottam el Berger úr karján isten nevében az én istentagadómat.

— Már becéző nevet is talált a számára? — csipdelődött, pár pillanat multán a fekete, és letelepedett mellém.

— Szolgáljon mentségemre, hogy nem törtem rajta a fejemet és nem ragaszkodom se a névhez, se a viselőjéhez. Az elkeresztelés régi rossz szokásom. Hiszen ismer már!

— Hogyne, hogyne! Hallok eleget magáról.

— Természetesen rosszat. De azért magával szemben Bubuska a régi maradtam.

— A régi? És ugyan — mi? — tapadt rám a lány tekintete mohó kíváncsisággal.

— Hogy mi? Ezen már magam is sokat gondolkoztam. Sok rosszat hallott felőlem? Természetes. A csapodárok mámoros sikátorát járom. De, elhiggye, csak járom. Beláttam kissé az élet veséjébe és élni akarok. Megvonni magam körül azt a szűk kört, amelyben mozgolódnia kell annak, aki nemcsak élni akar az élettel, hanem azt — úgy, ahogy — leélni is, ahhoz már nincs se türelmem, se álhatatosságom. Így hát bódítom magam, élek a perccel, míg teljében áll ifjúságom. Néha azonban meg-megállok és a hamvazó szerdák szomorú, pettyhüdtsége telepedik a lelkemre. Ilyenkor mindig maga állít meg Bubuska.

— En? — csodálkozott a lány és várta mohón további szavaimat.

— Maga. Emlékszik-e, hogy vagy két évvel ezelőtt, mit mondtam a Népszínház előcsarnokában, ahol felvonás közben összetalálkoztunk. Valami jóizú operett-bohóságot adtak, aminek jó hangulata meglehetősen reánkragadt. Míg mamája nem messze tőlünk egy ismerőssel beszélgetett, én egy operettszerű, korcs latin szót ejtettem ki maga előtt olyasféle

vonatkozásban, hogy maga Bubuska egyik tagja az én d e c e m p u e l l e t u s o m n a k. Az utóbbinak tréfás magyarázatát olyanféleképen adtam meg, hogy ez az én tíz legkiválóbb leány ismerősömnek gyűjtőneve. Most már bevallhatom, csupán tréfás elleplezője akart lenni azon régi tudatnak, hogy valamennyi között, maga a legkiválóbb, vagy, hogy egy kissé az önzés nyelvére fordítsam, maga a l e g h o z z á m v a l ó b b l e á n y. Ne piruljon Bubuska, mert nem bók ez tőlem. Azonban mindig disharmonizalta a magáról való gondolataimat a tudat, hogy mindezt csak g o n d o l o m magáról, de nem érzem is egyuttal. Az érzéseim nem akartak sehogysem rabjává lenni gondolataimnak. Amazok mindig másfelé vontak. Az érzéseim rendszerint olyan leányoké voltak, akiket, hogy úgy mondjam: az ebédelés polgári hangulatában, nem sokra becsültem. A gondolkodásom ereje azonban mindig maga felé kergetett, valahányszor egy-egy pillanatra megszabadultam tőlük. Így lett lássa, ne nevéssen — lassanként a g o n d o l a t a i m m e n y a s s z o n y a. És intimebb baráti körben nem egyszer mondogattam: Ma láttam a mennyasszonyomat... No, holnap ellátogatok a menyasszonyomhoz... És míg barátaim mindezt léha fikciónak tartották, addig én megborzongva gondoltam az én tragédiámra. Mennyivel szerencsésebbek, akik menyasszonyaikat szerelmes érzésekkel tudják kiszemelni maguknak; összeforrrhatnak avval, akit érzésük szerint magukhoz valónak találtak. A gondolatuk rabja érzéseiknek. Ha gondolataiknak volna is egy-két tiltakozó szava, rövides vergődés után elhallgat. És teljesen úrrá lesz az érzés. De aki, mint én is, az esze szerint, szemeli ki magának a lányt — Bubuska ne értsen félre, nem anyagi érdekből; hisz maga szegény lány — és argumentumainak sehogyse tudja rabjává tenni az érzéseit, annak a boldogulása beföllegzett. Egy néhányszor próbáltam avval vigasztalni magamat, hogy a felsőbb kultúra ingerenciája ez. Szomorú vigasztalás volt, annyi bizonyos. Hideget árasztott a szívemre, a phalenszterek dermesztő levegőjét. Máskor meg avval biztattam magamat, hogy majd kifogok érzéseimen. Hajrá neki az élvezeteknek. Hadd fáradjanak ki az engedetlenek, hogy aztán teljesen végképen úrrá legyen rajtok az ész. Hát nem tragédia-e az enyém?

Bubuska meghajtotta búsan a fejét és a kérdésre már válaszolni akart; ebben a pillanatban egy szeladon termelt előtünk, helyesebben ő előtte. A négyes már csárdásba csapott át. Ő, bár vártam, ezuttal már nem érezte a lábicsaklást. Egyszerre egészséges lett a lába, amint az előbb direkt az én számomra sántult meg, úgy most a szeladon számára meggyógyult. Hja, ez a lány vallomást várt tőlem

és nem egy agglegény jelölt lelki-praeparatumát. Egyelőre azért még csak érzései szerint idegenkedett el tőlem. Még nem ért rá gondolkozni is afölött, amiket mondtam neki. Ez lehetett az oka, hogy mielőtt táncra perdült volna, rám mosolygott, kivette szénfekete hajából a fehér szegfűszálat és nekem adta.

Később azonban gondolkodott és ekkor végképen elveszett számomra. Mikor ugy öt óra felé a tánctermet egy nagy társaságban elhagytuk, hozzája csatlakoztam. Alig értünk azonban az utcára, eltűnt mellőlem. A tejfölképi szeladonhoz csatlakozott minden felvilágosító, magyarázó szó nélkül. Egy kissé bosszankodtam és amúgy angolosan elszeleltem. De igaza volt. Az az ifjanc bizonyára csak érezett iránta és nem csupán gondolkodott róla, mint én.

II.

No igen! Hogy mért neveztem én e históriát a kísérteties szegfűszál történetének? Azt is megmondom. A kapott fehér szegfűt haza vittem gomblyukamban, de aztán sorsára bízam. Hová lett, bizony álló négy napig nem tudtam. Eszembe se jutott az adójával együtt

Utóbb egy éjszakámon rossz álmom volt. Sok piritós borjómajat ettem vacsorára. Folytonos félálomban hanykóltam vaságyamban. Egyszerre csak úgy éreztem, hogy hálóingem nyílásán át valami végig mászik a mellemen. Odakapok. Mintha svábbogarat fogtam volna ujjaim között. Ideges utálattal dobtam a pallóra. Egy pillanatra az éjjeli szekrényemre nyultam gyufáért, de hogy nem akadt mindjárt kezem ügyébe, hát a fal felé fordultam és elaludtam.

Szokásom szerint tíz órakor ébredtem. Hirtelen eszembe jutott az utálatos sváb-bogár. Az ágyam elé néztem.

Nagy meglepetésemre az én sudár feketém fehér szegfűje feküdt a padlón iszonyúan összeaszva.

Hogy kerülhetett ez éjnek idején a mellemre? Ezt firtattam később vén és pupos, de mindig egészen a meghatottságig szeretetreméltó házikisasszonyom előtt. Elnevette magát. Ő azon hiszemben, hogy kedves emlékem a fehér szegfű, a lump éjszaka után való takarítás közben vaságyam fejének cifrázatába szúrta, ahonnét aztán utóbb hanykólódásaim folytán kiesett. Én azonban nem nevettem. Szimbolikus gondolatok bántottak, amelyek között nem a legutolsó a következő: Az érző, természetes emberből gondolkodó, phalanszter ember lesz; a fehér szegfűszálból utálatos svábbogár.

A lencse művészete.

Írta: Bárdos Artur.

Vajjon a lencsé-é, mely a fénysugarakat munka-igába hajtja? Vagy a napé, melynek sugarai a kémiai folyamatot előidéznek? Vagy magáé a kémiaé, mely oldván, alkot? Melyiké a művészet, mely az iparművészeti muzeum fülkéiben tájakat, genreket, madonnákat és portaitkat rak elém, a festés művészetének témáit mohón falatozván?

Megdöbbentően tetszetős tónusokat, fénykontrasztokat, detail-bravurokat látunk itt gazdag össze-visszaságban. Elcsodálkozunk a fénykép-technika hihetetlen fejlettségén, melynek ide a világ minden tájékáról legművészibb produktumait toborozták össze. Legművészibb produktumait, tehát a mesterségben a legtökéletesebbet. Itt dizingválnunk kell, mert — azt hiszem — a művészet fogalmának kettős értelmezése téveszthette csak meg azokat a fotografálókat, akik a «fotografálás művészetéről» beszélnek. Akik a Photo-Club kiállításának katalógusában «önálló művészi becsűvel bíró alkotásokat» propagálnak. Ez a naiv fogalom-összetévesztés pedig még a legjobbhiszemű indokolás.

Kellemetlenebb indoklás ennél mindenestre, ha a művészi becsvágyat onnan származtatjuk, hogy az újabb technikájú fotografálás a festőművészet termékeihez hasonlít. Vajjon a francia kollekciónak ama bretagnei parasztot ábrázoló színes fotográfiája azért művészet, mert a Charle Cottet művészetének témáját és színeit törekedett megközelíteni? A fotografálás művészet-voltát bizonyítja az a Madonna kép, melynek beállítása drapériái Murillóra emlékeztetnek? Meg ez a száz meg száz tájkép, mely egy-egy Gartenlaube-tájat vagy akár modern impresszionismust juttat eszünkbe?

És egészen bizonyos, hogy e tájak készítői is, amikor a lencse véletlenéből olyan képet kaptak a negativumon, mely bennük valamely *Nachempfindung*-ot keltett, ezt a véletlenül támadt képzetet akarták a fotografálás technikáival elősegíteni.

Tehát a bennünk támadt impresszió és a fotografáló célzata össze esik. Mindakettő bizonyos emlékezésekből áll, bizonyos analógiából a festőművészet termékeiben. Ha ezen analógia okán művészet a fotografálás, akkor a szobrászat azért művészet, mivelhogy szintén rokon a pikturával. Holott éppen az határolja külön művészetté, ami anyagánál fogva a festészettől elkülöníti. Ami a szobrászatnak gyökereiben más problémákat, témákat és szabályokat sugall, mint a minők a festészet problémái, témái és szabályai. Már ebből is, a matéria föltétlen uralmából is teljesen világos, hogy a fotografálás még a saját kulminansára sem érkezett el akkor, amikor festeget, művészkedik.

De hiszen nem is szükséges komoly érvelés azon már lényegénél fogva lehetlen tétel ellen, mely a fotografálást művészetnek mondja. Az ür olyan áthidalhatatlan, hogy hálásabb lenne inkább azt a kevés analógiát felkutatni, ami a fotografálást az alkotó művészetekhez némileg hasonlatossá teszi. Legközelebbi rokonságot tart természetesen a grafikkával. Vonalakkal és foltokkal ábrázol természetet. Csakhogy a fotografálásnál a vonalakat és foltokat a kopirozó masszák érzékenységének és a napsugarak erejének véletlene rakja le. E foltok és vonalak rétegenként tehát tisztára mechanikai processzus révén erősödnek és gyöngülnek. A fokozatot ugyan az emberi akarat — mondjuk: egyéniség szabályozhatja, éppen úgy, mint a lencse beállítását. De éppen egyik réteg munkájától a másikéig, az ezenközben a napsugarakra bizott mechanikai tény tartama alatt, kallódik el a művészi öntudat kifürkészhetetlenül finom munkája, melyet csupán csak az emberi kéz közvetíthet.

Az emberi kéz: talán mindössze ez az a kritérium, mely leggyökeresebben elkülöníti a művészettől a fotografálást. A művészi öntudat kritériuma talán nem határol eléggé

élesen. Habár az alkotó kéz úgynevezett öntudatlansága gyökeresen más, mint a napsugarak munkájának öntudatlansága.

Az egyéniség érvényesülését akarják némelyek kidomborítani azzal a megállapítással, hogy a fényképezés termékei között is már meglehet különböztetni, például az angolok munkáját a franciákétól. Az egyéb művészetekben is megnyilvánuló faji pszihét látják benne. A francia fotográfiák is csupa pillanatfelvételtől — itt persze nem fotográfiai értelemben gondolom — csupa momentum-izgalomról beszélnek. Éppen úgy, mint a francia piktura. Az angolok ellenben tárgyi témákat keresnek, avagy merő harmóniákat és tónus-differenciálódást. Tulajdonúgy, mint a legujabb angol piktura. — Hát ezek a különbségek a mostani kiállításon is határozottan megállapíthatók. Csakhogy éppen nem az egyéniség, a fotografáló egyéniség érvényesülését jelentik. Hanem igenis, azt dokumentálják, hogy a francia fotografálás, a francia pikturát, az angol fotografálás pedig az angol piktúrát másolja. Minthogy minden fotografálásnak a feladatai teljesen kimerülnek a másolásban.

Ha feladatának és képességének tudatában olyan tökéletesült technikával fegyverkezik, mint aminővel ez a mostani kiállítás is méltán lep meg mindenkit, azon — mint a jóízű hasznán — örülni van okunk. Ez a feladat azonban semmiképen sem lehet az alkotó művészetek másolása. A fotografálás akkor becsüli meg magát igazában, amikor, megismerve a maga matériáját, ennek korlátain belül keresi a tökéletesedést.

Az urfi kedvese.

Irta: Michel Provius.

I.

Adhémar Dambreuil urfi már tizenkilenc éves lett. Miután minden protekció mellett sem volt képes letenni iskolai vizsgálatait, szülei arra a meggyőződésre jutottak, hogy elvégre nem is az iskolában kell a tudományt megszerezni, hanem az életben. «Az élet a legjobb iskola.» Adhémar úrfinak tehát meg kell ismerkednie az élettel.

Dambreuil úrnak, a papának, nagy gondot okozott ez a kérdés: Hogyan és ki által vezettesse be az úrfit az életbe? Oh, az ilyesmi igen fontos gondja a szülőknek!

Ezen a mai szép napon, dejeuner után, amint Dambreuil úr épen a szivarját szívta, hirtelen eszébe jut valami, valósággal felpattan ültéből, aztán a tárcájából kikeres egy szeletke papírt, amelyre valamely cím van följegyezve.

Hélène, a felesége (meglepetten): Mi lett? Hová még ilyen korán?

Dambreuil (a papírszeletkén lévő címet olvassa): Megyek Marguerite Sapin kisasszonyhoz, a Marbeuf-utcába!

Hélène: Talán valami cocotte, Adhémar számára?

Dambreuil: Cocotte, nem; nagyon jóra való nőnek látszik ez. Chardigny barátom ajánlotta nekem, még pedig a legmelegebben, akivel megbeszéltem a dolgot.

Hélène: De mégis valami olyan... olyan hivatásos hölgy?

Dambreuil: Igenis, meg nem is; csak félig olyan... Sohse volt egyszerre több, mint egy kedvese... Rendezett viszonyok között él... Ami pedig a legtöbb bizalmat kelti bennem, az a neve: Marguerite Sapin, — semmi egyéb, csak madame Sapin... Nem érzed, ennek a névnek milyen tisztességes a hangzása. Nem olyan, mint például egy Josette d'Argenteuil, vagy egy Alphonsine de Niort... Erted ezt a finom árnyalatot?... Chardigny barátom a legjobb referenciákat adta róla.

Hélène: Honnan ismeri ő?

Dambreuil: Öt évig a nagybátyjának volt a maitresse-e

egy nyugalmazott fővárosi tanácsosnak, akit a leány a legnagyobb hűséggel ápolt az öreg úr utolsó órájáig... A család nagyon meg volt elégedve a kisasszonynyal... Semmi botrányt nem okozott, sem túlzott követeléseket nem támasztott. Különben már nem is fiatal, egyszóval a legmegfelelőbb egy ifjúnak, aki még csak most készül megkezdeni az életet. Nem kell tartani sem túlzott szenvedélytől, sem egyéb túlságtól... legalább Chardigny így mondta nekem... És minthogy nekünk főként Adhémar egészségére kell gondolnunk...

Hélène: De hát csakugyan szükségesnek tartod, hogy mi szerezzünk a fiunknak maitresset?

Dambreuil: Az első maitresset? Okvetlenül. Azt legnehezebb megválasztani... De különben csak nem hiszed, hogy Adhémar józsafiú akar maradni? Fölötte tanácsos tehát, hogy inkább mi keressük meg számára azt a nőt, aki őt a szerelem, a valódi élet titkaiba bevezeti, semmint magára bízni az ifjút, aki úgy esetleg ostobaságokat fog elkövetni... Egyébként nem is szabad soká késnünk... Adhémarnak már elérkezett az ideje... tudom magamról...

Hélène: De én jobban szeretném, ha inkább valamelyik barátnőmet választanók... Például de Giory asszonyt... A kéznél is van s én azt hiszem, nem lenne ellenére...

Dambreuil: Meglehet. Nála azonban tartanunk kellene bizonyos dolgoktól: teszem a szenvedélyességtől, meg más komplikációktól, mint például a férj... Egy tizenkilencéves ifjú túlságosan fiatal nagyvilági nő számára... Tartogassuk őt inkább későbbi időkre.

Hélène: Amint gondolod, barátom... Te azt mondtad az imént, hogy az a Sapin kisasszony nem tart egyszerre többet egy szeretőnél... Jelenleg tehát nincs neki?

Dambreuil: Nincs, Chardigny nagybátyjának halála óta nincs elfoglalva!... (a kitünő kifejezés, amelyet használt, hangos kacajra bírja.) Nincs elfoglalva! De sietnünk kell, az ilyen elegáns teremtések nem sokáig maradnak szabadok... Úgy van. Sietnünk kell... Azonnal hozzá is megyek... És meg fogok tudni minden részletet...

Eltávozik.

Husz perccel később Dambreuil úr megérkezik Marguerite Sapin kisasszony lakására. A bonne, egy csinos, egészséges, vidéki leány, bevezeti a szalonba, amely első tekintetre megnyeri Dambreuil úr tetszését egyszerű, polgáris izlésével, amelyről nem ríkit le semminemű fölösleges fényűzés, amint az ilyen lakásokon szokás. A bu-

torok tiszták, keresetlenek. És épen ilyen a kedves fészek csinos madara is, mlle Sapin.

Marguerite Sapin már nem fiatal, de még mindig igen szép. Kitűnő modorán valami bájos szerénység tükröződik. A tekintete nyílt, a mosolya szeretetreméltó, a fogai épek, a kezei jól ápoltak, a lába kedves, kicsiny . . . Mindezeket a részleteket alaposan megfigyelte Dambreuil úr.

Marguerite: Chardigny említette nekem, hogy ön meg fog látogatni, úram.

Dambreuil: Nagyon hálás vagyok ön iránt, kisasszony, hogy meg is engedte nekem . . .

Marguerite: Pardon! . . . nem kisasszony . . . madame . . . Özvegy asszony vagyok; férjem nyugalmazott tiszt volt . . .

Dambreuil: Bocsánat! . . . (Rövid szünet után.) Említette Chardigny barátom önnek, madame, hogy mi a célja az én . . .

Marguerite: . . . látogatásának? . . . Egy szóval sem! . . . Azt mondta, hogy ön majd személyesen fogja nekem megmagyarázni . . . (helylyel kínálja meg). Kérem, foglaljon helyet.

Dambreuil (zavarban): Ez a magyarázat azonban . . .

Marguerite (mosolyogva): . . . nem lesz könnyű? . . . Ah, ah! akkor hát segítenem kell önnek? talán igyekezzem eltalálni? . . . (Dambreuil igent int.) Régóta hallott ön rólam beszélni?

Dambreuil: Nem . . . három nap előtt először . . . és csakis Chardigny említette önt . . . egész véletlenül.

Marguerite: Véletlenül!? . . . Csodálatos, hogy a véletlen olykor milyen fontos szerepet játszik a mi életünkben! Tehát csak e miatt támadt egyszerre kedve velem megismerkedni? velem beszélni? Értem . . . Ha az ember egy hölgyről beszélni hall, legjobb szereti személyesen megismerni a tulajdonságait, amelyekről említést tettek . . . (Graciózan.) Teljesen a rendelkezésére állok tehát, uram . . . önről nékem Chardigny csak ennyit mondott: »Dambreuil jó barátom és igen gazdag.«

Dambreuil (meglepetten): Milyen ötlet!

Marguerite: Rövid és velős meghatározás, nemde? Elvégre ez a leghelyesebb is. Ha egy úrral ismeretséget kötök, ismernem kell őt teljesen, nem csak az arcát, hanem a viszonyait is . . . Más nők, akiknek nincs veszteni valójuk, könnyebben foghatják fel az életet. Nekem azonban

pozícióm van a társadalomban . . . érti, uram? . . . Tehát legyünk teljesen nyíltak egymás iránt mind a ketten. Ugy-e bár, ön is ezt kívánja?

D a m b r e u i l: Ugy van! . . . Ami engem illet, ime két szóval a kimutatásom: Jules Bouillot Dambreuil, igen ismert család egyik feje, több vállalat igazgatója, nő . . .

M a r g u e r i t e: A felesége féltékeny?

D a m b r e u i l: Egy kissé . . . ez azonban nem fontos . . . (Folytatja az önkimutatást.) Tehát nő vagyok és ha nem oly mértékben gazdag, mint a milyennek Chardigny barátom mond, igen szép vagyonom van, ami megengedi, hogy némi túlzásokat is megengedjek magamnak.

M a r g u e r i t e: Megfogjuk egymást érteni, nem vagyok nagyon tékozló természetű . . . Vannak gyermekei?

D a m b r e u i l (büszkén): Egy fiam . . . nagy fiam . . . Épen róla akarok önnek beszélni . . .

M a r g u e r i t e (nem tudja, hová akar kilyukadni): Ne tartson semmitől; tudom, mik az apák kötelességei . . . ismerem az előkelő világot, sokat forgolódtam abban magam, amikor . . . férjnél voltam. Amióta özvegy vagyok, voltak barátaim . . . Csak nem élhet az ember örökké egyedül? Nemde, uram?

D a m b r e u i l: Természetesen . . . épen azért . . .

M a r g u e r i t e (folytatja): Már most, ami az én koromat illeti . . . kissé túl vagyok a harmincon. Jól birom magam s a karakterem is jó . . . Szeretem az okos könyveket, de még inkább a szellemes társaságot . . . (Nevet.) Ebből azonban nem mindig akad elegendő.

D a m b r e u i l: És egyéb szokásai?

M a r g u e r i t e: Igen egyszerűek. Szeretem a zenét, egy kis kártyajátékot vagy dominót sem vetek meg olykor. Ha néha jó barátaim meglátogatnak, igen kellemes estét töltenek nálam s jó a konyhám is. Jobban szeretek itthon étkezni, mint restaurantban . . . Nem is kerül annyi pénzbe.

D a m b r e u i l: Apropos! ha már a pénznél tartunk . . . mik az ön igényei?

M a r g u e r i t e: A budgetemet érti? . . . Őszintén megmondom: ezer frankra van szükségem havonta, azonkívül a lakásomat kell kifizetnie, némi ékszerekre is igényt tartok, toilette-számlámnak lehetőleg ne legyenek korlátai — és a többi. Ennyivel egyedül maradok.

D a m b r e u i l: Hogyan egyedül?

M a r g u e r i t e: Nos igen. Ha kevesebbet adnak nekem, kénytelen vagyok második személyt is tartani a kiadásaim fedezésére . . .

D a m b r e u i l (akit kezd a dolog mulattatni): Egy pótagot?

M a r g u e r i t e: Ez az! De megvallom, szívesebben veszek egyet. Annak az egynek hűséges barátnője szoktam lenni . . . (Fölkel). De nem kíváncsi megnézni a fészket?

D a m b r e u i l (követi): Nagyon szívesen.

* * *

Esteli 5 óra. A boulevardon már kigyultak a gázlámpák s leszállt a párás, novemberi est, amikor Dambreuil úr visszatért a feleségéhez. Margueritte kisasszonynál tett látogatásáról beszámol Hélènenek mindenről, amit látott. Dambreuil úrnak azonban feltűnően melege van s némi rendetlenség is látszik a toilletején. Amikor pedig a lelkesedés valóságos extáziséval beszél a hölgyről, Hélène asszonynak alapos gyanúja támadt és haragra lobban.

H é l è n e: Jules! ne hazudj! . . . Mondj meg mindent . . . Látom rajtad, hogy az hölgy téged csábított el.

D a m b r e u i l (érzi, hogy megcsiptek): Nohát igen! Na! . . . Mért is tagadjam? Elcsábítottam magam; ez igaz . . . de csakis kötelességből! . . . igen kötelességből . . . Elvégre is, gondoltam, egy asszonynya, akit nem ismerünk . . . sokat kockáztatunk . . . a gyermekünkről, egyetlen fiunkról van szó! . . . Nem szabad csak amúgy könnyelműen a kedvesévé szerződtetnem, míg meg nem ismertem . . . Így tesznek az igazi orvosok is. Előbb magukon próbálják meg az új gyógyszert, amelyet feltaláltak . . . Én tehát — igenis — felaldoztam magam kísérleti nyul gyanánt . . . igenis, kísérleti nyul gyanánt! És ha a kellő idő elmúlt, — mondjuk, két hét vagy három hét, — átengedem Margueritet a fiamnak . . . Érted az önfeláldozásomat? Persze, nektek, asszonyoknak az ilyesmihez nincs érzéketek! . . . Nem hiszem, hogy egykönnyen találnál ilyen önzetlen apát, mint én! . . .

Hélènet a férje előadása annyira meggyőzte, hogy nem sokára fanatikus bámulattal tekint reá, az apai szeretet hőslétkü mintaképére.

Három hét múlt el. Dambreuil négyszem közti beszélgetésre a szobájába hivatja Adhémart úrfit. A beszélgetés igen kényesen folyik s Adhémart csak sejti, hogy valami nőről is van szó. A papa egyébként azt mondja, hogy Charigny úr meghívta Adhémart vacsorára . . . intime vacsorára. Majd elviszi valahová.

A d h é m a r (meglepetten): Vacsorára! . . . engem, egyedül?

D a m b r e u i l (joviálisan): Igen, egyedül téged . . . Nagyszerű ötlet mi?

A d h é m a r: Mondhatom! . . . No de én sejtem, miben sántikáltok . . . Te maitresset találtál a számomra!

(Dambreuil a fejével int igent.)

No abból nem lesz semmi . . . Nagyon korán volna változtatni . . . Nekem hat év óta nagyon derék kedvesem van és semmi kedvem őt elcsapi.

D a m b r e u i l: Kedvesed? . . . Hat év óta!! . . .

A d h é m a r: Persze . . . Miss Angell . . . A volt nevelőnőm.

DISZKREDITÁLT ÉS REHABILITÁLT HÁZAK.

A mikor katonásdit játszik az ugynevezett gloriozus közös hadsereg, olyankor mindig nagy szerepe jut a fekete-sárga zászlónak. Ez a furcsa színű zászló, gyomrában a páros fejű rablómadárral ugyanis szimboluma a hadsereg fő-fő vezetőinek. Ha tehát egy ilyen főgenerál valahol megszáll, oda kitűzik a svarc-gelb lobogót. Tisztes magyar udvarházakat, becsületes polgárok komoly portáját diszkreditálták már a hadsereg urai azzal, hogy fekete-sárga lobogót tűztek ki az eresz alá. Igaz, hogy külön bakaörség volt mindig a svarc-gelb zászló védelmére, mert különben a szemétdomb csúcsára került volna a diadaljelvény. Néhány évvel ezelőtt egy biharmegyei nagybirtokos hordatta le földig pompás kastélyát, amelyet erősen diszkreditált a főhadiszállás jelzésére használt fekete-sárga lobogó, most a napokban pedig egy derék mesterember tromfolta le a kétfejű sas vitézeit azzal, hogy a házára kitűzött svarc-gelb lobogó mellé egy olyan hatalmas trikolort erősített, hogy a császármadarak egyszeribe rosszul lettek.

Úgy bizony. A Gotterhalte nálunk már ezután mindig csak a macskazenék repertoirejába lesz felvéve és a svarc-gelb zászló pedig csak szuronyfedezet mellett maradhat meg egy ház homlokzatán.

Te akartad Dandin György.

A német elem hegemoniája.

(Aktuális feljegyzések.)

Irta: **Zsoldos Benő.**

Azok a — lehet mondani — világhatalmi törekvések, melyek a németek ambiciózus és kétségtelenül tehetséges császárának lépéseit irányítják s melyek a Hohenzollernek politikájának mindenkor erős sarkkövét képezték, — különösen az újabb időkben meglehetősen sűrűen foglalkoztatják a világsajtót. Mindegyik kultúrállam érdeklődve figyel erre az agilis uralkodóra, kinek mindenre van gondja, mindennel törődik, csak azzal az egy dologgal nem, hogy az ő külpolitikai és közéleti szereplése s ellentmondást nehezen tűrő természete sokak előtt kevésbé lehet rokonszenves. Amint-hogy ez bizony meg is történik olykor hol itt, hol ott s nem marad el ennek a körülménynek megfelelő nyilvánulása sem.

Hogy a tekintélyesebb angol sajtó, — melynek idevágó közleményeiről rendszerint közvetlen tudomást szoktam szerezni, — előszeretettel és mindenre kiterjedő részletességgel tárgyalja állandóan Németország kül- és belpolitikájának figyelemre méltó jelenségeit, — szinte már magától értetődik. Nem az angol napisajtóra célok itt, melynek hasábjai napról-napra szinte csömörletesen nagy bőséggel ontják felénk akár a német-barátság, akár a germanofobia megnyilvánulásait. Hanem a komoly, a megfontolt, a számottevő angol review-k és magazine-okra gondolok, melyek hónaponként szinte jobb sorsra érdemes türelemmel és alaposítással tárgyalják magvas tanulmányok alakjában a Nagy-Németország bel- és külpolitikai állapotait. Az angol időszerző sajtó senki mást nem ért a «Kaiser» alatt, mint a németek délceg II. Vilmosát, kinek, — mit tagadjuk? — nem csekély súlya van az európai nagyhatalmak érzékeny mérlegén.

De az angol és amerikai élclapok sem igen fukarkodnak ám a Pax nagy bajnokával való foglalkozásban. Egyik-másik e nemű közlemény nem is nagyon hizeleg az imperátornak. Hogy a példa se hiányozzék: — sokáig el lehet ütnődni a new-yorki «Judge» egyik juliusi rajzán. Kényelmes pamlagon hever a Kaiser, kezében óriási csibukszerű készülékkel, mely erősen emlékeztet az ópium-szívók nagy pipájára, — rajta ez a szó áll: Egotism. A császár nyugodtan és látható kéjjel füstöl. A mellette levő kis dohányzóasztalkára helyezett dohányszelencére e szó van írva: «Self-

esteem» (önimádás). A szobában kissé távolabb Rooseveltnök áll, kihez a császár heverő helyzetben a szavakat intézi: «Jöjj, pajtás, kóstold meg csak ezt a pipát! Rendkívül kellemes álmaid lesznek tőle!» — Mire Rooseveltné ezt feleli: «Óh nem, köszönöm. Én ezt nagyon rossz szokásnak tartom, — neked is jobb lenne felhagynod ezzel!» — Avagy, hogy még ezt az egyet felemlítsem, a Melbourne Punch egy minapi rajzán Vilmos teljes katonai felszereléssel egy kikötőhidon áll, Togo pedig egy hadihajóról kikönyökölve beszélget vele. A császár a háttérben lévő német bombagyárra mutatva, ezt mondja az admirálisnak: «Nézz csak ide, Togo, te korántsem tévedsz, ha a japánok legjobb barátjának tartasz engem. Hát nem adtam el az oroszoknak Németországban készített hadikészletét?» Amint a képen is látható, a jó Togo uram nem nagyon van elragadtatva ettől az imperatori felvilágosítástól...

*

Sajátságos és sok tekintetben figyelmet érdemlő jelenségre akadunk akkor, ha a nagy Németország ezidőszerinti népesedési viszonyait egybevetjük a Hohenzollern-uralmon kívül álló többi németajku nép terjedési viszonyaival. Legközelebb ezt a jelenséget tette megfigyelése tárgyává O. Eltzbacher is a «Contemporary Review» f. é. augusztusi füzetében. Elvitázhatatlan tény ugyanis az, hogy míg a nagy német birodalom belső népessége napról-napra s eléggé jelentékenyen — növekszik, ugyanakkor a Németországon kívül élő német elem rohamosan fogy és erőtlenedik.

Hát ez mindenesetre nem csekély horderejű dolog. Tudjuk azt, hogy Németország népessége az 1870-ik évi 40 millióról 1900-ban már 60 millióra emelkedett s az utolsó 10 év alatt minden esztendőben minden millió után 15,000 lélekszám szaporodás mutatkozik. Óriási ez a létszám akkor, ha tekintetbe vesszük azt, hogy például Nagy-Britanniában már csak 9400, Franciaországban pedig 1700 lélekszám-növekedés esik minden millió lakosra. Míg azonban magában Németországban ily örvendetesen állanak a dolgok, a viszonyok künn már épenséggel nem oly rózsásak, mert hát az a 30 millió német, a ki Ausztria-Magyarországon és más országokban lakik, oly ijesztő gyorsasággal kezdi levetkőzni minden német jellegét s dobja a sutba magát a német nyelvet is, hogy ha ebben az arányban halad tovább a fejlődés: a Németországon kívül élő németek száma 40—50 év múlva Eltzbacher nézete szerint is csaknem egyenlő lesz a semmivel.

Ne is nagyon csodálkozzunk ily jelenség után azon, ha Hohenzollern Vilmos oly kiváló gondossággal fáradozik

külhatalmi állásának biztosításán és megszilárdításán. Vegyük csak tekintetbe azt, hogy míg Németország 60 milliónyi létszáma meglepő arányban gyarapszik, addig a rajta kívül élő 30 millió német, kiknek a száma ugyancsak nagyon erősen növekszik, aránylag szédítő gyorsasággal olvad be s vegyül el a csehek, lengyelek, olaszok, magyarok, franciák, oroszok, hollandok, belgák, angolok, amerikaiak, búrok, brit gyarmatlakók stb. közé. A csehországi németek már vonakodnak németül beszélni s gyermekeiket cseh iskolákba küldik. Ép ily gyorsasággal és tökéletesen tűnedezik el a német nyelv Morvaországban, Sziléziában és Galiciában is. Magyarországon, — mint Eltzbacher feljegyzi, — tíz évvel ezelőtt még 12.1% volt a németek száma, — ma már 11%. Tirolban az olasz nyelv erősen kezdi háttérbe szorítani a németet; Schvájcban a népesség $\frac{2}{3}$ része német ugyan, de míg a franciául beszélők száma 15%-al, az olaszoké pedig 43%-al nő, — a németnek 11%-al is meg kell elégednie. Az Egvesült Államokban a legújabb kiutatások szerint 11 millió német-ajkú lakos van, de ezek közül körülbelől 2.500,000 született Németországban, míg a nagy többség fokozatos gyorsasággal idomul át amerikaivá.

Szóval: a német elem csak bent, igazi hazájában erős, de már künn, letépi fényes nemzeti bélyegét. Eltzbacher abban találja ennek a jelenségnek igazi okát, hogy aránylag egyik nemzetbeli sem dobja le oly könnyen magáról a saját nemzeti jellegét, mint épen a német Lám, az angolok, franciák, hollandusok, görcsösen ragaszkodnak nemzeti sajátosságaikhoz. A németek nagy kozmopoliták, — hazájuknak tekintik az egész világot.

*

A Hohenzollernek energikus politikája gyökeresen megváltoztatta Németország történelmi karakterét. A tűzzel-vassal való összeforrasztás politikája megtette a hatását kétségtelenül: egységes és erős a nemzet odabenn, de a birodalom határain kívül, hol már gyérül az erős kéz: a tűz és vas hatalma: szerte oszlik a sokra tartott német energia.

Nincs mit félnünk a német hegemonia terjedésétől. II. Vilmos részt akar és szeret venni a művelt világ külügyeinek rendezésében s ha lehet: irányításában. Meg is teszi, hol több, hol kevesebb szerencsével, — mert teheti. Okos ember az okos szót mindig meghallgatja. De a viláгурalom magas fán terem, Hohenzollern, — vagy mondjuk talán inkább így: Nagyratörő Vilmos pedig ennek a magas fának magasan függő gyümölcséhez aligha fog tudni felkapaszkodni.

Uj hipotézis a világ keletkezéséről.

A modern kozmológia új ösvényeken halad s a lapja a tények és valóságok igazi pontos felismerése. A hitnek és sejtelemnek csak kevés része van a XX. század csillagászatában, nem ismerjük immár a mennyböltöt, amelyben a szentek és boldogok lakóznak, jámbor hitregéket, bibliai igazságokat nem jegyez fel az új, a legújabb kozmológia s a hipermodern csillagász minden kinyilatkoztatásnál többet hisz a geometria és mennyiségtan lényegtelennek tartott igazságainak is. Mérhetetlen távolságokat, amelyet a fénysugár is csak évezredek alatt futhat be, feltudunk mérni a trigonometria csodálatos szép igazságai alapján s a naprendszerben nincsen égitest, amelynek térviszonyait ne ismernők. És a modern kozmológia bármely eredményét vizsgáljuk is, nem akadunk egyre sem, amelynek alapja nem a mennyiségtan igazsága lenne.

Egy német professzor, Reydsman Lotár, mégis szakított a mértani igazságokkal s új teóriáját a világok születéséről és elpusztulásáról, a matematika semmibe vételére építi fel. Reydsman nem hiszi, hogy Jupiter átmérője 141'700 kilométer, bármennyire bizonyítja is ezt a trigonometria, valamint abban is kételkedik, hogy a Mars bolygó kisebb, mint a föld. Reidsman teóriája ép azon alapul, hogy kétségbe vonja a matematika minden igazságát. Nem hisz a Kant-Laplace világkialakulási teóriában sem s egy új hipotézist állít fel a mindenség keletkezéséről és majdan elpusztulásáról.

Hipotézise ez: Egy időben, ezer és ezer millió évek előtt a meglévő őanyag töltötte be a tér mélységeit. S ekkor kezdetét vette a világ teremtése, a mely azonban mindmáig sem fejeződött be. Az őanyag, a melynek minden egyes molekulája és atómja egyenlő sűrűségű volt, lassan-lassan tömörülni kezdett egy megsűrűdött belső mag körül s e köz-

ben, miután halmazállapota megváltozott, izzóan tüzes gömbbé lett. De nem fordult meg előbb lassan, majd szédítő sebességgel keletről nyugat felé, a mint azt Kant és Laplace tanította, hanem belső magja és a külső burok óriási centrifugális erővel elszabadult egymástól s az elvált részek üstökösökké válva, száguldották be a tér végtelenségeit. Később ezek az üstökösök lassankint lehültek s csóvájukat elvesztve, gömbalakot vettek fel. Minél előbb váltak el a szilárd belső magtól, kiterjedésük annál nagyobb volt s — természetesen a Reynhardt teória szerint, ebből az következik, hogy a később született bolygók és az ezekből kialakult holdak kisebbek, mind kisebbek lettek az előbbieknél. Ha ez így van, okoskodik az új világszületési teória megalkotója, úgy a Neptun, a naprendszer legszélsőbb bolygója, nem lehet kisebb a Jupiternél s így a Mars okvetlenül nagyobb, mint a Föld. Ebben az esetben azután, lényeges változásokon megy keresztül, mind az, a mit eddig a mindenség felől pozitív tudásnak tartottunk. A Vénus bolygó nem egyenlő nagyságu már a Földdel, a Merkúr pedig a naprendszernek többé nem a legkisebb, hanem a legnagyobb bolygója.

Röviden ismertetve: ez a Reynhardt Lotár hipotézise a világ teremtménye felől. A világ tehát kialakult a semmiből s felléptek az élet első csirái. De a világ meg is fog semmülni. Majd ha a bolygók és holdak elvesztik centrifugális erejüket, a melylyel végig száguldanak évi pályájukon, a nap körül s engedve a központi égitest vonzerejének, mind közelebb és közelebb fognak hozzá érni, a mig végre bele zuhannak, akkor a világ vége érkezett. Ám ez csak a naprendszernek fogja végét jelenteni, a világ azért még a német csillagász szerint is fennmaradhat. S általában, mi is az, a mit a hipotézis szerzője világnak, mindenségnek tekint? A mindenség Reynhardt szerint nem egyéb, mint naprendszerek végtelen összessége. Ezek a naprendszerek töltik be a világ-üst s egy láthatatlan, ezer és ezer millió mértföldnyi átmérőjű nap körül végzik több ezer éves körforgásukat.

Közgazdaság.

A Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank igazgatósága Beck Miksa elnöklete alatt e héten tartott ülésében megállapította a folyó év első felére vonatkozó mérleget, mely az összes terhek levonása után a múlt évről áthozott 205,997.93 korona elővétel betudásával 1,244.372.08 korona tiszta nyereséget tüntet ki a múlt évi 1,179,864.58 kor. szemben, úgy hogy a nyereségtöbblet az előző esztendőhöz viszonyítva 64,507.50 kor. A szindikátusi üzletek közül csupán a 89 milliós 4 %-os magyar korona-járadék-kölcsön, a 4 %-os stájer tartományi kölcsön és a Magyar Általános Takarékpénztár r. t. részvényeinek garancia-szindikátusából eredő haszon számoltatott el, míg az egyéb szindikátusok értékelésénél a múlt év vége óta beállott árfolyam emelkedés nem vétetett tekintetbe. Az áruosztály főüzletága, a bizományi üzlet, állandóan fokozódó fejlődést mutat és az idén is kedvezőbb eredményt adott. Az évek során át létesített külön vállalatok eredménye is minden tekintetben teljesen kielégítő. A fővárosi közraktárak hozama valamivel a tavalyi mögött maradt.

Jövedelem: Nyereség értékpapírokon és a bizományi üzlet-

ben 161,912.94 K (146,523.79 K). Társasvállalatoknál 33,220.27 (23,780 K). A jelzálogkölcsönüzletben és saját zálogleveleinken 68,947.12 K (68,234.06 K). Külföldi váltókon 13,555.99 K (8,831.15 K). Fiókok jövedelme 101,040.41 K (60,047.17 K). Intézeti ház jövedelme 51,110 K (52,138.39 K). Különféle nyereségek 31,777.42 K (56,004.77 K). Jutalékszámia 246,095.83 K (214,928.71 K). Kamatszámia: kamat értékpapírokon, a lombardüzletben és váltószámitolásnál 1,349,700.71 K, az áruosztályban 226,437.32 K. Levonva: kamat, pénztárjegyek, takarékek, check és folvószámia bevételek után 616,438.97 K. Eredmény 959,699.06 K (896,318.40 K). Nyereség a budapesti és vidéki közraktáraknál 195,430.20 K (209,932.16 K). Nyereség áthozat 205,997.93 K (208,036.52 K). Összesen 2,068,787.17 K (1,944,775.11 korona.)

Kiadás: Adók, tisztii fizetések, posta és biztosítási díjak, illetékek, bélyegek, ált. költségek 804,415.09 K (754,910.53 K). Kétes követelések leírása 20,000.— K (10,000.— K). Összesen 324,415.09 K (764,910.53 K). Első félévi nyereség 1,224,372.08 K (1,179,864.58 K).

Regényfolytatásunk térszúke miatt e heti számból kimaradt.

Főszerkesztő: Bródy Sándor.

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő” kiadóhivatala.

Telefon: 84—37. szám.

15-20 éves hölgyeknek!

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól, mert itt a nyár!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy berlini varieté primadonnájától jött a következő levél (németből fordítva): Tisztelt gyógyszerész úr! Egy kóristané, ezelőtt Budapesten működött, feltűnt közöttünk gyönyörű és fiatal arcával, bár tudtuk véletlenségből, hogy túl van a 40 éven. Egy alkalommal, mikor nem volt otthon, átkutattuk a tükör asztalát és láttunk egy tégely száraz crémet, melyre az volt felírva, hogy **Diana-Créme**. Ugyanott láttuk a **Diana-Pudert** és a mozdóban a **Diana-Szappant**. A szekrényben volt egy üveg **Diana-Parfüm**. Nagyon természetes, hogy a crémet leirtuk és ezeket mindjárt meghozattuk. Dicsérni nem akarom, mert eléggé dicsérni nem lehet. Annyit azonban írhatok önnek, hogy a színháznál még az öltöztetőnők is Diana-szépítőszeret hoztatnak és a budapesti kardalosnő, kitől ellestük a szépsége titkát, megpukkad az irigységtől. Most kérek ismét 3-3 adagot. Nagyon jól tenné, ha egy itteni gyógyszerértárnak raktárt adna belőle, mert akkor sokkal többen vehetnék.

Egy kalocsai diplomásnő írja: Oly csunya, szeplős volt a kezem és arcom, hogy igen szégyeltem rendes társaság közé menni. Kétheti használata a Diana-crémnek és Diana-szappannak teljesen elmulasztotta.

Egy tégely **DIANA-CRÉM** (éjjel használható zsiros krém) 75 krajcár, **DIANA-SZAPPAN** 75 kr., **DIANA-PARFUM** (originalis nagy üveg) 5 K. **DIANA-PUDER** 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely **DIANA-PIROSÍTÓ** 5 korona. Egy üveg **DIANA-HAJSZESZ** 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára

Budapest, Károly-körút 5. sz.

Egy francia grófné levele (franciából fordítva): Megkaptuk a **Diana-parfümöt**, mely meglepött mindenkit. Az a pikáns, vonzó illat és az a csodaszép kiállítása az üvegnek arra indított bennünket, hogy most 20 üveggel utána rendeljek belőle. A férfiak is azt állítják, hogy a Diana-Parfüm illata hevíti a vért és izgatja a kedélyeket.

Egy bécsi szép asszony írja (németből fordítva): Kerek egy **Diana-pirosítót**, amit küldött olyan természetes pirosságot idézett elő arcunkon, hogy most mindenkinek tovább ajánljuk.

Egy szegedi leány így ír: Oly csunya voltam és most oly szép vagyok, hogy nem cserélnék senkivel. Az irigység nem engedi, hogy barátnőimnek megmondjam, hogy ezt a változást csak a Diana-szépítőszer idézik elő. Különösen a Diana-szappan.

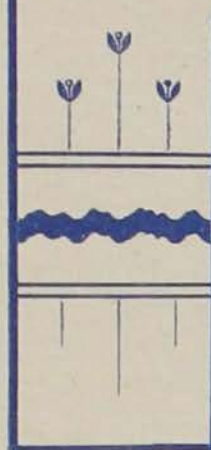
Egy erdélyi mágnásnő írja: Tisztelt gyógyszerész úr! Sógornőm ajánlata folytán hozattam Öntől a múlt hónapban egy üveg Diana-parfümöt és mondhatom, hogy ezen a téren nagy tapasztalatom, de ilyen illatot még nem produkáltak soha. Kérem küldjön 3 üveggel belőle, mielőtt elutazom a rendes téli tartózkodásom helyére.

"Globus" műintézet és kiadóvállalat részv.-társaság nyomása Budapesten.

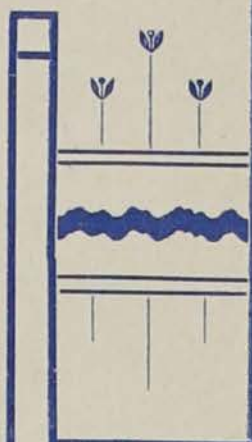

„ROSENHOF“ VILLA

□ ABBÁZIÁBAN □

Szép, elegáns urasági lakás a villa emeleti részében, konyhával, kiadó a téli szezonra. — A földszinten kényelmes szép vendégszobák, elegánsan butorozva. — Gyönyörű terrasz, szép kilátás a tengerre, pompás kert. — Abbázia északi részén, a központ közvetlen közelében.

Olcsó árak! Olcsó árak!

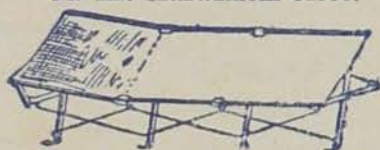
TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGVÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor).

Eladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat, ugymint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat, mahagoni- és rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnyegeket, függönyöket, olajfestményeket, antique tárgyakat, gáz- és villamos-csillárokat.

Grosz Sándor és Tsa Budapest, Gyár-u. 2. I. em.
(Király-utca sarkán.)

M. kir. szabadalom 31530.

legessé teszi az ágyneműt. Szűk lakásokban megbecsülhetetlen. Vendég-, gyermek- és cselédszobákban és kirándulóknak nélkülözhetetlen.

Szenzációs találmány!

Összerakható és kézi-
táskában hordható **ágy**. Nappal kis
helyezhető és éjjelre kényelmes ágy. Felső-
kézitáskába

Kapható: **FREUDIGER MÓZES és FIAI**
magyar ágy-, fehér- és ruhanemű gyárában
BUDAPEST, LAUDON-UTCZA 6.

Telefon 20—75.

Árjegyzék és leírás kívánatra bérmentve.

Összerakva.

Telefon 20—75.

HÁBER JÓZSEF

d i s z m ű-, játékaru-készítő és
— mechanikai műintézet —

Budapest, VII., Király-utca 31. szám.

Műintézetemben minden disz mű-, játékaru és bármilyen mechanikai munka készül. Elvállalok továbbá minden e szakmába vágó munkát, valamint javításokat. Külön babajavító osztály.

Ugyszintén minden bronz szobadisz régiségtárgyak és játékaru-javítás, mely különös szakismeretet igényel, pontosan és lelkiismeretesen eszközöltetik. Törött porcellán, majolika és terrakotta-tárgyak saját találmányu tapasztalással összeragasztatnak és művésziesen felülfestetnek.

Tapasztalataimat elsőrangú külföldi gyárakban szereztem, miáltal abban a helyzetben vagyok, hogy t. Uraságodnak minden a fentemlített szakmába vágó megrendelését pontosan teljesíthetem és így nagybecsű megrendeléseit kiérdemelhetem.

KRISTÁLY

Orvosi rendelet szerint ígyék minden reggel éhgyomorra egy pohár melegített Kristályforras ásványvizet! Vidékre és külföldre **fuvardíjmentes** szállítás — Kérjen árjegyzést a Szt. — Lukácslúrdó Kútvállalatól, — Budán.

KRISTÁLY

:: Sportegyleti tagok figyelmébe ajánljuk ! ::

RIGER GYÖRGY, Budapest, Kerepesi-út 23.

Készít mindennemű sport-cipőket, úri-, női-, gyermek és orthopéd-cipőket a legjutányosabb árak mellett. Mértékszerinti megrendelések a legfinomabb bel- és külföldi bőrből gyorsan és pontosan eszközöltetnek. Minden e szakmába vágó javítások elfogadtatnak. Főtörökvesem oda irányul, hogy tisztelt rendelőmet a leg pontosabban kielégíthessem. — A sportközönség b. pártfogását kérve tisztelettel

RIGER GYÖRGY, czipész - mester

!! Fájós lábakra különös figyelem fordittatik !!
Lábizzadás ellen eredeti por nálam kapható !!

WALTER KÁROLY

BUDAPEST, V., Mária Valeria-utca 10.

(Thonet-udvar)

Műipari műterem mindennemű faragott és szabad kézzel domborított **bőrmunkákra**, továbbá minden e szakba vágó felszerelésre. — Kitüntetve a nemzetközi kiállításon Budapesten, 1903.

diszoklevéllel és aranyéremmel.

SPECIALISTA: családi cimerekben mindennemű rajz és pecsét-lenyomás után.

MTA
1826 K